

269249

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

RECEIVED

RECEIVED

RECEIVED

RECEIVED

RÉGI MAGYAR NYELVEMLÉK.

K I A D T A

A' MAGYAR TUDÓS TÁRSASÁG.

DÖBRENTEI GÁBOR,

KIRÁLYI TANÁCSOS, BUDA KERÜLETI ORSZÁGOS FŐBIZTOS, MAGYAR AKADEMIAI RENDESTAG, TÖBB NS
VÁRMEGYEI TÁBLABIRÓ,
MINT SZERKESZTŐ FELÜGYELÉSE ALATT.

NEGYED KÖTET.

EGYMÁSRA KÖVETKEZŐ OSZTÁLYOKBAN.

ELSŐ OSZTÁLY,

GÓRY SZIROMIRAT = CODEX.

BUDÁN,

A' MAGYAR KIRÁLYI EGYETEM' NYOMTATÁSA.

1846.

egv

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

RECEIVED

PHYSICS DEPARTMENT

UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

I.

NÉVTELEN SZÜRKEBARÁT VAGY FERENCZES'
EGYHÁZI ELMÉLKEDÉSEI,

ÁTALJÁBAN

GÓRY CODEX,

melly nevezetét azért kapta, mivel Vas vármegye szombathelyi járásában Górott lakó Guari és Felsőszelestei Guary Miklós királyi udvarnok 's táblabíró, a' magyar tudós társaságnak, 1835 nyarán, ajándokba küldötte.

ELEJE 'S VÉGE, HEVON.

NEGYED KÖTET ELSŐ OSZTÁLYA.

269249/4

JEGYZETEK E' SZIROMIRATRÓL, BÉVEZETÉSÜL.

I. Előkerülése.

Irodalmi köszönet Szabó József soproni evang. tanárnak! Ó inté elő honi gondjával. Horvát István vezető csatornája lett, mert ennek adá tudtára, tekintetes Góry Miklós urnál létét, sőt tiz levelének szorgalmas másolatát is küldé rövid észrevételeivel.

Szereént¹⁾), Sigmond királyunk idejebeli és így, könyvnyomtatás előtti volt volna.

Horvát István a' Tudományos Gyűjtemény 1835beli III. kötet 99 lapján bocsátá közre ezen kedves felfedezést, 's a' 104 lapig szólóban igen helyeselte Szabó észrevételeit a' kézirat koráról, buzgó híradását pedig ezzel végzé „szabad legyen gyanítva kérdenem: Nem vitték-e magukkal e' Kéziratot a' Veszprém Völgyi Apátzák Körmentre, hová a' Török elül futottak? Ez nekem igen hihetőnek látszik, minthogy úgy veszem észre a' foglalatból, hogy ez a' kézirat is egykor Apátza Monostor tulajdona volt. De ennyi elég legyen Tek. Guary Miklós Urnak „XIV-dik Századi Magyar Kéziratáról.“ És a' sziromiratban előforduló BALOL, BELŐL helyragok kitűzésénél a' 102 lapon már ezt mondá: „Ezek arra is mutatnak, hogy e' kézirat más régiebből másoltatott-le, meg arra is, hogy a' BELŐL öszszetételen, midőn a' kézirat másoltatott, a' Hasonló Hangkövetés, ... már diadalmaskodni kezdett. Illyen győzödelemre mutat e' kéziratban a' NÉ-KÜL-ÖN is, melly helyett még sok későbbi kéziratban is a' NÁL-KÜL forma által a' NÁL-AM, NÁL-AD, NÁL-A öszszetételnek tiszta gyökere használtatik“ stb.

Horvát István ennél fogva külön magára ezzel még a' nyelven lett változtatásokból is következteti e' kézirat régi-régiségét, azaz, nem csak a' XIV. században és így 1300—1400 között költét, hanem valamelyik évben más régiebből másoltatását.

¹⁾ Csak figyeltetésül irám ezt a' hamar felkapott Szerinte ellen, mivel hajdan, szerem-ént, szered-ént, szere-ént, divott, igen a' nyelv belseje szere-ént, miből épen: szer-ént, szerint lett. Bertalan pap soltárfordításában 1508ból, a' 22 lapon áll: És ur en nekem fizet én igasságom-ént, és én kezeimnek tisztasága-ént = *et retribuet mihi dominus secundum iustitiam meam, et secundum puritatem manuum mearum*. A' 27. lapon pedig: fizessen neked te szivedént, = *tribuat tibi secundum cor tuum*. Kinizsiné imádságaiban meg 1513-ból van: sziveént.

A' csonka kézirat meglevő első lapját rézbemetszetve is nyujtá Horvát, a' végső 9 szó hijával, de azon betűk nagyobbak az eredetiben lévőknél 's így nem épen hasonmás. A' birtokos urat, a' 103d lapon kéré „hogy e' nevezetes Régiséget tenné le a' Nemzet oltárára.“

Ezek olvastával tisztierzetem serkentett engem mint a' magyar akademia akkori titkárát az iránt irnom hivatalosan Bitnicz Lajos rendestagnak Szombathelyre, ha megkaphatná-e oda közel lakó birtokosától e' szíromiratot, itteni lemásoltatás végett, mert tudtam azzal könnyen találkozhatását. 'S Bitnicz barátom nagyon szerencsésen járt el ez ügyben, Góry vagy régiesen írva Guary Miklós, ajándokba küldé azt az akademiának. Akadémiai jelentésembe tehetém tehát így már belőle, miként lehet, évszámталansága miatt, korának kitűzéséhez egyik nyomul ezen veresbetűs beléjegyzet is, itt a' 11d lapon, valódi hasonmássával: „Ez fölül mondott írásokat törlejtötte és szerzőtte Vilhelmos neó (nevő) doctor és vagyon megirván binról szerzőtt könyvében... Immár ede alá szól **mi atyánk** szent Bernardinus ez átkozott rágalmaságról stb.“ Értém, ezzel, természetesen, a' sajtó alá adáskor Wilhelmos tudor munkájának megforgatása szükségét, hittem felütni kellését azon évnek, mellyben Bernardinus szentesíteték¹⁾, mert ezek tudalmától is függ e' kéziratnak XIV vagy XVd évszázusága.

Jelentésem után azonban, egyéb' keresete közben ráfordíték, miként ez történni szokott, az 1744ben Bazelben kijött *Neu vermehrtes historisches und geographisches, úgy nevezett Iseli Lexicon*ban a' sok Bernard ér Bernhard között Clairvaux legelső apátára, sz. Bernhardra 's látám 1153beli halálát és 1165ben már szentté avattatását, olvasám az inkább ide tartozó szienai Bernhardin (*S. Bernhardinus Senensis*) születése évét 1380beli september 8dikára, haláláét 1444ben majus 20dikára téve, szentek közé soroztatását pedig 1450re. És már, eszme gyulva, Pilgram calendariumát is megtekintém, mellyben e' szienai szent ferenczes barát halála és canonisatiója ideje megegyezőleg áll, de a' clairvaux-i cistercita vagy egriesen mondva cziczeri apát szentesítése 1174en van. Az idézett lexiconban továbbá 11 féle Wilhelm nevű egyházi személy és tudós között azt jegyzém meg előlegesen, ki mint párisi püspök hala meg 1148ban, 's többféle irata sorából: *De vitüs et peccatis* címűt véltem megkerítendőnek.

Fő és tisztán eldöntő volt már egy előre is előttem a' „mi atyánk szent Bernardinus“ 1450d éve. Látám ebből, miként kell majd, a' kézirat korát, azon innen, 1500zig? keresnem. De a' kifejtést mostanra hagyám, mikor ím, előbeszéd gyanánt arról jegyzeteket kell írnom.

Horvát István pedig az említett titkári jelentésre, következőleg szólalt a' Tudományos Gyűjtemény 1835beli VII kötete 88d lapján: „Hogy a' Bün Zsoldát

¹⁾ Szentítés, szentesítés = *canonisatio*; erevítés — *sanctio*, erő után, miként *merevítés* van *merő* után. Király, törvényt erevit. L. Nagy János, Egyházi Múszótár, 1845.

(ezen elcizimezés nem állott a' jelentésben) Wilhelmus nevü Iró, vagy Bernardinus szerzette volna, mint a' Magyar Tudós Társaság (Jelenkor, 1835. 54-dik szám, 435. l.) *nyilván* hirdette, az a' tévedés körébe tartozik. Az egész munkában legkisebb említés sem jó elő a' Szerző nevérol. Tek. Guary ur kéziratában a' **Rágalmasság** tzmü Elmékedésben olvastatik ugyan: Ez fölül mondott irasocat törlejtötte es zerzötte vilhelmos new doctor es vag'on meg iruan bínról zerzöt kón'uebe. Alább pedig. „Immar ede ala zol mí at'anc zent Bernardinus ez atkozot ragalmassagrol.“ De nem lehet észre nem vennie a' szemmel bírónak, hogy ezek a' munkában szinte olyan fölhozott helyeket illetnek, mint Jeremiásnak, Ágostonnak, Szent Jánosnak és Bedának megemlégetéseik.“

Már ez negéd. Horvát István maga, szemmel bírva sem szemelte ki, hogy ezen egyházi, 's nyelvünkre nézve, derék magyar iró, a' mit felebb mondott, Vilhelmos nevü doctornak bínról (ma, bünröl) szerzett könyvéből vette ki, és az végezve, mindjárt utána, szent Bernardinusnak szerzete atyjának rágalmasságról szóló czikjét fogja eléadni. Bizony idvesebb lett volna Horvátnak mindjárt Vilhelmos és szent Bernardinus korát idézett munkáját kikeresnie, 's ezt vallania *nyilván*. „Tévedtem, elébb, a' XIVa évszázazzal, a' Guary kézirat szerzője, szürkebarát volt, mert sz. Bernardinust, szerzete atyjának híja, 'stb. De, ő, most is olvastában a' hogy eleinte látatlanban, csak elhatároz, itél. És még kámpol, hadonáz. Mi feszelegettette ezt elé? Tudós féltékenység, melly guarycodexesen mondva, **naggyal inkább** borzontos a' szerelminél. Horvát István megérté, miként rendelkezett a' magyar akademia, alaprajza szerént minden megkapható régi magyar nyelvemlék lemásoltatása 's kieresztése körül, és bécsi codexesen mondva: **nálküle!** Reszketett elgondolttában, hogy' buborékolhat el óságtudásának híre, ha azokról, előszer nem ő szólánd. Siete hát eléadni a' „Tudományos Gyűjtemény“-ben, midőn azt ő szerkeszté, a' mit Sándor *Sokfeléjéből* 's Révaitól tanult, maga jelesen bővített. És ez, igen köszönetes fáradsága volt, három emberi élet tanulását vehettük át. Hanem ezekre utalásai közben meg megszállotta vagy főképen vezette az oktatódzóság *doctrinaire*-ség dagálya, 's ezzel több helyen elhomlítja míve savát. Mert, oktatódzó történetiró 's politicus, egyaránt füstöli be a' tiszta felfogást.

Az a' más eleibe szívtelenül vágni akarás pedig, mindig megzavarja azon férfias szép csendet, mellynek hijával a' történetiró az igasságnak nem szilárd sziklája.

Mi bizalmasabban díszelgene Horvátország hódultságáról dicsón oklevelezett munkájának azon része is, mellyben horvátokhoz és horvátoktól hivatalos magyar levelezések hozatnak elő tanusításul, hogy, horvát magyarral egykor már országos atyafi lett. De nevezni kell vala a' „Régi magyar nyelvemlékek IIIa kötetét,“ 's ez a' magyar tudós társaság eszközülménye! Magyar koronát védeni, 's igasságos létig nem emelkedhetni annak anyaföldén lévő nemzeti 's bizony nem silány intézet aránt! Tömör olvasottság, hazafitüz mellett piczinded kebel, és nem mindig éles itélet. Sót!

Közben ejtendő vala ez itt rövideden, mert e' jelen Górycodexről értekezés megkívánja a' róla már beszélettnek miért hogyan szólása ismertetését. 'S e' résen vallanom illik, miként tartom lélekbenjárnak csak azt állítani bizonyosul a' mihez meghányt támokot nyujthatunk, ilyenre nem akadhatás esetében pedig csak talánozó hozzávetéssel szerénykednünk. Adatlan historia, szófia beszéd.

Lám Horvát István maga lön még is kénytelen elfúni mondókáját a' Tudományos Gyűjtemény 1835beli IXd köteté 118 lapján: Ott áll ezen Igazítása: „Azon régi Magyar Kézirat, melyet a' folyó évi Tudományos Gyűjtemény III-dik kötetének 99—109-dik oldalain meg esmértettem, nem a' XIV-dik Században, hanem bizonyosan a' XV-dik Század közepe után iratott, mert benne Bernhardinus Senensis, kit V-dik Miklós Pápa (*Christian Gottlieb Jöcher's, Allgemeines Gelehrten-Lexicon, Leipzig, 1750. 4-o I. Theil, S. 1017.*) tsak 1450-dik évben számlált az égi Sereg sorába, már ZENT néven említették. — De mind e' mellett is e' Régiség a' Magyar Nyelvnek jeles maradványa. — — Wilhelm, kiről szinte vagyon (*Tudom. Gyűjt. 1835. 8-o VII. köt 88 lap.*) a' kéziratban emlékezet, Wilhelmus Tolosanus lehetett, ki (*Jöcher's Allg. Gelehrten-Lexicon, Leipzig 1751. 4-o IV. Theil. S. 1980.*) 1297-dikben született 's mint Augustiniánus Szerzetes 1369-dikben meghalt, és „De tremenda Visione, de poenis inferni“ egy munkát hagyott maga után, melyet Dielmann Cornelius Antwerpben 1625-dikben 8-ad réthben kiadott.“

Ezen Wilhelmre utalás megént nem áll, a' **bínről** szerzett munkára nézve. Majd rá jövünk. Hanem, a' titkári jelentésben megérintett szent Bernhardinus idejére figyeltetés, úgy-e bár? nem volt a' tévedések sorából. A' szíromirat' XIVa évszázba olly nagy garral többszer helyezését, egész évszázaddal szálitá idéb. Csakhogy a' daliás bajár, tenyerét veti sebzett tagára 's tisztelkedéssel adja meg magát. Horvát, csak elsurrant.

Gyerünk tovább, a' velejére.

II. E' szíromirat szerzője ferenczes volt.

Ezt kell, elesztéb, maisan elébb, kitüznöm, mert már említésbe csuszant.

Ide mutat az 55a lap alján, „**atyánk szent Ferencz**“ említése ezen sorokban: „És sok helyön olvastatik, hogy az ajojtatos embörök meggerjedtek az szent imádságban, és felemeltettek az égbe, mint magdalombeli Mária, **atyánk szent Ferencz**, és szent László kerály.“

A' sz. ferenczes magyar barát itt Iső László magyar királyát érté¹⁾, kit IIIa Béla onszolatára²⁾ IIIa Caelestin pápa szentesített 1192ben, Pilgramnál 1198ban.

¹⁾ A' m. t. társaság Teleki könyvtárában egy 12a réthben nyomtatott Breviarium végén, nagyobb betűkkel áll, mintsem a' többi: In festo sc̄ti Ladislai regis et confessoris, — sti Stephani Regis, — sc̄ti Gerardi ep̄i, — sc̄ti Emerici ducis et cfessoris, Vienne Pannie, Anno 1519. Közlé velem Schedel Ferencz m. akadémiai titkár.

²⁾ Olvasó ne fogadná borzontosan itt-ott egy-egy régi magyar szó becsuztatását. Ma vart Atilához is jól illik a' hajdani magyar kard.

E' kóduló szerzet a' magyar földön IVa Béla halálaig 1270-ig már terebélyes élőfává lön átültetve a' süppesztő képzelme olasz' honából, mert a' keleti nép meg épen lángig gerjedhető elmét hozott zajos vérében. IVa Béla maga vitte a' fejez' zászlót azon beállott csapat előtt, melly az új zárdába vala rekesztendő. A' csatasors verte király. 'S az akkori európai gyermekvilág hamar csoportozva bámult csudákká nagyított tettek hallásán; különben is elképed ember, emberen, ki életgyönyörről regényesen mond-le, a' fenséges czél veleje pedig szivet lelket megrázott. Osztán már 1219 óta hangzott fel a' magyar tenger partról híre, mivel a' magyar korona Dalmatiájában az egy assisiói jászolban született alapító, Bernardoni János, kalmárfi, saját személyében szede össze akkor oda ujonczokat.

'S ezen a' taljánnál Saccolanti, *fapapúcsos*, a' francia népnél Cordeliers, *madzagosok*, *kötelővesek*, a' német' ajkán Barfüsser, mezétlábosok, a' magyarén cseribarát¹⁾, szürkebarát, nevet kapott sanyargókra még nagyobb figyelmet épen azon Bernardinus támasztott, ki a' magyar barát szájában itt a' 11d lapon: mi atyánk szent Bernardinus.

Meglelém ezen atyja szövegéből kapdosott helyei deákját egy góthetüs nyomatásu kötetben, mellynek foglalata: *Sermones Sancti Bernardini de Senis ordinis fratrum minorum de evangelio aeterno*. Kutatám világra adatásuk évét minden szokott helyen, de sehol sem találám. Végén is csak ez áll: *Explicit sermones de caritate sive de evangelio aeterno scti Bernardini de Senis ord. frat. minor*. Azonban Panzernél²⁾, Spira 1484, és Basileae, 1490. is áll, 's így Maittaire-nél. Brunet-nél pedig, Moguntiae, 1475. Megvizsgáltam a' k. egyetem könyvtárában *de la Haye* Jánosét is 1745ből, melly az 1636ban 5 kötetben megjelentnél még bővebb, de a' Górycodex iratása korát kereső itt e' gót karczu kiadással marad. Forgasd e' szüette fatábláját 's három kapcsa vesztett, ha utána nézés ösztönzend 's olvasható a' XXIXd *Sermoban de odibili et execrabili detractioe* következő mondékokat:

Detractio ex superbia originem sumit.
Cap. II.

Rabidus enim canis... semper inquietus et in motu est... domesticos fugit.

Ugyan e' 2a fejezetb., alább:

Quarto. Os et dentes habet venenosos. Ait enim Plinius lib. iij canis rabidus ut

Górycodex 12a lapján.

Más tulajdonsága az meg dibütt ebnek ez, mert ű sohha nem nyughatik, de mindenkoron edestova búdosik és futos.

11a lapján.

Első, mert az ű szájába es fogaiba mérög vagyon, es az ű nyelvének alatta férgecskéek vagynak, kik az

¹⁾ Minthogy ezen nyelvemlékünk e' szerzet kolostoraiba járat, alább jobban közikbe vágjunk 's a' cseriek közé egy uttal azért még, mivel a' magán 's Magyarországon, saját eszével segíteni nem tudott és így mindenfelé kapkodott János király, azokhoz folyamék, — tanácsért!

²⁾ Annales typographici, Vol. I. Norimbergae MDCCXCIII. pag. 169. — Annal. typographici, opera Mich. Maittaire, ed. nova, Tomi I. Pars prior. Amstelod. MDCCXXXIII. p. 525. A' m. t. társaság Teleki könyvtárában.

plurimum habet sub lingua ejus vermiculum quendam qui linguam ejus pungit et pungendo coleram magnam in cerebro ejus incendit, propter quod in furiam eum convertit. Quod si vermiculus a lingua canis extraheretur, canis a rabie curaretur. stb.

ú nyelvét faldalják, és faldalván az agya velejét, neminemű gyojtokánnal meggerjesztik, és ű evvel megdihöszik, és mikoron az férgeket nyelvének alóla ki vejjendik, legottan az eb megvigaszik.stb.

Vége felé e' 2a fejezetnek.

Sic delator stultus quiescere minime non potest, donec verbum malum quod de proximo audivit, aut ex malicia sua concepit fecerit manifestum.

12a lapon.

Valaki megszokangya ez átkozott rágalmasságot, addeg ez elyetén semmiképpen nem nyughatik, de mind addeg búdosik, és jár kel, hogy azt a' mit halott avagy gondolt ű attyafiáról, azt másnak meg-mongya.

Ezen XXIXd *sermo*-nak pedig egészen végén van az, a' mi e' ferenczes iratában itt a' 15 és 16d lapra jutott:

Secundum igitur rectum iudicium rationis, qui bene considerat, omnia mundi scelera, omnes iniquitates et quasi omnes haereses, schismata, et impietates ex tertia lingua habent originem.

O, igitur, lingua nequam lingua tertia detractoris; o crudelitas infernalis, o impia odii, et invidiae proles; o pestifera lepra: tu es quae discordias seminas, tu sola conculcas bonos, diffamas justos, paris scandala, perjuriam, falsa testimonia, accusationes iniquas multiplicare non cessas. Tu, lingua saeva, punis insontes, inter conjuges scandala ponis, infamas viduas, fallis et defloras virgines. Tu pius et sacras religiones confundis, simplices conscientias turbas. Tu rancores, tu jurgia, tu livores, iras, et contentiones, rixas, contumelias et scissuras suscitare non cessas, divisiones et partialitates nutris et lactas. Tu sola proditioes generas, incendia foves, homicidia patras; Tu fratricidia, patricidia, matricidia, et ceteras crudelitates virulenta impietate committis. Tu

Azért vedd jobban eszödbe, és nyomjad jól be szivedbe, mert az okosságának igaz ítélete azt agy-gya, és mind azt mutattya, ki jól meggondolanga, hogy mind ez velágnak bine, minden eretnökség, minden hittül szakadás¹⁾, és mindön kegyötlenység, oly, mily²⁾, mind ez átkozott ördögi nyelvtül vett magának eredetöt.

O azért átkozott nyelv, az rágalmazónak harmad³⁾ nyelve O pokolbeli kegyötlenység, o iregységnek es gyülötségnek kegyötlen csimotája⁴⁾, o átkozott halálos poklosság. Te vagy ki háboruságot szeröszsz, te vagy az, ki jókat megnyomocz, csak te vagy az átkozott ördögi nyelv, ki az igazaknak hírét nevét⁵⁾ el vesztöd, csak te vagy az, ki hamis hitöket, sok hazugságot, kegyötlen vádolásokat nem szönöl⁶⁾ meg sokasejtani, te vagy az gonosz nyelv, ki az ártatlanokat gyöttröd, özvegyöket szidalmazsz, szüzeket hamisejtasz, es házásokhoz gonosz bizt⁷⁾ költesz. Te vagy az átkozott nyelv, ki az kegyös, és az szent szerzetöket meg gyalázod, te vagy, ki az egyigyü lelköt, es conscientiat megháborejtöd, te vagy az gonosz nyelv, ki haragtartásokat, háboruságokat, veteködésöket, haragosságokat, beszszonkodásokat, egymástul elszakadásokat⁸⁾ pártolásokat, es oszlásokat, ejjel nappal nem szönöl feltámasztanod es felgerjesztenöd⁹⁾. Te vagy az átkozott nyelv, ki árul-tásokat, gyilkosságokat, és egyeb sok kegyötlen-

¹⁾ Hittül szakadás. Majd lett: hittöl való szakadás. Most *való* hihagyásával: hittöli. Nem kell, elég jó: hittöl szakadás.

²⁾ *Oly, mely*, írása gyökszeréntibb, mint: olly, melly.

³⁾ Harmad nyelv. Harmad-ik csak akkor helyes mikor névzó nem jó utána.

⁴⁾ Csimota = *proles*. Csemete is = uj hajtás.

⁵⁾ Igazaknak hírét nevét: Révai 's Horvát, magyar nyelv szelleme ellen követelö „*hírüket nevüket*.”

⁶⁾ Szönöl. Tehát a' *névtelen* ajkán: *szünik*, élt.

⁷⁾ Bizt. Ma: büzt.

⁸⁾ Egymástöl elszakadásokat. Itt sincs: *való*, 's ide sem kell: *egymástöli*.

⁹⁾ Támasztanod, gerjesztenöd, a' tiszta magyaros, nem: támasztani, gerjeszteni.

sola foedera frangis. in conjurationibus occuparis, separas amicos, multiplicas inimicos. Tu sola dissipas civitates, destruis regna, confoves tyrannos. Tu charitatem extingvis, deprimis justos, magnificas impios, fidem destruis, spem quoque confrangis, ceteras virtutes impia crudelitate persequeris. Tu omnia scelerata vivificas, et extollis. Quid plura? tu Angelos in Daemones convertisti, atque de coelorum regno in aeterna supplicia dejecisti, et profundasti; primos parentes nostros, ac cum eis totum genus humanum de paradiso deliciarum ad temporales et aeternales miserias destinasti: Demum Dei filium tu sola in crucis patibulo confixisti.

ségöket¹⁾, nem szégyönlesz szerzeni, csak te vagy az, ki egybevaló ió²⁾ szövetségöt és jó barátságöt megfejtesz³⁾ csak te vagy az ki egybevaló gonosz tanakodásba magadat foglalod. Te vagy, ki ellenségeket sokasejtasz⁴⁾ városokat elpusztesz, országokat eltörsz, és clastromba valókat megháborejtasz. Te vagy az átkozott ördögi nyelv, ki az szeretetnek buzgóságát megoltod, és az igazakat megnyomoréjtot, az kegyötleneket felmagasztalod⁵⁾, az igaz hitöt eltöröd, és az szent remenségöt semmie teszöd, es mind egyeb lelki jószágokat nagy kegyötlenességgel háborgatsz. Mit mongyak többet te rólad, hanem csak azt, hogy még az angyalokat es⁶⁾ te téd⁷⁾ ördögge, és első szüleinket te meréjted limbosnak⁸⁾ mélységébe, és mind emböri nemzetöt te vetél ki paradicsomnak gyenyerüségéböl, ez velágnak⁹⁾ veszedelmére és gyarlóságára. Te vagy az, ki még az istennek fiát is az magas akasztófára felfejtetéd.

Befejezése a' nyelv ezen lerakásának Sz. Bernardinushál nem úgy van, miként a' magyar ferenczesnél. Különbön sem köté magát látszik, deák szövegéhez, átaljában pedig érzé kebelét, hogy ő abból is tud külön, *buzgóságos* elmélkedést eladni, hanem itt-ott belészövé *szentségös* olvasványaiból más más' mondékait. Így czifrázza fel ma is több több író, értekezését.

III. E' sziromirat ideje korát kitüzethető még egyéb adatok.

Nézzük sorba, miféle szentirókból van még itt idézet, 's mikor éltek, mióta foroghattak kéziratban munkájik, vagy melly években kelének ki legelőszer sajtó alul. Nem szükség hinnünk, mintha mindenikét saját szemével forgatta volna meg e' névtelenünk, mert egyik-másikra hivatkozása már azon íróban lehetett, sőt volt, kiből ő szedegete. De, látható, hogy zárdája több-

¹⁾ Sok kegyötlenességöket. Ez kocsintás. Sok már többest foglal magában, 's kell vala: sok kegyetlenséget. A' deák *pluralis* téveszté el e' névtelent.

²⁾ Jó mind ió-val írva, 's ez mutatja hogy ió, részesülője, *iv-ok*, *iv-sz*, *iv* igének, mellyből *ir-ó* után, *v* elnyeltével *ió* lett.

³⁾ Sokasejt, sokas-év-t után, *multiplicat*. Sokasít ma nem is divik. Megént felveendő.

⁴⁾ Magasztal, *magnificat*, azaz nagygyá teszi. Nagy, mag-as' mag gyöke után.

⁵⁾ Es, ma: *is*. A' mai és pedig még lévén ékezve, hogy zavar ne legyen, az *is* helyetti *es* mindig ragul volt a' névhez írva.

⁶⁾ Téd, összehuzva: *teréd*.

⁷⁾ Limbos, lásd végén a' szósorolványban.

⁸⁾ Velág. Ha világ-nak mondjuk *vil* volna gyöke, honnan *vil-og*, *vil-ám*. *Vel-ág* pedig *vel* gyökre mutat, honnan: *vel-ó*, *vel-em*, *ed*, *vel-e*, *vel*.

⁹⁾ Az 1745beli kiadás Isó kötete 105 lapján és a' Ild kötet 168—169 lapjain néhány szó másképen van. P. o. Abban áll: Tu pius et sacras religiosus confundis, e gótbetüs nyomtatásban pedig nem *religiosus* hanem *religiones*. 'S azért megjegyzendő ez különösen, mert magyarba sem *religiosus* = *apácák*-at vön a' ferenczes, de, *szertöket*. Ebből, kétetszhető, hogy a' névtelen még kéziratot is forgathata olylant, millyennek hasonmássa majd sajtó alá ment.

féle kéziratot, talán nyomdaelóket¹⁾ is meg tudta szerzeni. 'S ez nem kódiskodott faluról falura szerzetes pajtásai élelmeért, hanem a' könyvtárhoz ösztönözte kebele, magyar szövetségesei pedig ott hagyák, hogy nemzetük szólamán lehessen a' hitnek akkori felfogásait ájtatosságosan terjesztendő.

1. Holgot mester.

Másod lap legalsó sorában áll: Holgot neó (nevó, neó, =nevü) mester... Wachler²⁾, IIa része 395 lapján, Holkot Robert, sz. Domonkos követőji közül, mint oxfordi tanár, szorgalmas írásmagyarázóul 's a' természettanban jártasul áll. † 1349ben, 449a lapján azonban 1340b. halatja meg, 's valamelyik hát sajtóvétség. Ha őt érté-e? névtelenünk ugyan e' másod lapon, alulról a' 4a sorban ezen idézetével: kire ekképpen felel írásmagyarázó mestör.

2. Vincze hittudor.

Tizenegyed lap 2a sorában található: „Vince new doctor egyeb sok írása között ekképpen írt ez átkozott rágalmasságról.“ Kérdés, ha Vincius vagy Vincentius lön-é magyarban *Vincze*.

A' mkir. egyetem könyvtára catalogusaiban beirva áll: Vincii Ewaldi primordia christianae religionis, Coloniae 1553. 's Maurus Rhabanus erkölcsiró munkái között találhatásra van az utalás, de egyik sem vala megkapható. Ott lehetők *S. Vincentii Ferrariensis Sermones de tempore et sanctis, typ. got. pars aestivalis, Argent. 1489. p. hyemalis 1513.* Inkáb is ennek *Sermói* között le-szen a' rágalmasságról szóló. Iseli szerént ez, helyesebben: *Vincentius ferrerius*, domonkosfi volt 's említett *Sermóin* kívül többfélét írt, u. m. *Tractatus de vita spirituali, Tractatus consolatorius, Commentarius in orationem dominicam, Liber de fine mundi.* Szentesíté is III. Calixus r. pápa 1455ben, mert sirján, a' hogy regélék, csudák csudái kerekedének.

3. Seneca.

A' negyed lapon van: Seneca neó mestör. E' mestramozás azt mutatná, hogy a' ferenczes e' stoicus bölcselót alkalmasint csak Sz. Ágoston idézetéből vevé által, pedig a' ferenczes is, részént stoicus. Azonban birhatá a' magaslelkü bölcs munkáji lemásolt kéziratát, zárdája. Kijöttek pedig legeslegelő-szer Nápolyban 1475b. *L. Ebert, Allgem. bibliogr. Lexicon, Zweiter Band, Leipzig, 1830.*

¹⁾ Nyomdaelő, nyomdaelők = *incunabula*, miként, „gyöngyös homlokelo“, Kornis Dora nászruhája között 1567b. *Rmnyelveml.* II. köt. 199 l. *Kézelo* gyöngyös, III. k. 52 l. *Tavaszeló*, a' hogyan Erdösi már 1539b. ajálá. *Szadeló* magyar falu Tornában. Szada = *orificium*. Tahát: szada eleje. Így, nyomadeló = nyomdaeleje.

²⁾ Wachler, Geschichte der Litteratur. Leipzig 1833.

4. Sz. Ágoston hittudor.

34d lap 9—11 sorában olvasható: „Kit megbizonyoijt szent Ágoston doctor, mondván: *Keresztyénöknek tanejtásrol való könyvében*: Krisztus adta szentegyháznak kúcsát hogy valaki hiendi bocsánatot valjon, es valaki nem hiszi, ennek bine meg nem bocsáttatik.“

Megtalálám ezt Sz. Ágostonnál deákul így: *Has igitur claves dedit Ecclesiae suae, ut quae solveret in terra, soluta essent in coelo, . . . scilicet ut quisquis in Ecclesia ejus dimitti sibi peccata non crederet, non ei dimitterentur.* S. Augustini Hipponensis episcopi Operum Tomus tertius . . . Opera monachorum Ord. S. Benedicti e congregatione S. Mauri. Venetiis MDCCXXIX. *De doctrina christiana*, Lib. I. pag. 10. Cap. XVIII. Máté evang. 16. 19-re hivatkozottan.

'S így kiszedvék tehát Sz. Ágoston irataiból innen-onnan, következő helyek:

13d lapon, a' 15d sorban: Int azért minket és tanejt szent Ágoston doctor, mondván: Ne agygyátok ti filetöket, az rágalmazónak beszédének halgatására . . .

31d lapon, 5d sorban: Kit ekképen bizonyoijt szent Ágoston doctor mondván, „Legyön mindön szentség egy embörben . . .

41d lap 12 sorában: Szent Ágoston doctor megfenyüget, ha így nem teendönk . . . 's 15d soraént: Ezen sz. Ágoston doctor, ad minekönk idvösségös tanácsot, ez elyen (ma: ilyen) szent jóságra, mondván, . . .

43d lap, 16 sor: Szól szent Ágoston doctor, mondván; Megszönik az isteni bosszu állás, holott lejend az tiszta gyónás.

55d lap, 17 sor: Szent Ágoston doctor kedeg¹⁾ ugy mond: Hogy az imádságnak miatta kétségös dolgok, hamaráb és jobban megfejtetnek, hogy nem írásolvasásnak miatta.

62d lap, 8—10 sor: O mely igön bódog, és idvösségös viz az könyhullatás, kiröl ugymond szent Ágoston doctor.

66d lap, 3d sorában: Mely igön dicséri Sz. Ágoston doctor az szent imádságnak használattyát mondván . . .

67d lap: Tanulság az szent békeségrül kit sz. Ágoston igön felmagasztal irván szerzetös embereknek . . .

Van ez: Sermo II ad fratres in heremo.

De pace. Fratres charissimi: O si sciretis quanta sit virtus pacis, et quantum vobis in solitudine demorantibus necessaria sit. Tanta enim est virtus pacis quod in ejus dignitate apostolus omnes suas

O drágalatos atyámfiak, ha tudátok azt, mennyi jósága legyön az szent békeségnek, es mely igön nagy szükség legyön ti nektök calastoromba lakozónak, bizonyával szeretnétek, és hozzátok ölelnétek. Mert oly igön nagy, az szent békeségnek jósága,

¹⁾ Kedeg, ma, k és p közötti cserével pedig, miből már nem lehet értelmét kikapni. De, kedeg-ből, igen, mert ked gyök után vala: kedeg-ek, ked-eg-sz, ked-eg ige.

epistolas scribebat dicens, pax vobis et gratia a domino deo nostro. . . . Hanc pro testamento christus apostolis dereliquit tanquam summum bonum, sine quo nullus vivere debet. Sic etiam pater celestis elementa et planetas caeteraque invisibilia ordinavit: ut vinculo pacis simul complecterentur. Sic etiam ordinavit gloriosos exercitus angelorum, ut post eorum descensum nulla esset inter eos discordia, sed pax plena atque perfecta. stb.

hogy az ű nagy felségös méltóságaért, szent Pál apostol mindön epistoláját evvel ékesejti vala meg, mondván: Békeség ti nektök, és malaszt mi uronk Xtus jesustul, Ez szent békeségöt Xtus testamntomba hagyá azszent apostoloknak, és ez szélös velágnak, ugy miképpen nagy felségös szent jószágot, ki nélkülön senkinek idvösség nem adatik. Es nem csak ez velágnak hagyá ur isten az szent békeségöt, de még az menyei odvarba es ugy szerzé és ugy akará, hogy minekutána az háboruságot szerző angyalok onnét levettetének, annak utána az szent angyalokat ugy szerzé, hogy semminemü háboruság örökké közzöttök ne lehessen. stb.

Találtam ezt a' mkir. egyetem könyvtárához tartozó 1494beli kiadásban, mellyben ezek vagynak: Sermones divi Aurelii Augustini ad fratres suos in heremo conmorantes. Továbbá: Divus Aur. Augustinus de verbis domini. Ezen sermók végén áll: Basiliae per magistr. Johannem de Amerbach. Anno, nonagesimo quarto supra millesimum quaterque centesimum. Még is: D. A. Augustini sermones de verbis apostoli. A' XXXV sermo Ámene után van: Basileae, Anno M. cccc. xciiii. — Expositio d. A. Augustini in epistolam beati Johannis. Berekesztésénél: Basileae, Anno M. cccc. xciiii. — Opus Quinquaginta homiliarum d. A. Augustini. 'S végén megint: Basileae, Anno M. cccc. xciiii.

Sz. Ágoston szül. 354. † 430b. Munkáji közül Wachler szerint De civitate Dei legeslegelőszer 1467 jött ki. Panzernél, Vol. V. De doctr. christiana, Daventriae, 1483b. Ad fratres in heremo, Mutinae 1477. Homiliae L. Aug. Vindelicor. 1475. De anima et spiritu, hely nélkül, 1472. Sermones de inform. regul. vitae, Mutinae 1477.

5. Szent Gergör, majd *l*, *ly* és *r* cserével: Gergöly, Gergely.

41d lap, 8. sor. Kit megbizonyoijt szent Gergör doctor mondván: Szentvednie boszszuságot.

63d lap, 10. sor, *alulról*: ugy mond sz. Gergör doctor.

64d lap: halgassad szent Gergör doctort, mit mond az hálálatlanságról.

65d lap, 4. sor: Istennek ez igéjét sz. Gergör doctor ekképpen magyarázza . . .

66d lap, 12. sor: De vedd jól eszüdbe mit mond sz. Gergör doctores (doctor is) az szent imádságról.

Isó Gergely római papa, † 604b. Munkáji közül Regula pastoralis, mint legnevezetesebb, legeslegelőszer 1470?-ben jelent meg nyomtatásban, Moralia in Job 1468? Olaszul 1486ban, Moralia in Cant. Canticorum 1473; Omeliae in Ezechielem 1475. Homiliarum partes duae 1473. Dialogorum II. IV. 1470. Epistolarum partes XIV. 1472.

6. Aranyszáju Szent János.

43d lap, 5. sorában: Mint ez szent gyónást, kit aranyszáju szent János ekképpen dicsér mondván: . . .

Johannes Chrysostomus † 407ben. Munkáji legeslegelső nyomtatásai, latinul: super psalmo quinquagesimo 1466. Sermones in Job, 1468. Omiliae 87 super ev. Joh. 1470. Sermones 25. 1470? super Matthaicum 1470? Comment. in epp. Pauli 1529. Opera graece-lat. 1609.

7. Szent Ambros, hittudor.

7d lap 4. sorában alulról: Kit megbizonyoít sz. Ambros doctor mondván: Inkáb elszenvedhettyők az oly orvosokat

28d lap, 2. sor, alulról: Okát veti szent Ambros doctor, ugymond: Az angyalok test nekülön élnek

Sanctus Ambrosius, milanói érsek, † 397b. Innepe mint szenté a' IX. évszázban kerül-
elé. *De officiis* munkája legeslegelső kiadása Rómában 1471? Milanóban 1474, Opera, Bazel-
ben 1492.

8. Cassianos János, (nem a' vértanu) hittudor.

43 lap, 9 sorában alulról: Kiről csodálkodik Cassianos neő doctor, mond-
ván: Csodálatos fizetés.

424. tájjatt kezdette irni munkáját: *Collationes patrum*, XXIV. Brunet, Supplément-
ja szerént 1475b. Brüsszelben. *De institutione coenobiorum, et octo capitalibus vitiis, De*
incarnatione Christi stb. Görög fordításban eredeti latinnal együtt, legeslegelőszer Báz-
zelben 1485ben. Én a' budai kapisztranosok könyvtarából a' lipcsei 1733beli kiadást for-
gattam meg: *Joannis Cassiani opera omnia cum commentariis D. Alardi Gazaei.*

9. Szent Tamás hittudor.

50d lap, 3. sorában alulról: De maga szent Thamás doctor és egyéb do-
ctorok ugy tartják bizonsággal, hogy meneszer embör ű binét töbször gyón-
nya

64d lap, 4. sor, felülről: Rea felel sz. Thamás doctor, es ugy mond Hogy
az imádságba

Thomas de Aquino, sz. Domonkosfi, *dominicanus*. Megölette Anjoui Károly 1274b.
Éles eszeért 's roppant olvasottságaiért jelzőneve lön: doctor angelicus, tanodák anyala,
theologusok sasa. XXII János pápa 1323b. szentesíté, V Pius pedig 1567b az egyháztani-
tók vagy hittudorok közé sorzá. A' 4 evangelium magyarázata tőle legeslegelőszer Rómá-
ban 1470, Norimbergában 1475b jött ki, Aristotelesre irt észrevételei 1469b. *De veritate*
catholicae fidei 1473 tájján; *Summae P. I.* 1467, 1471. ¹⁾ *Opera omnia*, Rómában 1570.
Leibnicz, *Theodicaeját*, az övéből vette.

10. János, 11. Hugo, és 12. Cassiodoros, hittudorok.

52d lap, 12. sorb. alulról: Elesztéb nevezöm damascosbeli János doctort,
ki ugy mond, hogy az imádság ez.

52d lap, 10. sorb. alulról: Hugo neő doctor kedeg így mond, hogy az
imádság ez

¹⁾ A' m. tudós társaság Teleki könyvtárában van: *Summa de veritate S. Thomae Aquinatis, Agrippi-
nae Anno MCCCCVIIj. Super primo libro Sententiarum Venetiis 1486. és 1501. stb.*

52d lap, 8. sorb. alulról: Cassiodoros neü doctor kedeg így mond, hogy az imádság, kegyös

61d lap, 6. sorb. alulról: Cassiodoros neü doctor szépön szól róla ekképen mondván

Joannes Damascenus, mivel Damascoban szültké, ékesbeszédeért *Joannes Chrysorrhoeas*, † 760 vagy 790 tájatt. Munkája: *Theologia s. tractatus quatuor sc. de fide orthodoxa libr. IV. Parisiis 1507*, görögül kijött 1531 Veronában. Egyéb munkája: *Parallelorum opus, De sacris imaginibus*. Brunet-nél sem találék régibet. Ferenczesünk kéziratban forgathatá.

Hugo de S. Victore, theologiatanító Párisban in congregatione *Canonicorum regularium S. Augustini*, azért más névvel: *Didascalus*, és *Lingva Augustini*, † 1140b. Munkáji: *De scripturis et scriptoribus sacris praenotationes; Didascalicon, De sacramentis christianae fidei stb, Opera, 1648. Rouenben.*

Cassiodorus, azon *Marcus Aurelius*, ki elvesztvén praefectus praetorius hivatalát egy maga építette zárdában holt meg a' VIa évszáz 2a felében. Ennek egyházi munkáji között van: *Institutiones ad divinas lectiones. — De anima, Phorcae 1507. L. Panzer, Vol. X.*

13. Isidoros, és 14. Szent Basilius.

63d lap, 9. sorában alulról: Isidoros doctores (doctor is) úgy mond e' mellé: Mit használ embernek az imádságba, ajakait egybe verni . . .

64d lap, 2. sor. alulról: Mert ugymond szent Basilius: Embör semmi nemü dolgát bölesen nem teszi, a' mely dolgát nem érti.

Isidorus Pelusiota kitől hit és erkölcsmagyarázó levelek vannak fenn, († 460 tájatt). *Szent Basilius*, caesareai püspök, nagy jelzővel, † 379b. Pilgram így szól felőle: *Martyrol. hod. 1. Jan. dicit diem obitus, 14 Jun. ordinationis, at P. Sollerius asserit, ordinationem hanc circa finem sec. XVI in Martyrol. irrepsisse. Martyrologiis antiquis hic Sanctus, erat incognitus. Eléjő innepe a' XIa XIIa évszázban.*

15. Gerson János hittudor.

70d lap, 12. sor, alulról: halgassad Gyerson János doctornakes mondását az szent békeségről.

Joannes Charlier de Gerson, † 1429. Mint 'párisi egyetem és egyház cancellára volt jelen 1414b. a' constancei gyűlésen, 's ellene irá akkor a' r. pápának: *De auferibilitate Papae ab ecclesia*. Jelzője azonban *doctor christianissimus*. Épületes munkáin kívül van: *de consolatione theologiae*. Brunet (*Manuel du Libraire, T. II. à Paris 1820*) szerént 1471 körül. *De examinatione doctrinarum stb. Opera omnia, Kölnben legelőször 1483ban*¹⁾.

16. Szent Bernard hittudor.

15d lap, 3. sorában: Magyarázza szent Bernard doctor ez igéket, és ugymond: Nem csoda hogy Isten gyűlöli az rágalmazókat. Bernard xxiii sermo-

¹⁾ A' m. t. társaság Teleki könyvtárában lévő nyomdaelők között találtam: *Prima Pars operum J. Gerson doctoris cristianissimi. Vége csonka. És IV. Pars, mellynek végén áll: finit quarta pars operis Johannis Gerson, que prius non fuere impressa Argent. Anno 1502.*

jában *super cantica* 1497beli kiadásban *e* 5 jegyzetü levél után következőn, 1566beli kiadásban pedig az 563d lapon így: *Nec mirum, cum id praecipue vitium charitatem quae Deus est, et quidem caeteris impugnare et persequi cognoscatur stb.*

31d lap, 7 sorb. *alulról*: Hallagassad az édös beszédü szent Bernard doctort, mely igön felmagasztalja ez szeretetöt.

38d lap. Első martirumság lehet az testből kit vet szent Bernard doctor mondván, Vérontás nekül három martirumság vagyon. Sz. Bernardnál, Sententiai között az 1566beli kiadás 487d lapján: *Martyrium sine sanguine triplex est: Parcitas in ubertate, largitas in paupertate, castitas in juventute.*

42d lap. Ezt megbizonyojtya sz. Bernard doctor és így mond: Ur isten azért akarja, hogy meg gyónnyonk

61d lap, 12. sorb. *alulról*: Kit megérezött vala sz. Bernard doctor, valyon mi drágalatosb az szent imádságnál.

62d lap, 12. sorában *felülről*: Kit sz. Bernard doctor igön dicsér mondván Az könyhullatás könyörületös jóság. . . 's alább: Ugymond továbbá: O alázatos könyhullatás. . . 's a' 3d sorban *alulról*: ezönt bizonyojtya szent Bernard doctores, mondván:

Bernardnál így:

Quae vero fidelis et humilis et fervens oratio fuerit, coelum sine dubio penetrabit; unde certum est, quod *vacua* redire non poterit.

E' ferenczesnél:

Az imádság ha lejend hívön, alázatossággal és buzgósággal, mindön kétségnekül¹⁾ az mennyet által hattya, es ennet *hevon* meg nem térhet.

L. *De oratione et jejunio, Sermo IV.* az 1495beli kiadás *h* levele visszáján, az 1566belinek pedig 97 hasábján, a' *sermo* utolsó soraiban.

69d lap, 2. sorb. *alatt*: Ugymond kedeg szent Bernard doctores:

Bernardnál.

Soror charissima, credo mihi, quia Deo non tantum placent nostra jejunia, nostrae orationes, nostra sacrificia, quantum concordia.

E' ferenczesnél.

Atyámfia, higy en neköm, mert az Istennek nem kel az mi bőjtönk, imádságonk, es mi alamisnánk, ha az szent békeség es az szent egyesség közöttök nem lejend.

70d lap, *felső sorában áll*: Nemikoron kérdé szent Bernardot az ű huga mondván neki:

Bernardnál.

Interrogatio. Frater, dilecte dic mihi si aliquid timet diabolus? *Responsio.* Soror amabilis, nihil est quod diabolus tantum timeat, quantum concordia.

E' ferenczesnél:

Szerető atyámfia, mongyad meg enneköm azt, hogy ördög mitül fél²⁾ mintül inkább, Felele neki: es monda: szerető hugom, tuggyad, hogy ördög semmit inkább nem fél³⁾, mint az békeségöt, az

¹⁾ *Nekül*, a' névzöhez ragul irva. 'S nem *nélkül*, hanem *nekül*, *ne* és *kül* összetettével, miként: néha, némely, némi. Biharban ma is *nekül* hangzik.

²⁾ Helyesen magyarul, miként, székely, palócz, és átaljában minden magyar ejti, ki tisztán beszél nyelvén.

³⁾ —^{s)} Deábból ragadt már e' szerzetesre. *Istenfélő* is a' latin *timens deum* fordítása, ámbár ezt már

am et charitatem. Nam si totum quod habemus, damus propter deum, hoc diabolus non timet, quia ipse nihil habet. Si jejnamus, hoc diabolus non timet, quia ipse nunquam comedit; si vigiliamus, hoc diabolus non timet, quia ipse nunquam dormit, sed si charitatem et concordiam timemus, hoc diabolus vehementer timet. Quare? quia hoc tenemus in terra, quod ipse in caelo tenere noluit.

egygyességöt, és holott vagyon a' szent szeretet, mert ha mindön jószágokat osztogatnók istenért szegényöknek, ördög azt nem féli⁴⁾, mert ű neki semmi jószága nincsen. Ha bójtölönk, ördög azt nem féli⁵⁾ mert ű sohha nem eszik, ha vigyázonk, ördög azt nem féli⁶⁾, mert ű sohha nem aloszik, Ha tisztaságot tartónk, ördög azt es nem féli⁷⁾, mert ű minden koron szüz. De valahol íme e' szent három jószág leend, tudnia mert, a' szent békesség, a szent szeretet, es a szent egygyesség, ördög ezöket igen féli⁸⁾. Mire? Mert mi földön azokat tartyük, melyeket űk menyországba nem akarának tartani.

Mind a' 69a mind a' 70a lapon lévót mutatja, *Divi Bernardi modus bene vivendi, ad sororem*, az 1566beli kiadás 1716 lapján, *de concordia, Sermo XLI*, mely az 1495 és 1497ben kijött szentbeszédék mellé nem tétetett. Kijött pedig ezen *modus vivendi* Panzer Va kötete szerént már 1490ben is Velenzében.

A' minorita szent Bernardinus is többszer idézé Sz. Bernhard cistercitának fényesb mondékát, e' hit és erkölcsiró magyar barát meg, látszik, több helyén ezt, mintsem Bernardinus szerzetes atyjaét. A' sopánkodott olasz Bernardinus mintha neki is igen ernyedeg söt száraz lett volna. De a' francia tüzes apát, a' vérmes magyar barátnak veséjeig hatott. Bernhard, mikor illy ördögösségről mi nem szól, lélekragadó is, meleg, magas költéri elme, villámozva járnak gondolatai, éig csapni akarólag. Csak setétkézések ne homályítának sugarait. De, Abeillard világosb észzlangját ő fojtatta el!

Korának embereit, azonban megrázta hatálya. Azért lön jelzője: *doctor mellifluus, édösbeszédü*; írásait pedig paradicsom csergetegének mondák. Szentnek III Sándor pápa 1174b. hirdeté. *Sermói*-nak a' kir. egyetem könyvtárából ezen kiadását forгатám meg: *Insigne opus Sermonum de tempore praecipuisque festivitatibus, ac quibusdam specialibus materiis*, mellyek végén található: *Exaratum Basiliae per Nicolaum Kesler, Anno 1495*. 'S ezek után: *Sermones S. Bernardi abbatis clarevallis Super Cantica Cantorum*. Befejezésüknel a' nyomatási év: *Impressi sunt sermones isti Scti Bernardi Argentinae per Martinum Flach inibi concivem Anno M. CCCC. XCVII*. A' két kiadás együvé van kötve. Minden munkájának a' pesti nevendék papság könyvtárából van nálam e' czímetü kiadása: *Divi Bernardi, religiosissimi Ecclesiae doctoris ac primi Clarevallensis coenobii Abbatis Opera, quae quidem undequaque in hunc usque diem potuere omnia. Basileae, M. D. LXVI*. ívrétben. A' k. egyetem könyvtárában az antwerpiai 1616beli kiadás akadott kezembe. Zedler, és Iselein lexicona szerént Velenzében az 1515beli kiadás 2 kötetben jelent meg. De Panzernél *Vol. V*. azon munkájinak mellyekből e' ferenczes idézgete, ré-

annyira miénkül vesszük, hogy még az is magyarul mondja, ki egyébént nem *Istent féli* hanem *Istentől féli*. Pedig, *vészféltő, ördögféltő*, nem tetszenék.

gibb nyomatai kijegyezzék, mint, *Sermones de tempore, Moguntiae, 1475.* — *De evangelio aeterno, Spirae 1484.* — *In Cantica Cantorum, 1481, Papiæ 1482.*

17: Kalászat Vilhelmos doctornak „Binről törlejtött és szerzőtt könyvéből.“

Találtam a' kir. pesti egyetemi könyvtárban ezen tartalomczímmel: *Summa viciorum seu tractatus moralis edita a fratre Wilhelmo episcopo lugdunensi, ordinisque fratrum praedicatorum.* Kisebb ivrétben. Czimlapja 's tán ahhoz függesztve volt egy két más levele nincs meg. Lapszámái sincsenek, alatt sem állnak ívőrbetük, ehhez képest reá hivatkozni tehát nem lehet.

Törlejté könyvét Vilhelmos hittudor 9 részre, 's kilenczedike szól: *De peccato lingvae,* ebből kalászolta névtelenünk e' következő mondékokat 's képleteket.

Vilhelmosnál.

De diversis speciebus detractorum.

Distingvitur triplex genus detractorum. Primum est malum dicere de alio. Secundum, audita mala referre cum augmento. Tercium est libenter illud audire. Nos autem possumus dividere detractores in sex species. Quarum prima est occulta mala proximi publicare. Secunda est audita cum augmento referre. Tercia crimina falsa imponere. Quarta bona occulta negare. Quinta manifesta bona minuere. Sexta est bona in mala convertere.

Névtelenünknél itt a' 6a lapon.

Hányképpen leszön az rágalmasság. Mondatik hogy, egyképpen leszön így, mikoron másra valaki hamissan gonosz hirt költ. Másképpen leszön, mikoron az hallott gonoszságot másnak mongya, felebben annál, menére hallotta. Harmadképpen leszön az halgató felől, mikoron az rágalmasságot valaki örömet halgattya. Negyedképpen leszön, atyafiának titkon való binét megjelönten. Ötöd- képpen leszön, mikoron valaki atyafiának titkon való jóvöltát megtagagygya. Hatodképpen leszön, mikoron az nyilvánvaló jámborságot megkissebéjti. Hetedképpen leszön, mikoron atyafiába való jót gonoszra itéli.

A' névtelen, átalosítá Vilhelmos' tanodai alosztályzását.

De peccato detractorum caput sextum.

Detractor etiam fur est, pejor furibus illis qui vestes et bona temporalia furantur. Unde Ambrosius: Tolerabiliiores sunt fures qui vestes et alia bona nostra diripiunt quam fures qui famas nostras lacerant.

Itt a' 7a lapon.

Gonoszbak az rágalmozók az orvoknál és az tolvajoknál, kik emböröknek ez velági jószágokat elurozzák és elragadozzák. Kik megbizonyoijt szent Ambros doctor, mondván: Inkáb el szenvedhettyök az oly orvokat, kik ez velági jószágokat elragadozzák, hogy nem mint azokat, kik nekünk jó hírönket nevönket elszaggattyák, és megszüldalmazzák.

Látszik itt miként vevé által névtelenünk Ambrost már Vilhelmosból. Így, egy szentírásbeli mondékokat ugyan e' 7a lapon:

Detractoris lingua pejor videtur esse inferno. Infernus enim solus malos devorat, lingua detractoris amplectitur et bonos et malos. Unde legitur Ecclesiastici XXVII de lingua tertia quae est lingua detractoris potius utilis est infernus quam illa.

Az rágalmozónak szája, nyelve gonoszb az pokolnál, oka ez, mert az pokol csak az gonoszokat nyelibe, de az gonosz rágalmozónak szája, nyelve nem enged sem az jóknak sem az gonoszoknak, de mind pokolba veti és itéli őket. Ezt ezönképpen bizonyoijtja az szent irás mondván, Használatosb az pokol a harmad nyelvnél, ki nyelv a rágalmozónak nyelve.

Ugyan az idézett VIa caput-ban.

Et ecclesiast. XXI. Sic sagitta infixa femori canis, sic verbum in ore stulti. Canis sagittam habens infixam femori non quiescit, donec removit, nec stultus quiescere potest, donec verbum malum quod audivit de proximo alii retulerit. Canes isti non solum carnes comedunt, sed etiam ossa rodunt, quare non solum carnalibus hominibus detrahunt, sed etiam spiritualibus. Specialiter autem detractores similes sunt canibus qui in macello morantur, qui sanguini insidiantur et sanguinolenta habent labia¹⁾.

Itt a' 8a lapon.

Kit ekképpen irt meg bölc, mondván, miképpen az ebnek farába lütt nyíl, ezönképpen vagy on bolond embörnek szájában a beszéd. Az eb, kinek farába vagy on az nyíl, addig semmiképpen meg nem szönik, míg nem onnat kirágja, Ezönképpen a rágalmazó embör, kit mond az irás bolondnak, addeg semmiképpen nem nyughatik, míg nem az gonoszságot kit hallott, attyafiához, míg nem másnak megjelönti. Ez elyetén ebek nem csak embörnek husát eszik meg, de még az csontyát es megrágják. Mert nem csak eleven emböröket, de még az megholtakat es megrágják. Ez elyetén rágalmazók, jelössen, hasonlatosok az meszáros ebeihoz kiknek vérös az ajakok . . .

Az *ajakok* után következö „esztröba vetött szép hus, és . . . nyalakodás,“ képe nincs Vilhelmosban, az, e' névtelené, ki *ecclesiastest*, fenebb nem tudá kitenni magyarul, itt pedig *bölc*snek nevezé.

Folyvást a' VI. caput.

Detractor etiam porco comparatur, quare sicut porcus non parcit ori suo ab immundicia²⁾. sic nec pedi suo, porcus si ortum intret, ubi ex una parte flores videat, ex alia parte stercora, neglectis floribus currit ad stercora, et ea in ore suo ponit. Sic detractor videns in aliquo aliqua bona etc.

Itt a' 9a lapon:

Hasonlatos az rágalmazó embör az disznóhoz es, mert a disznó nam kéméli az ű száját, es orrát az ondogganéval megförtöztetni inkább, mint igaz a lábát. A' disznó mikoron bemenend a kertbe, es látangya ott a szép verágot, es az bidös ganét, nem gondol semmit a szép verággal, de az ganéhez tér, es azt örömet veszi szájába es abba gyenerködik. Ezönképpen az gonosz rágalmazó, lát attyafiába valaminemü lelki jóságot stb.

Névtelen itt másképen adja elé saját bővítésével, gondolatát, melly, benne is elég kiterjedésben áradott. Munkájának felesebb részét különben is önönénéül lehet tartanunk, csakhogy, mivel mások olvasásain fakadozott feltétele, azokból saját neki eredéseibe többfélét kiurogata.

Ezen idézett könyvben sincs nyomtatási évszám, 's végén sem áll egyéb ennél: Explicit summa de viciis, seu tractatus moral' wilhelmi episcopi lugdunens, ordinisque fratrum praedicator. Brunet-ben nem találék utasítást.

Midön azt hányám vetém, hogy nyomtatása évét im e' következők közélítenék: „nincs benne ívjege, órbeü, lapszám, fejezetei kezdöbetüinek üresen hagyaték helye, 's azokat sajtolat után irták vagy bélyegezték bé, vagy, többnyire veres, vagy, néhol buzavirág festékkal; épen akor látogata meg Farkas Lajos közalapítványi igazgatósági ügyvéd, ki, óság ismeretében is jártas. Ó, 1475 előttinek bizonyolta okaival, 's felelösségét ajálá. Ez említve, itt köszönöm neki, könyvei közül Brunet példányával élhetésemet, mellynek teljes czíme ez: Manuel du libraire et de l'amateur de livres. Par Jacq. Charles Bru-

¹⁻²⁾ Élt, ezen szeléndek és disznóhoz hasonlításoll Vilhelmos, értekezete elején is. L. *Prima pars*.

net. Tome I. II. III. à Paris 1820. 8vo, és: Nouvelles recherches bibliographiques, pour servir de Supplément au Manuel du libraire et de l'amateur de livres, par Brunet, ancien libraire. T. I. II. III. Paris, 1834.

De, én nyomott évszám látását szomjuzám még, mert e' könyv is, egyik fővédv keresetemhez. Két munka felhajtásának indulék; egyik *Quétif* és *Échard* domonkosfiaké: Bibliotheca Scriptorum Dominicanorum, 2. Vol. Parisiis, másik, Bibliotheca Dominicana ab Ambrosio de Altemura, Romae 1677. Négy könyvtárt hánytunk fel Budapesten ezekért, egyikben sincs.

Bécsbe folyamtam Jászay Pál mkir. cancellariai udv. titkár szivességéhez.

Felelet vártáig kétségben valék a' felett, ha egy-e már e' Vilhelmos azzal, ki Panzer nyomdai évkönyvei Va kötetének 347d lapján *Guilielmus Peraldus*, *Peraldus*, *episc. lugdunensis*, névvel áll, kinek e' czimü munkája: *Summa aurea de virtutibus et vitiiis* legelsőbbszer Kölnben 1479b jött ki; hely 's év nélkül pedig ezenkívül ötszer. *Jöcher Gelehrten Lexicon*-a IIIa részében ezen Peraldus (vagy Petra alta, másként Perault, Peira, Peyra) igen is *Wilhelmus* keresztnévvel dominicanusul említetik, de mint lyoni érsek. Irta pedig szép munkáját *Summa virtutum et vitiorum* a' XIII. százév közepén. 'S így Iselinnél is. Hanem, ezen Górycodexes Vilhelmos maga adta volna ki dolgozatát — *edita a fratre* — 's püspöki helye marada bizonytalan, mert Lyon = *Lugdunum celtarum, segusianorum*; Leyden pedig, *Lugdunum Batavorum*.

Jászay sajnálván válaszolá, előadási lefoglaltságainál fogva magának nem kereshetését, de bizá, Horvát Mihály történetírónkra ki híven járt el benne az udvari könyvtárban, mert a' dominicanusoknál semmit sem talált. Kéze szorításával írom ki, jegyzeteiből, következőket:

„*Altemuranál I*, 15. van: Guilelmus Peraldus aliis Peralt sive de Petra alta seu de Peyranta dioecesis viennensis gallus, vir doctus, verax . . . Anno 1272 Peraldus creatus est archieppus Lugdunensis ubi praefuit usque ad 1275.“ nam circa annum 1275. excessit e vivis Lugduni, . . . Composuit: De regimine principum, Summa de vitijis et virtutibus, Lugduni, apud Antonium Vincentium 1551 in 16, et alibi pluries. stb.

Quétif és *Échard I*. 131. még több neve is volt Guillelmusnak, u. m. a Peira, vel Peyra, Perault, melly utolsó, születése helye. Vestem dominicanam Parisiis induit . . . Fuit alumnus conventus Lugdunensis. Quandoque diem suum obierit, nemo certo refert, ante M. CC. LX tamen mortuum conjicio. Archieppum Lugdunensem fuisse antiquus est error, quem non solum exceptit Altemura ad MCCLVI, sed et in append. acriter tuetur, quem tamen ex iis quibus eum collocat annis facile est revincere. Haec autem ejus opera: Summa de vitijis et virtutibus. *Sermones de diversis et de festis*, stb. Az *elsőnek* melly hibásan másoknak is tulajdonítatik, sok kiadása van. Az *első*, év hely és nyomtató nélkül; másik, *Coloniae* 1479. Ugyan ott 1618. 1629. Venetiis 1492. 1497. 1557. Parisiis 1519. 1629. stb. 1629. stb.“

Elsőül, *Summa de vitijis et virtutibus* munkáját vévén, Quétif és Échard nyomán is, csak év, hely 's nyomdár nélkül maradtunk, minél fogvást annak Panzer 1479beli nyomtatási adatára hivatkozom. Farkas Lajos pedig hi-

telre indítólag védvezé állítását május 10á hozzám írt nyiltlevelében, mi szerént e' könyvet 1467től 1475tig nyomtatottak közé sorolja, vagy 1475ön innen 1480 évünél semmi esetre nem újabbnak, így szólván¹⁾.

¹⁾ 1. *Kezdőbetűi* (initiales) *nincsenek*, 's üresen hagyott helyeik, veres és kék, egyszerűn de durván festett nagy betűkkel vannak betöltve. Ezen fejéren hagyott helyek, több, kivált olaszthoni nyomtatványokban — mint p. o. a' két Spira' és Jenson' gyönyörű műveiben — már 1469ben és 1472ben arany kiálló és színes betűkkel (lettres rehaussées en or et en couleur), de a' németországiakban többnyire egyszerű színes betűkkel töltettek be.

2. *Lapjegyek'* (francia bibliographiai műszóval *chiffres*) *hiánya*. Első könyv, mellyben a' lapok' számjegye előfordul, Ther Hoernen Arnold kölni könyvnyomtatótól Kölnben 1470ben nyomtatott illy című és csak 12 levélből álló könyv: „Sermo praedicabilis in festo praesentationis beatissimae Mariae“ 4ed rétbén; a' második ugyanattól nyomtatott Hadrian carthausi barát' munkája: „De remediis utriusque fortunae“, 1471ben 4ed rétbén, melly munkát meg kell különböztetni Petrarcha' hasonló című könyvétől. De, ezen lapjegyek 1477ig ritkán fordulnak elő, úgy hogy míg La Serna Santander (Memoire sur l' origine et le premier usage des signatures et des chiffres dans l' art typographique. Bruxelles, 1796.), és Fischer (Typographische Seltenheiten. Nürnberg, 1800.) a' lapjegyeket Hoernen' utóbb idézett könyvén fel nem fedezték, híres könyvismerők is, mint Meermann (Origines typographicae Hagae Comitum, 1765.) és Laire (Specimen hist. typographiae romanae. Romae, 1778.), a' lapozást csak 1477ig tudták felvinni, 's annak első használatát Gering Ulrik parisi első könyvnyomtatónak tulajdoníták.

3. *Ívjegyek'* (signatures) *hiánya*, vagyis ama betüké, mellyek a' jobb kéz felőli (recto) lap' aljára tétetnek, hogy azok az ívek' 's ezeknek lapjai' rendét mutassák és a' könyvkötők' munkáját könnyítsék. La Serna Santander, Fischer 's Laire említett munkáikban, úgy szinte a' nagy bibliograph Brunet minden könyvkedvelőknél nélkülözhetlen könyvében „Manuel du libraire et de l' amateur de livres“ 3a kiadás 1820, azt állítják, hogy lübecki Koelhof János használta az ívjegyét először e' könyvben: „Nider praeceptorium divinae legis“, mellyet nyomtatott Colóniában 1472ben ívrétbén, — Peignot pedig „Dictionnaire raisonné de bibliologie“ (Paris, 1801. 3 vol.) című könyvében annak használatát Gering Ulrik' 1470ki nyomtatványaira viszi fel.

4. *Őrjegyek'* (reclames, custodes) *hiánya*, vagyis azon szavak' nem léte, mellyek a' baloldali (verso) lap' aljára tétetnek, 's mellyek ugyanazok, miken kezdődik a' következő lap. Első könyv, mellyben az őrszó előfordul, a' Velenczében Spira Vendeltől nyomtatott Tacitus, melly költ nélkül, de a' mint közönségesen hiszik, 1470ben jött ki. Ezen Tacitus' korát de Rives tudós apát (La chasse aux bibliographes et aux antiquaires mal avisés. Paris, 1788. 2 vol.) kétségbe vonja, 's azt állítja hogy, a' reclame avagy őrjegy először e' könyvben használtatott: „Sancti Antonini Confessionale“, melly Bolognában 1472ben 4ed rétbén, nyomtató' neve nélkül jelent meg. Azonban ezen könyvnyomtatói jegy csak 1480dik év óta lett közönségessé.

A' VIa lapra jutott Vilhelmos párisi püspököm pedig, kit hasonlóan *de vi-
tiis* írottak jegyzék ki előlegesen, már most elhomlik innen. Nem is akarok
ennek új megemlítésével egyebet, csak bizonyolnom köteles gondaimat. A'
m. akademia, bécsátézdott tövisedzett magyar pusztákat parlagoltat fel régi
nyelvnyomaink eléásatásával, 's ide világot kell gyujtogatnunk, érzém, min-
denünnen.

'S illy elvben mozgott kereseteim után egész rakás erkölcsstanárt soroz-
hatnék már elő, annyi törekedett, emberből, jó czéllal, de valahogy zavart
hevülettel gyomlálni a' durva erő szilajkodásait, noha bizony még a' mai lel-
kitanítókra is untig marada fenn az elleni dörrenhetés. A' középkor csak a'
sok borzasztó enkinzást ajálá, hanem, ép test undorodék, józan ész pedig
neveté.

Hanem e' kézirat mikorkeléséhez talán még egy iskolás per lecsillapulta
idejének említése nem felesleges. Ezen per a' franciscanusok és dominicanusok
között „Máriának eredendő bűnben“ vagy „nem abban születése“ felett folyt,
üldéssel, mert a' dominicanus, *eredendőt*, a' ferenczes, *nem azt* állított. Sz.

5. *Nincsen külön levélre nyomott címe*, a' mi szinte 1480 év előttiségére mutat,
mert 1476dik éven innen kezdtek a' címeket külön levélre nyomtatni. Azonban ezen
első lap sokszor kiszakasztva lévén, ennek hiánya nem bizonyos ismertető jegy.

6. *Maga a' könyvnyomató neve*, a' hely és évszám hiánya, melly körülmények
később is ugyan, de leginkább 1470tól 1480ig divatoztak.

7. *A' papíros vastagsága és tömötsége.*

8. *A' betűk egyenlensége és időmталansága*, mellyek vastagok és félgóthok.

9. *A' sok rövidítőjel*, 's ezeknek a' könyvnyomtatás' kezdetekor divatozott alaka.

10. *Némelly betűk és a' pontozás' formája*, miket a' diplomatikában 's bibliogra-
phiában gyakorlott szemek megismerhetnek.

A' fentebbi okokat egybevetvén, én e' könyvet, valamint első meglátásra nem
véltém, úgy most sem vélem 1475dik, de semmi esetre 1480dik évnél újabbnak. — Hogy
pedig 1467dik esztendőnél nem régibb, bátran állíthatják azok, kik tudják, hogy ezen
1467dik évig csak Guttenberg (1450 óta), Faust és Schöffer (1457 óta) nyomtattak Mainz-
ban, Pfister Bambergben 1461 óta, Schweinheim és Pannartz a' subbiacoi kolostorban
Róma mellett 1465 óta, honnan Rómába 1467ben költöztek által, és tudják azt is,
hogy ezeknek ismeretes nyomtatványaik közé Vilhelmus lyoni püspök' kérdéses köny-
vét nem sorozhatjuk. — Zell Ulrik 1467ben nyomtatá Kölnben első könyvét: „S. Au-
gustini de singularitate clericorum“ 4. rétbén; — Mentel és Eggstein Strassburgban
szinte ezen év körül kezdtek nyomtatni, de első nyomtatványuk évszámmal „Gratiani
decretum“ 1471ben költ; — 1468ben Augsburgban Günther Zainer de Reutlingen „Me-
ditationes vitae Christi“ ívrétbén; — 1470ben Nürnbergben Sensenschmidt János „Co-
mestorium vitiorum“; — 's ezen évben telepedvén le több könyvnyomató különféle
városokban, — ezen év körül kell hihetőleg, vagy kevéssel utánna Vilhelmus lyoni
püspök' kérdésben lévő könyve' nyomtatása' korát keresnünk.

Bernard sem védé az *immaculata conceptio* tanát, de a' dominicanusok nagy elődükét az 1274b. megholt Aquinói Tamást nézék átaljában vezérekül, kiról Thomista név ragada rájok, a' franciscanusok pedig 1308b. kimult Duns Jakabukat, ki Thomas de Aquino tanelvét gyökerében támadta meg 's jelzetük Scottistáké lett, Dunsnak szülőföldéről. Nominalisták és Realisták. Azonban, e' vita bővebben pengetése nem idevaló. El elcsendesedett 's meg megújult. Magyarországon franciscanusok kaptak több hívót. VI Sixtus r. pápa 1482b. szakasztá végét¹⁾.

Nem furakodzik-e hát e' tudva azon kételkedés elő, hogy veszekedés folytában alig választotta volna e' buzgó magyar ferenczesiró, dominicanusok munkáit. Mindazáltal hihetőbb e' ponton tulemelkedése. Hittan körül eltérhetett a' felfogás, erkölcsé édes egy arány maradhata.

És még a' „KIEGÉSZÍTÉS“-ben előforduló egyházi írókra ugyan csak feszített figyelmet fordítsunk. Ezek egyikénél csattan meg a' sudár.

VId lapon van: Sz. Jeronimos. Hieronymus Eusebius sanctus. † 420. Szentsége már IX százévbéli. Bibliai deák fordítása, *Vulgata*, legeslegelő-szer, hely és év nélkül, jött ki. Wachler szerént majd Bambergben 1462. Epistolae, et Tractatus, Rómában 1468. Panzer Vol. V. Moguntiae, 1470. Venetiis 1476. Basileae, 1480. Commentar. in biblia, Venetiis 1475. Aureola ex floribus S. Hieronymi contexta, Mediolani 1475.

VIIa lapon: Ilarius nevü doctor, † 368, szülőföldén Poitiers-ben mint püspök. Munkája az egyistenség hívói ellen: De trinitate, kijött, Mediolani 1489. Venetiis 1489. L. Panzer, Vol. V. Opera, Parisiis 1500. *Hilarius* névnel elől ugy ellehelve *H*, miként *Helena*, lön: *Iloa*.

IXa lapon, 13 sorban: Kit megbizonyit Szent Bonaventura, Tulajdonképeni neve: Joannes de Fidenza. A' ferenczesek és korának hatályos embere. Szül. Bagnares-ben Toscanában. 1256b szerzete generalisa, 's ennek szelid erővel kormányzása, lelkületi magassága, *Doctor Seraphicus* czímet adata későbbben reá. Ő terjeszté leginkáb szűz Mária tiszteltetését, védelmezé a' papnótelenséget, transsubstantiatot, stb. 1274b kardinállá 's a' lyoni conciliumra pápa követévé neveztetett, mellyen meg is holt azon év juliusa 14dikén, teste kinzásából eredett elgyengülésben. Munkáji: Breviloquium, constans septem partibus de sacra scriptura, Norimbergae 1472. Venetiis 1477. Tractatus et libri quamplurimi, Basileae, 1477. Argentorati 1480. Itinerarium mentis in deum, Coloniae, 1484 és 1486. — Stimulus divini amoris, Parisiis 1490. L. Panzer, Vol. V. Biblia pauperum. Itinerariumát, az elmének Istennel egészen összetársulását, e' magyar ferenczes, látszik, meleg képzelemmel fogta fel. Szentesíté Bonaventurát IV Sixtus r. pápa **1482**-ben; a' hittudorok közé pedig hatodikká sorozta V Sixtus 1587ben.

¹⁾ L. Ersch und Gruber, Allgemeine Encyclopaedie der Wissenschaften und Künste, Leipzig 1835. 26ter Theil. Dominicaner.

'S itt van így a fennebbi VIa lapon kitűzött egyik nyom mellé már e' más főadat elválasztó évhez, mellynél meg régibbre 1456 és 1482 között sem tehetjük ez iratunkat, sőt évkörét 1483on tanácsos kezdenem mert a' szentesítés elhíresztelése is időt kívánt. Vincze tudornak a' XII lapon említett 1455-beli szentesítetését tekintve, Bonaventuráé harmad főadatul állana, de mivel azt az író nem nevezé *szentnek*, inkább szolgált volna 1451—1455 közötti iratás kérdéséhez.

XVII—XVIII lapon áll: Beda venerabilis nyomán azon miserabilis elbeszélés, mellyet azonban Beda is csak „anglis korniká“-ban olvasott. Bedának e' ferenczes, ezen munkáját forgatta lesz: *Historia ecclesiastica gentis anglorum*, melly év és hely nélkül jött ki, Panzer szerént azonban: *Argentorati*.

'S MOST ezek után, minő évkörbe állíthatjuk e' Górycodex iratását?

De, még elébb magából a' nyelvsvövegéből is vegyük ki, miért nem enged az, 1456 és 1482 közé soroztatást, és így a' Bonaventurái kitűzéshez, ezzel másod védvünk legyen. Felelet is fejlik ebből, azon kérdésre, mennyire tehetete kiszedegetéseit a' ferenczes, már nyomtatványokról. Ne tiltsuk fáradságunkat e' végett, még a' nyelv különbözőete vizsgálatától.

18. Itteni szólam összevetése Bálint és Tamáséval 1437—1441 közöttől, 's a' tatrosi 1466beli másolatban lévővel.

Bálint és Tamás a' bécsi codex 12 lapj. Judit 2a részében.

Tahát Olofernes hívá a' fejedelmeket... és meg számlálá a' férfiakat kimenetben miként parancsoltvala neki királ százhusz ezer viharó gyalogokat és lovagokat és lövőket 12 ezert. 30—31 lapon.

Es mend Izrael népét vallod, miként a' jöhokot kiknek nincsen pásztora. Es nem ugat csak egy eb es te ellened, mert ezek megmondattattak ennekem istennek idomosságából. 31—32 lap.

Es bevívéc ötöt ő szolgálai a' hajlakban kibe parancsoltá vala. Es midőn bemenne, kéréte-zéc hogy szabadság adatnéc ő neki éjjel es villamodat előt kimenni imádkozni es urat onszollani. Es parancsola ő hajlaka őrizőinec, hogy miként kelletnéc ki menne es bemenne ő istenét imádni három napokban. Es kimegyen vala éjekben Betuliának völgyébe es megmosdic vala a' viznec forrásán, es hogy felmegyen vala imágygya vala Izrael urát istenét hogy viselné ő utái ő népének megszabadolására. Es bemenvén lakozic vala a' hajlakban miglen ő étkét venné este. Es lön negyed napon Olofernes tön nagy vendégséget ő szolgálainak, es monda Vagao meddőnec: menny el es kiszelled az éber nemberiet hogy ő kéjén engedgyen lakozni en velem... Tahát bemene Vagao

GÓRYCODEX.

E' ferenczes nem szoros fordításban, hanem elbeszélve, 56 lap.

Es ez Olöfernes mind az nagy hatalmas országbalól számlála száz es husz ezör gyalogot, mind, viadalra valókat es tizönkét ezör fegyverös lovagokat es ivösöket. 57—58a lap.

Es leszön Izrael népe tied, ugy miként apró csorda, kinek nincsen pásztora, es nem ugat egy ű közülök te ellened, miképpen meg vagyon mondván Istentől ennekem. 58—59 lap.

Es minekelötte bement volna az sátorba azon kéré Holofernest, hogy neki engedne szabadságot setét hajnalba ki mennie imádságra, hogy ur istennek könyörögne azon, hogy az ű jó akarattját be teljesitené. Es parancsola az komornikoknak, hogy harmad napeg mindön akarattján hagygyák. Es megyön vala mindön éjjel Betuliának völgyére, es nagy könyhullatással imádkozik vala az izrael nepeiért, hogy ur isten szabadejtsa meg ű ellenségének kezéből. Es eljuta az negyed nap, szeröztete holofernes nagy vacsarát szolgálainak, es monda Vagao: az egygyik ofmestörnek meny el inced az sydo leánt, hogy engegygyön akarattya szerent en velem lakozni vacsorán, Es bemene Vagao Judith asszonhoz, es monda

gao Judithoz es monda Ne általla jó lan bemenetét en uramhoz hogy tiszteltessék ő orcája előtt es egyék ő vele es igyék bort vigasággal. Kinek Judit felele. Ki vagyok en hogy ellene mongyak en uramnak, Menden a mely jó leszen ő szemei előtt teszem. Valami kedeg ő neki kellettendic az en nekem igen jó leszen en életemnecc menden napiban. Es felkele es megöltözteté ő magát őruhájával, es bemenén állapéc ő orcája előtt.

Tatosi másolatban 1466, de az 1437—41 közötti fordításból.
57a lap.

Igy lesz nec utolsóc elölsóc, és elölsóc utolsóc.

neki. Ne utálja jó leany uramhoz be menését, hogy tisztöltessék ő szüvének előtte, es egyec es igyéc ő vele. Kinec felele Judith monda. Ki vagyoc en, hogy en uramnac ellene mongyac? Mindön valami ő neki kellemetös mind azt teszöm, Es legottan magát igön nagyon meg ekösöjté, es be mene, előtte meg állapék.

E' Górycodexben, 27 lap.

Szent Máthé írta meg könyvének huszad részébe.

Socan lesznek az elsóc utolsóc, és az utolsóc elsóc.

Lukács evangelioma kilénczed részében, 48d vers.

Mert ki küsseb mend, ti cözöttetec az nagyob.

Valaki ti közöttetök kisseb, ez mindentöknel nagyob.

Ugyan Lukács hatod részében, 27 és 35d vers.

230a lapon.

Szeressétec tü ellenségtetek, jól tegyetek azoknac kik tütöket gyülöltek, . . . es leszen tü érdemtec nagy, es lesztec felségnecc fia.

Górycodex 41a lapján.

Szeressetök ti ellenségtöket, és jóth tegyetök azoknac kik tütöket gyülöltec, es ti erdömtöc leszön igön sok es leszötöc az felségnecc istennecc fia.

Szent Janus írta evangeliomanac tizönhatod részében.

230a lapon.

Bizony bizony mondom tünectec ha mit kérendetec en atyamtól en nevembe, agygya tünectec, stb.

51a lap alján:

Bizon bizon mondom ti nectöc, valamit keretök en atyamtól en nevembe, agygya ti nectöc, stb.

Bálint és Tamás nyelve a' tátrakiesdi sziklák élein hánykodó zuhatag, e' ferenczesé már völgy csendében hullámoz.

A' moldovai két hösfordítónál igen gyakran elékerülő ilyen szókötés: „Uronk angyala megőrizött engemet innet *elmenettem* is, ott *lakattam* is, és onnat ide *fordolottam*“ (a' 34 lapon) mi, most: *elmentemben*, ott *laktomban*, ide *fordultomban*, e' Górycodexnek csak 5d lapján található, így: „Kit soha meg nem bántott, és ha *vétkezötte*, róla penitenciát tartott.“ Továbbad a' bécsi codex 30a lapján Judit tizenegyed könyvében áll: „Kit en te szolgáló lyányod megesmervém elfuték ő töllök; a' Górycodex 57d lapján pedig már nem e' régi *esmerévem*, hanem a' későbbi *esmérven*, így van: „Es en te szolgáló leányod megösmervén.“ Midön e' sajtáságos nyelvtulajdon 1437—1441 között, és így a' XVd évszázban még igen-igen divott, a' XIVdikben sokkal átaljánosab lehetett volna, mert csupán vidéki vagy tájszólásmód azért nem volt, mivel itt olly iratban leljük, melly az é-ző bécsi codex ellenére mindig ő-ző. Az ottani „ember, segedelm,“ itt: „embör, segödelm,“ stb. Csak gyérülésre 's így idébbségre mutat.

A' „*balol, belől*, kiható helyraggal élésre nézve méltán fogta fel Horvát István, annak már hangrendbe változtatását, hanem, engedje azon észrevételemet, hogy épen ez is vigyázóbbá tehetné volna évkör kitűzésében, melyhez egyébaránt csak az, nem vezethet. Mert a' bécsi 1437—1441 közötti codexben egyszer sem fordul elé, 's a' tatrosi 1466beli másolatban csak egy helyen, így: *falubalol*, 119d lap első hasábján. Ellenben Bertalan papnak bizonyos évü 1508beli soltár fordításában a' XVIII soltár elején van: „*terembelöl, de thalamo*, a' XIXdik 7d versében, „*szent menyibelöl, de coelo sancto suo*; a' XXIdik 21d versében, „*ebnek kezibelöl, de manu canis*.

Átaljában tehát Horvát István a' nyelv korát tekintve is, igen figyelemtelenül beszélt. Pedig megteheti az összehasonlítást, nála van bécsi codexünk, Révai másolatában, a' magyar tudós társaságnak, kérttére sem adta, pénzért. És össze kell vala vetnie a' Szabó József 10 levelnyi szorgalmas másolata nyelvével a' kir. egyetem könyvtárában levő 1508beli mássáét. Akkor egyuttal talán, minden „Szent“ czimü egyházi író szentesítése évét is kikeresi, miként nekem, az ő utasítása nélkül itten kelle tennem; és Bonaventuraé, lám, 1482-ig higgasztotta volna le, fenjárdalásából.

Ime ide állítok most még néhány összehasonlítást azért, mivel ebből továbbá azt vehetjük ki, hogy 1508nál meg felebb mintegy hány évnyivel lehet az eredetinek iratása éveit megközelítenünk.

Górycodex, 1ső lapj.

Eth immar vettetic kerdes az kinnac...
2 l. Neg'ed oka, mert abbin el valaszt embort az oroc elettul, tudnia miert, az iftentul.

A' Górycodexben, lévő *tul* ragnak *tol*-re változtatása, a' másolónak más tájon születését mutatja. 'S azt, egyéb is.

2 l. hog' sohha *kín* nekülön ne leg'enec
2 l. *Eth*... vettetic mas kerdes.. hog' ha az pocol *kín*'n'a kerestetic nag'ob mukkaual
3 l. első ellenfege embornec ordog, Azert ez ordog vrnac
3 l. tudnia miert, fok irig'feggel.

Ireğ után könyebben kikapható *irigy* szónak *ireg* igéből vétetése. Irigy, mindenfelől, ireg forog.

3 l. Harmad zolgalatta az ordog vrnac.
5 l. es ha vetkqzotte, rola penitenciat tartot,

Az 1508beli leiró már nem is tudá, *vetközötte*' hajdani értelmét.

5 l. Es ha tekint az iften zeretq ede ala es latt'a az pocclot,
6 l. nag'g'al kín'neb mennie hog' nē pocolba,

Az 1508beli másoló ide, czinoberrel még ezt tevė: „Jo Jefus otalmaz meg minket a pocolnac ken'natol,“ mi, a' Górycodexben nincs. Változtatásával, e' másoló, már burkot vont az eredeti csirákra.

1508beli másolat.

Ith immar vettetic egy kerdes a kennac.
Neg'ed oka, mert abbin elvalaszt embort az oroc elettul Tudnamint az iftentul.

hog' foha *ken nekil* ne leg'enec.
It... vettetic mas kerdes.. hog' ha a pocolnac *ken*'n'a kerestetic nag'ob muncaual.
első ellenfege embornec erdog, Azert az ordog vrnac.
Tudnamint foc irig'feggel.

Harmad zolgalatt'a az ordog vrnac.
es ha vetkqzotthee rola penitenciat tartot,

Es ha tekint az iften zeretq alaa, es latt'a a pocclot,
nag'g'al kín'neb mennie honnem pocolba.

Illy kipiomozás után már bátrabban szólhatni,

IV. E' kézirat kelése évköréről.

Nemde kétféle ajálja 1483ban kezdhetését. 1. Bonaventura szentsége. 2. Nyelv, szö szerkezetnek 1437—1441 és 1466belitől jóval idébbülése, melyhez egy embernyomnál, vagy csikiasan egy emberrendnél több felvehető.

'S megént kétféle engedi az időköznek 1490, legidébb 1491nél nem tüzését.

1. Bonaventura *szentnek* nevezése már inkább nyomatok mint kéziratokról dolgozhatásra int, azok pedig 1490nig, 1491ig már majd mind sajtó-hagyottan valának megkaphatók. Azon kisebb írók mondékait, mellyek munkájának első kiadásait már 1491-en innenről jegyezhetém fel, vagy a' nagyobbakéiban találta már az író, vagy kézírataik másolatait régibben szerzette meg zárdája. 'S 1490 előtti nyomataisaik is lehettek.

2. 1490—1-től 1508szig, másolata vettéig azért gondolható 17—18 év, mert könnyen leforgott ennyi, azon írásmód 's másult nyelv alakultáig, mellyel a' másoló pap neki bátorodott, másánt rakni holmit mintsem eredetiében lelé. Ifjabb emberrend fiatalai nem mindig magok nyelvéhez vágynak-e szabni elődeikét épen úgy, miként a' fiugazda, helyesbnek vitatja rendezkezését apjáénál. Régibb, avas, mondják, újabb tetszetes; a' mi, élő 's alakuló szólam körül némellyben igaz, holmiben pedig csak viszketegség.

Mátyás király utóbbi éveiről csillan fel tehát nemzeti sugár. Mikor ő a' posoni főpapgyűlésen 1478ban **magyar** Agendát akart¹⁾, annak híre, nem csak egy tüzes magyar papnak költheté nyügös latintól édesb övéhez kebelét. A' hogy' király körül fú szél, ahhoz képest fordul, sok mente, csuklya, palást, köpönyeg, frakk.

Osztán, mikor szíromra vakarcsálásokról a' legelső nyomtatásokra vetődött a' szem, virgonczabbakban egyet-egyét villámlék az ész. Olyan sejtetlen ujság volt ez akkor, minő nem régiben a' gózhajó habhasítása, vasut repítése. Kolostorok tudós baglyai köréből egyszerre a' künelő gyakorlati közönség eleibe tárulnak munkák, iparos nyomdások azokat, deáktalan férfi és nőnemnek fordításokban, olasz, franczia, angol, német, belga nyelven terjesztik eleibe, a' hogy ezek kiadásai 1495tig is Panzernél láthatók. Az egész eszmevilág nyilóba fakadt. Bizony, Magyarországon sem csak ezen egyetlenegy kézirat készült lesz e' tájatt. Mert, a' míg Mátyás m. koronai birodalmának egyik fekete serege, csatamezőn törököt németet vert, a' zárdái 's világi másik, amannál tömörebb számmal, magyart vallásított békével olly vármegyékben is nemzeti nyelven, hol most, szlávkodás mozdogál a' magyar szólam országossága ellen.

¹⁾ L. Rmnyelveml. IIa kötet, 371 lap. — Mátyás k. magyarul nem tudását vitató! ,Heltai krónikája 1575beli kiadása' 134a levelén olvashatja, miként beszélt Bányán Moldovában egy székellyel magyarul.

Ez évkör kitüzése körül maradok hát, míg valahonnan ezt elfúható nem kerülendne elő. Szabadna-e érzennem, hogy e' kitüzés, legalább nem olyan ingó, minőül Horvát Istvanéit újabb átnézés találhatja. Ó, 1. Nem vevé észre a' temetési beszédnek már másolatban létét. 'S boldvainak hiteté el az azt fentartott misekönyvet, pedig nem az. Ne sajnálná csak az egri érseki megye névkönyvének szerkeztője a' Rmnyelvelmékek 1838beli Isó kötetét erről megolvasni, 's akkor, gondolnám, változtatni fog az 1842-re szólott *Schematismus V. cleri archidioecesis Agriensis* 49a lapján álló „B. M. V. de Ból“ irszakon. 'S Bitnicz, Magyar nyelvtudományának 1837b. kijött IIa része 292 lapján lévő utánírását igazra törekvéssel fogja méltolóbbra venni, midőn újabb kiadást érendene munkája. 2. A' bécsi codexet 1382belinek nézé, holott 1437—1441 közöli. 3. Sz. Brigida imádságait Gyöngyösön! adák kezébe, pedig — tessék csak a' gondos olvasónak megnézni a' Rmnyelvelm. IIa kötet 365—368 lapjait. 4. Azt veté közbe a' Tudományos Gyűjtemény 1835-beli VIa kötete 110a lapján, hogy 1541-ig is „az Apátság valának a' Magyar Literatúra bővülésének fő okai“ midőn a' magyar akadémia elősegítésével eddig megjelent régi iratok is már egyebet bizonyítanak. És, ha mindenikét nem leheté bár tudnia, hogy tudá elsiklatni Gálszécsi, Komjáti, Ozorai, Pesti Gábor, Erdősi megemlítését, kik 1531—1541ig, már kijött munkáikkal adának jelt a' magyar irodalom megindulásához. Történetirői lelkiesmérettel így kell vala szólania „férfi szerzetesek, szabályaikon volt apácák számára is folyvást magyarul irtak egyházi munkákat.“

V. Kinek volt szánva, e' kézirat.

Horvát, ugy vevé a' vele közöltetett 10 level foglalatóból észre „hogy ez a' kézirat is egykor Apátza Monostor tulajdona volt.“

Ez lehetett volna, rövidebb-hosszabb ideig, de csak mint akármiféle egyéb kézirat 's könyv, melly az egész magyar keresztyénség számára készült. Különösen azonban zárdaszüzek elmélkedési könyveül szánatását, nyiltan benne, sehol nem találám.

Olvassa meg ha kinek tetszendik, 's tüzze ki mellyek az oda mutató czélatok. Meglehet, a' kiféslett végén volt arra utalás. Elég lenne-e csak azért hinni apáczakönyvül, mivel a' „Binnece solga“ vagy „az pocolnac 30 rñú es keserú kenűarol“ feltett irat, ebből lön későbbben átírva 1508ban¹⁾ azon 16a rétű kötetbe, mellyet felsőtáblája belsején, XVII év-

¹⁾ Mását vevé ennek a' m. akadémia rendeléséből utasításom szerint, Illés László orvostudor, Fejér György pesti egyetemi könyvtárnagy szobájában a' kézirat kész közlése után 1841ben télhó elejétől tavaszelő közepeig, 's nálam van. A' benne vége felé lévő „Maria egypciaca élete“ előtti sorban, vagy Sz. Sónia azzony élete után veressel van írva, • ¶ 78 azaz 1508, mert az ugyan ott fekete betűkkel kiírt 1908, magyarázandó lesz. Könyvtári czimét a' Górycodex kiegészítése I. lapjára tevém.

százi betűkkel álló ezen béjegyzet: *Pro Sororum Conventu Poseniensi*, igen is apácák számára leírtak vall. Nem elég.

Gyanítva kérdé *Horvát* „nem vitték-e magukkal e' kéziratot a' Veszprém Völgyi Apácák Körmendre.“ Ezen szerényült kérdésre, szívélyel mondok *nem-et*.

Mert azon kétféle apácák közül kik Veszprém völgyét lakták, egyik, sz. István által oklevelezve, sz. Vazul szabályait követé görög szertartással, *ordinis s. Basilii*; másik, sz. Benedekét latin szertartással 1109 óta. Sz. Benedek ezen jányai igen is Körmendre költözének 1625b, hanem a' kézirát szentferenczes. A' veszprémi harmad apácázárda pedig sz. Katalinhoz sz. Domonkosnak vallá rendelkezéit, 1240.

'S a' dunántul Somlóvásárhelyen élt apácáké sem, lehetett. Sz. István itt egy zárdát sz. Lampetról nevezve alapított, 's 1265ben az, sz. Benedek szerzetéhez tartozó nemberiekéül kerül elő. Óségek későbbben botrányosan találák magokat viselni annyira, hogy törvényszék ítéleténél fogvást parancsolá őket szélyel 1511ben királyi hatalom, mellyre IIa Julius pápa is helyes-t mondott. *Ob scandalosam vitam juris processu condemnatae . . .* Hült helyükre Szegedről jövének praemonstrati apácák, ezek felbomlásával pedig óbudai vagy posoni Klarissák 1600b. kik igen, sz. Ferencz hugai valának¹⁾, de a' kézirát, régibb. — Adatim, hitelesek.

Inkább férfiszertetesek számára, különösen pedig, deákul még nem eléggé tudott ujonczbarátkák gyakorlatául írtnak, következő lapok vétethetnek. A' 68dikon, mellyen Sz. Ágoston nyomain az emberekkel békeségben élést buzgóságosan ajálja, kétszer kiált fel: O szerzetös! mi vagy az nélkül. A' 69diken egyenesen említi „mert az ur isten arra gyűjtött minket szerzetösöket egybe,“ továbbá, „Semmit nem használ mi nekünk egy házban lakoznonk.“ És még ezen túl, felette dicséri 35a lapon a' szerzetbe menést, sőt azt ott olly „negyed jószágul mondja, kiért embör érdömli halálának idején menybe fel menését²⁾,“ a' 36dikon épen még azon rütetbe is ragadtatik „hogy nem csoda, ha a' jó szerzetös, halálának idején mindön bántás nekülön felröpül *legottan* menyországba.“ Szól pedig itten „szerzetös embör“³⁾-ről, mi, csak magára, nem „asszony embör“ mondással, főképen férfira vonatkozik.

¹⁾ A' kapisztranosok budai könyvtárában áll: *Chroniche degli ordini instituti dal padre San Francesco*. Composte prima dal F. Marco da Lisbona in lingua portughese, poi ridotte in castigliana dal F. Diego Navarro. Et hora nella nostra italiana da Horatio Diola. In Venezia, MDLXXXII. 'S ennek IIIa könyvében van: *Vita della glor. S. Chiara*, 179—254. (Valamint: *Vita di S. Elisabetta vedova, che fu figliuola del Re d'Ungaria, e del terzo ordine di San Francesco*, 281—293 lapig). Klárát, maga sz. Ferencz tette apáczává. Szabályait erevenítette IX Gergely pápa 1245b. Állnak itt a' 222—232 lapon. † Klára 1253b. Végrendelete, *olaszul*.

²⁾ Halljuk! Itt sem, menybe *való* felmenés, sem *menybei*, nincs. 'S a' sok, divattá vált: *bai, bei, rai, rei*, szépen elmaradhat.

Hanem, ez ellen is vethető „hiszen a' békeség czikkét, minden karbelinek szánta.“ Osztán, a' szerzetbe menést hátha csak azért magasztalá az író, mert maga nagy feláldozatát akará éreztetni zárdája némi pártfogónéjával.

Mivel ilyennek is készülhete elméledéskönyvül.

Nézzük csak a' Górycodex kötése millyenségét, 's az arra tett irkafrkát. Festem. Cserszinü setét fakó bőr lön a' kézirat két fatáblájára huzva, mellynek fel- és alszélén béeresztve volt rézkapocs látszik, de békapcsoló horga nincs meg. A' felsőtábla belsejére irkálta egy sokkal későbbi kéz: A b e c d e f g h i k . . . j o Az ki istenbe Bi . . . (*ki van törölve*) Emerencia Metureckj. *Azután van:* S^oN O^s G E, Jesus Maria, 's megint A b c d e f g h i k l m n o p q r s t. Hátulsó fatáblája belsején áll XVII évszázbeli kéztől: Memento Mori Eternum Non Pecabűs . . . Az Giermekek hazaban valo kóniu Az pokolrul es az ű kinairul Amen Vege finis Senki el ne vegie az ki elveszi megh agia.

Ezen Metureczky Emerencia¹⁾, kié e' kézirat 1600 és 1700 között lehetett, inkább feleség volt, nem apáca, 's a' „Gyermekek házába való könyv“ is uri családhoz vagy czirákhöz jutását bizonyítja. Sőt int ez, gondolhatunk, hogy akképen írta ezen elméledéseket szent ferenczes barát világi főasszony számára, miképen Kinizsi Pálné imádságait 1513b szentpálos készítette. *L. Rmnyelveml. IIIa kötet.* 'S életesíti e' gondolatot, egy „iámbor, nőmös a33on-rol“ itt a' 40d lapon eléforduló példa, a' 47diken pedig annak beszövése „hogy két jámbor frater jár vala ez velágba predicacionak okaért, És mikoron juttak volna neminemü várhoz, kibe lakozik vala egy jelös binös asszonyi állat, ki vétközött vala neminemü rokonságával és ez elyen kaczor-ságnak binébe lakozék tizönegy esztendeg.“ Az 53d lap továbbá „amaz iámbor szüzet sárát,“ tükrözi, 's fiuszülést mit említ. A' tiszaloki plebaniánál talált Virginia codexben lévő apáczaszabályok a' világért nem említenének illyest, abban egyik ezt parancsolja: „Anakokaerth en szerelmes leányim ha ketelenségből szikség lejend ferfival szolni, az ablakokon által vont soporlah monotonoknak orczáját be fegyve, es ne legyen szabad látni, amit nem ilik kevanni.“ Osztán e' Górycodexben, különösen asszonyt buzdíthatott imádságra Judit asszony tettének mellyel nemzetét Holofernestől megszabadítá az 55—61 lapokon hosszabb elbeszélése.

Nem gördíthetők ez ellen a' közbe-közbe vetett deák mondékok, deákoskodástól Kinizsiné imádságos könyve sem ment. 'S a' catholicismus szer-

¹⁾ Sz. ferencz szerzetének sz. László címéllyel lévő dunántuli provinciaját azzá Megyurechky Timoté kezdé eszközteni 1655b. 's első provincialisává őt választák 1661b. *L. Schematismus almae prov. S. Ladislai regis ordinis minorum S. P. Francisci Seraphici regularis observantiae. MDCCCXLI.* Nincs-e Metureczky és Megyurechki közül valamelyik hibásan írva, 's így, nem egy-é?

tartási latin nyelvét sereg meg sereg nemberi hallá szentegyházban elhangzani magyar szentbeszédék folyama között is. És midőn apáczák kezébe azért kellett magyar nyelvű elmélkedéseket készíteni mert édes házikörükből, idejükben nem német nem francia szólammal 's arra mentek zárdába, miért nem kelt volna vár és kastély urnéi számára hasonlóképen többféle magyar irat. A' főuri asszonyrend sem áhitatoskodott akkor a' lelkes Albach nyelvén. Magyarország hajdan, igazán nemzeteé volt, külföldről közébe honosítottat nem csak törvény íra bé külsőképen magyarrá, hanem a' mint ideveté sorsa, nyereményéül az országnak? vagy nem? átolvasztatta itt érdeke, mert az ő nyelvén sem leánnyal sem hivatalal nem boldogult, minden társalgás és tanácskoztat magyarul folyt, meghajlott gazdája előtt a' vendég. Olylyan Gegő lelkületű tüzes magyar ferenczes barátok járták hát zárdájuk pártfogónéi házát, vagy káplánkodott némellyike abban 's buzgón irt kora és hite szellemében idves magyar tanításokat.

Főuriház könyveül készítését vétethetné fel, még mi? A' szép szírom, mellyre betüket gonddal vete ugyan azon egy kéz. Szállhatott az után, ágról ágra, cziráki vér szerént. Miképen került a' Góry nemzetséghez, azt hazafüi ajándokozója maga sem tudá bizonyosan eléadni hozzám 1835b aug. 21d. irt és a' M. t. társaság Évkönyvei IIIa kötetének 5—6 lapján lenyomatott válaszában. A' mit ott említ, csak több talánozásra vihetne, 's minek ezt messze úznifüzni, támogathatás nélkül. Sőt eme hozzávetésem is csak addig álljon, mig valami véletlenség eldöntő adatot nyujtandana.

VI. Mellyik osztályzatú szferenczes irta?

Idvezítői, sz. máriai? Cseribarád, szürkebarád?

A' magyar korona, Európának XI—XV évszázaiban, sulyadó diplomati-
cai tekintélyü volt, hanem a' ferenczes rend' egészében, országa, egyházilag
még is csak mint „*Provincia Hungariae*.“ Mert külön királyságokat is, a' szer-
zet eredeti hona, csak elágazott családokul nézett eszmében, 's országok let-
tek provinciáivá. Az eszme nagy volt e' barátrend egységére nézve, de a'
mindenüvé beparancsolt latin nyelv, ezzel is nemzetek önszólama' kifejlését
akasztá el. Amugy, a' legeslegalázatosabb *Generalis*nak a' hány ország, any-
nyi provinciára lön befolyása. Már 1239ben azonban a' magyar tartomány
külön tisztelé provincialis atyját, kivé akkor épen János herczeget, a' francia
király fivérét rendelék. Majd lön a' czim: *Provincia Hungariae Conventu-*
alium, kik szabadabb karba állíták magokat 's lábra is, mert a' fapapu-
csot elhagyák. Miként hát olaszföldön 's másutt, el eltérének a' szent alapí-
tó' meghagyásától *observantia*tól, ugy tettek lesz a' magyar conventualisok. És
tudományt, azaz eszmiveltséget is ohajtának közikbe, sz. Ferencz azon sza-
bálya ellen, melly a' *fratres minores* dicsét, csupán legszükebb szegénység-
ben, minden érzéki gyönyör távoztatásában keresteté. Az ő emberei, akará
az, tudósság buvári ne legyenek, egyedül isteni tisztelet 's buzgóság forogjon

eszükbén. Kik azonban a conventualisokat nem követék, *Patres observantes* névvel lőnek 1415ben a constancei gyűlésen megerősítve, midőn azonban Kósa szerint a magyar conventualisok, hasonlóan helybenhagyást nyertek r. pápai felszabadítással 's akkor provinciaális minísterükké Verőczei Bertalant választották. A *conventualis* cím, ugy látszik, egy kis fekvő birtok szerezhetését is tevé, 's azt, hogy a kormányba, egybegyűlő választottság szólhasson. Igali Péter áll ezek között 1452ben elé tartományfőül, 's intézkedéseiből, fivérei egyesülete közakarattal *Provincia Hungariae Conventualium reformatorum* nevet vált; az *observantes* pedig majd, *Patres Salvatoriani majores* lettek. Hanem, *reformatio* itten visszatérést jelente, mert néhány nagyon is neki szabadult *frater* már világ szájára került, 's azon hírelmény marada fenn, hogy Igali a szabályszeget ugyancsak megszijaztatá. De, mind e' mellett bátrabb mozgalomnak kelle közöttük elevenkednie, mert *conventualis* nevezetüket letétette velek Xd Leo r. pápa 1517b, 's IIa. Lajos m. király abban megegyezett. Felszabadításaik megszüntetve lőnek, szabniok kelle magokat a megtartók *observantes* rendéhez. Azonban, még is külön czimélyt vettek fel, sz. Mária magyar tartományáét, *Provincia Hungariae S. Mariae*, 1523ban. 'S magyar érzelmükkel, mert azt mondák, szűz Mária tiszteletét sz. István hozzá bé, a magyar király. De, itt a kérdés csak 1491-ig hat.

Ezen reformált conventualisok, vagy tehát idébb sz. Mária osztálya' levéltárából szedte ki Szentiványi Márton jesuita annak provinciaálisai neveit, *Continuatio dissertationis paralipomenicae rerum memorabil. Hungariae. Tyrnaviae M. D. CC.* 's 51—52 lapján áll: Fr. Bartholomaeus de Versichi (az az: Verőczei) minister floruit 1416, quando Fratres Bigoti, vulgo Cherienses orti sunt. — Fr. Paulus de Zech (Szécs) minister fuit anno 1445, quando Conventus Budensis, Pestiensis, et Strigoniensis accepti sunt a nobis et Cheriensibus traditi. — Fr. Fabianus de Igal, minister eligitur Szegedini 1452, cujus tempore Conventus Ujlak et Vacien. sunt ablati a nobis et Bigotis traditi. — Fr. Benedictus a Strigonio, sublato Fabiano, eligitur in ministrum in capitulo Albensi 1474. — Fr. Lucas a Segesdino, Magister Philosophiae, defuncto Benedicto, anno 1490 eligitur in ministrum.

'S nem az a kérdés lendül-e itt elé, „hátha épen e' *Segösdi Lukács* írta ezen elmékedéseket, még minekelőtte a reformált conventualisok fejévé választaték. Magister Philosophiae! Seneca nevü mester megemlítője! Veheték ugyan idézetét az író, Sz. Ágostontól is, de olvashatá maga hasonlóképen Senecának már 1475ben lesajtolt munkáit, miként a XIIa lapon megemlitém. *Segösdi Lukács*, tekintélyben is marada, mert ámbár 1497ben *Szekcsői Gergely*; 1502b. *Andreas de Bachia* választaték tartományfővé, de 1507b. ujra *Segösdi* tevé azzá többség.

Mert e' munkának a reformált conventualisok közül eredése feltehetőbb. Ezeket szabadabbságra, gondolkodás vivé, 's elmémívet akármi tárgyban, mozgékony fő alkot, kor szellemében. Hol ész nem munkál, tó a világ, 's magyar, hívebb, szabadságban. És a' hogy elébb, maga honában adá eszméjét az

olasz, úgy akart ezen magyar osztály tovább lépni saját nézeteént, mivel érzé, hogy ember-szabály le nem láncozhat örökre utódokat. Előtte állt pedig a' példa, miként lön koldus ferenczesből római pápává IVa Miklós 1288b; IVa Sándor 1409b; IVa Sixtus 1471b, holott ezek is helytt és alattmaradást fogadának.

A' cseribarátok, *fratres bigoti*, voltak látszik az *observantes*, azok maradának meg ugymint azon szigorubbsággal, mellyhez a' constancei gyűlés 1415b. megerősítését csatlá, sz. Ferencz tiszteleteért. 'S Buda, Pest, Esztergom, Ujlak, Vác lett tehát az övék, miért reájok haraggal szórták a' bigot nevet e' reformált conventualisták, későbbi nevükkel szűzmáriások, kik Szigetvárratt, Segösdön, Kanizsán, Székesfejervárratt Vasvárratt, 's egyéb helyüken zárdáskodtak.

A' cseriek eredetét azonban Isó Lajos idejére teszi Urbanus Fridericus, kinek *Historia provinc. Salvatoris*, p. 2. munkájából következőt ír ki számomra Podhradzky József, barátsággal. Mert puhatolódznom nem vala szégyen, mit kitől kaptam, illik megvallanom.

„Devoti domini hungari, szól Urbanus, tempore Ludovici I, R. H. zelo pietatis comoti, in ipso Hungariae regno plurima eisdem (P. P. Franciscanis) construxerunt domicilia, quorum primum, ut Annales Provinciae S. S. Salvatoris testantur, fuit in loco *Cheri* nuncupato, dioecesis *Chanadiensis*, sub titulo B. V. M. in coelos assumtae; cujus loci occasione *fratres observantes* in Hungaria existentes, per multos annos monachi *Cherienses*, vulgo, *Cheri Barátok* vocabantur, ad differentiam aliorum, praesertim fratrum de communitate, post, *conventualium* nominatorum jam prius in Hungaria existentium.

Kósa, Bosnyákföldről hozza őket 1368 és 1419ről szólva kéziratában, mi csak annyit tehet, hogy a' magoksanyargatók *observantes*, onnan szállingozának, valamint az esztergomi franciscanusokat Heltai, IV. Béla temetésénél már *Czerieknek* hívja. Egyébaránt Kósánál is, e' név reájok ragadása *Cseri* helytől áll. 'S lelélem még Kósából másolt jegyzetek között, miként parancsolt Va Márton pápa egyetemes reformatiot, mellyet zárdák meg zárdák esküvel fogadának. „Sed aliqui, laxioris vitae amantes, se dispensari petierunt. In Hungaria odiosi reddití, quibusdam conventibus privati sumus, quos obtinuerunt hi *circumcelliones fratres*, pietatis speciem et reformationem praeseferentes.“

Szentiványi fennebb említett adatainak ezekkel összevetéséből is hát annyi jó elé, hogy *observantes* és *Cheri barátok* név valóban ugyan azon egy volt, amaz deákul, ez magyarul. A' cseriekkal pedig elébb sem tartottak azok, kik *de communitate* czímmel alakultak, 1416ban meg tőlek, *conventualis* névvel még élesebben elváltak. *Szürkebarát* legeslegeleinte csak általános elnevezés lehete, a' darócz öltöny színéről, miként a' zirczi cistercitát venyingi magyar ember, hallatomra tarkapapnak hívá; Heltainál pedig 1575ben a' *paulinus*, remetebarát; a' *Carthäuser*, Chartreux, némabarát; hanem *cseribarátt* felkaptával, külön a' conventualisok lettek *szürke* nevüek. 'S így az idvezítői egyesület ma is *cseribarátt* volna némikép régiesen, a' szűzmáriás pedig,

szürkebarát. És kijó az, hogy a' cserieken titoktelt ajtatosság homálya borongott, nép képzelmében, a' conventualisokon világosabb és világibb szín.

Oh te cseribarát! hajták gúnyul együgyüre, góbera, miként Kósánál 1434ről találom. „Cherienses in Hungaria vitae contemplativae dediti, scientias excolere neglexerunt, inde adagium: *Oh te cseribarát!* dum idiotas, scientiarum expertes designare volebant.“ Kósa Jenő, 1768—1771, és 1777—1780 között kétszer volt a' sz. máriások tartományi feje, 's ezen évekről maradt fenn szerzetének általa összeszedett történetírása, melly meg van a' posoni, érsekujvári, sümegi zárdában. Igy közlé velem Sallay Ferdinand, pesti gvardián.

Sándor István szókönyvi todalékában Cséri barát áll. Sem *Cser* sem *Csér* helynév nincs ma Csanád püspöki megyéjében¹⁾. Biharban találám Fényesnél *Cseri* puszta nevét Bél mvároshoz tartozóan, mellyet a' nagyváradi deák püspök bir. Sopron vmegyében *Csér* magyar falut magam is tudok, Hontban pedig *Cseri* van.

A' *conventualis* szürkebarátok világából tehát ime **magyar** elmélkedéssel bővül a' hajdan' nemzeti életéről tudalmunk, a' bigót cseri barátokról meg azon kedvetlent tudjuk, hogy Szapolyai János, Magyarország éjtszakai királya, nálak „láttatá meg az evangéliumból, hogyha az tereket segítségül híhatja-e? A' cseribarátok ezt lelék az evangéliomban, hogy az, ki vele jót teszen az az ő atyjafia. János király Jeronimos Laszkit, ki Lengyelország főszemélye vala, bebocsátá terek császárhoz, hogy segítségül híná“ miként a' dalmata születésü Vranichich Antal, későbben esztergomi érsek, magyarul ír á krónikájában még azon időről, midőn János király titkára volt. *L. Podhradczky, Eredeti két m. krónika, Pesten, 1833. 21—22 l.* És az éjtszakai király a' töröket nézé gyönyörü atyafinak, azaz, erélytelen hiúsága ezen kétértelműségnek arra csavarható csinját falta bé, 's ter-eket ter-íte a' nagy honba, tör-ökkel tör-eté meg Budának addig dicső várát!

VII. Nyelve tájékozása.

Nem az mutatja dunántuliságát mivel onnan kaptuk meg, mert a' tatrosi másolatot Münchenből, ennek társát Bécsből kerítők leiratban vissza, a' temetési beszéd Posonban tartatott fen, holott ez is dunántuli 's főként somogyi és baranyai magyarságu; továbbá a' soltárok 1508beli fordítását Gyulafejérvárra vette meg gr. Batthyáni püspök, pedig *i*-zése, tiszántuliság; Kinizsiné imádsággönyvét Érsekujvárott fedezte fel Czech János, noha Veszprém vmegyei szójárásu 's hangejtésü sok *ó*-zéssel; hanem utal bennünket épen ilyen gyakori *ó*-zése, és több tájszava dunántulnak alsóbb vármegyéibe. Somogyinak leginkább Nemes Kisfalud, Várda, Felső és Alsósegösd, Mére, Hetes, Béc, Déd, Pátró helységekben marada meg a' régi magyar nyelv szelleme 's ebből az nyilvánul elő, hogy ezen elmélkedések írása korában körülbelül

¹⁾ Megnéztem Timont, Béli, Szászkyt, 's *Topographia Magni Regni Hungariae, Vienne, 1750. in fol.*, a' csanádi névkönyvet és Dóczit.

több vármegyén olyan szólam terület el, midőn azok tájait még török nem pusztította magyar ösvér lakta.

'S egy béjegyzet is dunántul járat elmét, melly jegyzetet, Veszprém vármegye devecseri járásának Izkáz nevű helységében élt lelkész keze nyomán, sz. Bernardinus Sermóinak a' IXa l. említett nyomdaelői kiadásában, a' *Sermo prooemialis* lapja felső karaján így találtam: *Ego Andreas Darucz p. t. plebanus Izkaziensis hunc librum dono dedi Religionis amore ductus S. Pauli primi Eremitae pro Conventu Papensi* 1668. 8bris 31. *In Izkáz.* Mert gondolható, hogy e' nyomtatvány Darucz Endre lelkészhez, Somogyban vagy Vasban volt 's feloszlott ferenczesek könyvtárából került kézzől kézre; különben, ha maga hozatja meg, alig vált volna el szeretettjétől, életében. De amugy, elkérengette tőle pálos vagy remetebarát látogatója, ki osztán örömmel írta az oldalkarajra: *Memoria ejus (Daruczé) sit in benedictione*, aljára pedig: *Ipse liber est Conventus Papens. Ord. S. Pauli primi Emeritae quor. procuravit Fr. Ludovicus Berzeviczi m. p.*

Mutat pedig a' dunántuli zárdákban nyomdaelőik voltára Kresznericsnek a' vasvári dominicanusoktól olyanok vásárlása, ki azon példányokat, melyeket hagyományából gróf Teleki József, m. akadémiai elnök 's erdélyi kormányzó, a' Teleki könyvtár számára megvett, mind az említett domonkosfiaktól szerzette, miként Szilasy Jánostól mint ügye megbizottjától hallám.

Azt kétségtelenül megmondani, mellyik zárdabeli és hol nevedett sz. ferenczes irta, aligha fogja valaki, de még is vethetem hozzá, 's csakugyan lássuk helyeiket, a' ferenczes névkönyvek és Szentiványi szerént.

A' székesfejérvárinak bizonyosabb kezdeti éve 1280; a' szombathelyié 1360.¹⁾ Amazt állítá III László, emezt I Kálmán győri püspök, I Károly király zabfia. Varasdon 1236 táján keletkezék, Pécssett a' Kőrödi²⁾ czirák alapita 1301b. Verőczén Erzse királyné 1370b. A' szigetvári felállítását nem tudni, de a' mohácsi veszedelem előtt már volt, a' segesdit Somogyban IIIa Endre indítá meg; 's ezen, somogyiasan mondva Segösd-inél mintha gondolkodóba eshetnének. Nagyhirű volt, mit csak tüzesebb eszű lakói támaszthatának. És e' napokban találék szólni Budán épen felsősegösi embörrrel, kinek be-

¹⁾ Schematismus Provinciae Hungariae nunc S. Mariae nuncupatae Ordinis minorum S. P. Francisci 1846. Psonii. Valamint: Schematismus a. provinciae divi Ladislai regis ordinis minorum S. P. Francisci Seraphici regularis observantiae 1841. Varasdini. 'S ezek mai helyeiből azért említem itt a' varasdit, pécsit, verőczeit, szigetvárit, kanizsait, segesdit, mivel e' sz. lászlósok magok írják, hogy provinciájuk hajdan a' szűz máriásokéhoz tartozott, következőleg azokon is reformált conventualisok voltak. Megjegyzem, hogy a' sz. máriások 1845beli névkönyve czimlapján, *reformatorum* jelző is áll, tehát egyiken *igen*, másikon nem. Minoriták, *conventualis* czímmel 's *birto- kolhatással* Magyarországon 1687b. alakultak.

²⁾ Szentiványi Márton Curiosa-i IIIa része 203 lapján: Korodi, sz. lászlósok fennebb és most idézett névkönyvében *Körödi*, Fesslernél: Cserody.

szédén olyan Górycodex nyelve szamatodzott. A' kanizsait továbbá, Kanizsai János esztergomi érsek 1418b. inditá meg, a' Vasváratt voltat meg épen e' Kanizsai család. 'S e' Vasvárnál is e' kérdés ébredhet: Nem te vagy-e iratás helye? Romba dönté ezeket mind a' török dulodalom 1543, 1552, 1553, körül, 's a' kardra hányt barátsereggel, az elfutottal, hihetően több ilyen nemű magyar irat is érte elhamadását. Könyveik meg hányódtak, 's talán így az izkási. És midőn az ostoba török kivertte után e' zárdák többnyire megént visszatermének, a' nyelv élete sűrűbb jelei közől íme csak illy egy-egy szakadékot vet elé a' nemzet fatuma vagy érleme. A' segösdit, Somogy vmegye marczali járásában, 1774b hozta ismét életre gróf Széchényi Antal mint Felsősegösd földesura, de hová levének 1543—1553 óta könyveik?

Ha előbukkan-e még valahonnan az mivel e' Góryrsziromirvány hátul hevon maradt, ki tudja? Hanem az elejéről kiszakadtnak hihetően nagyobb részét az érintett 1508beli másolatból ide tettem kiegészítésül, melly mindjárt következik. 'S midőn a' volt egésznek legfelesebbje így megént illő helyén együtt van, nem kell majd az 1508beli egyéb irat sajtó alá juttakor ezeket előadni. És hasonlóan el fog maradni abból még ezen így czimzett két czikk: „1. Ith immar vettetic e' kérdés a kennac ȝrocke valo voltarol, 2, Ith immar vettetic mas kerdes arrol hog' ha a pocolnac ken'na kerestetic nag'ob moncaual avag' kedeg a menorzage.“ Mert ezek különben is lenyomvák már az 1ső lap alsó sorától fogva, a' 6d lap közepeig, 's egyenesen a' Góryrsziromról, melly eligazítóbb világaul szolgál a' nyelvrejlem keresőjének e' másolatban lévő írásmódnál.

VIII. Írásmód e' kettőnél, 's befejezés.

A' Góryrsziromiratban lévő: ĝ, ñ, t, ü azaz: mai *gy, ny, ty, ü*, a' másolatban = *g, n, t, u*. Annál, hanghuzójegy nincs, hanem *h*-val van a' 61d lapon éreztetése, mert a' mai: *léssz, beszél* ott: *lezh, bezelh*: ennek XIIa lapján már, te'rit, azaz: *térit, áll*; Xa lapon: *aad*; XIVdiken, *keen, valook*; XVdiken, *meeg*; XVIDikon, *eeg, leel*, = *ád, kén, valók, még, ég, lél*. 'S itt csapok a' XXVIIa laphoz, oda sorzandón, miként helyeseltet e' külömbözet is, 1490 körül felmehetést.

Hanghuzat jegytelensége pedig azért régibbít iratot, mert hajdanban ragot is gyöke hangja szerént ejtének, 's ez, mint legelső hangadás, rövid volt. A' mi most, általánosabban; lev-él, mad-ár, rész, sud-ár; székely ajkon folyást: level, madar, resz, sudar. Így a' palóczén *távol, halál* helyett: *tavol, taavol, halal, halaal*, 's Kinizsiné 1513ben *imadsaagot* monda *halaal* ellen.

Azonban mind a' ketten, — hajdaniasan, monnon, — egyezően irták a' mai: *cz-ét, cs, i, í, ly, ö, ó, sz, z-ét*: *c, l, í, l', o, z*,-vel, mellyek közől, *c, l, l', z* szépen vízzaállítható lenne, sőt *g, ñ, t* is miért nem?

Ide szurom figyeltetésemet 3 felől. Ez mondám *z, sz* helyett mindeniknél csak *z*. Lenyomva itt mindazáltal 3 főképen csupán *sz* gyanánt.

Átaljában utasításaul veheti az olvasó, hogy mind a' Górycodexben mind

1508beli másolatában a' Górysiromirat 11d lapjához mellékelt hasonmás mutatásaént veresen irvák azon sorok, mellyek betűi itt szétszedvék. Valahány nagy betű pedig elől, egészen veres, közben annak feketéje, másodszer veresen van megfuttatva; sőt a' sok vonást (comma) hasonlóan veressel pettyezé meg az irkájába holt szerző, kin akkor csoda nagy muhkájaért *Írástudó* híre ragyogott körülbelől Somogyban 's Vasban és a' szőke dunának menttében. Ollyashoz értett, millyest akkor Magyarország több zászlósa is másra bizott.

Hej, ha e' járatlanság ködéből Mátyás király esze, illy rendeletig csilgzott volna fel: Papcancellar! nemzetünk élete int, magyarul tedd fel koronám embereinek a' VIa decretumot. Igy ezzel, és a' követve Ulászlóéival állának beárnyokolva zárdairataink, 's birnök országlási, hadviselési, kormányzasi, királyi udvari magyar műszavainkat is korról korra, szerénszerte virult eredetiségükben leszállva. Lám sajáterejü nyelven vonszanak Mátyás' jelesb „szörzéseit“, Heltainak 1575beli kiadásu krónikája 165—167 levelén. Amugy, most a' nyelv elleni igasságtalan karczok keserűjét sem ismernők, mert már hajdani belészokottság minden uj szerződésnél meg nem szeghető feltételül kötötte volna ki, a' magyarkorona' nemzeti életét is.

De, midőn e' vezéreszme vesztetten látjuk, szomorítólag lebolygott évszázainkat, csak zárdák körét felvert gyepen nőtt virágokat kell konyult fővel, libásan felsipegetnünk. És e' csekélységekért sem csupán félvállu köszönetecske szessen ki a' megokosult főkből, kik nem hányják, ki, mit hogy' irt, hanem örvendni tudnak a' felfogottakat magába szövött nyelv gyöngyein. Van ezen főkben lang, szövetnekelniek Magyarország világosabb jövődjébe; de órködik eszük, hajdana nemzeti szellemtörzseinek el nem fúniok méceit. Méltán is következtetését értik, miként mutat a' magyar helyesírás régi eléalakulása, a' szókötéssel élés, e' nyelvnek már terjedtebb kimiveltségére mintsem azt a' deákbafulttak sokáig hirdeték. Becsülnek hát azok, akárhonnán ujolag eléhuzott régi magyar iratot, mert az egész nemzet tömege mondhatja nyelvéről „ez volt a' szabadhon szerzett jellemeké.“ És közösen lobbantják védvül „a' magyarul régebben is csak ugyan írást,“ azon negédkedő német írók rágalma ellen, kik magokat, most különösen a' magyar nemzeti élet ujonnan helyreállítása dolgaiba igasságtalanul ártják. Adhatunk ezzel megéint világitást, átaljában az anyanemzet káromló vendégek toborzata közé, mellynél *Stephan Ludwig Roth*, Meggyesszécben nimesi evang. szász pap is, Brassóban 1842b. *Der Sprachkampf in Siebenbürgen*, czímmel kijött irkájával hagyta fen, fudázó tudatlanságának köporemlékét.

Tudjátok, mi gyózi meg ezeket. Minden eszes magyarnak feltétele legyen életében legalább egy hatályos tétével felebb emelnie nemzetisége diadalát. Egy csepp, semmi, de cseppekből terül tenger. Ez, miben tisztul? Mozgalomban. 'S midőn cseppet eltörlenek, nem, tengert. D. G.

CÓRY CODEX.

1485—1490.

IRÓJA TALÁN

**SEGÖSDI LUKÁCS,
REFORMÁLT CONVENTUALIS FRATER 'S BÖLCSELET
MESTERE.**

**HOZZÁ VETÓLEG, A' FERENCZESEK' SEGÖSDI VAGY VASVÁRI
ZÁRDÁJÁBAN DUNÁNTUL.**

G Ó R Y C O D E X.

F O G L A L A T.

I. KIEGÉSZÍTÉS, KÉSŐBBI MÁSOLATÁBÓL.

1. A' méltatlan communicáló mézéről. I—VII. lap.
2. Tanuság, miképen esmerheti meg ember azt, ha méltán járul e' szentség vételére avagy nem. VII—VIII. l.
3. Mennyi gyümölcse legyen e' kín gondolatának. VIII—XIII. l.
4. Binnek zsoldja, szólás a' pokol kináról. XIII—XXII. l.

II. AZ ELŐKERÜLT EREDETI IRAT.

1. A' pokol kínai befejezése. 1—2. lap.
2. Ha pokol kína kerestetik nagyobb munkával avagy a' menyországé 2—6. —
3. Melly átkozott bűn a' gonosz rágalmasság. 6—16. —
4. Tegyek, kikből ember vélheti hogy ha valaki legyen idvezülendő avagy ha elveszendő 16—33. —
5. Hét szent jószág 33—51. —
6. Imádság dicsérete és használata. 51—66. —
7. Tanulság szent békeségről, *hevon* 67—71. —

-
- Sorolvány az eredetiben találtató elévült, felötlő szókból 71—94. lap.
- Különszók „*Balol*, v. *Belöl*“ kiható helyraggal. 94. —
- Két észrevétel *Balol*, *Belöl* helyragról 95. —
- Más nyelvből csipett szók e' codexben 95. —
- Egykét figyeltetés, nyelvrejlem vizsgálójához 96. —
- Szavak sora, mellyek a' Górycodex elején álló „Kiegészítést“ nyelvtudalomra nézve érdekítik 97—100. —

KIEGÉSZÍTÉS

GÓRYCODEX FENMARADT KEZDETÉHEZ, ANNAK 1. LAPJÁN MEGEREDŐ „nec galazatta“ SZÓIG.

Áll ez, abból 1508ban másolt 16a rétü iratban, mellyet a' mkir. egyetem könyvtárába Winkler Mihály pécsi czimes kanonok, gödri esperes és lelkész 1804b. ajándokozott, 's a' kéziratok sorában ott „*Liber hungaricus de S. communione, de doloribus inferni*“, VIII. d.“ rovattal van.

Ez is hevön ugyan elején, mert csak megszakadtan kezdetik így: „kiről ig' 3ol crif-tus“ és első lapja alján kerül elő: „harmad gonosság.“ Hanem a' 3a levél másod lapján kezdődő más cikk' tartalomjegyzetéből látszik, hogy ez „az meltatlan comunicalonak keferufegos mergerol“ szólt. Elhagyték hát innen, mint különben is csonka, 's el, azért mivel a' 16a rétü 5 lapon semmi nyelvérdek sincs olyan, melly, következőkben elő nem fordulna.

Áll ennél fogva itt pótlékul:

1. A' méltatlan comunicalonak édösségös mézeröl. 2. Tanuság, miképen esmerheti meg embör, ha méltán járul-e e' szentség vételére. 3. Menyi használatos gymölcse legyen e' szent-
ségös kín gondolatjának. 4. Binnek zsoldja, mellynek egyenesen a' Górycodexből másoltatá-
sát, az ebben fenmaradt vége bizonyítja.

A' más három cikk meg az okon vétetek ide, mivel bennük is egészen Górycodexes nyelvszellem leng, 's igen hihetően annak elején állhata. De attól elszakasztani 's külön lapozni lön tanácsosb, mert e' másolatok írója nem utánzá betüröl betüre az előtte feküdt eredetit, a' hogy' ezt az előbeszéd befejezéséhez tett összeállítás nyilvánítja.

1508beli másolat.

Mind eddig 3ol ez íras az meltatlan comunicalonac keferufegos mergerol Immar kedeg ede ala 3ol az meltan comunicalonac edoffegos mezerol, es v' 3entfegos nag' haznalatt'arol Mert ez keg'os crif-tus mindont ketfeg nekil hiuot az nag' lo-
dalatos vendegfegre, mondvan az zent ewangelíomba || VEníte 4. levél.
ad me omnes. Jquetoc mind en hozam kik monkcaltok, es meg vattoc ter-
helven, es en megelegeitlec vr íften monga Az ken'er kít en adoc en testom ez
velagnac eleteiért. Veg'etoc, es eg'etoc ez en testom, kí erottetoc el adattatic
GÓRYCODEX. a

Ezt tegétõc en emlekõzetõmre, Mert kí en testõmet ezí es en verõmet ízýa, ez en bennem, es en v' benne lacozom Ez ígeket melekét en nectõk zoltam elet, es elevenfeg. Vram crístus miért | te ÷ent ígeíd, Azert ío kedvel, es nag' hýwfeggel kel fogadnonc, es vennõnc Te ígeíd mert te mondottad, enemes mert en íduõffegõmert mondottad, Azert ígõn õrõmest vezõm te ÷ent zadbalol, hog' erõsben be oltaffanac en zívembe Engõmet felferkent-nec elen nag' kegõffegnec ígeí, de meg rettentnec engõmet en zamtalan bí-neím es meg zegõneít engõmet en fõrtelmes conscienciam elen nag' ÷ent-fegnec vetelere, Kezerít engõmet ez te || ...*) nap'an mínd octauaígh monduan

5. levél. O ÷entfegõs vendegfeg, kibe híw kerez'tenõc az edõffegõs crístoft ezíc es v' ken'na eth emlekõztetic, es allelõc malaztal telefõdic, es ez ÷ent vendegfegbe mínekõnc az íouendõ dilõffegnec zalaga adattatic, Azert mínd ezõg-belõl adattatic meg esmernõnc mínemú haznalatõffag, es mel' ígõn nag' felfegõs íosag íõyõn mínekõnc ez oltarí ÷entfegnec meltan valo vetelebõl, Mert igaz hít ezt mutata, hog' ez oltarí | ÷entfegbe neg' allat vaõon Tudna-mínt, test, veer, lelõc, es íftenfeg Azert mínd ezõketh az meltan comonícalo hozáia vezí ígõn nag' haznalattal, Mert míndõnícõl adatic neki kí-lõmb kílõmb nag' ÷entfegõs aýandoc, es felfegõs haznalatõffag, Azert elfõ haznalatta az meltan valo comonícalafnac ez Mert micoron ez ÷entfegõs testõt hozáia vezí embõr mene íoth tõth a crístus v' halando testebe, min-

6. levél. dõnbē az meltan comonícalonac || reze lezen, Mínd õ bõyõtõlefebe, predí-callasaba, farradlagaba, Imadlagaba, vigázafaba, es mínd õ ken'nanac, es halalanac erdõmebe Ezt megbízonítta ÷enth Thamas doctor, monduan Min-dõn híw kerez'ten kí meltan comonícal mindõn mifen azon haznalatõffagot. es malaztot n'eri kit crístus nag' pentõkõn, az kerez'tfan, embõri nem-

*) A' forgató itt meg fog hõkkenni, mert elméje 's érzése hiányt lel. Innen is hát legalább egy 16^{od} levelke kiszakadt. Mert, — ide sorozom, — minden | jegy, a' lap végét, minden || jegy a' 16^a level betöltését jelenti. Szerkesztõ.

zet nec kerefe Es en nec fölötte kerezt'efegbe mene malažtbeli emböröc van-
 nac | es menörzagba mene žentöc vannac mind ezöknec erdömebe reze va-
 g'ön Ezt megbizonítta az ženth kerezt'en híth, holoth azt mong'oc a credo-
 ba hížom žentöknec eg'geffeget, Mas haznalatt'a ez žentsegnec vetelenec ez,
 mert en nec miatta, hog' az ö žent veret hoz'anc vežöc, bintöl tíztultatonc
 meg, Kíról ug'mond az žent íras Crístofnac vere megtíztítt'a mü lel || kón- 7. levél.
 ket ammeg holt mívelködötööl. Ammeg holt mívelködöt ez, hog' mícoron,
 embör malažtba vağon. es fok íot težon Ez ío mívelködöt mind addeg ele-
 ven míg halalos bint težon, es e binnec miatta mind meghal, de ha esmeg
 t'oredelmefleggel megg'onic, es a'jetatoffaggal comonícal Ig' ekkeppen tíztul
 meg allelöc ammeg hol (így) mívelködöttöl, mert mind meg elednec ezöc örc
 íduoffegre | De meeg nem lak ezöctöl tíztul meg, de en nec fölötte ol' a'je-
 tatoffaggal es žeretettel vehetí embör hozzaía hog' mindön bolanando bine,
 es elfeledöt halalos bine megbolattatic, Kit megbizonít az žent íras mond-
 uan, Mert ha o t'orvenbe coföknak, es bíkának vere az sído nepet meg-
 tíztítt'a vala, Nag'gal íncab críftos nac žent vere kí mí býnönkert kí öttetec
 mí lelkönket megtíztítt'a || Erled bolanando býnökröl, es elfeledöt halalos 8. levél.
 býnökröl, Kíról aran' zaiaívžent Janos doctor ekkeppen, žol monduan Crí-
 tosnac tíztölendö vere mícoron ío acarattal vetetic, lelök nec minden corfa-
 gat meg vígazt'a Corfagat mong'a es nem halalat² mert allelöc a bolanando
 binnel es az elfeledöt halalos binnel megcorul, de megnem hal, Azert a
 corsagbol ezžent oruoffaggal meg vígazíc | De ha ez žent oruoffagot halalos
 binbe hozzaía veíendí, íncab halalt halarra hoz maganac, míkeppen felül
 meg vağon mōndvan ° Harmad haznalatía ez žentsegnec vetelenec ez, mert
 ebbe hog' ez vronc crístofnac lelket hozzanc vežöc, adatic nekönc az örc
 eletnec zalaga, de lac vg', hog' malaždba ez velagbol kímulandonc Ezt vronc
 v'nonmaga megbizonítta, monduan Kí engömet ezíc ez en eröt || tem el, Az 9. levél.
 az Míkeppen en örcöke elöc v'es örcöcke el π Mafut meg vg' mond En va-
 a*

goc életnek keñere kí menbelöl lezallottam valakí e keñerböl eiendíc őröc halalt nem laát Azert valakí őröc életöt ezíc, ennec zíkseg őröcke elnie, Neg'ed haznalatt'a ez Őentsegnek vetelenec ez, mert mícoron embör meltan comonícal, hozáia vezí a teremtő istent lodalatos nag' haznalattal, Mert az ísten, nag' hatalmasság, es őrök | böllefeg, es ígön nag' felfegős ío, Azert az v' hatalmasságabol lezön az meltan comonícalo hatalmasság ío mívelködetre, es keremesfőknek megn'eresere, es az v' böllefegeböl lezön bölleb íduöffegős íozagnac valasztafara, es gonoffagnac eltavoztatafara, es az v' ío voltabol lezön kegófb míndönökhöz zeretetőfb ístenhöz, es att'áfiahoz, es bekefegőfb haborusfagnac zenvedefebe, es míndön || íamborfagba cazdach, es íob Mert valakí meltan comonícal, ennec őr lelke betelíc malažtal, es elegődíc ístení edőfleggel, Mert mícoron embör meltan comonícal ennec lelke ístembe változic Vg' míkeppen az etel ítal attestbe Es míkeppen a test el borral keñerrel, ezönkeppen allelőc el ez Őentfegnec veteleuel, Kít megbizonít Vronc v'ňommaga, mondvan, Kí ez keñeret ezí, ez őröcke eel. Qöd haznalatt'a ez Őentfegnec vetelenec ez² Mert a meltan comoníca | lonac zívét zeretetre gerýezti, Mert míkeppen a túznec elötte a hídecfeg eltaozík² ezönkeppen ez Őentfegnec vetelenec míatta ístentöl elhídegült zív meg melegül. Kít megbizonít Őent bernard doctor mondvan, Valakí zeretettel ezí ez zentfegős keñeret, zeretetnec őrögületít erzi Pelda neköd, Mícoron a hew keñeret ezöd, a hewfeget vele ezöd² ezönkeppen kí vrnac zent testet vezí, Vezön hozáia túzes zeretetöt, de íai mert nemeřec kíék ez Őent || fegöt hozáioc vezíc, ořatanoc mínt a hídeg corfagot zenvedőc, Kík íollehet az napnac heufegen feköřenec demaga a napnac heufegeth nem erzić, Ezönkeppen halalos bínbelí embör, Jollehet ez zentfegöt hozáia vege de maga az zeretetnec heufegeth nem erzi ammegh zokot gonoffagnac okaert Kířöl vg'mond az Őent íras Jeremias írta, Míkeppen a latorna vízet meghídegeýjtj, ezönkeppen azokat gonoffag elhídegeýti allelköt ístentöl² π Hatod haznalatt'a az meltan comoníca-

10. levél.

11. levél.

lafnac ez Mert embornec elmeiet meg velagofóitá, es az el enézot bűnököt
 meg ielőnti Ennec meg ertefere tanít minket aran' záiu Őent Janos mond-
 van Míkeppen az verofenbe kí az ablacon be ío az rog por meg teczic,
 es meg laccic kít embor az verofen nekil nem lathat, Ezonkeppen ez Őent-
 fegnec meltan valo veteuel meg esmertetnec alleloknecc fogatkozafi, Kít || 12. levél.
 megbizonít derec írafnakcs bizonfaga. Kiról ekkeppen 3ol úfaiás mondván,
 Vaíat, es mezet ezic hog' el vesse tole aggonozt es valazúja maganac aúot
 Ez vaúon erled vronknac Őent testet, es ammezon v' ístenfeget, Es míkep-
 pen az velagoffagot, es lataft embornec a testí etel ítal, ezonkeppen meg-
 velafittá alleloknecc 3omet ez Őentfegnec vetele abbínoknecc megcsmeretire,
 hog' belole magat kí tíztoúla. Kít megbizonít | Vronc v'nommaga, mondván
 En vaúoc ez velagnac velagoffaga, valaki engomet kóuet, ez nem íar fe-
 tetfegbe Heted haznalattá ez Őentfegnec vetelenec ez, mert ellenfegnec el-
 lene ígon eros feúuer Tugúoc kedeg azt hog' embóri nemzetnec három fo
 ellenfegc vaúon Tudnamínt, eg' ordog, Mas ez velag. Harmadic ez minnon
 testonc². Mert ha ordog ez velagnac, es testonknecc keuanfagat reanc ta-
 maztia, ezoket ez Őentfegnec vetele || meg ehneítj, es míheppen a víz at- 13. levél.
 túzet meg oltá, es nehezen vetkózettol megh otalmaz Ezt megbizoníttúja
 Őent bernard doctor monduan, Mí bennonc ket íelos íoth míuelkódic ez
 oltari Őentfeg, Egúet ezt tezi mert az ertelmet megkórn'ekózi malaúznac eros
 kófalaval, hog' eros ellenfeg hozanc ne ferheffon. Maft azt tezi hog' az nag'
 halalos bűnökre valo engedetot az akaratbol míndonostol kí vezi, Ezt meg-
 bizoníttúja | derec Őent írafes, Kiról ígmond Dauid profeta az soltar kón-
 be Vram en elottem aztalt vettel azocnac ellene kí k engomet nomorgatnac,
 Masuth meg vgúmond, ha en ellenom fereg tamadant (így) nem fel az en zúuem,
 Mert meg esmere lelógbe ez Őent profeta meeg crístofnac zúletefenec elotte
 mene zamtalan haznalattá legon ez meltan valo comonícalafnac, es íg' mon-
 da rola ígon ío ístenhoz egúefúlnonc || Az az, ez Őent comonícalafnac mí- 14. levél.

atta, mert ebből embőrnec ígön foc íofag adatik, Kíról íg' 3ol zent írafbe-
 lí mestör monduā Críftufnac teste coroknac oruoffag, zarandocoknac n'ugo-
 dalm, Erőtelenőket erőseít, egeffegbeliéket g'enerkőttet, betegőket megví-
 gázt Jamborokat malažtba tart, ennec miatta ležon embör zeledbe, mícoron
 megfegélmezic bekefegősb haborufagba, kezeb iduőffegős dologra, buzgo |
 fagosb zeretetre, bōleb gonoffagtol magat otalmažnía, kezeb ležen halaa-
 dafra, Alazatosb engedelmeffegre, Alcolmafb malažtnec vetelere es erősb ví-
 afcodasra, őregeít a'jjetatoffagot ístenhez, es zeretetöt att'afiahoz, es vnöm-
 magához Ez žentfegnec meltan valo veteleről törvenben íg' írattatic Mícoron
 ez žentfegnec vetelere alazatoffaggal íarulandaž, erled zeretetít críftusnac

15. levél.

örőc eletnec || illattat lelki íozagoknac őregületit, kőnhullatafocnak beufe-
 get žü nec tőredelmesseget, es býnőknec meg esmeretít, Mínd ezőket íol meg
 elmerte vala žent Jeronimos doctor kí mícoron halalanac íde'jgen comonícal-
 na, elien žentfegős dílerettel dílere v'tet monduan? O örők eletnec žent-
 feges kenere, kibe tartatic míndön ío allatnac íze, es míndön edőffegnec
 íllatia, Te benned vağon mín | dőn g'enerűfeg, es míndön oruoffag, míndön
 segedfeg, míndön n'ugodalm es míndön ío, Kít embőrnec kevannía, Mert
 ez zent ažtalan vağon míndön malažtnac teleffege, es örők díőffegnec íllatia
 Ith íelontímeg az iduőzítő v' kegelemeffeget Ith vannac le teuen míndön

16. levél.

íozagoc Ith 3ol az críftus, Az az, az a'jjetatos lelőknc It vağon || críftus-
 nac kedues íelönuoltan Ith vağon míndön egeffeg es g'enerűfeg Sőt meeg
 azt mondom hog' mínd ammen'neí zentőc, es ang'aloc nagob vígafagot, es
 díőffegöt nem valhatnac mínt az aldót críftufnac comonícalafaba Az az,
 hoža eg'g'efülebbe Es mínd efföldön valo zentőc, es malažtos íamboroc eröz-
 nec testnec g'őtrelmebe nag' | künűfegöt, es edőffegöt mícoron comonícal-
 nac test z'erent, avag' lelőczerent ez mondhatatlan nag' žentfeggel, Azerth
 valakí örőcke acar elní žükfeg ennec hog' ő gonoz elethet íora változtassa,
 mert ha ezt nem teíendí, az örőc eletőth maganac nem örőc eletere, de ín-

cab őröc halalara vezí, es íftent buzzu allásra kezerítí, Kíröl Ilarius neuí doctor ekkeppen 3ol, monduan || Iftent a meltatlan comonícalo buzzu allas- 17. levél.
 ra indoítá Žentőkneć v'ňommagatol eltauoztattá ellenfeget megvígaztala, ma-
 ganac eletet megriúideítj, kí críftusnac testet ragvan meltatlan zaggatía,
 azert ez žent írafnac bizonfagabol mindön híw kerežten megtanolhattá mí-
 keppen keřon íarulnía ez nag' žentfegős felfegős Žentfegneć vetelere, kí
 nekönc ag'gon megtanulnonc atá fiu, žent lelöc Amen, Immar ležon ta-
 nufag | arrol míkeppen efmerhetí meg embör azt ha meltan
 íarul ez Žentfegneć vetelere auag' nem Jollehet ezt fenkí nílvan
 való bizonfaggal meg ne efmerhesse hog' ha meltan íarul ez Žentfegneć ve-
 telere auag' nem, de maga doctoroc vetneć nemínev' íeg'öket, kíböl embör
 velhetí ha magaba e'ýeg'öket lelendí, hog' bízuan íftenneć nag' írgalmařlagaba
 ío lelökkel hoža íarulhat Elfö íege ez, mícoron va || lakí magaba azt efme- 18. levél.
 ri hog' az el mult binen bancodíć, es az íouendöítöl akar'ýa magat meg otal-
 maznía, es az neki hağando penitenciát kez le'ýend megtartanía, es ha ío
 akarattá vağon íftenneć žolgalnía, Mas íeg' kíböl meg efmerhed ha melto
 vağ' ez žentfegneć vetelere ez, mícoron azt efmeröd magadba, ha kez vağ'
 ío mívelködettre, es íftení žolgalattra, mert ha ezt magadba lelendöd, ta-
 hath | tuğğad azt, hog' íftení žeretet vağon te benned kí megbizonít Žent
 gergör monduan, Vallanía íftenneć žeretetít, es íftenneć efmeretít enneć ta-
 noía a'ýo mívelködet, ha kedeg ez oth nem le'ýend, bizonfag neköd, hog'
 ez eleten embör íftent ígen fem efmerte, v'tet fem žerette, mert az reřtöc,
 es azoc kíć focat aložnac, nem lelic v'mmagogba azt, hog' v' kežöc volna-
 nac a'ýo mívelködettre, es az íftení žolgalatra, Azert ha magadba azt || ef- 19. levél.
 meröd, es belöl arra keuanköžöl, hog' ennectoua ío míuelködettre akaröd
 magadat foglalnía, es íftenneć akarž žolgalnía, ez ígon ío íeg', mert íften-
 neć malazttá míuelködíc benned es ekkeppen meltan íarulž az žentfegneć
 vetelere: Harmadíc íeg' kíböl meg efmeröd ha melto vağ' críftusnac teste

- vetelere, auagh nem ez, micoron magadba azt esmeröd, hog' az iftennec ígefet örömeft, es g'ön'erködeffal halgatod Mert em | b'or akkít zeret annac bezedet örömöft halgattá de ha azt esmered hog' kelletlen, es ízetlen tahat tug'gad hog' allelöc halalos corfagba vag'on kíról Őent Bernard doctor ekkep-pen 3ol monduan Semmíbol emb'or hamarab meg nem esmerí teftenec cor-fagat mínt ebb'ol, micoron nekí az etel ítal kelletlen, Ezönkeppen semmí-
 20. levél. bol k'ön'neben lelködneccor fagat meg || nem esmerhöd, mínd ha neköd az iftennec ígeíenec halgatafa ízötlen, es kelletlen kíuel allelöc 3okot elní, Kíról vg'monda Vronc a kefertö ordögnecc Nem lak ken'erral el emb'or de míndön ígeueles el, kí 3armazíc íftennecc 3aíabol Negedíc íeg' kíbol megh esmeröd ha melto vag' ez Őentfegnecc vetelere ez micoron azt esmeröd ma-gadba, hog' az ellenöd vetközönecc ellene 3íuedbe | semmínemü g'ülöfegöt es haragot nem tartaz, de ha meeg ennel nag'obban vetközöt volna ellenöd eztes kez volnal megbolatnod, Azert hog' a keg'elmes íften attennön bíngö-det bolaffa meg. Ötödíc es níl'vabban valo íeg'e ez 3entfegnecc meltan hozanc valo vetelere ez, micoron valakí magaba azt esmerí hog' a keg'ös críftusnac ken'iarol, es halalarol örömeft emlekezíc, Kíynecc oka || ert hatta nekönc ez 3entfegnecc vetelet monduan, Ezt valamene3or hozatoc vezítöc en kenomnac es halalomnac emleközetíre vegetöc Azert Vrnac Neuebe íelöntetic ímmar edeala mene haznalatoffagos g'ýmöle le-
 21. levél. gen ez Őentfegös kennac gondolatt'yanac. Azert elfö haznalattá Vronc críftusnac ken'ianac halalanac gondolatt'anac ez, mert ígön kínn'én ístenhöz ter'ýt | Es bínnel megkemen'ült 3íuet töredelmeflegre es g'onafra 3erzi, Ennec peldazattára ez Őentfegös kennac ídeíen kö3ícklac repedöze-nec, föld megíndula es coporfoc níl'anac, Az kö3ícklanac repedözefen erled a kemen' 3ínecc töredelmffegget, A coporfonac níl'afan erled a g'onafra valo 3auak meg níl'afat, es a földnecc meg índulafan erled az críftusnac teste ve-
 22. levél. telere valo índulaft, es meltan valo || hozá íarulaft? Mafod haznalattá ez

zentfegős kennac gondolatt'yanac ez, mert a búnyos emborból tezőn hazna-
 latos íambort es zent eletű embort, Kít ígon kel keuanní mindönnec, Mert
 v'gmond meeg a pogan bölles, hog' bodog elet az íamborfagos elet, Azert
 ha keuel vagée¹⁾, es alazatoffagot keuanze, tahat gondolád ez cristufnac
 ken'nat, es o melfegős alazatoffagot, es ebből valami íot keuanz | neköd
 mind meg adatic Azert valaki azt akar'ya hog' bintöl meg zabadulion, es
 lelki íozagba cazdag legön tahat kel ez íletennec az cristusnac ken'nat ga-
 corta gondolnia, kí nekönc hozta az öröc eletnec bodogfagat. Harmad haz-
 nalatt'a, es zentfegős g'ymöle ez Zentfegős ken'nac gondolatt'yanac ez, mert
 az öröc bekefegot, Kít vronc cristus zerze ez v' ken'nanac halalanac miat-
 ta emborí nemzet || közöt es amíndönható a'fa íften közöt ezt emborbe meg- 23. levél.
 tart'a es haborufagot g'ulöfegot es íregfegot embornec z'íueből kí v'z es o
 lelket megzentöli kít megbízon'ít Zent bonaventura monduan Semmi ol ígon
 emborbe közönfegős megzentölest nem mívelködic mint ez cristus ken'nanac
 gondolatt'a. Neged haznalatt'a ez Zentfegős ken'nac gondolatt'yanac ez, mert
 emborrel a haborufagot kínn'en elzenvetteti, Mert embor va | lamenezor meg
 zomorodic es megemlekozic cristufnac ken'narol, annezor crístoftol meg ví-
 gaztaltatic Kít megbízon'ít v'nömmaga az foltar könb'e möduan vele vag'oc
 a haborufagba meg zabadítom v'tet es meg dílo'ytom v'tet, azert ígon íelös
 híjedelem haborufagot zenuedö embornec ez xp'us ken'nanac zent emlekozze-
 tj²⁾, Kíról íg'mond Zent bernard doctor, Nem lehet ol nag' haborufagot em-
 borbe, hog' kí edöfsegre nem valtozic || ha az íduözítönc keferüfeget z'íue- 24. levél.
 be g'ö'ytendi, es rola íol meg emlekozendic, Azert ha z'íuedbe zomoru vagée³⁾
 lelködbe elkeferöttel ízetlen es a'ítatlan vagée, gondolád a nag' felfegős
 vrnac zomorufagat es o nagy keferüfeget kíról v'nömmaga v'gmonda, zomoru
 en lelköm mind en halalomíg. Es ol ígon nag' len ez artatlan barannac o

^{1) 2) 3)} Vagy-e? emléközeti, írása is elüt e' másolatban, az eredetiétől.

zomorufaga es keferüsege hog' mind ez velagba mene embor vagon es mene volt, es mene lezon | mind ezoknec zomorufagat es keferüfeget fölül mulla Annera hog' vg'an verrel veritözec beleie, Azert ha embor ezt iol meg gondolanga, az o zomorufaga mind femmi lezon ehöz kepoft. Otöd haznalata es gymöle ez zentfegos kennac gondolat'nanac ez, merth ez zentfegos gondolat'nac ol igon nag' ereie vagon hog' embornec istennec zent acarattat meg ielontj, es tehetfegot aad, hog' az istennec meg esmert acarattat betelíthesse, Kít embor ez || nekil nem tehetne, Kít Vronc v'nommaga megbizonít monduan, En nalam femmit nem tehetöc & Hatod gymöle ez zentfegos kennac gondolat'nanac ez Mert a keg'os críftus ez íleten embornec o zíuet lelket a'jjetatossággal megköueríti, es böllefeggel megeköfeítj, v'ghog' v'mmagat es mind v' attafiaít iduöfseggos íozagra tanítania tug'ga, Es ennek fölötte ýmadfagat öromesben, es hamarab meg halgattá, Azert meltan, es igazan díleric | minekönc mindön zent doctoroc ez zentfegos kennac gondolat'nat mert mindön ío kít adot es ad minekönc az felfegos vr ísten mind ennec miatta atta es ag'ga & Heted gymöle ez zentfegos kennac gondolat'nanac ez[?] mert az edes íesus ez íletenöket kik az o zent ken'naba gondolcodnac, es edöfködnek az o zent testenec harom rezebe írta fel, hog' örocke

25. levél.

26. levél.

ke rola elne feletközy'ec, Meg írta ez il || íetenöket az o ket kezen Azert hog' öket mindön naualgaiogba megsegele, Megírta az o ket labannes annac íegeie, hog' o tölöc soha el ne meheffön, Meg írta az o zíuebees, arra, hog' v'ket soha el ne felethesse, Mind ezöketh megbizonittá v'nommaga Ifaias profetanac miatta, monduan, Minemde elfeethethie az an'a v' kis germökte, hog' ne könrölne o mehenec zülöttenne, es ha az elfeledendí, en tegödet | el nem feledlec, Mert en kezeímbe meg írtalac tegödet Nolzad gymöle ez zentfegos kennac gondolat'nanac ez, Mert ez críftusnac ken'nanc a'jjetatos gondolat'nanac miatta nag'ob malasztot es erdömöt ner ístentöl hog'nē ha mind egez kerez'tenfeg ímadna erötte. Okat vetí aran'záiu zent Janos monduan.

Semminemű allat egeb nínlen hog' mi embörökneec íduőffegöt zerzöt || volna, 27. levél.
 hanem lak ez críftufnak ken'na halala. Kílenczed g'ymöle ez Őentfegös ken-
 nac gondolatjának ez, Mert fölül mul ez Őentfegös gondolat mindön egeb
 testzerent valo ío dolgot, mert semmi ístennec ennel kellemetöfb, es em-
 börneec ennel erdömöfb mint ez críftufnac ken'nanac gondolattá, Kít megbí-
 zonít nag' Albert doctor monduan, Críftufnac ken'narol lak eg' ígűfeggel va-
 lo meg emleközet, többet haznal embörneec hog' nem | eztendeg valo víz ke-
 n'er böít avag' ha mindön napon magat ostorozna mind ö vereneec kíontafaíg-
 lan, avag' ha mindön napon eg' egez foltarth oluafna, Tized g'ymöle ez
 Őentfegös ken'nac gondolatianac ez, mert ez críftufnac ken'nanac Őonetlen
 valo a'jetatos gondolattá íncab íduőffegöfb embörneec honnem ha a bodog
 zíz maría mind ammen'neí Őentökkel, es angálokkal efedözneneec erötte, es
 ezt erled az Őentfegös kenhoz kepöft, k'ynec || haznalattá mind örokke va- 28. levél.
 lo, Mert főkeppen az Őentökneec 'ymadfasgaba nem al embörneec íduőffege,
 de az críftufnac ken'naba, Kíröl v'gmond aran'zaiú Őenth Janos. Embörök-
 nek mindön íduőffege a críftufnac halalaba vagön leteuen. Tizeneg'ged haz-
 nalattá ez Őentfegös kennac gondolatt'anac ez, mert ha valakí ez velagba,
 mulatta volna ídeíet ígön foc heufagba es terne ez críftus ken'nanac g'acor-
 ta valo a'jetatos gondolatt'ara, enneec míatta ol' nag' erdö | möt valhat, mint
 az ol' embör kí mind ö g'ermökfegetöföfgua ístennec Őolgalt es íduőffegét hí-
 uön kereste, De maga ez Őentfegös kennac gondolatt'ara g'acorta es a'jetatoffag-
 gal nem ígeközöth De míert ez vtol íutot ez Őentfegös kenra ígeközíc, es g'acor-
 ta rola a'jetatoffaggal emleközik hafonlatos lezön, auag' felül mufa annac erdömet
 kí mind ö g'ermökfegetöföfgua ístennec Őolgalt, de maga ez Őentfegös ken'nac
 gondolatíara a'jetatos nem volt || Azert valakí ez velagba ídeíet heaba mulatta 29. levél.
 el, ez eíeten embör az elhagöt lelki íozagot ígön hamar, es nag' beuön meg-
 lelhetí ez Őentfegös kennac a'jetatoffagos gondolatt'aba, Kíröl íg'mond Őent
 Bernard doctor, Tudom hog' az en erdömöm nem eleg enneköm, de ammi
 b*

fogatkozás ebbe vag'ón, ezt en magamnac kí vez'om en vramnac febeí'ból, Tizenkett'öd gím'phle ez Őentfeg'os kennac gondolat'ánac ez, mert a' keg'os xp̄us ez e'leten emb'ort | kí g'akorta a'j'etatofflaggal az o ken'ánarol emlekoz'ic, o halalanac ideí'en ezt megví'gaztala az o'roc ví'gafarol (í'gy) v'tet bizon'offa teuen es o halalanac vtanna az o'roc or'zagot es dí'ofeg'ot neki aduan, Azert ez mí'nd'ón emb'or'ne'c í'g'ón nag' zú'kfeg hog' az crí'stus emb'or'ne'c v' halalanac ideí'en oth leg'en mert accoron az halando emb'or'th í'g'ón foc kefertet haborgat'á Kít'ol az keg'os xp̄us í'g'ón hí'u'ón meg otalmaz'á ha ez velagba az o ken'ánac gon || dolat'ánac mí'atta vele megefmerk'od'ot, es vele barat'fagot zer'z'ot. Azert mí'nd ez föl'ul mondot í'raf'ból adatec meg efmern'onec, mí'b'ól emb'or vehet'í ha melto leg'ón ez Őentfeg'ne'c vetelere auag' nem, Kít v'g'an rí'uí'den meges meg í'el'ont'oc, hog' emb'or'ne'c elmeí'e kí'u'ú'eben foghaffa, Azert el'fo í'eg'e ez len, hog' ha emb'or az elmúlt bínen bancod'ic, es az í'ouend'ot'ol ac'á'ia magat otalmaz'ní'a, Mas í'eg'e ez, ha kez vag' í'o mí'uelk'od'ettre, es í'ste'ní zolgalat'ra Harmad í'eg'e ez, ha az í'sten | nec í'eg'iet o'romest halgat'od. Neg'ed í'eg'e ez, ha az ellen'od vetk'oz'onec ellene g'úl'ofeg'ot es haragot nem tartaz. Ot'od í'eg'e es í'el'of'b ez ha az crí'stus'nac ken'ánarol o'romest emlekoz'ol. Mert ez ol' nag' felfeg'os í'ozag, hog' lac en'ne'c mí'atta emb'or a' crí'stus'nac Őent'et'et lel'oc zerent hoz'á vez'í, Mí'coron ez ũentfeg'os ken'rol a'j'etatofflaggal meg emlekoz'ík, kí ũentfeg'os emlekoz'et'ne'c el'fo haznalatt'á ez, mert emb'ort í'sten'hoz te'rí't, es bín't'ol || eltauztat, Mafod haznalat'ia ez mert a b'ý'n'os emb'or'ból te'z'ón malaztos emb'ort Harmad haznalatt'á, mert az o'roc bekefeg'ot kí't zer'z'ot crí'stus az o ken'ánac mí'atta emb'or k'oz'ot, es í'sten k'oz'ot ezt emb'or'be megtart'á, Neg'ed haznalatt'á, mert emb'or'rel a haborufagot kí'u'ú'nen el'zenvettet'j, Ot'od haznalatt'á mert í'sten'ne'c ũent akarat'iat meg í'el'ont'í, Hatod haznalatt'á, mert emb'or'ne'c z'í'uet lelket ũent malazttal megk'ouerít'í, es b'ol'le | feggel meg ek'of'eít'í, Heted haznalatt'á, mert a xp̄us ez e'leten'oket kí'k o'romest gondolcod'nac az o ken'ánarol o ũent testen'ec három rezebe fel írta,

30. levél.

31. levél.

Nolczad haznalatia, mert embor en nec miatta mindon iozag tetelnel nagob
malasztot, es erdomot ner istentol, Kilenced haznalatta ez, mert istenec
femmi ennel kellemetofb Tized haznalatta mert mindon iozag tetelt folul mul,
Tizenegged haznalatta, mert az elhagot iozagot kit binne || miatta elveztot, 32. level.
ennec miatta hamar megleli, Tizonkettod haznalatta ez, mert en nec miatta
embor azt erdomli, hog' a xpus halalanac ideien oth ielonnen lezon, vtet
meg vigasztaluan es ellenfegtol meg oltalmazvan, es vtet be viuen az oroc
hazaba, Kit nekone keresot ez v' zentsegos ken'naual, es halalauual, Kirol
aggonc nag' halat v' felsegenec mind orockol orokke Amen Dilerteffec
vr Isten, es o zent an'na. |

Binne folga Vrnac Neuebe kezdetic zolas az pocolnac
zornu', es keferu' ken'narol, hogy a' bynos hafa es a bint meg
hag'ga Malasztba valo embor hal'ya, es o tole magat incab meg
otalmazza, Azert ig' mond rola Dauid profeta a soltar konbe
CONuertantur peccatores in Infernum omnes gentes que obliuiscuntur deum
Ter'genec a binofoc po || kolba, es mindon nemzetoc kic istent elfelettec Ved 33. level.
iol ezodbe, hog' a pocol mondatic lenne bidos, es igon fortelmes helne
kiert neuztetit igon ondogfagos veromnec, es a foldnec also rezene, ho-
ua fol, es takarodit mind ez velagnac ondogfagos genetsege, Vg' mint ez
velagnac arnekzekibe, Es ol igon nag' melfegos verom hog' valaki bele esen-
dit, orocke soha belole ki nem kelhet mikeppen a nehez ko a | tengornec
fenekerol, ki megmutattathec angalnac miatta, Kit meg irt zent Janos lata-
fanac konbebe ekkeppen monduan Eg' eros angal fel von eg' malom koveth,
es be vete a tengorbe monduan Elen hertelen vettetit babillon a pokolba
holot vagon gonofagnac es kegotlenfegnec tel'jessege, Ez babillonac magaf-
saga galazat, es ez galazat nem eg'eb, hanem lac a binne rufagos ondog || 34. level.
faga, Azert ez ki vettetit a pocolba, Kit megbizonit profeta az soltar kon-
be monduan, Elmerittetenec mikeppen a nehez on nag' melfegos vizbe, Ki-

- ról Lodalcodic iras törlejte mestor es ig' mond O orokkeualo nag' ia' vezic, es naualaffagos g'ottrelm, holoth soha megnem hal kit a pocolnac tuze be nelend, oth vannac ol kenzooc kik kegoenal zornubec, es farkannal mer-gofbec, ondokoc, feketuc | es g'ottreni ferenoc Soha megnem farradnac, de mindoncoron erre megv'iu'lnac, Mindencoron zomoruc, es mindencoron megmarni kezok, Es ez ilien keferufegos ken soha mind orocke nem iuth halalnac hatarara, es soha nem tud vegezest, de mindencoron lattatic elkezdetni Ezon el amelcodic Sent Jeronimus doctor, es vg'mond Zornukodom az
35. levél. eleuen halalon, elamuloc a mardofo fergekon, igon feloc esnom || az eleuen halalnac kezeben Kirol ig'mond aran' zaiu Sent Janofes O orokkeualo halal, mondhatatlan zornu' keen, mit mongac te rolad nem tudom Mert bezeddel megnem ielonthhetol, megnem foghat en elmeem, ziuem megfem gondolhat, Azert ved iool ezodben, hog' a pokolban poganoknac kennoc igon nag', es vegezhetetlen, de maga a' kereztenoknec keninoknal naggal kisseb Miert v'k iduoflegnec vtat | v'gan nem esmertec, es nem hallottac mikeppen a kerezten emboroc. Azert mindon kerezten igazan erle es iol ezebe vege, Mert iollehet a pocolnac ken'na zamtalan, es megmondhatatlan legon de maga mind ez foc k'ozzul riuiden es ielofben tizenket keniarol lezon mast ide ala a bezed π Azert Elf' ken'na a pocolnac ez, mert abbenne valooc isten-
36. levél. tol annera eltauoznac, hog' orocke vtet soha nem lattac || Masod ken'na ez mert oth vag'on oroc tuz, ki soha megnem alozic, Harmad ken'na ez, mert oth vag'on elvifelhetetlen hidegfeg, Neged ken'na, es g'ottrelme ez, mert oth vag'on naualgo ehfeg, es kenzo zom'yufag, Qtod ken'na ez, mert oth vag'on h'yedelm nekil valo halal Hatod ken'na ez merth oth vag'on ondogfagos dohoffag, Heted ken'na ez Mert oth vag'on nagh keferufegos ferelm, es fa'y | dalm, Nolczad ken'na ez Mert oth vag'on zontelen valo isteni karomlas, Kilenced ken'na ez, mert oth vag'on tapaztalhato fetetfeg Tized ken'na ez, mert oth vag'on, auag' vannac halaltalan fergec, Tizenegged ken'na ez

mert oth vagón rettenetős zornúfeg, Tizenkettöd ken'na a pocolnac ez Mert
 o benne ol ken vagón k'ynec soha vege n'len π Azert első ken'na pocolnac
 ez, mert valaki oda vettetic örökke ístenec z'ynet soha || nem latt'a, kí m'nd 37. levél.
 don kennal nag'ob, mert eleg nag' ken az, hog' ordognec hatalmanac alatta
 vannac, de ennel nag'ob hog' mindennemű kent o veloc zenvednie, de nag'
 gal nag'ob az hog' o veloc mind örökköl örökke ken'odnac, de meeg mind
 ezoknel foccal nag'ob ken az, hog' ístenec z'ynet nem latt'ac, Mert ha azt
 latnac, Kent semmit nem zenuednenec, Azert ez oka hog' nag'ob ken n'len
 pocolba mint ístenec z'ynet | nem latnia, Kírol vg'mond arañas bezedű Zent
 Janos Ha enneköm elombe ezorkeppen valo kent vetendez, es azokat olan
 nag'nac nem ale'ytom sem ítelom mint ezt, hog' a gonoz b'nyofoc k'irekeztet-
 nec a dilofegos, es vígafagos tarfafag k'ozzul, es a teromto ístenec oroc
 g'ulesegebe lennie, Mert kí rekeztetnie az orok íotol, es idegonne lennie
 azoctol me'eket az vr ísten az vtet zeretoknec zerzet, Mert annera nehe || 38. levél.
 zític a kent, hog' ha egeb kent semmit sem zenvednenec, Lak ezones ígon
 foc volna, Es kí'neb volna ezorzer valo tuzbe egnie honnem a keg'os crif-
 tufnac meg haragut z'ynet latnia es o tole örökke eltauoznia Es incab akarnac
 a fetet pocolnac toml'cebe, es az nag' zornúfegos kenban lottoket, honnem
 az íteletre kí íotoket, es mind ez egez velagnac az o rutfagos ondogfagok-
 cal meg íelontefoket, holot mindon b'nyok | nec z'idalmassagos zegenfege u'il-
 uan meglattatic, es mindonocotol megefmeretic, Kírol lodalcodvan es el-
 amelcoduan Zent bernard doctor es íg'mond, Mit aletaz minemű, es mene
 lezon tahat ackoron a keferufeg, es az f'iras az oha'ytas es az zomorufag,
 micoron elualaztatnac a keg'otlenoc az igazaknac tarfafagatol es az ístenec
 latafatol, es adattatnac erdogoknec hatalmassaganac alaia, es menec o ve-
 loc az oroc tuz || be, Mas ken'na a pocolnac ez, mert o benne vagón eg' 39. levél.
 meg go'ytot seb'ffegos tuz k'í örökke soha megnem alozic Es valakic íth ez
 velagba ger'jedoztec gonoz keuanfagnac tuzeucl veg vethes nekil, Kírol vg'-

mond profeta a foltar kőnbe, Vetőd vram íften v'ket te zomódnec előtte
 vg' m'keppen az ego kemencebe. Vr íften o haragýaba meghaborgattá v'ket,
 es tüz nélíbe v'ket, es m'keppen ez velagi tüz addeg foha meg nem alozic
 míg ol' allatoth leel kít o zokot | meg egetnie, Ezonkeppen az oroc tüz mi-
 ert neki halaltalan faýa vag'on, foha orocke meg nem alozic, de mindonco-
 ron eeg, es mind orocke eleuen, es abbele vetötteket foha meg nem emeztj
 Kít megbizonít az Zent íras monduan, Sírattá a kegötlén mind azokat me-
 leket tóth, es meg nem emeztetíc Zent Bernard doctor ezont bizonítta, mond-
 van, Mert oth a pocolba a tüz vg' emeztmeg, hog' mindoncoron megtart, es
 40. levél. a ken vg' neuekódíc || hog' mindenkoron meg v'ül Tudacoznac nemelec azon
 hog' ha a pocolbelí tüz legén vg'an testos es velagos m'keppen ez velagi
 tüz, Auag' nem, Erre Zent gergor doctor rea felel es vg'mond, A pocolnac
 túze testos, es illethhető es a bele vettetteket test zerent egetj, es embóri
 zolgalattal nem g'óytatic fem kedeg faual nem eltetic, de egzor megvagon
 teromtuén, es orocke meg nem alozic, es nem zikfeg eleztesre² mert minden-
 coron eeg, es vag'on nemínemü | keues velagoffaga a benneualo karhoztak-
 nac nag'ob kenokra, es az o langa olan mint a kenkonec langa, sírú fokoru
 kókörü, es ígon bídos es bizon velagoffaga nínlen. Kít ezon Zent gergor
 megbizonít monduan, a bínokon bozzu allo túznec egetefe vag'on de vela-
 goffaga nínlen, Mert a kiket a pokolnac túze beíel azokat a bizon velagof-
 fagtol megvakeýttá, hog' v'ket kíuul az egetefnec ferelme g'otörýe, es belöl
 41. levél. a kennac vakfaga fetetíle hog' kík o teromtóroknecc ellene testoc || kel, es
 lelkockel vetköztenec Ezonkeppen egetombe testogbe, es lelkocbe kenzat-
 taffanac Es ez ífeten ken leg Incab azocnac adattatic, Kic ez velagi telhe-
 tetlenfegnec kevanfagauál karhoztanac π Harmad íelos ken'na a pocolnac ez,
 merth oth vag'on elvífelhetetlen hídefeeg, hog' kík íth ez velagba az ífteni
 zeretettöl elhídegültec, es az o zolgalattába ellankattanac, es el restültec oth
 a pokolba rezkeffenec, es fazýanac nag' kenzo hídefegbe, Kíkröl vg'mond

az | Œent íras Mennec honac hídegfegeről ígön nag' hewfegre It vettetic
 eg' kerdes Mikeppen mehetnec eg'gunnen mafua, mert nam vg'mondnac,
 hog' a pocolba ol' nag' zoroſſag lezön, mint az ſa'ytoba ígön meg zoretoth
 zolö torköl, Abba nínlen ketfeg hog' vg' nem lezön de az íteletnec vtanna,
 de kell ezt kegöfen ertenönc, hog' ez ílen változas, es egh kenrol mafra me-
 nes lezön lak addig míg az vtolfo ítelet meg lezön, Azert ez mikeppen || 42. levél.
 legön hídegfegeről heufegre menes Beda neuú doctor vg'mond rola, hog' az
 anglíſoknac cornícaíogba vg' oluafra hog' kíſſeb constantínos lazarnac íde'íen
 nemínemű vitez meghala, es ennec vtanna azon teſtbe feltamada elettre, Kí
 ol' ígön meg í'jedöt vala a pocolnac ken'iatol, melet ö meglatotvala, hog'
 legottan e velag kőzzül kíſuta a kíetlen puſtába, es oth maganac lenala eg'
 ſoljó víz mellet cellat es ö benne eg' kemenceet, es telí ídön a kemenceeth |
 íol meg fútíuala, es ennec vtanna mínd ruhaſtol magat a vízbe mart'ya vala,
 es kí al vala a nag'h hídegre, es a vízes ruhat magához ha'g'ga vala ſa'gnía
 es hog' megſa'g vala be megön vala a nag' heufegben es ez ílen dolgot mícor-
 ron ö zönetlen tenne, megtudac nemelec az Œent a'ac kőzzül, es kezdec v'tet
 ſegélmezníe, es rola títania, Ö kedeg monda nekí, Va'ýha tí lattatoc vol-
 na, es hallottatoc volna azt ammit en lattam, es hallottam, ne || talantan 43. levél.
 ennel nag'obbat es többet tennetöc tú mint en tezöc, es nag' zörgalmazatof-
 faggal megkerdec v'tet mít latoth volna, V' kedeg monda En mícoron e teſt-
 ből kí menec, eg' ſenöſſegös embör vín engömet napkeletfele es eg' ígön nag'
 zelös meſſegös völg'be, K'ýnec eg'g'íc oldala tel'yes vala túzzel, es amma'ic
 nag' hídegfegös hauas ſa'g'gal, es mínd e ketfele tel'yes vala karhozot lelöc-
 kel, es mícoron eg' ſelöl meg vnn'a vala valamel'ic ſenvedníe a túznec ege-
 teſeet mennec vala maffele a | nag' hídegfegbe, es mícoron meg vnn'ac vala
 a nag' hídegfegnec ſenuedefet mennec vala eſmeg a nag' ſeböſſegös túzbe, es
 mínd ezönkeppen változtatták vala az ö ken'íokat, Es ezöket megmonduan,
 Monda touabba, es ezöket meghlatvan. Vín engömet ennec vtanna ezön ſe-

44. levél. nösszegos embor eg' igon nag' sürü fetetsegos helre es oth elölem elenezec, es en latec oth eg' nag' zornüfegos, es melfegos vermöth || Kíból fellouol-
doznek vala zamtalan tüzes ol' mel' golobíoc, es tüzzel betölt emboroc,
mikeppen febosszegos tűznec zíkraia felfutatnac vala esmeg behörpentetnec va-
la, es nag' ondogfagos dohoffagot bolatnac vala, Es oth en halleec zamtalan
firocat, es ordetaffal valo ohaýtafokat, es ol' mel' mind ertom vala ekkep-
pen monduan, Jáý vezíc mínekönc hog' bínnec attok volt magonkat, Kíert
íth oröcke ezönkeppen göttretönc, es lathec igon zornü' | ordogöket es akar-
uan engömet elragadnía es bevetní az ego veröembe kemencebe es íelönc
oth fenössfegnec ang'ala megtíltuan az ordogöket, hogh engömet ne íllesfenec,
monduan, Mert az nag' bíro paranlöth neki hog' terýönbe tesztebe es tarlon
penítenciat ha elakarýja tauoztatnía ez ílieten zornü' kenocat, es ezöket meg-
monduan azoknac zaíokat euuel beköte kíc v'tet feg'elmezíc vala a kemenfe-
45. levél. gos penítencia tartafrol, Neg'ed íelös ken'na || a pokolnac oroc ehfeg, es zo-
mehfag, hog' kíc íth ez velagba torcoffagba eltenec es neki veget nem vet-
tenec oth a pokolba oroc ehfegot es zomehfagot zenuég'genec Mikeppen níl-
uan megtezcíc az ewangeliombeli cazdagrol, Kíról Vronc íefus vg'mond, Meg
hala a kazdag es pokolba temettethec, kí az zegen' Lazarnac nem ada a ke-
n'er morfalekot o fem erömlö o töle eg' löppenet vízet Ez ílieten torkofok-
rol vg'mond az žent íras Az elefegot mít ez íleten'oc | meg öttenec változíc
o gömrogba mergos keg'onac epeieue, es az o boroc kível meg rezögíltenec,
lezen o nekíc farkannac mergeue Azert kíc ez velagba torkoffaggal rezö-
göfködne, halgaffak az o lecceíöket, es erlet (így) egezlen az žent íraft Kíról
vg'mond Ifaías profeta íftennece kepebe, az en zolgaím eznece, tú kedeg chöz-
46. levél. töc, az en zolgaím íznac, tú kedeg zomehoztoc, az en zolgaím örülnece, tú
kedeg zídalmaztattoc, es zeg'onköttoc || Az en zolgaím vígadoznac tí kedeg
ordeýtotoc, es kefergötök Soltar köñbe es vg' írattatíc Ehfegot zenuednece
mikeppen az ebec Ez ílieten keen legíncab adattatíc a torkofoknac, es az

rezogofoknec π Qtd ken'na a pokolnac ez, mert oth vag'on halal, halal nekil, kí mondatíc elo halalnac, Mert az oth valoc vg' halnac meg hog' coronked elnec, es vg' elnec, hog' coronked meghalnac, Ved íol azert ezodbe hog' ez velagba nag'ob ken | nínlen a halalnac, mert m'ndon embor tauoztatt'a es ígon feel tole, De las nag' lodat, hog' a pocolba ol' ígon rettenet'os, es ol' ígon felelmes az orokke valo keferu' ken hog' a karhoztac oth a pocolba incab keuannac a halalt honnem eletoket, Oka ez hog' az orokke valo keferu' zor'nu' kentol megzabadulhatnanac hog' ez m'nd ekkeppen leg'on Zent Janos megbizonitt'a latafarol valo kon'ueben monduan, A kennac ídeien keresnec emboroc halalt es megnem lelic, keuan || nanac meghalnía, es elfuth 47. levél.
 o toloc a halal, Arra mong'a nemínemu' íambor doctor, O halal mel' ígon ed'os volnal maft azoknac kík' nec níha ígon keferu' voltal, Lac tegodet keuannac, Kic tegodet ígon nem zeretnec vala, es te toled ígon felnec vala, Erról íg' zool Zent gergor monduan, Kík' nec íth ez velagba adatot oroc eletoth kerefníoc es nem kereftec, a pocolba kerefnec halalt, es nem lelic Ezon zent gergor mong'a Zor'nu'keppen lezon a pocolba | valoknac a halal, halal nekil, vegezet veg nekil es a fogatkozás foha nem tud megfogatkoz'nía, mert a halal oth m'ndecoron eel es a vegezet m'ndecoron kezdetíc, A halal megh ol' de megnem holt a kennac keferu'fege g'oter, de foha a felelmet elnem tauoztatía, A tuz eget, De foha a fetetfegot el nem úzi, es foha velagoffagot nem ad Hatod ken'na pocolnac ez Mert oth vag'on ígon nag' vndogfagos dohoffag, Mert || valakíc íth ez velagba a bínben megbízhútt'ec, azoknac vg' íllíc hog' oth az ondogfagos kenba orokke bízhog'genec, 48. levél.
 Kíkról vg'mond az Zent íras Ifaíafnac kon'uebe, A pocolnac halattái kivet'effenec, es az o dogocbelol' m'ndecoron dohoffag zarmazzec, es az o veroc valtozec zurocca es az o neduessfegoc kenkoue O mel' ígon nag' búz oth lezon holot ennec zamtalan bý'nofoknec doghí eg'gút zorultanac, Azert nem Loda | ha ez íletenoknec fenvedeke bídos dohos az ístennec haraganac ver-

- mebe, houa enne foc 30rúú vndogfag egbe gúlt, Azert ez íletenocnec fúftj meltan, es igazan bídos holot enne zamtalan eretnekoc, paraznac rezogofec, torkofoc, es egéb zamtalan búnofoc egettetnec, Mert meneuel a pocolba tob-
 49. levél. π Heted ken'na a pokol || nac ez, Mert oth vaon elvívelhetetnec (igy) kennac ferelme mind orocke, holot azon testben kibe ez velagra zúlettec, es e velagban eltec zenuedíc a keferufegos kent, Vghog', mindon testbe tagba lezon mindennemú corfagnac fáydalma, es keferufegnec neme, Kit pheta az soltar konbe ekkeppen bizonít, monduan, megkernikezenec engomet a halalnac keferufegos ferelmí es a kegortlenfegnec foc ken' | náí meghaboretanac engomet, Es lezon a karhozot embornec o teste ol' igon genge a kennac zenuedesere hog' eg' kílinded zalmaزالnac íletefe inkab fertene vtet, honnem az egez embort elos torrel valo vagas Pelda melle Illetnie a koor embornec febeít eg' kis calah zallal, incab ferzic honnem az egez embort nag' bottal utnec, Sent Alfelmos v'gmond, hog' a karhozot embor lezon mindon vndog-
 50. levél. fagnal, es dognec vlatatofb || Es ol' igon nag' neheffeggel nomorittatic meg, es mindon cormos allatnal 30rúúfegofb, hog' o sem kezet labat sem egéb testenec valaminemú rezet eg' mac 30mne megnem indithhatta. Ez kedeg nem loda² mert vg' paranlol a hatalmas biro, hog' kezet labat megkotozuen vetteflec ig' be az oroc fetetfegbe, es oth valamit nem akarna, arra mindonre kezeritteflec, es valamit akarna, attol mindontol megtilttaflec | Es mind ezoknec folotte mene nag' kent zenveggon Peldat veth melle ezon Sent doctor monduan, ha valakynec mast ez velagban o 30meít, es mindon tagyat be verne zikrazo tizes vaffal, ez íleten embor igon nag' kent zenuedne de a pokolbeli karhoztac zamtalan ezerzor negobbat zenuednec ennel oth, a houa kuldi v'ket a haragos biro, monduan Men'netoc el atkoztac az oroc
 51. levél. tuzbe, Ki meg vaon zerezuen ordognec, es o ang'alínac. Es || mind ezoknec folotte lezon kotottoc nag' haborufagh, es oroc gulofeg, hog' kic íth e

velagba ezt zerettec es zerzottec, oth mind orocke zenueg'gec, Vg'hog', a
 test allelkoth gulolni kezdí, azert hog' íooth nem akart, es alleloc a testot
 guloli, azert hog' a' gonoz acaratoth, es a gonoz keuanfagot mivelkoddettel
 betelefittotte & N'olczad ken'ia a pocolnac ez, Mert oth vag'on zontelen
 valo isteni karomlas, ki megvag'on iruan Sent Janofnac latafarol valo kon'-
 ueben | holot vg' mondatic, Meg karomlac ammeuneknec ifteneet a nag' zor-
 nu keferufegos kenert, Merth oth ol' igon rettenetos, es fay'dalmas a keen,
 hog' annac miatta a teremto iftent, es mind a zentoket, attokat, an'okat
 a napot, az horat a ken'eret, es abort, es mind azokat mivel es kic'kel ez
 velagba eltenec meg atkozzac. Es oth lezon zontelen valo firas, es kon'hul-
 lathas lezon ol' mint a tiznec temerdoc zikraia, Mert oth ninlen ilen kon'-
 hullatas mint ith ez velagba, Mert || vg'mond Sent Agofton doctor hog'ha a 52. level.
 karhoztaknac kon'hullatafoc ol'yan volna mint volt ez velagba, Lac eg' kar-
 hozot embornec kon'uezefe tob lenne honnem mind a nag' tengornec zamta-
 lan vize, az orocfegnec vegezhetetlen voltaert, Mert oth m'ikeppen mong'a
 Sent Bernald doctor Semmi egeb nem hallattatic hanem lac firas, es kon'-
 hullathas, oha'ytas, keferges fiuas riuas, es fogaknac licorgatafa. Es oth
 egeb femmj nem lattatic, hanem lac zor'ufeg, es mindon ektelenfeg | Ki-
 lenced ken'ia a pocolnac ez, Mert oth vag'on tapasztalható fetetfeg, hog' kik
 ith ez velagba lakoztanac bin'ec fetetfegos vakfagaba, ottes leg'ene'c a po-
 kolnac oroc fetetfegebe, Es ezt zenuedic igon meltan, miert ez velagba in-
 cab zerettec abbin'ec fetetfeget, honnem a iamborfagnac velagoffagat, Kic-
 rol panazol vronc iefus vn'ommaga az Sent ewangeliomba monduan. Vela-
 goffag ioue ez velagra, es emboroc incab zerethec a fetetfeget, honnem a
 velagof || fagot O mel' atkozot bolondfag ez emboroknec hog' acaratt'yo'c ze- 53. level.
 rent eltaoztattac az eletoth, es a halalt valasztiac yot meg v'ialac es a go-
 nozt te'ic Iftent hattra vetic es az ordog'ne'c engednec, Kirol vg'mond Senth
 Agofton doctor, Nag' bolondfag ordog'ne'c zolgalnia es a teremto iftent el-

- hadnía, Mert az őrögnec fenki femminemű zolgalattal keduet nem leli, es valakí nekí többet zolgal a binnéc miatta, addig na | g'ob, es t'ob kennal fizet nekí Vg'an ezon doctor k'önörülven a bú'nos emb'orön vg'möd 3eretö a'fámfia² Mire hog' tennön töröddel vagod el nacadath, Mire acarod magadat vas becoual megkötoznöd. Mire te3öd őrögnec gonoz akaratt'at. Mire acar3 vele el veznöd, es atte őröc tíztöfegödet elhadnod Vg'möd touabba, Lodaloc azon hog' emb'or mindön terömtöt allatoknal okoffagofb volna es ol' mel' fem-
54. levél. mibe nem köuetj az okoffagnac íteletit || Meg v'taluan az iduöfegös íozagot, keuanuan az vezedelmeffegöket, es artandocat kerefuen, es akaruan az halalos gonozokat O mel' ígon bodogtalan valtfag valasztani az őröc kent, es elhadni az őröc dí'öfegöt, Venni maganac az őröc fetetfeget es eladni magatol az őröc nag' velagoffagot. Tized ken'ia ez pocolnac ez, Mert oth vanac g'öttrö fergek kíról ekkeppen vag'on megíruā Ifa'ú3as profetanac miatta Te alaad terítettic mo'3, es | atte lepled le3nec fergec Ezöket firatt'a vala 3ent Agofton doctor² monduan Ja'ú vezic azoknac kíknec zerezuen vag'on fergeknec mardofafa, túznec egetefe ehfeg, 3omefag, etel ital nekil 3önetlen valo fíras es fog lí'orgatas, (így) 3ömökne3 3íkrazo k'önhullatafa, holot halal keuantatic, es nem adattatic. 3ent Bernard doctor el amelcodic ez íleten 3örn'üsegös kenrol es vg'mond O túzzel tel'yes pocolnac ektelen
55. levél. tartomania holot || azoc kí3 g'ötörne3 foha megnem farradnac, es azoc kíket g'ötörne3 foha megnem halhatnac O azert mel' ígon nem kellene ez ílen 3örn'üfegös (így, hevön) fíetnön3, es abbínnec miatta hozza közelgetnön3, de íncab ö tole ígon kellene futnonc es (azt: kihagyva) eltauztatnonc, holot vag'on koronked ego túz dedergö, es rezketö hídegfeg halaltalan ferög, elvívelhetetlen dohoffag, Ag'on verö vas veröc tapaztalható fetetfeg, es bínök-¹⁾

¹⁾ Eddig foly a' kiegészítés, mellynek e' XXII lapnyi tartalma, a' m. akademia költsé- gével 1841b. ejtett másolatból lön szedve. A' javitást pedig egyenesen az 1508bel másoló kézírata után tehettem.

KÖVETKEZIK A' GÓRYCODEX CSONKA PÉLDÁNYA.

nec galazatta Ezokról zola regonte Jeremias ppha, monduā Igon meg galaz- 2. levél.
tassanac mind azoc, kik meg nem ořmerek az ořokkeualo galazatot, kí foh-
ha el nē mofattatic ¶ Tízonegged kíńna pocolnac ez, mert oth vaĝon ígon ret-
tenetős zornűfeg Mert oth lezõn ořdogoknec zornűfegõs latafoc, hoĝ kík eth
ez velagba nem vtaltac ořdognec tarfafagat, es v hozaíocualo hafonlatoffa-
got, othes legēnec veloc, latuan níluan az v zornűfegõs zínõket mind ořok-
be Kíról vĝ mód Jeremias pph'ta Júnec, es mēnec az carhozottaccra ořdogok-
nec naĝ zornűfegē Ved íol ezõdbe, hoĝ ígon naĝ zornűfeg volna embõrnek
latnía Lac eĝ ořdognec zornűfegēt, de mít aleŷtaĝ, mene zornűfeg lezõn az,
holoth zõnetlen, es mindõncoron lattac az zamtalā ořdognec zornűfegēt, es
az zamtalā bínõfõket kík ořdoghoz mind hafohlatofoc, Kíról vĝ mond zent
Agofton doctor Ebben bízõnos leg, hoĝ ez eleten zornű beřtenec zunenec la-
tafa, ez velagba mene kíń vaĝon mind folúl muřa Vĝ mód touabba ezõn
doctor Jay íay ha eleten, es elen ígõ | naĝ kíń legõn az ondoc fatānac Lac az
zunenec latafa, kí mind ez velagbelí kíńnal naĝob Tebat valon mít aleŷtaĝ,
mene naĝ íaŷuezíc, es mene naĝ zornűfegõs kíń lezõn az v illetefe, fog-
dofafa, kõrmekõzõt zõrongatafa, es* naĝ mergõs fogauval valo mardofafa * az v
Valon míkeppē alhat az v zornűfegõs zunenec elõtte, es az v zaíanac eluífel-
hetetlen dohoffaganac ellene, es az v kíńkúnel langozo zõmeínece elõtte Valon
kí az, kí mind ezõket meg monthaffa? ¶ Tízõnkettõd kíńna pocolnac ez, mert
oth vaĝon ol ígon naĝ keferufegõs, es zornűfegõs kíń, kínece ořokke vege
nínlen Kít meg bízõnoyt zent Janos latafanac kõnuebe, móduā Gõttrettetnec
az tüzbe, es kíńkúbe, es az v kíńnocnac búze kízarmazíc, mind ořokkú
ořokke, Eth ímmar vettetic kerdes az kíńnac ořokkeualo voltarol ekkeppē, Nõ

móduā Valon mire vagon ez, hoĝ embor abbint keues ideig tezi, es orokke
valo kint kel erotte zenuednie, teccic ennekom hoĝ ezt igafflag ne adnaia

3. levél. Mert az iras vĝ mód Mene mertekkel te merod anne || ual meric nekodes

* ez ker-3ent tamas doctor * rea felel, ekkeppē móduā Igafflag aĝga ezt, hoĝ ne
defre

maraggon az binnec ektelenfege, igaffagnac ekoffege nekulon Azert iol-
lehet hoĝ abbín legō keues ideiglen, de maga az kinna orokke meg ma-

* de lac rad * azol binnec, kinec ez velagba veg nem vettetot Ennec zent tamas doc-
tor neg ocat veti, es zent gergor doctor el vegezi Elf oca ez Mert abbín

* ez ne lezon annac ellene, kinec fohba vege nūnlen * Azert abbinnec kinnanak
egeb ha
lac az vr es vĝ kellenni, hoĝ fohba vege ne legon Mafod oca, mert embor megoli
iften ki-
nec fem yn magaba a3zent iozagot az binnec miatta, kiuel neki orokke kellot volna
kezd.fem elnie, Harmad oca, mert az carhozot, et ez velagba ne tartot penitenciat, kit
vegezetí
nūl oth az pocolba * fem tarthat, kiert iduozulni kellene Neged oca, mert abbín

* mind el valaszt embort az oroc elettul, tudnia miert, az iftentul Azert meltan, es
orokke

igazan efic az oroc halalnac marcaba, Otod ocat veti zent gergor doctor, ek-
keppen móduā, Miert az kegotlenoc oromeft acartac volna ez velagba elnioc
mind orokke, arra, hoĝ az meg | zocot binnec generufegebe mind orokke el-
hettec volna Azert az iftenec igaffagos iteleti az aĝga, hoĝ fohba kin nekū-
lon ne legenece, kinec acaratioc mindoncoron ez velagba binbe generkodot
Azert mind ezogbelol nūluan meg teccic hoĝ ez keues ideig valo bin tetelert,
orokkenalo kint zenueggenec Eth immar vettetie mas kerdes ar-
rol, hoĝ ha az pocol kinna kerestetic nagob mukkaual
auag kedeg az menorzage? Kire ekkeppen felel irasmaĝarazo mef-
tor móduā Hoĝ az gonozoc naggal nehezeb mukkaual kerefic magoknac az
pocolnac oroc kinnat, hoĝ nem ayoc az orok menorzagot Kírol ekkeppē zol
Holgot new meftor, monduā Binofoknac mukkaioc naggal nehezeb az oroc

AZ ELSŐ LEVÉL NINCS MEG.

nec galazattia Ezokról zola regonte Jeremias ppha, monduā Igon meg galaz- 2. levél.
tassanac mind azoc, kik meg nem ősmerec az orokkevalo galazatot, ki foh-
ha el nē mofattatic ¶ Tizonégged kínná pocolnac ez, mert oth vaḡon ígon ret-
tenetős zornűfeg Mert oth lezõn ordogorknec zornűfegõs latafoc, hoḡ kík eth
ez velagba nem vtaltac ordognec tarfafagat, es v̄ hozaiocualo hafonlatoffa-
got, othes legēnec veloc, latuan níluan az v̄ zornűfegõs zínõket mind orok-
ke Kíról vḡ mōd Jeremias pph'ta Júnec, es mēnec az carhozottaccra ordogork-
nec naḡ zornűfege Ved iol ezõdbe, hoḡ igõn naḡ zornűfeg volna embõr nec
latnía lak eḡ ordognec zornűfeget, de mít aleýta3, mene zornűfeg lezõn az,
holoth zõnetlen, es mindõncoron lattac az zamtalā ordognec zornűfeget, es
az zamtalā bínõfõket kik ordoghoz mind hafohlatofoc, Kíról vḡ mond zent
Agofton doctor Ebben bízõnos leg, hoḡ ez eleten zornű befēnec zūnenec la-
tafa, ez velagba mene kínn vaḡon mind folúl muła Vḡ mōd touabba ezõn
doctor Jay iay ha eleten, es elen ígõ | naḡ kínn legõn az ondoc fatānac lak az
zūnenec latafa, ki mind ez velagbeli kínnal naḡob Tehat val'on mít aleýta3,
mene naḡ íaývezíc, es mene naḡ zornűfegõs kínn lezõn az v̄ illetefe, fog-
dofafa, kormekõzõt zorongatafa, es* naḡ mergõs fogaual valo mardofafa * az v̄
Valon míkeppē alhat az v̄ zornűfegõs zūnenec elõtte, es az v̄ zaíanac elvífel-
hetetlen dohoffaganac ellene, es az v̄ kínnkúuel langazo zõmeínec elõtte Valon
ki az, kí mind ezõket meg monthaffa? ¶ Tizonkettõd kínná pocolnac ez, mert
oth vaḡon ol igõn naḡ keferufegõs, es zornűfegõs kínn, kínnec orokke vege
nínlen Kít meg bízõnoyt zent Janos latafanac kõnuebe, mōduā Gõttrettetnec
az tüzbe, es kínnkúbe, es az v̄ kínnnocnac búze kízzarmazíc, mind orokkú
orokke, Eth ímmar vettetic kerdes az kínnac orokkevalo voltarol ekkeppē, Nõ

mōduā Valon mire vagon ez, hoġ embor abbint keues ideig tezi, es orokke
valo kint kel erotte zenuednie, teccic ennekom hoġ ezt igaffag nē aduaia

3. levél. Mert az iras vġ mōd Mene mertekkel te merod anne || ual meric nekodes
* ez ker- ŷent tamas doctor * rea felel, ekkeppē mōduā Igaffag aġġa ezt, hoġ ne
defre

maragġon az binnecektelenfege, igaffagnac ekoffege nekulon Azert iol-
lehet hoġ abbın legō keues ideiglen, de maga az kınna orokke meg ma-

* de lac rad * azol' binnece, kınec ez velagba veg nem vettetot Ennec ŷent tamas doc-
tor neġ ocat veti, es ŷent gergor doctor el vegezi Elfō oca ez Mert abbın

* ez nē leŷon annac ellene, kınec fohha vege nūnlen * Azert abbınnece kınnanak
eġeb ha
lac az vr es vġ kellenni, hoġ fohha vege ne leġon Masod oca, mert embor megoli
ıften kın-
nec fem vın magaba aŷent ioŷagot az binnece miatta, kıuel neki orokke kellot volna

kezd. fem elnie, Harmad oca, mert az carhozot, et ez velagba nē tartot penitenciat, kit
vegezeti
nıl oth az pocolba * fem tarthat, kiert iduozulni kellene Neġed oca, mert abbın

* mind el valaszt embort az oroc elettul, tudnia miert, az ıftentul Azert meltan, es
orokke

igazan efic az oroc halalnac marcaba, Otod ocat veti ŷent gergor doctor, ek-
keppen mōduā, Miert az keġotlenoc oromeft acartac volna ez velagba elnioce

mınd orokke, arra, hoġ az meg | ŷocot binnece ġenerufegebe mınd orokke el-
hettec volna Azert az ıftēnec igaffagos ıteletı azt aġġa, hoġ fohha kın nekū-

lon ne leġenec, kıknece acarattoc mındoncoron ez velagba bınbe ġenerkōdot
Azert mınd ezogbelol nıluan meg teccic hoġ ez keues ideig valo bın tetelert,

orokkeualo kint zenuēġenec Eth immar vettetıc mas kerdes ar-
rol, hoġ ha az pocol kınna kereftetic naġob muhkaua

auaġ kedeg az meńorŷage? Kire ekkeppen felel ırasmaġarazo mef-
tor mōduā Hoġ az gonozoc naġġal nehezec muhkaua kerefic magoknac az

pocolnac oroc kınnat, hoġ nem aııoc az orok meńorŷagot Kırıl ekkeppē ŷol
Holgot new mef-tor, monduā Bınofoknece muhkaıoc naġġal nehezec az oroc

kínnac kerefebe, hoġ nē az zentoknec az őrőc meńorzagba menefokbe Mert az zolga meneuel tőb vrnac zolgal, anneual tőb muhkat kel tenni Miert kedeg abbínos zolgal őrőgnec, ez velagnac, es v̄ testenec íncab hoġ nē íftēnec, azert valakí ez három vrnac zolgal, ellenfegenece || zolgal Azert 4. levél.

első ellenfege embőrnec őrőg, Azert ez őrőg vrnac, miért v̄ ígőn gonoz, ígőn gonoz zolgalattal kel v̄ neki zolgalnia, tudnia miért, fok íreġfeggel, fok ġűlöfeggel, fok ragalmaffaggal, fok hazugfaggal, fok hamífhíttel Elez-
 teb mondatec hoġ ez őrőg vrnac kel zolgalnia fok íreġfeggel, kínece használatta ez Mert az íreġ embőr mas embőrnec iamborfagabol gonozodíc, mas embőrnec íozagbaualo használattabol fogatkozic, mas embőrnec bodog-
 fagabol bodogtalana es geńette lezön, mas embőrnec zoldfegeből meg a3, mas embőrnec lelki kőuerfegeből elfońnad, es meg őrőuerodíc, mas embőrnec egeffegeből meg betegodíc, mas embőrnec zepfegeből meg feketodíc, es zörnűue lezön, mas embőrnec velagoffagabol meg vakul, mas embőrnec eleufenfegeből meg hal Azert, mínd ezőc az íreġfegnec használattá, kíert Nő

az őrőc pocolnac kíńnat vezí Mas zolgalattá őrőgnec, az atkozot ġűlöfeg Kínece használattat zent Janos ekkeppen írta meg, mō | uan Míndőn valakí attafiat ġűlöli, ez eleteń embőr ġílcos, es tuġgatoc azt, hoġ fēminemű ġílcos őrőc meńorzagot nem vezí, míre, mert meg őrte v̄ lelket az ġűlöfeg-
 nec míatta, kíert meńorzagot el vezí, es maganac pocclot ńerí Harmad zolgalattá az őrőg vrnac torcoffag, es rezőgfeg, Mel ígőn naġ nehez zolgalat leġőn őrőgnec ez, meg íelőntí irasmaġarazomefőer ekkeppen, mōduā Az rezőgős torcofocat, őrőg vġan bíría, mínt embőr v̄ barmat, vġ hoġ valámínemű bínre acaría v̄ket haűtanía, zabadon megtehetí, míre Mert az xpūs ezőkőn őrőgnec zabadfagot haġot, mínt meg vaġon írūā az ewangéliomba az eġ embőrről, kíbe vala hat záz, es hatuanhat őrőg ki-

ket micoron vronc v belole ki vze, mōdanac Ha minket ennet kí vecz, keronc tegod azon, hođ bolas be minket, ez díznogba, kík eth velonc vadnac, es legottan zabadda hađa vket beleoc mennie Es ez díznocat, or-
 5. levél. zíc vala az pařtoroc az tengor mellet Es hođ beleoc menenec az || ordogoc, legottan mind az tengorben 3ogdofenec, es mind bele halanac Azert ez díznocon ertetnec mind az torcofoc, es rezogofok, kikon az xp̄us ordogoknec hatalmat adot, hođ ha az bínbe vegig meg maradnac, mind az tengorbe, azaz, pocolba v veloc 3ogdofenec, es mind bele olec vket Azert valaki ordognec 3olgal, testenec kedue kereseuel, ez v neki folga, es fizetefe ¶ De halgaffad immar az zent doctorocat mıt 3olnac az torcoffagrol Őent Agořton doctor vđ mōd rola Az rezogfeg hí3olkodó ordog, edos merog, gēnerkodó bín, vetkozetoknec anna, gonoffagnac gōkere, bínoknec kezdeti, řonec meg haboróytoia, elmenec elfordeytoia, es lelōknec vezedelme Kit ha valaki val, ez vnmagat nem vaľa, es ha valaki nē tezi, ez bint nē tezon, Seneca new mestor vđ mōd rola Valon mi vlatatofb rezog embornel, kinec zaiabol dohoffag zarmazic, 3olafaba bolondozic, titkot nem tart, kinec elmeie el idegonul, eze el vez, 3une el valtozic Iftēnec lezon gūlofe | gos, anđaloknac vlatatos, es emboroknec moete, iozagoktul meg foztatic, ordogoctul meg galaztatic, es mindonoktul meg nomottatic, Őent Ambros doctores igon 3idalmađa ez atkozot bint, mōduā, Rezogfeg meg galađa az természetot, ki vezti emborbol iftēnec malaztat, es el vezti v dílofeget, ala vetuen vtet az melfegos tuzes verombe, mert emborbol tezon beřtet, az erofbol erotelent, Jamborbol tezon nē íambort, tíztabol fortelmest, es bol emborbol tezon bolondot Azert kiki mind iol vege ezebe, mert ez torcoffag mindon binnec vtat 3eroz az lelōche menefre, mert valaki ez binnel meg gōzettetendic, femminemu binnec ellene nem al-

hat Azert ez rezogfeg femmi nē egeb hanem lak binoknec coporfoia ,
 ondokfagnac aztaga es gōyūteueie , fortelmeffegnec kezdeti , ocadafnac an-
 na , tisztafagnac ellenfege , es testī tūznec gōyūtafa Mīnd ezoket meg bizo-
 noyūta az zent iras , mōduan bolnec miatta Bornac itala be megon hi-
 zolkoduen , es kedue || son , de az vtofo napon meg mar mīkeppen az zo- 6. levél.
 mac , es mīkeppē az regulos new mergos kīgo , mergot ont az lelōgbe
 Azert ime mīnd ezogbelol niluā meg teccic , mel īgon nehez legon ordog-
 nec , es az testnec zolgálnia Kiert ordog fizet neki awal ammie vaon Ne-
 ki kedeg egeb iozaga sēmī nīnl , hanēlak az pocolnac kīnna , ¶ Azert ezt
 meg halloc , es meg bizonoyūtatec hog ordognec , es az pocolnac kīnnaert
 naǵgal nehezeb zolgálnia hog nē iftēnec ¶ Immar bizonoyūtallec azes meg ,
 hog naǵgal kīnneb iftēnec zolgálnonc hog nem ordognec , es naǵgal kīn-
 neb menozagot vennonc , hog nē az pocolnac kīnnaert Ezt meg bizonoyū-
 ta ezon irasmaǵarazomestōr mōduā Az iften zeretō embōrnec lelke , es v
 zūue olan mīnt az zonetlen valo vendegfeg , mīkeppē mōga zent lelōc bol-
 nec miatta Mert mīkeppen zocoth embōrnec gēnerkōdnī az io vendegfeg-
 be , etelbe , italba , es vīgafagba , ezonkeppē az iften zeretō lelōc , gēner-
 kōdic , edōfkōdic , es vīgadoz az ifteni zent zerededbe , es az lelki ioza-
 gogba Ig ekkeppē , mert | ha fel tekint , lafa az iftent lelki zomeiuel , kīt
 sohha meg nē bantot , es ha vetkōzotte , rola penitenciat tartot , es io re-
 menfege vaǵō hog az iften , kīt v zeret , bīnet neki meg bolatta , es mīnd
 ezoc v neki teznec naǵ orōmet , Es ha tekint az iften zeretō ede ala , es
 latā az pocclot , hog houa sēmīnemū iften zeretō , es bizon penitencia tar-
 to nē megon , es īg abba io remenfege vaon , hog v oda nē vettetic , es
 ebbe neki vaon naǵ orōme Es ha tekint hattra , ofmeri az el mult idot ,
 hog iftēnec zolgalatāba kōltote el Es ha eleue tekint , vǵ ofmeri es vǵ* * hīzi

hog az iouendõ idõt iftēnec zolgalattaba acaria, es kíuanña el kõltenie,
 mind addeg míg ez velagba el, kibõl mind nağ lelki vigafag adatic v ne-
 kí Ha kedeg tekint iog fele, tehat azt latta, hog az anğal, kí nekí adat-
 tatot zolgalattra, es õrizettre, vtet õrizí, es otalmazà mind v halalaig,
 ordõgnec hatalmatul, es v lalardfagatul, es halalanac vtāna, vízi v lelket,
 az meñneí bodogfagba, holoth az xpuffal, es az bodog zũz mariaual, es
 7. levél. mind az meñneí || zamtalan zentõkkel, es anğalokkal orzagolnac mind õrõk-
 kul õrõkke Azert ez ísten zeretõc, alazatofoc, es engedelmefõc, mindõn-
 coron vadnac vigafagba, es iduõffegõkrõl nağ batorfagba, es ioremefeg-
 be, vğ hog ez eleten nē fel halaltul, nē fel ordõgtul, es fēminemũ ellen-
 fegtul, Kirõl vğ mõd vers tõrleýtõ mestõr Quí feruít deo, regnat vt leo,
 Valaki iftēnec zolgal, orzagl, vğ mint orožlan Azert mind ezõgbõl niluan
 meg teccic, hog iftēnec kíñneb zolgalni, hog nē ordõgnec, es az meñor-
 zagba nağgal kíñneb mennie, hog nē pocolba,
 Mel atkozot bín legõn az gonõz ragalmaffag eth kezdetic
 arrol valo tanulfag Elezteb laffoc azt meg hog hankeppē le-
 zõn az ragalmaffag Mondatic hog, egkeppen lezõn ig, micorõ mafra
 valakí hamíffan gonõz hírt kõlt Mafkeppen lezõn, micorõ az hallot gonõf-
 agot mafnac mõga, feleben annal, menere hallotta Harmadkeppen lezõn
 az halgato felõl, micorõ az ragalmaffagot valakí õrõmest halgatta | Neğed
 keppen lezõn, atafianac titkon valo bínem meg ielõnteni Otõdkeppē le-
 zõn, micorõ valakí atafianac titkon valo iouoltat meg tagagga Hatod-
 keppen lezõn, micorõ az niluanvalo iamborfagat meg kiffebeýtí Heted-
 keppē lezõn, micorõ atafíaba valo íoth gonõzra ítelí Azert ehettekpeppē lezõn,
 ez atkozot gonõz ragalmaffag, kik mind ordõgí bínõc ¶ Immar halgas íol
 hozàia, mel atkozot bín legõn, ez gonõz ragalmaffag Mert doctoroc vğ lel-

tec meg, hoġ az ragalmazonac, žaia, nelue, gonozb az pocolnal, oca ez, mert az pocol lac az gonozocat nelí be, de az gonoz ragalmazonac žaia, nelue, nem enged, fem az íocnac, fem az gonozocnac, de mind pocolba vetí, es iteli vket, Ezt ezonkeppē bízonoýta az zent íras, monduā Haznalatofb az pocol, aharmad nelvnel, ki nelv, az ragalmazonac nelue Mert írafba, eharom neluet lelóc Elfő anġalí nelu, kíuel embor žol iftenrol, es íduoffegerol, mas nelu vaġon, embori nelu, kíuel embor || zocot zolni 8. levél. ez velagíakrol Harmad nelu vaġō, ordogí nelu, kíuel zocot zolní az ragalmazo gonoz embor, ordogí dolgot, es pocolba valo gonoffagot ¶ Meġ atkozot bín legon, ez gonoz ragalmaffag, halgas iol hožaia, mert doctoroc vġ írtac meg, hoġ az ragalmazo, ordog nec zozoloia, procatora, es gonġat vífelőie, mert v mindonkeppē arra ígekőzie, es azocat zola, hoġ az lelóc, kí iftene volna, azt vġ acaría, es azon tőrekődíc, hoġ ez ordoge legon, es vele pocolba menőn Mert valon mí nec itelned, es mondanad ezt eġebnec, míoron az ragalmazo ezt monga Imez embor parazna, rezogos, íreġ, fondorlo, es eġeb bín hožaia mondanía, mít mond ebbe, ha nē lac azt, ez embor ordoge, es pocolba valo, Azert ez eleten gonoz ragalmazoc, nē lac ordog nec zozoloi, de meg en nec fölőtte, neki tőmíenőzoe, mert ordog nec kepebe ol meġ tőmíenőzot vífel, kíben az kedues illatert, emborok nec bíneneġ ondogfagos búzet, eġebek nec fíftolíc ¶ Meġ at | kozot bín legon, ez gonoz ragalmaffag, meg íelontí íras maġarazo meġtő, mōduā, hoġ gonozbac az ragalmazoc az oruoknal, es az toluaioknal, kíek emborok nec ez velagí íozagocat el vrožac, es el ragadožac, Kít megbízonoýt zent Ambros doctor, mōduā Incab el zenuethetőc az ol oruocat, kíek ez velagí íozagoncat el ragadožac, hoġ nē mínt azocat, kíek nekone io híronket, nevonket el žaggattac, es megzidalmažac Ocat monga en nec az zent íras,

holoth vġ mond abbõl Jobh (*igy*) embõr nec az v̄ ío neue, hog̃ n̄ az naġ cazdagfaga, Azert valakí mafnac az v̄ ío híret, neuet, el vezteni, íncab, es naġobban art nekí, hog̃ n̄ ha az v̄ naġ cazdagfagat el vezteneie Es n̄ lac annac art, az gonoz ragalmazo embõr, kí nec io híret neuet el vezti, de meg en nec folotte, az ragalmaznac, naġġal naġobban art Mert ez atkozot bírõl, lac aleg, auag̃ fõhha eleget n̄ tehet, kírl tõruenzarent, es igafflag zarent, tartozic eleget tennie Ez eleten eleg teterre vronc

9. levél. v̄non maga ígon || erõffen kõtalez, mõduã, az zent ewangeliomba Non exies inde, donec reddas nouiffimũ⁷ quadrantẽ Addeg ennet kí n̄ meg, míg n̄ mind az vtofo fillerig eleget tez Mít acara mondani, ha n̄ lal (*igy*) ezt Addeg abbin nec caladaíabol kí n̄ meg, míg n̄ mennen kílfel el veth íozagrol eleget tez, Kít egez kereztenfeg concíliomba ekkeppẽ vegezõ el, mõduan Abbín addeg meg n̄ bolattatic, míg n̄ az el veth íozag meg adattatic Azert ved iol ezõdbe, mef vtalatos legõn az ragalmazo embõr, ezt nílũ meg õfmerõd ebbõl, mert vtet az zent íras hafõhla kílõmb (*igy*) kílõmb befiekhoz Hafonlatíc zent írasba az ragalmazo embõr, elezteb az ebhoz Kít ekkeppen írt meg bõl, mõduan, Mikeppẽ az eb nec faraba lût níl, ezõnkeppẽ vaġon bolond embõr nec zaíaban abbezõd, Az eb, kí nec faraba vaġon az níl, addeg femmikeppẽ meg n̄ zõníc, míg n̄ onnat kí ragía Ezõnkeppẽ arragalmazo embõr, kí mond az íras bolondnac, addeg fẽmikeppẽ | n̄ ñughatic, míg n̄ az gonoffagot, kí hallot atafiahoz, míg n̄ mafnac

* de meg meg íelõntí, Ez eleten eb ec n̄ lac embõr nec hufat ezíc, meg* az lonfat es meg ragíac Mert n̄ lac eleuen embõrõket, de meg, az megholtacates meg ragíac Ez eleten ragalmazoc, íelõffen, hafonlatofoc az mezaros ebeihoz, kí nec verõs az aíakoc, es n̄ gondolnac, az eztrõba vetõ zep hufal, mert azt nekik n̄ aġġac, de lac az verõn, es az lontan, es az ga-

neos belon ñalacodnac Ezonkeppē az gonoz ragalmazo ebec, nē gondolnac embor nec femmít v̄ iamborfagaua, es az v̄ bennevalo lelki iozaggal, de valamí gonoffagot, es binn^c ganeat bennoc latfac, ezt vezíc v̄ zaiogba, es ezt ragiac, ezt zofac, es ezt ítelíc, es ez eleten ondokfaggal fortoztetíc, es veresoytíc meg v̄ aiacocat, zaiocat, es neluoket, Igon hafonlatos az ragalmazo embor az ebhoz ebbees, mert mikeppē az eb v̄gat, es meg mar Ezonkeppē az ragalmazo, v̄gat attafiara az ragalmaffagnac miatta, || es meg maria, v̄ io híret neuet meg zaggatuan, es meg galazuā Es 10. levél. ez eleten eb nec mindoncoron dohos az zaiá, es igon artando Dohos azert, mert egebeknec bínenec ganeat zaiaba vífelí, Kírol v̄g mōd az pph̄a foltar kōnbe Az v̄ zaioc, bídos dohos, mikeppē az meg nilt coporso Ez eleten ragalmazo eb nec zaiá, nē lac dohos, de meg igō artandoes, azert, mert az meg díhūt eb nec termezete zerent, az emborbe, kít meg ragalmaz, mergot ont, Kírol iḡ * az pph̄a foltar kōnbe Kígonac merge vaḡon * mond v̄ aiacoknac alatta ¶ Hafonlatos ez ragalmazo embor az díznohozes, mert addizno nē kemelí az v̄ zaiat, es orrat az ondog ganeual meg fortoztetní incab, mint igaz allabat, Ezonkeppē az gonoz ragalmazo nē kemelí incab, az v̄ zaiat neluet, az atkozot ragalmaffagnac bineuel meg fortoztetní, mint igaz azt, akkít ragalmaz Addizno mícoron be menend akkerbe, es latangá oth azzep veragot, es az bídos ganet, | nē gondol fēmít az zep veraggal, de az ganehoz ter, es azt oromest vezí zaiába, es abba gēnerkōdic, es fēmít nē az zep veragnac edoffegos illatiba Ezonkeppē az gonoz ragalmazo, lat attafiaba valaminemü lelki iozagot, es valaminemü bínec gárlófagat, nē gondol fēmít attafianac lelki iozagaua, es v̄ iamborfagaua, de meg incab bañna, mícorō hozà hała, es benne latia, de incab, mikeppē addizno tereyítí magat attafianac gárlófagara, es az v̄ bínenec gane-

at vezí zaiába, es ezt ragia, z'ola, es ewel fortózteti v̄ zaiát neluet Mí-
 ert kedeg ígon vlatatos bín legón ezatkozot ragalmaffag, iftēnec, es az
 zentoknec elotte, ezt níluan meg ofmerod ekkettobol Eḡbol, meg ofmerod
 ebbol, mert zarmazíc níluā az atkozot ireg'fegebol, es az ordogi gúl'fegebol
 Masbol, níluan meg ofmerod, mef ígon nağ bín legón ez atkozot ragal-
 maffag, vronk xp̄us ih̄ufnac v̄n̄on mondafabol, mert meg tiltotta ez atko-
 11. levél. zot ragalma || zogtul mind az v̄ zent testet, mind az v̄ zent ígeiet Holoth v̄ḡ
 mond zent mathe ewangeliomanac heted rezebe Ne ağgatoc az zentfegot
 az ebeknec, es az gongot ne hímetoc el az díznok kozot, netalantal meg
 nomoggac v̄tet, es az ebek reatoc ternece es meg zaggatnac titoket ¶ Ime
 meltan zegonkothetnec ez atkozot ragalmazoc lac ebboles hoğ vronc v̄n̄on
 maga neuzte v̄ket ebeknec, es díznoknak, kiknec gonoffagocat, es v̄ kí-
 n̄ocat, meg íelontotte meg ezon velagba, níluan valo peldaccales kikrol
 irattatnac rettenetos, es lodalatos meg loth dolgoc, Elf̄o, kí v̄ roloc irat-
 tatic ez V̄ḡ oluastatic amand nevü zentnec eletebe, hoğ mícórõ predicalla-
 na az nepnec nağ buzgofaggal, eğ ez eleten ragalmazoc ebek kozzul hoz'a te-
 re, es meg moquete v̄tet, meg ragalmazuā az v̄ zent bezedet, Ime legot-
 tan, iftēnec ígaffaga ordognec hatalmat ada rayta, es ez ordog tuzes vel-
 lamafnac kepebe rea hertelenkõdec, es nağ rettenetos kealtaffal mōda ne-
 kí Jer velem mí zeretõ aştal | noconk, miért az mí dolgoncat hív̄on vife-
 led, raguan nekõnk embõr huft Azert, miért nekõnk kedõnc zerent zol-
 galtal, mies nē kedued zerent, de ígon igazan fizettõc meg muhcadat A-
 zert íquēl, es meg elegeȳtõnc matulfogua mind orõkke az pocolbeli febof-
 fegõs tuzzel be ñeletuen, mert ígon zereted iocat, es gonozocat meg ra-
 galmaznía Ezõket meg mōduā, ragada v̄tet, es be efec vele pocolba Ime
 mínemü izü ez atkozot gonoz ragalmaffag, ¶ Halgaffad, es ved iobban ezõd-

be, mel' igon nehezen góttrotte ístēnec zent igaffaga, ez atkozot ragalmazot, még azon velagba Irastorleytōmestor, vince new doctor, egeb fok irafa kōzot ekkepē irt, ez atkozot ragalmaffagrol, es v̄g* hoġ anglis or* mond zagba, voth nemínemü zezethos, azzon embor vote, ferfiu vote, nē monġa Es ez igon meg zocta vala ez atkozot ragalmazast, es iuta halalara, es kezdet íntení arra, hoġ meg gōñnec, es felele nekik, mōda Awal engom nebanlatoc, mert az en túlem nē lehet Mondanac nekí Mí oca an-|| nac hoġ nē lehet Monda Arra mert nē tehetom Es íntení kezdec arra, 12. levél. hoġ kōñorogne xpufnac, es az v̄ zent aññanac Kí legottan kí voña v̄ neluet zaiabol, es verní kezde v̄yaua, es mōnda Ez atkozot nelv carhozta engomet, Kít meg mōduā Ime legottan ez atkozot nelv, ol' igon meg dagada, hoġ touabba sohha v̄tet zaiaba be nē vohhata (igy) Aduan az vr ísten ebben az vtanna valo gonoz ragalmazoknac peldat, hoġ akkíc lafac, ha-lac, meg ofmeriec, mel' atkozot bín legon ez gonoz ragalmaffag, ístēnec, es v̄ zentínec elotte Ez fölül mondot irafocat tōrleŷtōtte es zezōtte vilhelmos new doctor es vaġon meg íruan bínrol zezōt kōñuebe kit eġhaz be veth* mint erōs bizonfagoth* es meg

Immaredeala zol mí atanc zent bernardínus ez atkozot bizonoytot ragalmaffagrol kít hafonlot nē lac az vgato ebhōz de meg hafonlotta az megdihūt ebhōz es Kirōl ekkeppen zol monduā, hoġ az meg dihūt ebne, ielōfben, im e három gonoz | tulaŷdonfaga vaġon Elfō, mert az v̄ zaiaba, es fogaiba merōg vaġon, es az v̄ neluenec alatta fergekkek vadnac, kik az v̄ neluet fuldafac, es fuldalu, az aġa veleŷet, nemínemü gōŷtocañnal meg gerŷeztíc, es v̄ ewel meg dihōzíc, es mícōrō az fergeket neluenec alola ki veŷendíc, legottan az eb meg ví-gazíc Azert mind ezōgben, igon hafonlatos ez gonoz ragalmazō embor az

meg dihüt ebhoz Mert mikeppen az d'ys ebneç zaiaba, es fogaba merog * meg vaḡo es kiket * marand, azocat mind meg mergofe'ytí, es ha hertelen nekik oruoffagot nem te'jendnec, mind meg kel vele haln'oc Ezonkeppen az ragalmazó emborneç zaiaban, az atkozot ragalmazag merog, kíuel eḡzörfmind három embort mar meg, eḡget vñomagat, maft az halgatot, harmadicat azt akkít ragalmaz, es mind ezoknek lelkoeket meg mergofe'ytí, ez atkozot ragalmazagnac b'inenec mergeuel, es ha oruoffag nekik nē tetetendic, az zent ḡonofnac, es az || elegtetelnec miatta, meg kel vele haln'oc, m'ert legon halalos b'ín Es mikeppē az d'ys ebneç neluenec alatta fergec vadnac, k'ik az v' neluet fuldalac, es ennec miatta vtet meg dihofe'ytí, Ezonkeppē ez gonoz ragalmazó emborneç neluenec alatta, es az v' z'uebe igō gonoz fergec vadnac, tudna miert, az atkozot ireḡfeg ḡulofeg, es haragoffag, es ezok az atkozot fergec, k'iktul tamad, es z'uletic az atkozot ragalmazag, es ennec miatta, az ragalmazó vnõn magat, es v' atafiait meg marya, es meg mergofe'ytí az ordogí meroggel, kíuel meg dihüth Es m'icorō az d'ys ebneç nelue alol az fergeket kí ve'endic, legottan az eb meg vigazic Ezonkeppē az ragalmazó emborneçes v' z'uebol, az atkozot ireḡfegnec, ḡulofegnec, es haragoffagnac fergei, ha kí vezēdnec, legottan az embor meg vigazic, de addeg fohha nem ¶ Mas tulaydonfaga az meg dihüth ebneç ez, mert v' fohha nē n'ughatic, de mindõncorō edeftoua budofic, es futos Ezonkeppen, valaki meg zocangá ez atkozot ragal | maffagot, addeg ez e'leten sēmikeppē nem n'ughatic, de mind addeg budofic, es iar kel, hoḡ azt ammít hallot, auaḡ gondolt v' atafiarol, azt mafnac meg monga, mert vḡ teccic neki, hoḡ ha kí nē monthatnaia, az oldalannis kí facadna Azert ebbe hafonlatos, az vípera new mergos kiḡohoz, kí m'icoron az v' fiait kí koltí, v'ket ol' igon z'ereti, hoḡ z'erettebe v'ket mind el' neli, es v'

13. levél.

hafaba fel neuekõdne, es ekkeppẽ v̇ belõle magocat kí ragíac, es íg v̇
 añnocat meg õlic Ezõnkeppen tõrteníc annac, ki meg zõcta az atkozot ra-
 galmaffagot, mert ezt v̇ õl igõn zõreti, hoõ valahol leli, es haõa ottan el
 ñeli, mícõron v̇tet zíuebe fogia, es elmeiebe vezí, es oth meg neuekõdic,
 mert addig gondolia, es addic forgattá v̇ elmeiebe, hoõ fẽmikeppen ñẽ
 tũrhetí, de õztan ki kel mondani, es ekkeppẽ magat kí ragia, es íg, ñẽ
 lac az v̇ añnat, de meg az kí halgattá, es az kít ragalmaz, azocates ní-
 ha meg olí (így) Mert v̇g mond az zentíras Mínd az teuõ, mínd az nekí en-||
 gedõ, ígenlõ kínnal kíznatnac ¶ Azert ímmar kerdi zent bernard doctor ezt, 14. levél.
 hoõ melic tezon naõob bínt ekkettõ kõzzũl, arragalmazoe, auaõ arragal-
 maffagot halgatoe, V̇g mond hoõ, melic legõn vezedelmefb, es carhozatofb,
 ezt kínnen el ñẽ vegezhetõc, de lac azt mondom, hoõ mínd ekkettõnec
 õrdõge vaõn, az ragalmazõnac ñeluebe, es ahalgatonac fílebe Miert ez,
 ekkeppen vaõn, mene ragalmaffagot te halgacz, anne õrdõgõõ filedbe vezh (így)
 Int azert mínet, es taneyt zent Agõston doctor, monduan, Ne aõõatõc tí
 filetõket, az ragalmazõnac bezedenec halgatafara, hoõ halalt ne veõetõc tí
 lelketõgbe Mert az ragalmazõnac, es az halgatonac, mínd ekkettõnec lel-
 kenec õrõc halat etke ¶ Ved iobban eõõdbe, mel igõn naõ gonõ legõn, ez
 atkozot harmad ñelnec gonõffaga, ki harmad ñelv, mondatíc zent írafba
 õrdõgí ñelvnec Kít az arañas bezedũ zent Janos doctor hafõnlot az farifeo-
 foknac ñeluõkhõz, kiknec | v̇ atkozot gonõ ñeluõc, aõõo íefõ, mínd
 hozã tartõzõual õzuen, gonõznac itelec, es az v̇ loda tetelet, õrdõgí hatalm-
 nac mondac, es az eõeb lelki iõzãgot kít benne lattac mínd gonõzra ítel-
 tec, es ennec fõlõtte, ez atkozot õũlõfegnec, es ireõfegnec míatta, ez ve-
 lagbol kí verec Mínd eõõgbe hafõnlatõs arragalmazõ embõr az farifeofok-
 hoz Mert mícõrõ õfmerne, es latnac alazatos embõrt, ahoz azt mõõgac,

hoĝ kepmutalo Ha kihoz azt lattac, hoĝ testi zükfeget meg vezi etel-
 be es italba, ahoz azt mōĝac hoĝ torcos Ha kibe lattac az naĝ zentfegos
 ioth, tudna miért, az haborufagot bekeuel valo zenuedest, ahoz azt mon-
 ĝac, igon felekõn embor, nē mer fenkinec fēmít zolní Ha kihoz igaffag
 tetelt latnac, ahoz azt monĝac, igõ beketelen, fēmít el nē tür, es el nē
 zenued, Ha kibe, eĝigüfegot latnac, ahoz azt mōĝac, hoĝ balgatag Ha ki-
 15. levél. ben, ez'ot elmet, bõlefeget latnac, ahoz azt mōĝac, hoĝ || igon alnoc Ha
 kibe latnac naĝ, ert elkõlõt, ahoz azt mōĝac, igon gogos, es negedos Ha
 kibe latnac vidamfagot, ahoz azt mōĝac, hoĝ felfõt elkõlõ Ha kihoz lat-
 nac io zerzetõfegot, ahoz azt mōĝac, hoĝ kíuált eletü, es nē el vĝan
 mint eĝeb iambor ha kízoz (igy) latnac na'üaffagot, ahoz azt mōĝac, Igon ez
 velagi Ha kihoz azt lattac, hoĝ attafiat bíneryl feĝelmezí, ahoz azt mō-
 * többet ĝac Igon vacmerõ bator * Ha kihoz azt lattac, hoĝ v õromest vígas, bõ'ü-
 ert eĝeb-
 nel tol, es õrome'õ ímatko'ic, ahoz azt monĝac, hoĝ zertelen tézõn magauál,
 ma'üd el vezti feiet, Ha kihoz azt lattac, hoĝ v õromest halgat predicaciõt,
 es vñ maganac, es eĝebecnec iduõffegerõl zorgalmazatos gondot vífel, ahoz
 azt mōĝac, hoĝ tízõffeg kíuano Ha kinec vaĝon malaz'ta emborõkkel va-
 lo na'üascodafra, ahoz azt mōĝac, hoĝ hízõlkõdõ, es díleretnec kíuanoia,
 ha kedeg magat fenkinec nē aĝĝa, es ez velagtul tauul iar Ahoz azt |
 mōĝac, hoĝ keuel, es igon mord embor, Mínd ezõkrõl, oha'ütaft tezõn ez
 zent doctor, es vĝ mond Oh vram mendenbato íften, va'õn kí az, ki meg
 ohat'ta magat ez gono'õ atkozot harmad nélkül, kí ez fõlül mondottaccal
 fēmít nē gondol Mert ez az atkozot ordõgi nélkül Kí az zep igenõs scít'tan
 lomot lel, es a'üo illadba b'üzt lel, es az zepõtelemben fõrtelmeffegot lel,
 az kereded alladba zegeletõt lel, az velagoffagba fetetfegot lel, Ez eleten
 atkozot gono'õ nemzet, kepmutaloknac dõge, fidoknac marafa, pharifeo-

foknac keğotlenfege, binnece ɔregeŷtoe, dílofegnece kiffebeŷtoe Azert mind ez oca, miert zent pal azt monğa Az ragalmazoc iftēnec elotte ġuloŷegbe vadnac Mağaraz'a zent bernard doctor * ígeket, es vğ mond, Nem loda hoğ * ez iften ġuloŷli az ragalmazocat, mert lac ezoke (igy) az atkozot harmad nelv, kí nel erőfben, es kememben, fēmi allat nē vıafcodic az zeretetnec * ellene, * olan kí zeretet lac iften vnõnmaga, mint ez atkozot har || mad nelv Mert igõn valakí tezi az ragalmazocat, ez eŷeten elezteb azt íelõntí, hoğ v̇ benne 16. levél. nınlen az iftení zent zeretet, es ennec vtanna arra ígekõzic, hoğ az, akkít ragalmaz meg vtaltafec, es meg ġuloŷteffec, Es ekkeppen azt acarna, hoğ mindõn embõroğból az ífēnı, es atafıufagnac zeretetı kí zaggattatnec, es kí vezne, ez atkozot harmad nelvnec, ez v̇ tulaydonfaga ¶ Azert vedıobban ezõdbe, es nõmŷad ıol be zıuedbe, mert az ocõffagnac ıgaz ítelete mind azt ağğa, es mind azt mutattá, kí ıol meg gondolanga, hoğ mind ez velagnac bıne, mindõn eretnõkŷeg, mindõn hittul zacadas, es mindõn keğotlenŷeg, ol mel, mind ez atkozot ɔrdõgı nelvtul veth maganac eredetõ O azert atkozot nelv, az ragalmazoc harmad nelve O pocõlbelı keğotlenŷeg, o íreğfegnec, es ġuloŷfegnec keğotlen lımotaıa, o atkozot halalos pocõlŷag Te vağ kí haborufagoc zereğ, te vağ az, kí ıocat meg nõmocz, lac te vağ az atkozot ɔrdõgı nelv, kí az ıgazaknac | híret neuet el veztoð, lac te vağ az, kí hamıfhitõket, foc hazuğfagoc, keğotlen vadolaŷocat nē zõnõl meg focafeŷtanı, te vağ az gonoğ nelv, kí az artatlanocat ġõttroð, ɔzueğõket zııdalmazh, zızekeket hamıfoŷtağ, es hazafokhoz gonoğ bızt kõltez Te vağ az atkozot nelv, kí az keğõs, es az zent zereğõket meg ġalazod, te vağ, kí az eğıgü lelkoğ, es conŷcienciat meg haboreŷtoð, te vağ az gonoğ nelv, kí harağtartafocat, haborufagocat, vetekeðeŷõket, harağõffagocat, boğzõncodaŷocat, eğmaŷtul elzacadaŷocat, parto-

lafocat, es o3lafocat, eýel nappal nē 3onol fel tama3tanod, es fel gerýez-
 tenod Te vaę az atkozot nelv, kí arultatafocat, ęilcoffagocat, es eęeb foc
 keęotlenfegoket, nē 3eęonlez zerzeni, lac te vaę az, kí eęma3ba ualo
 io 3ouetfegot, es io barátfagot meg feýtez, lac te vaę az, kí eębeualo
 gonoz tanacoda3ba magadat foglalod Te vaę, ki ellenfegoket focafeýta3,
 17. levél. varafocat elpu3teyta3, or3agocat eltörz, es clastromba ualocat meg || ha-
 boreýta3 Te vaę az atkozot ordogi nelv, kí az 3eretetnec buzgofagat meg
 oltod, es az igazacat meg nomoreýtod, az keęotlenoket fel magaztalod,
 az igaz hitot el töröd, es az zent remenfegot femmie te3od, es mind eęeb lelki
 io3agocat naę keęotlenfeggel haborgacz Mit monęac többet te rolad, hanē
 lac azt, hoę meg az anęalocates te ted ordogge, es elfo 3üleínket te me-
 reýted lýmbofnac mellegebe, es mind embori nēzetot te vetel kí paradí-
 * velag-
 nac lōnac ęenerúsegebol, ez * vezedelmere, es ęarlofagara Te vaę az, ki még
 az iftēnec fıates az magas aca3tofara fel feieyted ¶ Azert meltan, es igazan
 3idalmazac ez atkozot harmad neluet, mind az zent iras, mind az zent
 doctoroc, es mind az zentoknec zentí mí vronc xp̄us ih̄us, kí vket neue-
 ze ebeknec, es di3noknak, es ennec fölötte v̄ túloc az v̄ zent testet, es
 az v̄ zent igeýet meg tilta, mint fölül meg vaęon monduā: |

Vrnac neuebe kezdetnec nemínemü ieęoc kígbol embor
 * vala-
 ki le-
 ęon velhetí es nemíkeppen meg ofmerhetí hoę ha * iduozülē-
 dō, auaę ha el vezendō, es ha naę felfeęos zentfegre mel-
 to Azert ennec meg ofmeretire, veęonc bizonfagot menere lehet zent íraf-
 nac ęokerebol, holoth vę irattatic moýfes elfo kōnuenec neęuenod reze-
 be, hoę pharaho kernalnac tōmlōcebe három foglalac tartatnac vala Eęęic va-

la az keñerfitoknec mestor, mafic vala az poharnoc mestor, a harmadic va-
 la Jacob priarchanac az kiffebic fia Joseph Mind ezoknec meg ielonte vr
 iften mire iutna v igoc meg ezon velagba, es az ielontes ekkeppen len Mert
 az keñer fito mestor ezt lata almaba, hog teccic vala neki, hog v feien vinne
 harom tekeno teztat, es iqunenec egi madarac, es az teztat feierol mind el zag-
 gatac, es meg euec Az paharnoc mestor kedeg ezt lata almaba, hog v elotte
 harom vezsoquel eg 30lo tu neuckodet, es ez 30lot teromte, es ez 30lot ez
 paharnoc mestor || eg ekos paharba falara, es az kernalnac inna ada belole 18. level.
 Joseph kedeg lata ket almat meg atta hazanal, egget azt lata, hog teccic
 vala neki, hog ez Jacob priarchanac mind ez tizonket fia am mezon aratna-
 nac, es ez Josephnec mind az v keuey fel allanac, es mind az v attafiainac
 keuey mind korul allac, es imaduan nag tisztoslegot tenec ez Josephnec ke-
 ueynec, Mas almat ezt lata, hog az nap, es ahod, es tizoneg Lillag imadac
 ez Josephot, Es hog ez almat lattac volna mind eg euel az keñer fito, es
 paharnoc, rayta igon gondolcodnac vala, es igon velekodnec vala Kit latu
 Joseph, meg kerde vket mid gondolcodnanac, es mi naualaioe tortent volna
 Es az paharnoc mestor meg ielonte neki az v almat Joseph kedeg neki mind
 zereuel meg magaraza vtet, monduan Az harom 30lo vezso kit lattal, peldaz
 haro napot, kikenec vtana ez tomloczbol ki vetetol, es hog az kernalnac az
 ekos poharbol inna attal, ebbol az peldaztatit, es azt higged, hog az elez-
 tebi tisztoslegod meg adattatic, es * ezonkepp len, | Az keñerfito mestor * mind
 kedeg, hog halla ezt, hog elen bolen meg magarazta volna ez almat, ves
 meg ielonte neki az v almat Joseph kedeg ennekes meg magaraza, modu
 Az harom tekeno teztan erled az harom napot, ki napoknac utana ez tom-
 loczbol tes ki vetetol, es acasztosan halz meg, es mikepp az teztat egi ma-
 darac feiedrol el zaggattac, es meg ettec, ezon azt erled, hog az te testor-

detes el zaggatác, es meg ezíc, ezes mind ezonkeppen len Jofephnek es az
 v alma azonkeppē be telefōdec mīkeppē meg latta vala, kí edeala meg maġa-
 raztatíc ¶ Azert ímmar ved íol ezōdbe, mīt ertnec irafmaġarazo meſtōrōc mind
 ez latafōgbol, es mīt adnac mí nekōnc ebbōl ōfmernōnc, es ertenōnc Azert
 ekkeppē maġarazác, es ertíc, hog' mīkeppē pharaho kernalnac tōmlōcebe ha-
 rom foglác tartatnac vala, ezōc kōzzul ēġġic vetetec kí az tōmlōczbōl acaz-
 tofara, mafic az eleztebí tíztōffegere, harmadic kedec ígon naġ felfegre, es
 19. levél. naġ vrafagra, Ezonkeppē az menneí kernalnac tōmlōce || be, azaz, ez velagba,
 kí tōmlōcebe vaġonc be vettetuen elō zūleínknec bínōkert, Es ez tōmlōczbe
 tartatnac haromalladbeli embōrōc foguā, kiknec kōzzūle mīcoron kí vetetnec
 ez tōmlōczbelōl, vítettetnek az pocolbeli acaztōfara, kik peldaztatnac az ke-
 nērſítōn Nemelec kedeg mīcoron kí vetetnec ez velagnac tōmlōcebelōl, ve-
 tetnec az eleztebí tíztōffegere, kik peldaztatnac az poharnoc meſtōrōn Neme-
 lec kedeg kik meg zabadulnac ez velagnac tōmlōcebōl, vetetnek naġ felfegōs
 tíztōffegre, kik peldaztatnac ez zent Jofephōn, kí mīcorō meg zabadula az
 tōmlōczbelōl, zerōztetec mind ege3 ēġíptomnac or3agan feíedelme ¶ Azert ez-
 * ez zent irafnac es * peldazatoknak ġōkerebōl adatic ertenōnc nemínemū íelōs íe-
 ġōc, kí íēġōkbelōl embōr velhetí, es nemíkeppen meg ōfmerhetí, kik leġe-
 nec el vezendōc, es kik leġenec íduzūlendōc, es kik leġenec ígon naġ zent-
 fegre meltoc Jollehet ezōket tōkeletōffeggel fenkíne3 az vr íften meg nem at-
 ta ōfmerní Kít meg bízōnōít az zent íras bōlnec kōnuebe | mōduā Sunt iusti,
 atque ſapientes, et opera eorū in manu dei, et tamen nefcit homo vtrū amo-
 re vel odio dignus fit Vадnac ígazác, es bōllec, es az v míuelkōdetōc íftē-
 nec kezebe vaġon, de maga nem tuġġa embōr ha zeretetre, auaġ kedeg ġū-
 lōfegre melto ¶ Immar ved íol ezōdbe az íēġōket, mel íēġōgbelōl velhetí em-
 bōr carhozatfat Azert vadnac harom allatbeli embōrōc, kik mīcoron kí vetet-

nec ez velagnac tómlőcebelől, legottan vitétetnec az pocolbeli acaztofara, kík peldaztatnec az keñerfítőnec három tekenő teztáian Azert ezőket embőrvellhetí, es nemíkeppen meg őfmerhetí három ielőš íégbelől ¶ Elfo íége vezedelmnec, es carhozatnec ez, mícórő embőrvn magaba azt őfmerí, hoğ az lelki íozag* nekí femmíre nem kel, de meg ha maſba látta aztes iredlí, es* kinec miatta bania, ez eſeten meg ezőn uelagba őrdőgge leth, mert lak őrdőg az, kí az iduőffegreualo ioth nem zeretí, es ez eſetenec ketſeg nekűlőn őrdőggel kel el vezní, Kít meg bizonoyt zent gergő doctor ekkeppē mōduā, || Kík nec lat- tatic neheznec vrnac ígaía, ezőc ímmar carhoztac, auağ meg carhozandoc, De mí legőn vrnac ígaía, bizonaua nem egeb ha nē lak regulanac híufeggel ualo meg tartafa, iſtení zeretet, engedelmeſſeg, alazatoſſag, haborufagot be- keuel zenuedes éfelen felkeles, vezteggſeg tartas, diſcípłina vetel, es mínd ezőkhöz haſonlo íozag, mínd ezőket kík teſes zíuel nem zeretíc, es, nem te- zíc, vezedelmnec, es carhozatnec ígőn nağ íége ¶ Mas ielőš íége carhozatnec ez, mícoron embőrv őfmerí magaba, hoğ v íambor embőrvőket, es egeb ma- laztbeli embőrvőket nē zeret, de vket gűlőli, vtaſa, es vgan bítelen habor- gatta, ez eſeten őrdőgot az v atfat kővetí, kí őrdőg abbínben el aggot, es meg vacult, ſonha meg nē zőnic aſőcnac haborgatafatul Ezőnkeppē az carho- zandoc, míkeppē őrdőg, gűlőlic az ígazacat, míkeppē bizonfagot vettonc be- lőle mínd kezdettűl fogua; hoğ iſten ez velagot terőmte Ame pelda nekőd bí- zonzaggal Adamnac ket fía vala, caſyn, es abel | cayn vala ireğ, es carho- zando Abel kedeg vala igaz, es iduőzűlendő, caſyn az atkozot ireğſegnec mí- atta abelt atáfíat meg őle, Iſach patriarchanac ket fia vala, efau, es íacob Efau iſtentűl vala meg vetőt, íacob kedeg valaſtatot, efau kí vala meg ve- tőt, íacobot kí iſten zeret vala mínd halalaíg haborgata, es gűlőle Saul keraſ kí iſten meg vetí az engedetlenſegert, Dauídot kí v heſebe valaſ-

* kinec miatta
iduőzűlní kel
lene

20. levél.

ta, ezt mind halálaig gúlole, es haborgata Jújőnc immar edeb alab, ame
 crístot vñon magat, es mind vtanna valo zent martírocat, az carhozandoc
 gúloltec, es haborgatvan nağ kinnal meg oldoftec, ¶ Harmad ielős iege car-
 hozatnac, az atcozot engedetlenfeg, ki lezon keulfegbol, mert mindon en-
 gedetlenfegnec keulfeg gókere, ki zíuet embornec meg kemenőyti, es v lel-
 ket meg vakeyti, vg hog, ez eleten atafianac vetket oromest meg nē bola-
 ta, miért v meg nē bolata, azert isten sem bolata meg neki bínét sohha,
 21. levél. kit vronc vñon || maga meg bizonoit, monduā Ha meg nē bolatandotoc em-
 bōrōcnec, az ti mennei atatokes nē bolata meg ti nectoc bínōket, Azert
 valaki ez eleten kemenfegős gúlofegbe meg maradand, ennec, ketfeg nekū-
 lon el kel vezni, mert az bizonfag monga Azert ved iol ezōdbe, hog mind ez
 folul mondot harom allat beli embōrōc meltan mōdatnac meg vettetcnec, es
 carhozandocnac, mert incab valasztottac magoknac az gonoffagot ayozagert,
 az gúlofegot az zeretetert, az cart az neresfegert, az kint az dilofegert, az
 poklot az az menozagert, az orok halalt az orok eletert, es ordogot az
 istenert Ez eletenoc, kik az binben el vacultac, es abbint tezie mindon fe-
 lelm nekulon, ezoc naprol napra, hetrol hetre, idorol idore, ab binbe v
 ziuoc el kemenul mikeppē az críftal kü, ki volt elezteb ieg, es az iegnec
 vtanna miért focatallot, valtozie kue, vg hog immar meg nem oluathat,
 Ezonkeppē az carhozandoc, es az el vezendoc, ol igon meg kemenulnec ab
 bin | be, hog femminemū pdicaciōra v ziuoc penitenciara meg nē lagulhat
 Pelda nekōd az gono3 Judafrol, ki az binben el vacula, es v zíue meg ke-
 menule, annera, hog ayo iesot meg gúlole, es v pdicaciōiat meg vtala, fe-
 nogetefeuel femmit nē gondola, es ketfegben efuen, magat fel acazta, acaz-
 tofarol alazacada, hafa kette hafada, bele ki omla, es ekkeppē oroc pocolba
 mene Ezonkeppen mindon ki ioth nē zeret, iamborocat gúlol, es mind egeb

bínt gonoz zocafbol, felem nekülön el tezon, ofmerie magat az keñerfitouel pocolbeli acaztofara meltonac lennie ¶ Immar laffoc, es tanuloz azt meg, hog minemü iegbelöl ofmerheti meg embor azt, ha iduoffegre melto, es miböl ofmerheti meg embor azt, hog v igon kinnen, es keues erdommeles iduozulheffon, Ved iol ezodbe, mert ennec egebec kozot harom ielös ieget lelöc, hog embor igon kinnen iduozulhet ha acaría, de maga keues erdommel ¶ Elfö ielös iege ez, micoron || embor azt ofmeri magaba, hog v iocat, es a'jóy- 22. levél.
tatos emboröket zeret, es tíztöl, mert ha valaki iamborocat, es iduozulendö emboröket zeret, meg ha binnel teles volna es, az zent zeretet, kiuel az iambor emboröket zereti meges iduoffegrec vtara hoza vtet, es femmikepp^z el nem ha'gga vezni vtet Hog ez ekkepp^z legon az zent iras igon niluan, es igon eroffen meg bizono'ytá ezt, holoth vg mód zent petor apostol Atamiai mindon dolgotocnac elotte, egmaft zonetlen zereffetoc, mert az zeretet binökneec focaffagat el födözi Hog ez ekkepp^z legon vronc vnön maga meg bizono'ytá, módü^z magdalombeli mariarol, ki na'g binös azsoni allat vala Meg bolattattac neki fok binci, mert igon zerete engomet, Hog kedeg mindon na'g binös embort meg oltalmazon vr iften az örc carhozattul az igaz iamboroknac zeretetiért, Ez niluan meg bizono'ytatic moysefnec elfö köñuebe, holoth vg módatic, hog ha vr iften lelt volna az öth kerali varafogba | tiz igaz embort, ol igon kedues vr iftenec elotte az igaz emborneec iamborfaga, hog az zamtalan binös emboröket kik valanac az öth kerali varafogba, es mind az v tartomanogba, meg tartotta volna, es el n^z fileztotte volna* * vket az tiz igaz emborneec zeretetiért Azert ebböl adatic ofmernoec niluan valo bizonfag, hog ha vr iften el n^z veztotte volna az zamtalan binös emboröket, az atkozot ondog binert, ki módatic menbe caialto binneec, tehat, na'ggal incab az vr iften meg tartá az egh binös embort, kettöt, auag harmat, az

* ez ve-
lagba. iambor emborokert, kiket v̄ zeretot, es zeret* Mert az ol embor nec, ki
a'ycat zeretı, bator ielos bınos legon, ennek ol mel angalı zıue vaon, fo-
meg v̄g mōdoc, hođ ifteni zıv vaon benne, Mert valakı attafiat zeretı, nil-
uan valo iegot ad, hođ v̄ az igazac kozzul valo, Kit meg bızono'ıt zent Janos
elfo leuelenec harmad rezebe, holoth v̄g mōd Mı tuđđoc, hođ ez halalbol elett-
23. levél. re* mert zeretıoc atanciait Azert elfo ie || los ieđe ez, kibol* meg of-
* megonc merhetı ha iduozulendo auag nē, micoron v̄ teles zıueuel iamborocat, es
* minden igaz emboroket zeret, mert az carhozando fohha iduozulendoket nē zeret-
het, de lac azocat kik v̄ hoza hafohloc, ¶ Mafod ielos ieđe kibol embor meg
ofmerhetı hođ v̄ kınnen, es keues erdōmmel iduozulon, ez, micoron embor
azt ofmerı magaba, hođ v̄ az nekı tot bozzufagot kınnen meg bolata attafia-
nac Mert femmınemı lelki iozag iftent olan igon hamar meg nē engeztelhetı,
es v̄ bınet az vr iften femmiert hamarab meg nē bolata, mınt azert, mico-
ron v̄ attafianac vetket teles zıuebol meg bolatıa, Kit vronc v̄nōnmaga meg
bızono'yt, ekkeppen mōduā, Ha meg bolatandotoc tı atatoc fiainac teles zı-
uetogbol, tı atatok es meg bolatıa nectoc* bintoket Ezt nıluaban oluafod
* tı tenon magad, holoth v̄g mōdađ az imadfagba Es bolas nekōnc, mıkeppē mi
es bolatōc mı nekōnc vetottek nec Azert igon nađ ielos ieg ez, kıuel embor
igon kınnen, es ke | ues erdōmel iduozulhet, micorō kınnē meg bolat atta-
fianac ¶ Harmad ielos ieđe, kibol embor meg ofmerhetı ha iduozulendo, ez,
micorō embor azt ofmerı magaba, hođ napprol nappra, iobba kiuāna letet,
es ğacorta indultatic, es kezere'ıtetic belol zıuebe hođ ioth tegon* Errol bi-
* s āmenere
* lehet ra'ıta
* agadoz zonfag vronc v̄nōn maga, holoth v̄g mōd Bodogoc, kik ehōzic, es zomehozac
az igaffagot, mert v̄k meg elegodnec Doctoroc ez igeket ezonkeppē maĝa-
razac, mōduā Ehōznıe, es zomehoznıa az igaffagot ez, mındōncorō kıuācoz-
* nıe nıa ifteni iozagba, es malazdba incab, es feleb neuekōd* es haznalnıa ¶

Azert ez három ielős íégöt, ha valakí magaba öfmerēdí, tudnamiert, ha iamborocat, es iftenfelö emböröket zeret, es ha kínnen meg boláta az ellene valo vetköt, es ha zönetlen kíuanña iobba letet, Ez eleten igön kínnen íduölül, de maga keues erdömel, mert ígön küni embörnec ez zent három íozagot meg tartani, mert muhcat benne femmít nem zenued, Ez || meg peldaz- 24. levél.
 tatec az kernalnak fe poharnocan, ki harmad napnac vtanna az tömlöczből kí vetetec, es az eleztebí tíztöffege meg adattatec, Ez három napon peldaz-
 tatic ez három zent íozag, tudnamiert, az zent töredelmefleg, az zent gönas, es az keuestöonne zent penitēcia, kí az gönto pap hağ az bínös embörnec Es
 ekkeppen ez zent három íozagnac vtána, meg adattatic neki az eleztebí tíz-
 töffege, kí el veztöt vala az bínec míatta ¶ *Immar lassoc, es tanulöc azt meg, *es íğ ekkepp
 hoğ mínemü íeğög belöl öfmerhetöc azt meg, hoğ ha valakí legön melto az iduözül az í
 nağ zentfegre, es dílöfegre, kí erdömlöttec az nağ felfegös zentöc Ennec íe- xpüfnac kíñ
 get, es meg öfmeretít meg peldaza az vr iften zent Josephnec nauala zenue- nanac es halal
 defebe, es mínd az v alomlatafiba, kí meg vağon iruan moysefnec köñuebe nac erdömeert
 Mert míkeppē ez zent Josephre, kí vala artatlan, es ígaz íffüü, es tízta züz,
 az kegelmes vr iften fokkeppen valo naualat reaia bolata, Es azocat * mínd * ez artatlan
 meg zenueduen, Ennec vtána igön nağ tíztöffege vtet fel magaztala, es fel
 veue ekkeppen, | Mert mícoron vr íftēnc zent zeretöe volna, acarac vtet ha-
 borufagnac tüzeuel meg kefertení, es meg bízonoytani, vğ hoğ vñon attafiat
 reaia tamazta, kik vtet meg gülölec, es meg vtalac, azert hoğ az v atöc
 Jacob patriarcha míndön fíainac fölötte zeretí vala vtet Kiert v reaia íreğ-
 ködni kezdenec, es tanalot rea tartuan, acarac vtet meg ölnie am mezöbe,
 holoth atöknac lordaíat örízic vala, es vetec be vtet eğ olatornaba hoğ oth
 meg halon Es íme ezönközbe latic azt, hoğ az ország vtan íuñenec aros embö-
 röc terhes teuekkel, es özüerökkel, es gondolac azt, hoğ az latornabol kí

vegec, es ag̃gac el vtet penzon az aros emborocnec, es adac vtet nekik har-
 micz penzon Es viuec be vtet egiptomba, Es vtet ottes el adac faraho keraf
 oduarbiraianac futifarnac Es hog̃ ez meg ofmere ezzent ifiunac nađ iamborfa-
 gat, es ṽ nađ hiufeket, es bollefeket hazanac mindõ tisztoffeket reaia biza
 Es ime azag ellenfeg ki mindon iozagnac ellenkodoe, azsoñanac zertelen va-
 25. levél. lo zeretetit rea tamahta es geriezte, es * mōda || nekí, haľ velem Ffelele ez
 * egeb foc zent ifiu es mōda, El az vr iften, kí engomet mind ez napeg zeplotelen meg
 30 kozot tartot, es meg orizot, te tudod azt, hog̃ ez en vram, es te vrad mind ez ṽ
 hazanac tisztoffeket en ream bizta, Lac te raytad nē adot en nekom hatal-
 mat, azert femmikeppē nē tezym azt mit te ebben acarnal Es hog̃ el igon ke-
 zereytene vtet, es ezēt ifiu femmikeppē nē engedne, ragada palastat, es
 kezde meg tartania, es ṽ kí vete nacabol, es ekkeppen kezebol ki zalada Es
 ez hituan parazna magat meg zegonle, es igon meg bozzula, es haragiaba
 vranac vtet be vadola ekkeppē, hog̃ ṽ rayta acart erouel zomermot tennie,
 es az ṽ palastat nađob bizonfagra nekí meg mutata, Es ez vr mind ezeket el
 hie, es vtet meg fogata, es az tomloczbe vettete, holoth valanac tartatuan
 az kernalnac poharnoc mestore, es az keñerfitoknec mestore, kík nec alom-
 latafocat igon igazan, es hiuon meg mağaraza Tortenec, es len vg̃, hog̃ ez
 kernalnakes vr iften ielonte meg eđ igon nađ iouendõ tit | kot Es az titoknac
 ertelme ez vala, Hog̃ het eztendeg egiptomba, es mind kozonfegos földon
 lenne igon nađ beufeg Esmeg enec vtanna het eztendeg lenne igon nađ zük-
 feg, Es ez titkot fenki nē lelettetec hog̃ kernalnac meg mağaraza, es ertelmet
 meg mōga, ha nē Lac ez zent Joseph Es tanalot tartuã mind az orzagbeli iob-
 bağoc, vrac, es bollec mit kellene tennioc, es ez dolokhoz latnioc Es mind
 az egez tanal. ezt vegeze, hog̃ az het beufegos eztendebe goytenece egebe min-
 don elefeg nec tizedet, hog̃ az iouendõ zükfeg nec het eztendebe legon miuel

elníoc, mĩnd embõr nec, mĩnd baromnac Es ehõz latot, es mĩnd ezõk nec
 meg* az keral, mĩnd az egez tanalal zerze Jofeffõt, es adá nekĩ hatalmat* zerzefe-
 mĩnd az egez orzagon, hođ valamĩt acar mĩndõnt meg tehessõn mĩnt igaz ak-
 keral vñõn maga, es ekkeppẽ az foc haborufagnac vtãna igõn nađ tĩzõffeg-
 re fel vetetec, vđ hođ az kernalnac vtãna len masod keral ¶ Azert mĩnd
 ezõgbelõl az vr iñen ezt ielõnte, es ezt ada meg õfmer || nõnc, hođ valakĩ-
 ket az vr iñen zeret, mĩnt ez artatlan zent íñut iofeffõt, es kiket acar nađ
 malażtra, es nađ felfegõs zentfegre fel vennie, azokkra mĩndõnikkre zocot
 bolatnia nađ haborufagot, es foc nauafat, hođ en nec vtãna vtet fel magaz-
 tala az mẽneĩ felfegõs nađ vrafagra Azert elfõ iege az nađ zentfeg nec fel ve-
 telere, az nađ haborufagnac zenuedese, kĩt nĩluan meg peldaza, es meg ie-
 lõnte vr iñen ez zent Jofeffõn, mĩkeppen meg mondatec ¶ Maskeppen meg ie-
 lõnte vr iñen kik legene nec meltoc az nađ tõkeletõs zentfegre Jofef nec alom-
 latafĩnac mĩatta Mert mĩkeppen sõlul meg vaõn mõduã, mĩcorõ azt lata al-
 maba hođ az mezõn aratanac ez tĩzõket atafũu, es immar mĩcorõ egeđ ke-
 uet arattac volna, ez zent iofef nec keueie fel allapec, es az tĩzõnegũ atafĩ-
 aĩnac keuei mĩnd kõrul aluã, imadac Jofef nec keueiet Ez iofef nec keueie
 peldaza mĩnd az nađ haborufagba vetõt embõrõket Mert mĩkeppẽ az keuet
 igõn fockeppen nõmorgattac, mert elezteb az sarroual le vagĩac, | es eđbe zo-
 reũfac, es en nec vtãna meg Leplic, e meg hadarĩac, meg zorĩac, es az kũ
 kõzõt igõn lađan meg tõric, es ãnec utãna meg ģurĩac, es az tũzes kemĩn-
 cebe igõn meg fĩtic, es mĩnd enne foc nõmõrufagnac vtãna lezõn kellõ ke-
 ñer belõle, es iđ illic az felfegõs kernalnac aźtalara Ezõnkeppen valakĩket az vr
 iñen valaźtot az mẽneĩ vendegfeg nec vĩafagos, es nađ cazdagfagos aźtalara, ez
 velagba azocat igõn fokkeppẽ valo nauafalual meg nõmorgattac, hođ ez foc ha-
 borufagnac zenuedefene nec vtanna, legene nec meltoc az nađ tõkeletõs zentõk nec

20. levél.

dílofegere, es erdomere Hoğ kedeg ez haborufagnac zenuedefenec miatta íufonc az nağ felfegos zentoknec dílofegere, veğonc bizonfagot erről zent írafnac bizonfagabol, holoth vğ mōd dauíd pph'ta az soltar kōnbe Kíc vetnec kōn hullatafogba, vígafagba aratnac Jaruan el mendogelnec vala, es fírnac vala, vetuen, es hímtuen magot, meg teruen kedeg, íunec vala nağ vígafaggal, hozuan az v̄ keueíoket Azt acaría || mōdania, hoğ míg ez velagba elnec az iduozülendoc, az foc haborufagnac, es az foc nauafanac zenuedefebe fírnac, es keferognec, es ennec miatta az iduoffegnec, es az nağ erdomnec maguat hímtíc, es vetic, hoğ halaloknac ídeien ezt nağ vígafaggal meg araffac, es magocat vele meg terheluen, es meg ekofeytuen, es íğ ekkeppen nağ dílofeggel, es nağ beufegos cazdagfaggal mēnec be az orok hazaba Mikeppē mind ezokról níluan valo peldanc vağon mind az zamtalan zent martíromocrol, kík mind az fok haborufagnac zenuedefenec vtāna íutottac az meñnei nağ vígafagra, es dílofegre, ¶ Harmad keppen meg ielonte vr ílen kik legēnec meltoc az nağ tōkeletos zentfegre, es dílofegre Josefne az mafod alomlatafanac miatta, micorō azt lata, hoğ az nap, es ahod, es tízoneğ líllag ímadac vtet Azert az hodon adatic ertenonc az tōkeletos zent alazatoffag Tōkeletos alazatoffag kedeg ez, micorō valakí mindon | emboroknel magat aleýta vtalatofbnac, es gonozbnac zíuenec tōkeletos bizonfagaua, mert míkēppē az hold mindon líllagnac alatta vağon, ezonkeppē az tōkeletos alazatos, mindon embornec labanac alatta fekzic, es mindon embort maganal * mindōnel íobnac ítel, es íobnac aleyt, es vmmagat vtafa, es * gonozbnac aleýta Ez eleten fenkiuel nem haborog, de mindon bozzufagot bekeuel zenued, de meg kí ennel nağob, az haborufagot maganac nağ nerefegge taría, Ez eleten fenkít nem vta, fenkít nē ítel, fenkít nē ragalmaz, fenkít nē gúlol, de mindont zeret, es mindont maganal íobnac ítel, es íobnac aleyt zíuenec

teles tőkeletősfegeuel, Es mīkeppē az hold, mīndon lillagnal naġobnac lattatic Ezonkeppē az tőkeletős alazatos, mīndon eġeb zentōkneć kōzotte naġob zent Ennec tőkeletős bizonfaga vronc vñon maga Kīrōl vġ mond zent Luca. ewangēliomanac kilenced rezebe Valakī ti kōzottetōc kīsseb, ez mīndontōknel naġob, Mafut meg vġ mōd, zent mathe irta meg kōñuenec huzad rezebe Socan lez || nec az elfōc vtolfoc, es az vtolfoc elfōc Azt acarīa 28. levél. mōdanī, hoġ valakī aleyta magat elfōnec, ez vtolfo lezon az keulfegnec mīatta, es valakī aleyta magat vtolfonac, ez eleten lezon; elfō az zent alazatoffagnac mīatta, Pelda melle igon nīluan valo, mert ezt iol latoc, hoġ az kerec, meneuel elōl ala iar, anneual iar fel vtol Ezonkeppē mīndon hīv kerezten ez velagba, meneuel alab iar zent alazatoffagnac* az iouendō* mīatta velagba anneual meġon felieb eġebeknel Ezt meg bizonōyta Ifidorus doctor mōduan Acar mel igon naġ nomos felfeg leġ alazatoffagot* mert me* tar. neuel incab alazatofb leiendez, anneual incab kōuet tegōdet az felfegos naġ dīlofeg ¶ Neġed keppen meg ielonte vr iſten kik leġenec meltoc az naġ tőkeletős zentfegre, es dīlofegre Jofephnec alōlatafanac mīatta, mīcoron azt lata, hoġ az tīzōneġ lillag imadac vtet Ez lillagocon adatic ertenōnc az tőkeletős zentōc, mert mīkeppē az lillagok nappal mīnd el eñeznec, es nem lattatnac, de eŷyel meg lattatnac, es fenōfcōdnec | Ezonkeppē az tőkeletős zentōc, es mīnd az naġ malaztos embōrōc, nappal, az az, mīg ez velagba elnec mīnd addeg el eneztīc, es el tītkoġac az v bennōc valo zentfegōt, es az iſtēnec zent malaztat, azert, hoġ az heu dīlofegnec zele tūlōc el ne fuŷya, es orūlnec, vīgadnac az haborufagnac, es bozzufagnac zenuedefe Hoġ ez bīzōn leġon meg irta zent Luca. āpli eletnec kōñuebe, holoth vġ mōdatic El mennec vala az apoſtoloc az eġbe ġūlt tanalnak elōle naġ vīgafaggal, es naġ orōmmel, mert meltoc lenec xpofnac neuēiert bozzufagot, es haborufagot

zenedníoc Ezonkeppē oluaffoc egeb zentokról es, hoġ vígattac, es őrültec az
 naġ kinnac zenedesebe Őent agota a33onrol vġ oluastatic az őr rola zezrot 3o-
 lofimaba, Hoġ vígan, es dílekorden meġon vala az tomlócbe, vġ mint ha
 hittac volna őrtet naġ cazdagfagos, es generűfegos vendegfegbe, es az őr kí-
 nnat, es kefalcodafat, ímadfagaba vrnac aŷjanla vala Vġ oluastatic zent vńce
 29. levél. martírrol es az őr zent 3olofmaíaba, hoġ míco || ron az keġottlen Lazaroc at-
 tac volna őrtet dacianos new feiedelmec kíznania, paranlola hoġ őrtet fel
 vongac az eztrora kízzottac vala kíznania az kerezienoket, es eth az őr te-
 ftet mind el zaggaffac, es el ġotoríec az kinnac miatta Es micorō fel huztac
 volna, es neġ zegre vontac volna, mōda neki dacianos Vńce, mínemű heġon
 latod maft az te bodottalan testodet Ffelele neki vńce, es mōda, Iġon naġ
 felfegos heġon muhcalodom en maftan, es az te feiedelmidet kík bíznac ez
 velagí hatalmassagba, ezoket en mind meg vtaltā, es mind femmie tartom
 Monda neki datia⁹, Semminemű kí nē le3on kíuel az te bodogtalan testod
 nē gottrettetic, de mindon kínt raŷta be telefeŷtóc Ffelele neki vńce, es
 mōda Ez az zentfegos dílofeg, kit en mindoncoron kíuantā Senkí en nekom
 naġob 3olgalatot nē teth, es nē tehet mint te, mert lac te vaġ az, kí az en
 acaratomat tezod, es en hozam eġġefűtel, az en kiuanfagom be telefeŷtuen
 Es nē lac ezoc, kík őrültec | az haborufagnac, es az kinnac zenedesebe,
 de zamtalanocat lelone, es oluafonc az zent martíromoknac 3olofmaíaba,
 *az tokeletos zentoc es az őr eletogbe Azert meltan peldaztatnac az lillagocon * kik nap-
 pal el eńeznec, az az, míg ez velagba elnec, addeg őrn magogba el eńeztuen
 vaġon az naġ tokeletos zentfeg, es az íűűnec naġ malazta míkeppē meg mō-
 datec, De eŷjel, az az, micoron el nűgoznac, es el aloznac az halalnac miat-
 ta, tehat annac vtāna az tokeletos zentfeg, es az íűűnec naġ malazta igo
 fenlic, es meg tettic mind őrőkűl őrőkke őr bennoc ¶ Otod keppen meg ie-

lonté az' vr iſen kik legéneć melćoc az nađ tőkeletős zentfegre, es az nađ felleğős dílofegre ebben, hođ Jofeph aztes lata almaba, hođ az fenőffegős nap ímada ýtet az hoddal ígetőmbe Az holdon peldaztateć az tőkeletős zent alazatoſſag, es az fenőffegős nap peldaža az nađ buzgoſagos zent zeretetőt, kíneć míatta íutottac az iſent zeretőć az nađ tőkeletős zentfegre, es az nađ felleğős dílofegre, ||

Azert ved íol ežodbe, es veſted íol rea az elmedet, mert míkeppen fen az 30. level.

egbe mínd az zamtalan Lillagnac kőzotte, az hold, es az nap fenőſbec, íe-
loſbec, es nađobbac Ezonkeppen az zent alazatoſſag, es az zent zeretet, mínd-
őn eđeb íſení íozagognac kőzotte, felebuoloc, zentfegőſbec, es míndőn ío-
zagra, es míndőn menneí kínlneć őőýteſere, es íduőffegre haznalatoſbac,
mert valakíbe ez zent alazatoſſag, es az zent zeretet leýend, míndőn íſení

íozag, mí vađon ſoldőn menőn, mínd vele vaſa, es nala tarta* Kít meg

bizoőóýt az zent íras bőlneć míatta az zent alazatoſſagrol, mőđuan Mert ez

zent alazatoſſag míndőn íozagnac anńa, Ríuíden ſol, de íőn nađot, es íőn

ſocat ſog Mert míkeppē az anńatul ſogattatic az embőř, es ý túle zítetic, es

fel neueltetic, es tartatic Ezonkeppē az zent alazatoſſagtul zarmazic, es zü-

letic míndőn nemű zent íozag Kít megbizoőóýt ezon ből, monduan, Jő-

uenec en nekőm míndőn íoc ý vele ígetőmbe, es zamtalan tíztőffeg ý kezeí-

nec míatta, | Azert híğőnc meg az zent íraſnac, kíbe ſemmí hamíſſag nē

eſhetic, mert míndő lelkí íozag kíuel kel embőřneć íduőzólní mínd ez zent

alazatoſſagba lelőđ meg, Mert enneć íğerte míndőn zent íras, es mínd az zen-

tőć az zamtalan tíztőffegőt, es az nađ tőkeletős zentfegős malaztot, Hallad

hođ mőda az zent íras az bőlneć míatta Jőuenec ennekőm míndőn íok az

alazatoſſagnac míatta, es zamtalan tíztőffeg ý kezeíneć míatta, eth az ke-

zeíneć míatta, eth az kezőn erled az alazatos dolgot ¶ Zent Jobes enneć

*Ez zent ígeket
es mínd edeala
meg írtacat
míndőn íol vege
ežebe es ſohha el
ne feleğge ha íd
őzólní acar:

igerte az nağ felfegős tíztöfvegöt, holot vğ mód, Valakí alazatos leűend, ez dilöfvegbe lezőn ¶ Őent petör apoštoles ennek igerte: holot vğ mód Alazatos magatocat az hatalmas iŕŕenec kezenec alaűa, hoğ títöket fel magasztalon az vifitacionac ideien Az vr iŕŕenŕeg tezőn vifitaciot, ielöfbē három idön Elez-
 31. levél. teg zocta meg latogatnía ez velagba az ŕent alazatosfocat, adnan nekik bev-
 fegős malasztot Mas idöbe latogattá meg hala || loknac ideűen, ŕket fel vi-
 uen meűneknece orzagaba erdömöknece nağ bevfegeuel, Harmadzor vifitala
 meg az vr iŕŕen az ŕēt alazatosfocat az vtolfo iteletnece napian, holoth annera
 magasztaltatnac fel mind ez zelös velag elöt, menere votac alazatosfbac ege-
 * ez velagba beknel * ¶ Őent dauíd pphetaes ez ŕēt alazatosfagnac igerte az nağ felfegős tíz-
 töfvegöt, kit meg irt az soltar kőnbe mōduan, Az vr iŕŕen ki magassagba la-
 cozic, alazatosfocat nez, földön, es meűnön, hoğ ŕket helhozteffe az ŕ nepe-
 nec feiedelmíuel, az az, az felfegős ielös ŕentöknece közibe ¶ Ez ŕent alazatos-
 fagnac iedzotte, es tulaűdonoytotta meg az bodog anaes az nağ felfegős tíz-
 töfvegöt, mícoron azt mōda ŕent erfebot azzonnac elötte, lelkenec nağ edöf-
 fegős vigafagauual Mert tekínte az vr iŕŕen ŕ zolgalo leañanac alazatosfogat,
 mert íme ebbelöl engömet bodognac mōdnac mindön nemzetöc Ennek íge-
 re, es ada az nağ felfegős tíztöfvegöt meg az ŕentöknece ŕenties mí vronc
 * ekkep- xp̄us ih̄us * Valakí tiközöttetöc kí | feb, ez nağob meűneknece orzagaba A-
 pen zert mind ez ŕent iraföknac bizonsagabalol híğged erös híttel, hoğ ez ŕent
 mōduan alazatosfagnac attac az nağ felfegős tíztöfvegöt mind földō meűnō Azert lak
 ez az felfegős ŕent iözag kí embörnece lelket tartá, es igazgattá az örök id-
 uöfŕegre ¶ Mas felfegős lelki iözagot lelönc ŕēt irasba kí ehöz hasonlo, es
 * ennel ígenlö, de maga * zebh vigafagofb, es felebualo, tudnía míert, az ŕent ŕere-
 tet, kí ol igön nağ felfegős iözag, hoğ lac ŕnön maga tartá, es bíría az
 isten neuet, Kírol vğ mond az ŕent iras Deus caritas est, et qui manet

in caritate in deo manet et deus in eo Az vr íſten zeretet, es kí lacozié zere-
 tedben íſtenbe lacozié, es íſten v benne Ez zent zeretet ol' igon nađ felle-
 gos íozag, hođ ha valakibe leiend, mindonnemñ íozagot nala tart Es ha vala-
 kinel nē leiend, eđeb íozag valamí benne vađon mind heaba vađon, Kít ek-
 keppē bizonojt zent Agoston doctor móduā, Legon mindon zentfeg eđh em-
 borbe, meg ewel gonozza lehet, de ha az zent zeretet benne leiend, fohha
 gonozza || nē lehet Mert az zent zeretet ol' igon nađ tokeletos zent íozag An- 32. levél.
 nera, hođ míkeppen az eđh íſten únon magaba eđh igon nađ tokeletoflegos
 ío, kibe vađon, es kítul zarmazic mindon ío Ezonkeppē az zent zeredben
 vađon mindon ío, es v túle zarmazic, es lezon mindon ío Kít meg bizonojt
 zent pal apostol móduā hufhađo vafarnapí mifenec epítolaíaba Az zent zere-
 tet haborufagot, bekeuel zenued, az zeretet nē ellenkodic, de mindōnec ke-
 gos, az zeretet fenkiuel vízizat nē vonzon, az zeretet nē keuelkodic, es* tíz* ez relagi
 toffegot nē kíuan, az zeretet nē keresi azt ammí atteste, az zeretet nē ín-
 gorló, es fenki ellen, gonozt nē gondol, es nē orul az kegotlenfegnec, de
 oruendoz az bizonfagnac, Az zeretet íſtenert mindon naualat el vífel, min-
 don íoth hízon, mindon ellenfegot meg gos, mindont el zenued, az zeretet
 fohha malazdbol kí nem efc, Mind ezoket zent pal apostol móda, kí min-
 don bizonfagnac, doctora, es mind ezoket tanula az zent haromfagnac ofco-
 laíaba | Hallagaffad az edos bezedú zent bernard doctort es mel' igon fel ma-
 gaztala, es dílerí ez zent zeretetot, móduan, O zentfegos zeretet, te meg
 nomoffeýtod az zíuet, es az testot, te ístenhoz fel emelod, es fel vízod az
 elmet, o egoffegos zent zeretet, te meg cazdageýtod allelkot, es vtet mindon
 íozagnac ruhaíauat meg gonđozod, es meg ekofóýtod, o felfegos, es hatal-
 massagos zent zeretet, te meg kotozod az nađ hatalmas eroffegot, es meg gos-
 zod az íſtent, kít fenki meg nē goszet, o zentfegos zeretet, te vađ mindon

iozagnac keralne azzoña, ki nekül fenkínc iduoffeg nē adatic, ¶ Azert meltan peldaztatec az zent alazatoffag az holdon, es az zent zeretet az fenos napon, mert mikeppē az menyon ez kettő, mindon lillagnal nagobbac, haznalatofbac, es fenofbec, Ezonkeppē az zent alazatoffag, es az zent zeretet, mindon lelki zent iozagoknac kozotte nagobbā, haznalatofbac, es fenofbec Es valakibe leýend ez ket zentfegos iozag, ez eleten iſtēnc elotte igon nađ, 33. levél. es lodakeppē fenlic || menozagba az feraphín anđaloknac kozotte, kik nađ buzgofaggal geriedoznec, es egñec az iſtēnc zent zeretetibe Kít meg bizonóyt az zent iras ekkeppē mōduā Vr iſten, valakí tegodet zeret, fenlic mikeppē an nap v fel tamadafaba, es ezoc leznec lodalatofoc menneknec orzaga ¶ Es mikeppē ez hold, es az fenos nap fetetfegot el tauoztatnac, ezonkeppē az zent alazatoffag, es az zent zeretet valakibe leýend, ez eleten embortul mindon binnek fetetfeget el tauoztatnac, es vtet iſtēnc nađ malazfaual meg velagofóytac, es mindon zentfegos iozaggal meg ekofóytac Es mikeppē ha ez hold, es az fenos nap, ez velagot nē velagofóytanac, ez velagba valo elete emboruec fēmít nē haznalna, Ezonkeppē ha valamel emborbe ez zent alazatoffag, es az zent zeretet nē leýend, fēmít egeb iozag nē haznal nekí proc iduoffegere, mikeppē folul meg vagon monduan, ¶ Mel igon nađ zentfegos iozag legon az zent alazatoffag, es az zent zeretet, ezt tenon | magad meg tanolhad nílvan valo peldabalol, ha tekíntez az nađ bínos zent azzoñi allattra magdalombeli maríara, ki mícoron volna nēmei igon nōmos, es termettel igon nađ zepfegos, vg mint kerali nēzet, ame annera meg alaza magat, hođ mícoron vronc xpūs vlne az a3tal mellet, hata mođe kerule, es mind v nōmoffegenec tíztoffeget hatra hađuan, az a3tal ala buec, es az iduozóyto ihufnac zent labait meg olele, es az zent toredelmeflegnec kōnhullatafaual meg otoze, es meg mofa, es az v tíztolen-

dő zep haianal meg törle, es meg zarrazta, es mind addeg ennet fel nē kele, míg nē azt erdõmle hallania Meg bolattattac v̄ nekí foc bineí, mert engomet v̄ igon zerete Ime mít erdõmle az zent alazatoffag, es az zent zeretet Es en- nec fölõtte azt erdõmle, ki hallatlan dolog, hoĝ harmicz eztendeig az kiet- len pužtaba penitencia tartuan, nē embõri elefeggel, de anĝali elettel elt, vĝ hoĝ mindõn napon hetzõr v̄ttec fel v̄tet || az anĝaloc az egbe, es oth az 34. levél.
 ifteni edõffeggel, es vígafaggal elegõdõth, es ĝenerkõdõt, kít nem oluafonc hoĝ tette volna xp̄us meg az v̄ edõs anñanakes Azert ezt erdõmle az aźtal ala buafnac alazatoffaga, es az naĝ buzgofagos zent zeretet Ebbõl vette az aŷoŷ- tatos zent zeretõfõc, hoĝ imma az aźtal alat zoctac kerefní az iftēnec beufe- gos zent malaztat, mícõrõ nekik azt haĝĝac penitenciaiba, hoĝ az aťafiaknak labokhoz bekelkõĝĝec,

Vrnac neuebe kezdeffec, mondaffec, es vegezteffec mĩn- dõn io dolog Oth kerdetic, hoĝ ha vaĝon valaminemũ zent iõzag, kiket ha valaki meg teŷend, auaĝ, ha valakibe lelettetēdic halalanac ideŷen, leg- ottan mindõn bantas nekũlõn fel rõpũlõn meñõrzagba? ¶ Ez kerdefre ekkeppē felelnec doctoroc, hoĝ het zent iõzag vaĝon, tudnia mĩert, artatlanfag, eleg penitencia, teŷes bulu vallas, meg bizonõoytot zeredbe menes, bizonõ tõre- delmefeg, martírũfagot zenuedes, es ĝacortaualo ĝõnas, Ez het zent iõzag kõzzũl, lak eĝĝic leheffõn tõkeletõffegel | valamel embõrbe, ez eleten mĩnt ez velagbol kí mulic legottan mindõn bantas nekũlõn meñ õrzagba fel rõpũl ¶ Elõ zent iõzag az artatlafag, kí adatic embõrnec az meg kereztolesbe, ki- be ha valakí meg haland, legottan mindõn ketfeg nekũlõn fel rõpũl az me- neí hazaba ¶ Mafod zent iõzag az igaz, es eleg penitencia, mert embõr acar- mel igon naĝ bĩõs leĝõn, anne penitenciat tarthat, hoĝ nē lak abĩn, de meg a bĩnnec kíñna es mind meg bolattatic, es ekkeppen mĩnt meg haland,

legottá fel röpül az mēnei hazaba ¶ Harmad zent iozag az teles bulu vallas, kít mondonc kintul bintul valo oldozatnac, kít mīcorō embor meg valland teleffeggel, legottá halalanac ideien fel vitetic meiorzagba, Eth immar ved iol ezodbe, mert az bulunac neĝ ielōs ellenfege vaĝon, kik nē engedie hog embor az bulut meg valhaffa Elfo, hitotlenfeg, mas halalos bin, harmad, meg nem ĝonas, neĝed, az dolognac el hagafa kiert az bulut engettec ¶ Azert elfo ellenfege az bulunac, hitotlenfeg, mert az ki igaz hidbe ninlen, ez eleten, fem || v binenec meg bolatafat, fem az binnecc kinnanac meg bolatafat nē valhatta Kít meg bizonoyt zent Agofton doctor mōduā Kereztenocnec taneftafrol valo kōnuebe Xpus atta zent eĝhaznac kullat, hog valaki hūendi bolanatot valon, es valaki nē hizi, ennec bine meg nē bolattatic ¶ Mas ellenfege az bulu vallafnac halalos bin, mert mindon valaki iftēnec malaztaba ninlen, ez eleten bulut nē valhat Ennec ez oca, mert mīkeppē az eleuen fetul el zacadot tag meg hot, es az etel ital neki fēmīt nē haznal Ezonkeppē xpustul ki mindon hūocnec feie, valaki halalos binbe vaĝon, ez v tule el zacadot tag, es eĝhaznac kīnle ez eletēnec femmit nē haznal, es v benne femmi reze ninlen ¶ Dete mondanad Mīloda az eĝhaznac kīnle, es honnet vaĝon, es mībol vaĝon, Ffelelet Az eĝhaznac kīnle nē eĝeb, hanē lak az bulu Az bulu kedeg nē eĝeb, hanem lak az kīnnac meg bolatafa, kít embornecc kellene zenuednie abbinert purgatoriumba, auāĝ ezon velagba ¶ De immar lassoc azt | meg, hog ez eĝhaznac kīnle, kít mondonc bulunac, honnet vaĝon, es mībol iōth Ffelelet, Ez bulu, auāĝ, eĝhaznac kīnle vaĝon, es iōth xpufnac kīnnanac, es halalanac erdomebol, ki ol igon dragalatos, hog lak eĝh cōppenec vere, eleg volt uona mind ez velag adoffaganac meg fizetefere, es eleg tetelere Es ol igō beufegos len, hog nē lak eĝh cōppenec veret ada, de incab eĝh lōppenec veret drecaba nē haĝa, de mind ki onta,

Es en nec nađ beufegos erđome vađon le teuen eđhazi culnac alatta, es ez cul nē eđeb hanem lak papa hatalma, es ez az cul kit vronc xp̄us ada zent pet̄or nec, mīcoron azt mōda Pet̄or, ime nek̄od adom meňorzag nac culat, vala kīt meg k̄ot̄o3h földön, meg k̄ot̄ozuen le3on meňorzagba es, valakīt földön meg oldozandaz meg oldozuā le3on meňorzagbaes Es imma mīnd ez velag vegeig ez eđhaznac beufegos kīnleböl, az az, xp̄usnac kīnīnanac zent erđomebelöl o3togattā papa az bulut, annera, menere igaz acaryā Azert mīcoron teles bulut adand, es* vallanđa, ez || eġeten mīnt ez velagbol kī mulic, leg-

36. levél.
*emb̄or meg

ottan fel r̄op̄ul meňorzagba mīndön bantas nek̄ul Azert ez eġeten nađ zentfe-gos ionac halalos bīn eđh iel̄os, es f̄o ellenfege, ki meg banta az bulu meg nē vallaft, ¶ Harmad ellenfege az bulunac, rea ualo meg nē ġonas Mert vġ va-ġon, hođ vr iften az bīnt meg bolattā meg az ġonafnac el̄otte, ha mīcorō em-b̄or az t̄oth bīnt t̄okelet̄ofseggel meg banna, es acarīa meg ġonnīa, mīkep-pē ezeġiel p̄ph'ta monġa De az bucut fenkī nē valhattā, hanē ha az ġonaft meg teġendī, mert mīndön bullaba be vettetic, hođ az bulu adattatic t̄ore-delme3oknec, ^{erro} es meg ġonoknac ¶ Neġed ellenfege az bulunac ez, mīcorō va-lakī azt meg nē te3ī mīert az bulut engettec, de ha ez f̄ol̄ul mōdottacat mīnd meg teġendī, tudnīamīert, ha az bulut igaz hittel hī3ī, az t̄oth bīnt meg banta, az igaz ġonaft meg t̄otte, es mīert az bulut engettec aztes hīuon meg tartotta, ez eġeten mīndön ket̄feg nek̄ul̄on az bulut teleffeggel meg vala, es ha ez velagbol kī mulandīc, legottan mīndön bantas nek̄ul̄on meňorzagba fel r̄op̄ul ¶ Neġed zent io3ag vađon, kīert | emb̄or erđomlī halalanac īdeien meň-be fel menefet, meg bīzoňoġtot zerzedbe menes Hođ ez ekkep̄ē leġon, meg bīzoňoġta zent thamas doctor, es az t̄oruen k̄oňv, ezonkep̄ē monduā, Hođ az zerzedbe menefnec mīatta, meg bolattatic* mīndön bīne Mert zerzedbe* emb̄ornec menes iftennec igon nađ felfegos zent aldozat, mert mīndön̄oftul fogua, ađ-

ga magat mind v halalaig testostul lelkoftul istenec zolgalatara, az zerzedbe
 menefnec miatta, ki zerzedbe be menes, es oth vegig meg maradas, folul
 mul mindon nemu aldozatocat, mipep^z modatic az toruenk^{az}onbe, ¶ Mert ol
 embor, ki be megon zerzedbe, elezteb istenec agga mindon ez velagi iozagat,
 fo meg ennec folotte istenert mind ez velagot el ha^zga, es az zegen criftoft,
 zegenfegbe koeti, hog az xp^ufnac oroc cazdagfagara iuthaffon Masodzor, ki
 be megon zerzedbe, istenec agga nem lac ez velagi iozagat, de meg vn^{on} tu-
 la^udon testetes, es ezt az zent tiztafag tartafnak miatta, es zenuedfo^zk^zne^zc,
 37. levél. bo^utolefo^zk^zne^zc, es mind eyel nappal foc io isteni zolgalatoknac mi || atta Har-
 madzor, zerzetos embor istenec agga ne lak testet, de meg lelket, es vn^{on}
 tula^udon acaratiates, micoron v feiedelmenec acarati^{an}ac alaia veti az zent
 la engedelmeffene^{nem}c fogadafanac miatta Azert Loda, ha a^uo zerzetos halanac ide^u-
 en, mindon bantas nekulon fel ropul legottan menorzagba, micoron v ezon-
 kepp^z istenec atta magat mind testostul lelkoftul, es mindon iozagau^{al} ig^e-
 to^mbe, ¶ Otod zent iozag va^on, kinec miatta embor halalanac ideien min-
 don bantas nekulon fel megon menorzagba, az zent, es bizon toredelmeffeg,
 Kirol vg mond zent irasbeli petor doctor, hog annera lehet az toredelmeffeg,
 hog meg bolattatic ne lak abbⁱⁿ, de meg mind abbⁱⁿnec v kinnaes, mipep-
 pe^z niluan meg teccic az tolu^urol, ki xp^us mellet fugge, es magdalombeli
 mariarol, es egebecrol focakrol ¶ Es mind egebec kozot* ezt oluaffoc, hog
 anglis orzagba neminemu ielos binos embor, ioue fenoniabeli erfokhoz, es
 hoz^a meg gonec, es egeb bine kozot ielos gonafa ellen, hog vn^{on} tula^udon
 leanaual vetkozot vola, es v | zuzesseget el vezotte volna, es az erfokot,
 ziuene^c na^z toredelmeffegeuel, es na^z keferufegos konhullataffal kerde azon,
 hog ha volna ol penitencia kiert v iftentul erdomleneie elen na^z binne^c meg
 bolatafat, Kinec moda az erfoc na^z kego^zffeggel, zereto^z fiam, abba nelegon

* az zent
 toredelmeff-
 egr^ol.

ketfegöd hoġ az penitencia nē volna, ha acarod magadat penitencianac alaia
 vetnic Monda ez bínos embō naġ caltaffal, es naġ keferüfeggel Acarom en
 zeretō atam, ha meg ezor halalt kellene zenuednō, es orōmest meg zenuedō
 Az iambō pīspoc kedeg raŷta kōnōrūluen, ves vele iġetōkōnueze, es haġa
 nekī het eztendeg valo penitenciat, mīkeppē tōruen aġġa Monda ez bínos em-
 bōr Vram mīloda ez, hoġ lak ez keuefcōne penitenciat en nekōm haġod,
 mert nekōm vġ teccic, hoġha mīnd ez velagot altal elnem, elen naġ bīnrōl
 zamtalan foc kīnnal nē volnec eleget rola tennōm Kīt haluā ez iambōr pīf-
 pōk, mōda nekī Meñ el fiam, bōŷtōl lak harom napot vizzel keñerrel erōt-
 te, Es ez zegen bínos kezde naġobban naġ keferüfegōs firaffal kōnōrge || nie, 38. levél.
 hoġ haġġon nekī meltan valo penitenciat, ki legōn eleg elen naġ zōrnū bīn-
 nec meg bolatafara Ez iambōr pīspoc kedeg, lodalcodec ez v naġ buzgofagos
 tōredelmefleg, es v lelkebe meg orūle, es naġ edoffeggel monda nekī Meñ
 el zeretō fiam monġ eġ pater nostert, es mīndōn ketfeg nekūl hīġġed hoġ az
 io īftenec v naġ ergalmaffaga meg bolatta mīndō bīnōdet, Es ez zegen bī-
 nos ezōket haluā naġ readast ten, es az földre le esuen, legottan meghala,
 Es ez iambōr erfoc, ezt mīnd az varafnac meg predicalla naġ orōmel, mōd-
 uan, hoġ ^{latta} purgatoriumnac mīndōn kīnna nekūl fel rōpūlt volna meñorzagba
 Azert ez tōredelmefleg len az orōd zent iozag, kīnec mīatta halalanac ideien * * embōr
 felrōpūl az oroc hazaba ¶ Hatod zent iozag kīnec mīatta es, mīndōn bantas
 nekūlōn embōr fel mehet meñorzagba, martīrumfagnac zenuedese, mīcoron
 igaffagert, es bizonfagert, kīnt, auaġ, naġ bozzufagot zenued * Kīt meg bī-
 zōnoŷt vronc xpūs vñon maga mōduan, Bodogok kīk haborufagot zenuednec
 igaffagert, mert ouec meñnek | nec orzaga ¶ De ha mōdanaia valakī azt,
 mīert īmar ez maŷ idōbe martīrūfagot nē zenuethetōc mīkeppē regōnte zenu-
 ettec, azert mīt kelōn tennōnc hoġ maftan valo idōbe es martīrra lehetnēc ?

38. levél.

* embōr

* valakī,

Rea felelne doctoroc, es v̄g mondnae, hoġ meg lehet De m̄ikepp̄e leheffon ved iol ezodbe Mert m̄ikepp̄e embor testbol, es lelgbol vaġon, ezōkepp̄e az martirūfag kettō, tudnia miert, testi, es lelki, k̄it m̄indon embor meg

lehet az valhat valaki acaria ¶ Ely martirūfag k̄it veth zent bernad doctor mōduā testbol

Verontas nekul harū martirūfag vaġon, tudnia miert, beufegbe mertecletof-feg, zegenfegbe beuolkodes, ifiufagba tiztafag tartas ¶ Ely martirūfag ez, m̄icoron eleg volna m̄it enni finna, es mertecletof-fegot tart, zenued, es bōy-tol Valon m̄i lehet ennel naġob martirūfag, m̄int az vendegfegbe ehōznie, foc ruhanac koꡑotte faznia, es cazdagfagnac koꡑotte zegenfegot tartania? Ezonkepp̄e tezon vala zent pal apostal, ki v̄g mond vn magarol, ġottrōm en testomet, es iftēnec zolgat̄ara haŷtom ŷent dauid kerales iġ mōda az soltar

39. levél.

koꡑnbe vn ma || garol Alazom vala en lelkomet bōȳtōleffel, es zenuedeffel, ŷent cecilia azzones, iġ nomorgat̄a vala az v̄ ġenge artatlan testet, hoġ az aranas barfonnac alatta ciliciomot vifel vala, es az testnec ekkepp̄e valo nomorgatafual kerefic vala az martirūfagnac coronaiat ¶ Mas testi martirūfag vaġon zegenfegbe valo beuolkodes Ez elen martirūfagot valla amaz eġ ozueġ azson, k̄inec lak ket fillere vala, aztes iftēnebe ada, kit vronc ihus latuan ekkepp̄e diuere mōduā Bizon mōdom hoġ ez azsoniallat m̄indōnel tob alamif-nat ten, ¶ Harmad testi martirūfag vaġon ifiufagnac ideien valo tiztafag tartas Mert az zent tiztafag tartas, vr iftēnec ol igon kedues, es ol igon kelle-metos, hoġ martirūfagnac coronaiat erdōmli, es ezt erdōmli az testnec eros viadalaert, k̄it zenued az tiztafag tarto embor, az testbe valo tuznec, es k̄i-uanfagnac miatta Azert az zent tiztafag tartafnac miatta emboroc, nē lak martirra lehetnec, de meg anġalokhoz es hasonlatoffa leznec, es ki ennel na-ġob, anġaloknal naġob erdōmot valhatnac Ocat veti zent Ambros doctor | v̄g mond Az anġaloc test nekulon elnec, de az zuzec testbe viafcodnac, k̄it az

anġaloc nē tehetnec, mert nekík testők nínlen, azert naġob az zúzeknec
 víadaloc hoġ nē anġaloknac, miért kedeg naġob víadaloc vaġon ha testőkön
 ġozedelmet vehetendnec, naġob erdömökös, mert martírűfagnac erdömet ve-
 zíc, kit az anġaloc nē vehetnec Azert ehharű len az testbe valo martirumfag,
 tudnia miért, beufegbe mertecletöfeg, zegenfegbe beuölködes, ifűfagba ti-
 tafag tartas ¶ Ezönkeppē az lelögbe es harűkeppē valo martírufag lehet, el-
 fő, mícoron embör haborufagot bekeuel zenued, mas, mícorō valakí meg
 nomorultacon kőnrül, harmad, mícorō embör ellenfeget zeretí, es ímad erőt-
 te ¶ Azert első martírűfag ki lehet az lelögből ez, mícorō embör haborufagot
 bekeuel zenued Ezt meg bizonóyía ezönzent gergör doctor mōduā, Ver on-
 tas nekülön martírra lehetönc, ha bizonfaggal mí lelköngbe haborufagnac ide-
 ien bekefegöt tartandönc Nem kifded martírűfag az haborufagnac zenuedese,
 de bizonauál ígon naġ Mert kínnöb volna embörnec eġ || 39r az tör ala nácat 40. levél.
 vetnie, hoġ nē ha coronked haborufagot zenuedne Azert ved íol e3ödbe,
 mert az haborufagot bekefeggel zenuednie, zentfegnec, es mala3tnac naġob
 íeġe, hoġ nē ha valakí corocat viga3tana, es hallottacat tamogatna Mert vġ
 mond zent gergör doctor, hoġ az természet azt nē aġġa, hoġ haborufagba em-
 börnec bekefegle legön, ha nē lak íftēnec zent mala3tfa, es embörnec tökele-
 tös íamborfaga aġġa ezt Azert ez eleten martírűfagot meg valhatta míndön
 embör ez ma3 idöbe es, ha bekefegöt tart haborufagba ¶ Mas martírűfag az
 lelögbe ez, mícoron valakí meg nomorultacō kőnrül, Kíról ekkeppē 3ol zent
 gergör doctor, mōduā Eġebkeppē az meg valtonac tagía nē lehetönc, hanē ha
 v rayta, es mí atanc fiaín kőnrülendönc Kit ez ío ihűs vñonmaga es meg
 ten, mícorō mí raytonc ol ígon naġon kőnrüle, hoġ magat nē kemele eröt-
 tönec az keferű kínnac, es a3 3örnű halalnac alaía vetnie Ez eleten martírű-
 fagot valla, az bodog zűz ana, kit meg bizonoyt a3 zent euangeliű ekkeppē

móduā Az te lelket, es az ouet, kí te tú | led zületöt, keferüfegnec tőre
 által foła Es nē lak az bodog zúz maría vallotta ez elen martírūfagot, de
 mīndon meg vallotta, es meg valakík az criftofon, es mīnd az meg nōmo-
 rult zegenokōn kōnōrūltec, es kōnōrūlnec ¶ Ez zent kōnōrūletōffegnec iōzaga-
 rol ielōs peldat egebec kōzōt ezt oluaffoc, Hoğ nemīnemū iambor a330ñ, kí
 nēmēl nōmōs vala mīnd teft zerent, mīd lelōc zerent, ez iambor az corocōn,
 legiōncab az pocclofocon iōgn kōnōrūl vala, az kegōs criftofert, kí len meg
 vtuā erōttōnc mīkeppē pocelos, Miert kedeg mīndon iōzagnac ellenfegē va-
 gō, ez iambor a330ñnac ez elēten iduōffegōs, es zentfegōs malaztat az v vra
 iōgn nē zeretí vala, es ezert vtet iōgn haborgattá vala, Es tōrtēnec, hoğ ne-
 mīcorō ez iambor a330ñ talala egh iōgn zōrnū vtalatos poccloft, es acara neki
 alamīfnat adnía Az pocelos kedeg móda neki Addeg en fem e3ōm, fem i3ōm,
 es femmīnemū fegedelmet tūled nē ve3ōc, mīg nē emgōmet te hazadba vízh,
 Kīnec felele ez a330ñiāllat, es móda, xpufnac iōzegenē, ezt en nē merōm
 41. levél. tennie, hoğ en tegōdet || en hazamba vígelec, mert ez elēten corocat az en
 vram iōgn nē zeretí, es iōgn gūlōlí Haluā ezt a3 zegen cor, meg keferōdec,
 es az földre le efec, fīrnía kezde Es ez iambor a330nt a3 zent kōnōrūletōffeg
 meg gōze, es az földrōl a3 zegēt fel foga, es v hazahoz víue Es ez zegen chor,
 fīruan, kezde ez iambor a330ñnac kōnōrōgnie azō, hoğ az vñon tulaýdon aģa-
 ra fekōtneie vtet, Ez iambor a330nt, ebbe es meg gōze a3 zent kōnōrūletōf-
 feg, íollehet tuģģa vala hoğ az v vra hamar haza iūne, de maga mīnd ezátal
 az v kerefet be telefeýte, es v aģara fekōte Es ímmar hoğ nūgodnec ez poc-
 clos az hazaffagnac aģan, ezōn kōzbe az a330ñnac vra haza íque, es mīkep-
 pen meg farradot, acara meg nūgodnī, es hoğ be menne aģas hazaba, ez iam-
 bor a330ñ keflelí vala vtet az be menefrōl, mert feltí vala mīnd az poccloft,
 mīnd vmmagat halaltul Es ez nē vara fēmít, de nağ haraggal az aýttot be ta-

zíta, es be menuen lata v̄ hazaffaganac aġat, naġ ekoffegos zepfeggel meg veragozuā, es mind ahazat erze nag lodalatos edoffegos illattal be teluen Es en nec | kezde ocat kerdőzni, es tudacoznia, es v̄g lelec hoġ az pocclofnac kepebe, vronc xp̄us v̄n̄on maga fekut az aġon Azert ime mit erdömlöt meg ezon velagba az zegenőkön valo könrületősseg Azert ez zent könrületnec martírūfagat mindon embor meg valhatta, ha valaki zūue zerent könrül az meg nomorultacon, ¶ Harmad martírūfag az lelögben ez, micoron valaki teles zūueuel ellenfeget zeretí Kít meg bizonoyt zent gergor doctor mōduā Œenuednie bozzufagot, zereznie ellenfeget martírūfag ez, Vronkes arra paranolta ezt, hoġ ebbelöl naġ erdömöt, es martírūfagat valonc Œent mathe írta meg euangeliomnac otöt rezebe, holot v̄g mōd, Œereffetöc ellenfectöket, es imaġatoc az titöket haborgatöket, es ellentöc patuarcodöket, Œent Agofton doctor meg fehöget, ha iḡ nē teiendönc, es v̄g mōd Ha valaki ellenfeget nē zeretendi, iftent v̄mmaganac, sohha meg nē engeztelheti Mert iruan vaġon Valaki atafiat gülöli, ez ġilcos Ezon zent Agofton doctor, ad minekönc iduoffegos tanalot ez elen zent io || zagra, mōduā En titöket atamfiaí,

42. levél.

intlec ellenfectöknec zeretefere, mert binoñnec febeínc meg vígaztafara, femminemü oruoffagot ennel iobbat en nē ösmertē, Mert ez ellenfegnec zeretefe, iftēnc ol̄ ígön kedues, es ol̄ ígön kellemetös, hoġ en nec miatta az binoñs embor lezon iftennec baratta, es v̄ neki zeretö fia Ezt meg bizonöyta vronc v̄n̄on maga, es v̄g mōd zent lucal euangeliomanac hatot rezebe Œereffettöc tí ellenfectöket, es ioth teġetöc azoknac kik titöket ġilöltec, es tí erdömötöc lezon ígön fok, es leztöc az felfegos iftēnc fiaí Azert az ellenfegnec zeretefe len az lelögöl harmad martírūfag, kit mindon embor meg valhat ígön kíñnen kí acaría, mert nē köuet nac vagast Azert ez martírūfag len az hatod zent iozag, kínc miatta embor halalanac ideien mindon bantas nekü-

eth 301 ez
íras az zent
gonafrol

kerdesfoe

43. levél.

lön fel röpül az öröc hazaba, ¶ Heted zent iozag kí vağon kereztenfegbe, az zent gonas, kit ha valakí, híuon, tíztan, es igazan gacorland mínd v halalaíg, ennec miatta embor ol igon meg tíztul, es ol artatlanna lezon, hoğ halalanac ídefen míndon bantas nekülön, | fel röpül meñorzagba Ocat vetic ennec zent doctoroc, es vğ mondnac, hoğ az kí gacorta goníc, ez eleten gacortá zegonkodic az v bineiert, miért kedeg gacorta zegonkodic, ez eleten zegonkodes az bínrol elec tetelnec nağob reze, Ezt meg bizonoyta zent bernard doctor, es íg mód Vr iften azert acaria hoğ meg gonñoc, hoğ az binnec kíñaert az gonafba valo zegonkodeft valoc ¶ Eth az zent gonafrol vettetic riuiden három íelos kerdes, kiket nekönk íelofben zükfeg meg tudnonc, Elfö kerdes ez, hoğ mene haznalatta leğon az zent gonafnac, Mas kerdes ez, mí tilt meg embort incab, es íelofben az zent gonastul, Harmad kerdes ez, ha tartozíc embor az eğzor meg gont bint tobbe meg gonni, auag nē, ¶ Elfö kerdes len ez, hoğ mene haznalatta vağō az igaz zent gonafnac, Es vğ mondnac hoğ igon fok, mert az igaz gonafnac míatta embornec elmeie meg velagofodic, iduofflegnec vtat meg ofmerettre, Istēnec ergalmaffagat neri, Ez zent gonafnac míatta az lelöc binnec halalabol fel tamad, Ez zent gonafnac míatta az bínos em || bór ístēnel meg bekelic, kí annac elotte ellenfege volt az binnec míatta, Ez zent gonafnac míatta ordog meg galasztatic, mert az igaz gonafba az v alnocfagos titkya meg íelontetic, es ez keppen v kozotte es az bínos embor kozot valo baratfag meg fefol, es el vez Kít meg bizonoyt az zent íras bolnec míatta ekkeppē mōduā Valakí v baratlanac titkyat ki nitia, el vezti vtet, vğ hoğ toabba nē lezon baratta Mert mīkeppē az toluaynac, es az orv embornec v gonoffagoc meg íelontetnec ebbol vk igon meg galasztatnac, es meg zegonultetnec, es ennec folotte nağ zegon halallal meg olettetnec, Ezonkeppē az ordoges, mīcorō embor az igaz gonafba v gonoz alnocfagat meg

mõga igõn meg galasztatic, annera, hog toabba neki baratsfagat nẽ tartia ¶ Te-
 kínl feleben, es ved iol e3õdbe ez zent gonafnac v nağ haznalattat, mert
 iollehet hog az vr ísten mí lelkõnk nec febein^c meg vigasztalara fok io õruof-
 fagot, es io míuelkõdetõket hağot ez velagba, de maga ennel haznalatofbat,
 es iobbat nẽ hağot, mínt ez zent gonast Kit arañzaiu zent Janos ekkeppẽ di-
 ler mõduã O bodog | fagos zent gonas, te vağ az felleğõs zent iozag, kí az
 ístẽnec ergalmaffagabol bínõket meg bolataz, paradílomot meg nítod, az el
 tõrõttet ege3ze te3õd, az zomorú * meg víga3talod, es az te benned bízocat * 3íuet
 õrõc aíandoccal meg aíandocozod O zentfegõs iozag, kí az bínnel meg hoth
 lelkõket meg eleueneýtõd, es az õrõc halalt el tõrõd O zentfegõs gonas, te
 vağ lelõk nec iduõffege, bínõnec kí zaggatoia, iozagoknec meg epeýtõe, õr-
 õgõnec meg õõzõe, fõrtelmeflegõnec tíztoýtoa Mít mongac tõbbet, pocolnac
 torcat be reke3ti, es meñõr3agnac capuat meg nítia, Mert az tízta gonas bí-
 nõk nec bolatafat néri, az 3ív nec õfmeretít meg velagofoyta, es meg tíztoý-
 ta, az õrdõgõt bínõs embõr nec 3íuebõl kí vzi, es az lelkõt kezebõl kí zaba-
 doýta, es iduõffegõnec remenfeget ağga, Kirõl ekkeppẽ 3ol zent Agoston do-
 ctor mõduan, Meg 3õníc az ísteni bo3zu allas, holoth leíend az tízta gonas,
 Kirõl lodalcodíc Cassianos new doctor, mõduã, lodalatos fizetes, es el amel-
 codo kõlõnfeg, v vranac mõdaní tulaýdon gonoffagat, es v túle ezert vennie
 iduõffegõnec remenfeget, ez elen vadolaf || ba nẽ le3õn az xpõs bíro, de az 44. levél.
 bínõf nec le3õn 3õ3oloia, kí vñõn magat karhoztatía vñõn tulaýdon bínenec
 vadolafaba, Azert íme míkeppẽ bizonõýta, es dílere az zent íras az igaz go-
 nafnac v nağ haznalattat ¶ Immar meg bizonõýtatíc meg lõth lodalatos do-
 logbol es, mel igõn nağ haznalattía legõn az igaz zent gonafnac, Az lodala-
 tos meg lõth dolõg ez, Kit meg írth cefariabeli píspõc, es vğ mód, Hog va-
 la nemínemü ielõs vítez, kí maganac ven felefeğõt, es v túle 3üle eg 3ep fer-

fíu germokoc, es ez a33on meg hala, len vġ en nec vtanna hoġ mas felefeġot
 *v vranac hoza, es ez mendu len, es az atkozot íreġfeg vtet meg ġoze, es az * ġermok
 ket meroġgel meg ope, míert neki ġermoke nē len Es nemícorō mene az zent
 predíaciara, es az íftēnec zent ígeie, es v zent malazta zíuet meg hata, bí
 net meg ofmere, toredelmefegre remüle, es naġ keferúfeggel fírnia kezde,
 es az v bínet nemínemü paphoz mínd ege3len, es íġon híuon meg ġona, Es
 * vra az pap haġa neki penítenciát, ez zerēt, hoġ e3tendeíg mícorō az v * ahaztul
 kí tauoznec | míndon zerdan vízzel keñerrel boġtölne, es az napon íġot ne
 vífelne, es az v mezeítelē testet vas lanczal által ovedzeneie, es az napon
 mínd esteg azt vífelne, es hoġ míndon heton háromzor ostorozna magát va
 fas ostorral Ime hoġ ez zent penítenciát híuon ġacorlanaía, ořdog zerze azt,
 hoġ ez a33oní allatnac atáfiaual az pap eġbe veze, es hoġ íġon haborgatnaía
 ez pap az a33onac atáfiaiat, ez a33on ezt nē zenuethete, es vranac meg pano3o
 la Ez vr kedeg, míert hatalmas vala, az papot meg tílta, es íġon meg feño
 gete, móđuá, hoġ az íambornac beket haġgon, es ne haborgaffa Ezt kedeg
 ez pap íġon meg bo3zula, es íġon meg zeġoule, es acará bo3zuíat meg allaní
 ez a33oní allaton, Es alcolmas ídot veuen íarula ez v vrahoz, es az v fíanac
 meroġgel meg etetefet kíť neki ez a33on meg ġont vala, mínd teleffeggel meg
 móđa Es hoġ ezoket hala ez v vra nē híue Es móđa neki ez pap Vram, ezt
 en te nekod meg bizonóġtom níluan valo bizonfagual, vġ hoġ tetteffed el
 mentodet hazattul eġ hetíg valo ideíg, es zerda napon terý hazathoz, meġ ||
 45. level. napon az penítenciát kíť en neki hattam az v gonoz bíneíert, az napon tar
 ta meg, míkeppē en hattam neki, Ez vr kedeg acará mínd ezokról bizonfa
 got vennie, tettete magát hazatul el tauoznia fok napeġ, Es az zerda napon,
 mícorō kel vala v a33on felefeġenec penítenciaíat tartaní, be rekezkoddec v
 aġas hazaba, es magát meg mezeíteleneýte, es v testet íġon ostorozza, vġ

hoğ magat verebe keuere, es az vas lancal magat efmeg által quedge, es ru-
 haíat rea veue, es az vetetlen a3talhoz le v̄le, hoğ az 3araz keueret v̄zzel
 meg enneíe, míkepp̄ neki hağvan vala, Es íme ezonközbe az v̄ vra, míco-
 r̄ó ínžen fem uarnaía, haza íoue, es v̄ ağas hazanac aŷtaíat meg z̄ordeŷte, es
 v̄ a33̄o felefege meg ŷede, kefedelmet tenni kezde, es ewítez nağ haraggal
 az aŷtot rea zege, es be mene Es íme eth adatic ertenone az ígaz ġonafnac,
 es az zent penítencianac nağ haznalatta Mert hoğ be ment volna ewítez v̄ ağas
 hazaba, lata a3zon felefeget igon zep̄on vetot a3tal folot v̄lnie nağ tíztoŷfelgel,
 es elotte nağ ġenerúfegos etket, es venerekoth, Es móda neki, vetközef le
 Es ez íambor a3zon fel | uen, es íft̄nec ergalmaŷagaba bízuan vranac paran-
 lolattat be telefeíte, es íme az v̄ teŷte lattatec igon zep̄ feíer nec, es igon zep̄
 tíztanac, kít az oftorozafnac míatta verbe keuert vala, Es az vas retez kíuel
 magat be quedgeotte vala, lattatec igon zep̄ arañas barfoñ felomnec lennie Es
 móda ez a3zon vranac Vram, mít acaral mínd ebbe en velem tennod Es meg
 íelonte neki az papnac vadolafat, kít az zent ġonafnac erdome míndonofit̄ul
 meg hamíŷfeŷta, es femmie teŷu, íft̄nec, es embornec elotte Azert elfo ker-
 des ez len, hoğ mene haznalatta leğon az ígaz ġonafnac, es íme ríuíden meg
 módatec ¶ Mas kerdes ez, hoğ mí tilt meg embort íncab, es íelofben az
 ígaz ġonafnul, Iḡ felel nec reaía iras mağaraz° meŷtoroc, hoğ* íncab meg neŷ* femmí
 tilt az ígaz ġonafnul mínt az zeḡofeg, kít vallot* az bín tetelbe, mert az or-* embor
 dog ezor tudomañu, es míndon kepp̄ tuğga az bínos embort meg fognía, es
 az bín nec koteleuel meg kotozni, azert v̄ḡ tezon † hoğ mícor̄ó embor az bín
 tezi, az 3omermot v̄ túle el vezi, es ad neki nağ batorfagot hoğ abbínt meg
 tege, es meg lezon De ímar, || mícor̄ó kellene meg ġonni, az 3omermot kít 46. levél.
 v̄ túle el vet vala az bín tetel nec ideien, azt efmeg mínd orczaíara kení, hoğ
 meg ne merie ġonnía, Ezonkepp̄ ten adamnac elfo aŷancnac, Kírol v̄ḡ mód

† es ezonkeppen lelekodíc

az zent íras moyfesnec elfo kőnuebe Adamot 3omerőmfeg meg ęőze, es el-
 reűte magat, es ę bínét zegőnle meg ęőnnia, mert doctoroc vę tartac, hog
 ha adam magat bínőfnec vala vala, ístē nekí meg bolatta volna az tőruen-
 tőrefnec bínét, es íma nē volnac ez nauafaba ¶ Azert ved íol ezodbe az zent
 íraft, es tanuľad meg ę bizonfagat ha iduozulni acar3, holoth vę mōd az
 bol. eęęic kőnuenec neęed rezebe Est confusio adducens ignomíniā, et est
 confusio adducēs gloriā Vaęon eęh ęalazat, ki hoz embőrnec őroc zegőnt, es
 vaęon mas ęalazat, kí hoz embőrnec őroc dılőfegőt Az elfo ęalazat ez, mí-
 corō embor az bín tetel nec miatta magat meg ęalaza, es az mafic ęalazat ez,
 micorō abbínős magat meg ęalaza az papnac elotte, zegőnkőduē az bín nec
 meg ęonafaba Az elfo ęalazat íęon gonoz, mert hoz embőrnec őroc zegőnt az
 bín nec tetelenec miatta De az mafic ęalazat | íęon ío, mert hoz embőrnec
 mindőn ketfegnekul őroc tíztőfegőt, es dılőfegőt Azert ez eleten zegőnkő-
 defre íntí az bínőfőket az zent lelőc bolnec miatta mōduā Filí nō confun-
 darís pro ánima tua dicere verum Ettj. x. Ffiam ne zegőnled az igaz mōdaft
 telelkődert, tudnia miert, az igaz zent ęonafba† Azert valakí acar meg za-
 badulni az őroc ęalazattul, tehat ez eleten íęon neęon ez edeala meg írt ha-
 rō occofagnac tíkőrebe ¶ Elfő tíkő az természet 3erent valo ocoffag Mert
 mindőn ocoffag azt aęęa, hog az bín nē zegőnlőt ístē nec elotte meg tennie,
 ki volt íęon naę rutfag, es íęon naę zegőnfeg, naęęal íncab nem kel embor-
 nec elotte zegőnlení, meg mōdanía, kileęon az bínőfnec őroc tíztőfegere, es
 iduőfegere, ¶ Mas tíkő kibe kel az bínőfnec nezníe ha iduozulni acar az
 ístení latafnac oca, kí nec semmí nemű dolog elotte el nē eņezhetic, de mí-
 dőnc nílvan vadnac ę 3omeí nec elotte Azert ha ezt meg gondolanga az bínős
 embor, hog az ę bíneít ísten nílvan latfa, es íol tuęęa, nē kezdí zegőnlení
 * ę nekí az eęh papnac tudafara adnia, es* Meg ęőnnia, hog az vr ísten őrok-

† mert doctoroc vę tartac, hog az vr ísten íncab bozzula azt, hog embor az
 tőt bín meg nē ęőnnia, hog nē mínt azt, hog abbínt tőtte

ke el feleǵge, es az 99c zengontul meg zaba || doýla, mert fonha az 99c 47. levél.
zegontul meg nē menekodíc, ha nē ha igazan meg goníc ¶ Ez meg bizonyó-
tatic nē lac zent írafnac bizonyfagabol, de meg iel9s lodalatos meg leth do-
logboles, Kir9l vǵ oluaftatic, hoǵ ket íambor frater iar vala ez velagba pre-
dicacionac, es eǵeb lelki íozagnac ocaert Es micorō íuttac volna nemínemü
varhoz, kibe lacozić vala eǵh iel9s bín9s a33oní allat, ki vetkozot vala ne-
mínemü roconfagaua, es ez elen caczorfagnac bínébe lacozec tízoneǵh ezten-
deg, kít zegonletíbe mind enne ideig meg nē mere ġónia, Micorō ez ket
frater be mentec volna ez varba, az mífe mōda mífet mōda, Gondola az mí-
fenec alatta ez bín9s a33oní allat ezt, mōduā vmmagaba Ez baratoc engomet
nē 9fmer nec, es bízom hoǵ tobbe edefem íunec, azert bízon{meg ġonom eh9z
en bín9met Azert a3 zent mífet el vegezuen ez íambor, hoza íarula ez bín9s
a33oní allat, es ġonuí kezde Es hoǵ az bín9ket mōdogatnaía, íme naǵ loda-
latos dolog, kí len ez ġonafba, hoǵ mind9n bínec meg íel9ntefere eǵh on-
doc buffo 39kollíc valakí az a33onnac zaíabol, es ez lodalatos dolgot fem az
ġonto, fem az | ġono nē lattac vala, ha nē lak latta vala az confeffornac v
tarfa, Ez ez a33on mind9n bínec híu9n meg ġona, de meges az 39merm9fleg-
nec míatta 9rd9g ol í9n meg ġoze, hoǵ az testí bínec rutfagat meges ze-
ġonle meg mōdanía Es ímmar hoǵ az confeffor rea oluafta volna az oldozatot,
ezt lata esmeg az confeffornac v tarfa, hoǵ mind az 39rnü ondoc buffoc, kik
kí 39gd9ftec vala az a33onnac zaíabol, mind9níc mafod magaua, es naǵob-
baccal az a33onnac zaíaba be menenec Es íme hoǵ ez ket frater ġenen el men-
tec volna, es az vton hoǵ mendogelnenec meg* az lodalatos lataft az akkí * íel9nte
latta vala az confeffornac Es hoǵ halla, meg rettene, es mōda, Bizonaua
valamit ez a33on az ġonafba v bínébe el reýtot, es meg nē mondotta, de
kerlec 3eret9 atamfia hoǵ terý9nc be, netalantal vr íften meg aǵga, hoǵ iga-

zan meg ġonic, Es meg teruen, tehat lelec hoġ meg hoth, kın ıġon meg 30-
morodanac, es kezdenec raŷta ıġon bancodnı Es kezdec vr ıftēnec ergalma-
fagat kernıe boytöleffel, es aıoŷttatos imadffaggal, hoġ meltoltatnec nekıc
48. levél. ŷket, || es harmad napon nekıc ielönc az a33onıallat, ŷluen eġh naġ 30rnü
ondoc farcaıon, es ket feketü 30rnü kıġo, az ŷ nacat altal tekertec, es eġġıc,
eġġıc emlöt, es az mafic, mafic emlöt 30pŷac, es ket 30rnü buffo, az ŷ
ket 30meın ilnec, es az ŷ 3aıabol kı, es ket feketü meg dihüt ebec, az ŷ ket
cariat, es ket kezec ragıac, es az ŷ ket filebe tüzes nılacat louodöznec vala,
es az ŷ feıen, ala lıġnec, es fıġnec vala zamtalan 30rnü far ġıcok, Kit hoġ
lattac volna ez frateroc, ıġon meg rettenenec, es meg ŷjedenec, es feltökebe
az földre le efenec, Tehat az a33onıallat mōda nekıc, İftēnec baratı nefele-
töc, mert en vaġoc az atkozot a33onıallat, kı tı hozatoc hazugffaggal meg ġo-
nā, mert eġh ielöş bınömet en el eıeztem, es az ġonafba meg nē mōdam,
azert vaġoc, ıteluen ez efen kınra kıt lattoc, mınd örokke, Es hoġ ezt hal-
lac, mōda az confessor nekı 3oreŷttlac, es kerdlec az öroc ıftenre ihus crısto-
fra, es az ŷ aıınara marıara, hoġ teġ mı nekönc ielöş bızonfagot ez kettö-
örol, Eġh ez, hoġ mıert naġon adatuan te neköd ez kınöc mefeket im latonc
hoġ 3enuecz Mas, kıt acaronc tüled meg tanulnıa ez, | hoġ mınemü bınnec
mıatta ıncab 3alnac emböroc pocolra Es ekkeppē kezereŷtetec ez carhozot
a33onıallat igaz felelettre, es az elö kerdefre ekkeppē felele, mōduan, Nezh
ıol ream, mert kezereŷtetöm nectöc igazat mōdanö Azert ez en feıemön va-
lo 30rnü foc beffeket kiket lattoc, ezöc adattac mınd örokke 3enuednö en
haıamnac, es feıemnec öltözetınc keuelfegeıert Ez ket 30rnü varas becat,
kıt lattoc en 30meımbe ŷlnıöc, ezöc engömet kınöznac mınd örokke en öo-
noz förtelmes latafomāc bıneıert, Ez tüzes nılac kik en fuleımet altal louöl-

dõzic, ez kin adatot en nekõm az foc gonõz heuolcodo zocnac, enõclefõk-
 nec, ragalmaffagoknac, es egeb foc fõrtelmes parazna bezedõk nec halgatafa-
 ert Es ez tüz, kí en zambol bídõs dohõs kenkúnel kí langaz, adatot en ne-
 kõm embõrõk nec ío hírenec, neuenec, el veztefeíert, es ^{az} atkozot gonõz ra-
 galmaffagnac míatta meg galazafaert, Es ez ket mergõs kíõ, kíe en íaca-
 mat atal tekertec, es ez en ket emlõmet zõpíac, ez eíeten zõrnü kíen adatot en
 nekõm azert, hoõ en magamat hattam en zeretõím nec zertelen fogdõfnía, es
 zõrongatnía Ez ket fe || ketü ebek nec kedeg mardofafa, kik en ket caromat, 49. levél.
 es kezeímet ragíac, adatot en nekõm az foc zertelen valo õlelgetefert, es íl-
 letefert, Míert kedeg az íftentül adot íõzagomat, en íncab kõltõ en zertelen
 valo zeretõímre, es testõm nec gonõz kíuanfagara, azert adatot en nekõm ez
 ondoc zõrnü farcañon valo vles, kí engõmet monthatatlan naõ kínnal õõtõr
 mínd õrõkke, Es hoõ ezõket meg mondotta volna ez bodogtalan bínõs, mõ-
 da neki az confessor Kerdlec, es zõreýt lac azon xpufnac íhufnac hatalmara,
 hoõ mond meg ímmar az maficates, hoõ mínemü bínec míatta zalnac íncab
 embõrõc pocolra Ffelele nekíe, es mõda Meg kel mõdanõ, mert egebet fem
 tehetõc benne Azert ferýffiu embõrõc, kíõmb kíõmb foc gonõz bínec míat-
 ta ef nec pocolnac vermebe, es az õrõc kíeba De azzõníallatõc, íelõffen íncab
 neõ gonõz bínert carhoznac, tudnía míert, ínelõk nec bínéiert, keuelfegõs
 õltõzetert, orczaíoknac kendõzefeíert, es az atkozot zõmermõfõkõdefert, kí-
 ert bínõket nõ meríc meg õõnnía, kíert enes el vezíc, míkeppõ íme ezt ííl-
 uã tuõõgatõc, es lattatõc, Es kezde kerdení az confessor | azon vtet, hoõ ha
 volna valamínemü íftení íõzag, hoõ kíuel nekí haõnalhatnanac valamít íd-
 uõffegere Es hoõ ez foc õrdõg ezt halla* legottan elragadac vtet, es be efe- * kíe vtet
 nec vele pocolba Azert mínd ez eíeten lodalatos dologbol meg bízõõõýtatec ^{gottric vala}
 az zent íras, holoth azt monga Per quequís peccat, per hec et torquetur Va-

lamel tagianac miatta embor vetkozic, azon tagiaba gottretic, miert kedeg ez bins mindon tagiaba vetkozot^{volt} azert mindon tagiaba kinzatic mind orokke Azert ez len az mas kerdes, hog mi tilt meg embort incab az igaz gonasztul, rea felettetec mind irasnac bizonyfagabol, mind ielos meg loth dolgbol, hog ielofben az somermofkodes, mike ppe meg modatec, ¶ Azert valaki zegonli az gonasba v binet meg modania, tehat tekintlon, es iol nezon ez harmadic tikorbe, tudnia miert, az iouendo orok zegonfegre Kirol vg mod az vr isten Naum pphetanac konuenec harmad rezebe Meg ielontom az te zegofegodet, es meg mutatom nemzetoknec te mezejtelenfegodet, es orzagoknak te zidalmassagodat, Jeremias ppheta es vg mod konuenec luzad rezebe, || Igon meg galasztaffanac, mert ne ofmerez meg az oroc zegont, ki fohha el ne mofattatic Azert valamel bins embor ez zent irasnac ertelmet, es bizonyfagat meg ertendi, es teles hittel hiendi, nem kezdi zegonlenie az egh embor elot binet meg modania, es pironganania, azert, hog az oroc zegonhailatul meg zabadolon ¶ Harmad kerdes ezvala, hog ha tartozic embor az egzor meg gont bint tobbe meg gonni, auag nem lg felelne rea, hog toruenzerent, es zukfeg zerent ne tartozic reaia, ha az egzor igazan, hion, es tiztan meg gota, De ha lelkenec ofmereti fuldalia, es benne velekodic ha igazan gonta auag ne, auag ha az papnac volt hatalma az binbol meg oldoznia auag ne, tehat ez eleten ketolkodeft kel embornec bizofagra hoznia, es mindon ketfegot zinebol ki zaggatnia, maszor valo gonasnac miatta, hog legon mindon ketfegnekul bizonyos v iduoffegerol Azert kozonfegos kerezten hit ezt vala, hog ha egzor mindon binet igazan meg gonta, eleg neki az binne meg bolatafara, es oroc iduoffegre De maga zent thamas doctor, es egeb doctoroc vg tartac bizonyfag | gal, hog menezor embor v binet tobzor gonna, anneual incab v binenec kinnat, es adoffagat meg kiffebejti az gonasba valo

50. levél.

zęonkõdefeiert, es az papí oldozatnac hatalmanac íozagaert Azert annezor
 ęonhatta meg embõr v̄ b̄inet, hoę m̄indõn b̄inenec k̄inna, es adoffaga neki
 meg bolattatic, es ekkepp̄ meg zabaduluan m̄indõn adoffagatul, zabadon fel
 rõpül halalanac ideien m̄indõn bantas nekülõn az v̄ õrõc̄ hazaiaba ¶ Ved
 e3õdbe, hoę õrdõg f̄em̄it olan igõn n̄ ęülõl m̄int az igaz zent ęonast, k̄irõl
 v̄g oluaffoc, hoę nem̄icoron zent thamas doctor fekzic̄ * paríõba corfagnac aęa- * vala
 ba, es eę õrdõg mene be az camaraba holoth fekzic̄ vala e3 zent íambor, k̄i
 v̄ elõtte el n̄ eęezhetec, es paranlola neki hoę meg aõon, es ez õrdõg naę
 retteguen, es feluen az camaranac eęh zegeletebe zõrula, es m̄õda naę caial-
 taffal Bolas el engõmet bizonfagnac zõuetnõke, mert az te zentfegõdet el n̄
 zenuethetõm, Es tehat paranlola neki e3 zent doctor azon, hoę v̄ neki iga-
 zan, es n̄iluan meg m̄õdanaia azt, valamit ege3 kereztenfegbe íncab ęülõlne,
 es n̄ zeretne, es v̄ neki íncab, es tõbbet artana Ffelele es m̄õda Igazat m̄õ-
 doc, mert ben || ne eęebet sem tehetõc, hoę femm̄it én íncab n̄ ęülõlõc m̄int 51. levél.
 az igaz ęonast, mert femm̄i nekõnc naęobbat, es tõbbet n̄ art, es naęob
 cart n̄ te3õn m̄int az igaz ęonas Mert az halalos b̄innec miatta eęt̄i magat
 embõr ift̄enec haragiaba, es meg foztatic m̄indõn íozactul * miatta neki iduõ- * k̄incc
 zülñi kellene, es tartatic ol̄ naę erõs kõtelbe (igy) az b̄innec miatta, v̄g hoę fõh-
 ha belõle k̄i nem fõpõlhet, han̄ lak az igaz ęonafnac miatta Es ezõket ez
 õrdõg meg m̄õduan elõle el eęezec, es e3 zent doctor ez lodalatos dolgõc ne-
 kõnc írua haęa, hoę e3 zent ęonast igazan, híuõn, es teleffeggel teęõc, ha
 iduõzülñi acarõnc Amen

Vrnac neuebe kezdetic̄ az zent ímadfagnac d̄ilere " es v̄
 neki naę haznalattia Bizon bizon m̄õdom ti nectõc, valamit kertõc en
 aõamtul en neuembe, aęęa tí nectõc, zent Janus írta ewãgeliõmanac tízon-
 hatõd rezebe ¶ Az keęõs xps̄, mí vronc ih̄us naę bizonalmat ad mí nekõnc

ebbe, holoth íme hitere fogatta, mōduā, bizon bizon mōdom, az az, en iften-
 fegomre, es en emborfegomre fogadom ti nectoc, hog valamit kertoc en
 atamtul en neuembe iduoffegre valot, mind | meg agga ti nectoc Oh mel igon
 nagon orulne amaz carhozot cazdag, ki lazartul egh loppenet vizet ker vala,
 ha v maftan vronctul ez zent igeket hallanaia neki mōdania, de orokke foh-
 ha nem erdomli hallania, sem v, sem kedeg egeb carhozottac, de ez zentle-
 gos igeket, ez edoffegos ihus mi nekone mōdotta, ne lak eggut, de zent lu-
 cal ewangeliomaba es vg mōd, Kerietoc, es vezitoc, keressetoc, es meg le-
 litoc, Lergeffetoc, es be bolattatoc, az keres az zent imadfad, az keres
 ayo miuelkoret, az Lergetes az tokeletos io acarat, es az zent kiuanfag, ki-
 uel embor igon acarua iduoffeget, es igon kiuanna istene zent malasztat, ki-
 uel istent zerethesse, es hog mindombe v zent acaratat tehette ¶ De minec
 elotte zolnac az imadfadnac dileretiorol, es v nag haznalattarol, annac elotte
 lassoc, es tanoloc azt meg hog mi legon az imadfad Az imadfadgot doctoroc
 kilomb kilomb keppen vegeztec el hog mi legon Elezteb neuezom damascos-
 beli Janos doctort, ki ug mōd, hog az imadfad ez Az elmenec istenhöz fel-
 emelese, auag alcolmafoknac, es illendoknec kerese, || Hugo new doctor
 kedeg ig mōd, hog az imadfad ez, hog az elmenec neminemu aioytatof-
 faga, ki zarmazic az tizta zivnec kiuanfagabol, Cassidoros new doctor ke-
 deg ig mōd, hog az imadfad, kegos, es alazatos elmenec istenhöz valo
 iarulatta, bizon hitnec, io remenfegnec, es zent zeretetnec eroffegeuel
 zent bernard doctor kedeg mi legon az imadfad ez keppen vegezi el mōd-
 na Az imadfad ez Aioytatos ziuuel istenhöz valo igekozes, es konorges,
 mindon gonoffagnac el tauoztatataert, es mindon ionac nerefeiert ¶ A-
 zert ig vegeztec el az zent doctoroc az zent imadfadnac mi voltat, es
 immar zolone ezon imadfadnac dileretiorol, es az v nag haznalattarol, ¶

Azert az zent imadfagnac hazanalatfa ez, mert mindon valaki aioŷtatoffaggal tezi, ezt mindon vezedelmtul meg zabadeŷta, testnec, es lelőkneccorfigat meg vigaŷta, embornec eletet meg hozeŷta, hadba, es viafcodafba diadalmat, es gozedelmet vezon, ordogoket el tauoztat, embornec ziuet, es elmeiet meg velagofouŷta, istēnec zeretetire fel geriezt, ellenfegnec ellene meg eroŷeŷt, istēnel valo edoŷkoŷdest ad, istēnec haragiatul meg otalmaz, istent meg engezteli, az | menneket atal hatfa, az mennei oduart generkotteti, es az naŷ hatalmas istent v̄ hatalmaba tarfa ¶ Azert elezteb moŷdatec, hoŷ az zent imadfagnac elfo haznalatfa ez, hoŷ testnec, es lelőkneccorfigat meg zabadeŷt, Kit meg bizonoŷt az zent iras Jonas pphetanac konuenec mafod rezebe, ekkeppē moŷduā Jonast el nele az naŷ ceth hal, imatkozec, es meg zabadula gomrabol Mafut meg v̄ moŷd az zent iras, hoŷ fufānat az tiztafag zeretō zent azzont, hamiffan be vadolac, hoŷ hazaffaga ellen vetkozoŷt volna, es micoron halarra vitetneiec, fel fohaŷcodec caialtuā vr istenhōz, es moŷda, Qrocc mendonhato isten, ki vaŷ mindon titoknac tudoia, te tudod azt, hoŷ hamiffan vaŷoc meg vadoluan, es ime meg haloc, micorō en mind ezogbe bintelen legec, es ime vr isten meg halgata konorgeset, es meg zabadoŷta vtet az iffiu germoknec, danielnec miatta ¶ Es nē lac halalnac vezedelmebol zabadoŷt meg az zent imadŷag, de meg naŷ bozzuŷagbol, es naŷ zegonbol es meg zabadoŷt embort, mikeppē amaz iambor zuzet farat, raguelnec leant, kit attac vala het fernec, es mind az hetet || ordog mara meg mellette, 53. levél. mert nē valanac rea meltoc Ez igon naŷ bozzuŷagot zenued vala, ezert, hoŷ mindon feriet halua lelic vala mellette, Ez iambor leant, nemicorō az zolgallo leant megfegelmaneze bineiert, ez kedeg meg dagaŷcodec raŷta, es moŷdaneki, naŷ haraggal Ffoldon fohha ne lassonc te tuled fiat zūlnie, ki vaŷ mindon feriednec meg olo, hizon engometes meg acasz olnode? Es hoŷ ezt hal-

la ez zomermos zuz, igon meg zegonle, es igon meg bufula Es el fel mene
 az folsz hazba, es harom nap^o, sem euec, sem iuec, de vn magat vete az
 zent imadfagra, es nag konhullataffal kere az vr iftent az^o, hog vtet meg
 zabadoyla, ez nag bozzufagbol, ekkepp^e mondu^a, Kerlec vram ergalmazo
 iften, hog ez bozzufagnac koteleb^ol feyl meg engomet, auag kedeg zabadeyl
 meg ez velagtul, te tudot azt vram, hog en folha ferfiat ne kiuanta, de
 mindoncor^o en lelkomet, es testomet tisztan tartotta mindon testi kiuanfag-
 tul, Es ime zent imadfagnac, es zenuedefnec nag erdome, legottan meg hal-
 gattatec az vr iftentul, es bolata bozaia raphael archangalt az kis thobiaffal,
 es oth hazaffagra nag dilerettel neki zerze ez zent zuzet, | ¶ Masod haznalat-
 ta az zent imadfagnac ez, mert mind testi corfagbol, mind lelki corfagbol
 meg vigaszt, Kit meg bizonyit az zent iras bolnec miatta mondu^a, Ffiam te
 corfagodba ne vtaad meg magadat, de imagad az vr iftent, es tegod meg
 vigaszt Es ne lac testi corfagbol vigaszt meg, de ki ennel nagob, es iob, lel-
 ki corfagboles meg vigaszt, mert ez zent imadfagnac ereie, es iozaga ol igon
 nag, hog az bint, meg az binnecc kinntes erdomli iftentul gacorta meg bo-
 latnia, mint am erdomle magdalobeli maria, az aioytatos imadfagert, es az
 konhullatafert hallania az xpunac az zent edoffegos igeiet, mondu^a Meg bo-
 latu^a vadnac te nekod bineid, men el bekefeggel ¶ Harmad hazanalatta az
 zent imadfagnac ez, mert embornec eletet hozzeyta, Kirol yfaias pph'ta vg mod
 Meg corula ezeliás, fidofagnac kerala, es hoza mene yfaias pph'a, es moda
 neki, Ezt moza vr iften, zerozed meg te hazadat, mert meg halz Es fordeyt-
 ta orcaiat ez keral az falhoz, imatkozec vrhoz ekkepp^e moda Kerlec vram,
 hog emlekoz^el meg arrol, mikepp^e iartam en te elotted, bizosfagba, es to-
 keletos tizta ziucl, es ammi io || te zomeidnec elotte mind azocat tettem, es
 ten keferufegos firaft Es zola vr iften yfaias pph'tanac, mondu^a Men el, es

mőgad az kernalnac Ezoket mőga vr Hallam az te ímadfagodat, es latã te kőnhullatafodat, es íme adoc te napídra tízonoth eztendot, es ekkeppẽ tízonoth eztendeg halada v halala az zent ímadfagnac míatta ¶ Neğed haznalatã az zent ímadfagnac ez, mert ordogoket embortul el tauoztat, Kírol bizonfag vronc vñomaga, mert mícord az zent apostoloc egh emborbol az ordogot ki nẽ izhettec volna, hozac vtet vronkhoz, es legottã ki vze belole Es meg kerdec vtet hog mire vk ki nem izhettec volna belole, mōda nekic Ez elen fele ordog, femmíuel embortul el nẽ fut, es el nẽ tauozic, hanem lac ímadfaggal, es boýtél Es ol nağ ereie vağon az aioytatos ímadfagnac, hog nẽ lac el tauoztatã az ordogot, de meg gōtríes vket Ennec bizonfaga az ordog vñon maga, ki mícord volna eğ emborbe, caíaltaní kezde zent bertalamhoz, mōdnã Bertalam ístēnec apoftola, ígon gōtōrnec, es ígon egetnec emgomet az te ímadfagíd ¶ Qtd haznalatã az zent ímadfagnac ez, mert zúeket meg | velagofoyt ísténieknec ofmeretire Kírol uğ mōd caffiodoros doctor Az ímadfag zúe' meg vígaztal, földíectul meg vonza, bíroknec fōrtelmeflegebol meg tíztoýt, menneíekre fel emel, es lelki aíandocokra foghatoua, es meltoua tezon zent Agofton doctor kedeg vğ mōd, Hog az ímadfagnac míatta ketfegos dolgoc, hamarab, es iobban meg feýtetnec, hog nẽ írafoluafafnac míatta ¶ Hatod haznalatã ez, mert ístēnec zeretetire fel gerýezt, Ennec peldazafara, eles pphetanac ímadfagara menbol tuz zalla ala, es meg egete az otuenos vítezt, mind v hoza tartozoual ozue, míkēppẽ meg vağon íruan neğed kerafi kőnbe Es foc helon oluafatic, hog az aioýtatos emboroc meg geriettec az zent ímadfagba, es fel emeltettec az egbe, mint magdalombeli maría, atanc zent ferencz, es zent lazlo keral, es egebec focac, ¶ Heted haznalatã ez, mert ellenfegnec ellene meg erőfeýt, Ezt meg bizonoyta az zent íras Judít azzonba, kí vala ozueğ, gēnge, es termettel ígon zep Ez nōmos gēnge zep

55. levél. a33oñ, ho3u ímadfagnac utána meg erőfödec, es olofernefnec az nağ hada-
 cozo vítezneç nácat el vaga, kít valasztot vala nabucodonozor || babilloniabe-
 li kerał hadnağga, es paranlola neki, hoğ mindon orzagot, kic vadnac nap
 nyugat fele, ezoket mind v hatalmaffaganac alaia haýla, Es erőffen paran-
 lola, hoğ ne keduezőn femminemü orzagnac, es mindon erös varafocat le-
 törýon, es engeztele mind v hatalmanac alaia, Es ez olofernes, mind az nağ
 hatalmas orzagbalol zamlala, es valogata zaz, es hü3 ezor galogot, mind via-
 dalra valocat, es tízonket ezor feğuerös lonagocat, es íuofoket Es az kerali
 tarhazbol ven zamtalan kínlot, es baromnac focassagaua, es zamtalan terhes
 teuekkel el indula, es mind az földet be foga annep míkeppé az fasca Es mí-
 keppé kerał paranlolta vala, az orzagocat mind el gőze, es mind meg nomo-
 reýta Es íuta fido orzagra, es meg zalla betuliat, holoth Iacozic vala Judit
 a33oñ, es meg foga az varafnac elefeget, vízet, ki menetit, es be menetit,
 varia vala azt, hoğ viadal nekül meg ağgac magocat Es hoğ igon meg nomo-
 rottac volna az varafba, es mind az köz nep kezde caíaltaní az papí feiedel-
 mekre, hoğ az varaft ağgac meg, hoğ el ne vezeneç ehfeğneç, es törneç mí-
 atta Es zerzec azt, hoğ ha, otod | napeg vket iften meg nē feğellendí, tehat
 az varaft meg ağgac, Es hoğ ezt halla Judit a33oñ, hoğ az varaft otod napnac
 utána meg ağgac, ha vket iften addeg meg nē feğellendí, ígon megbufula,
 es íoue legottan az feiedelmekhoz, es ígon meg dorgala vket, móduā, Tí
 iften kesertoc vattoc íncab hoğ nē íftēneç haragiat meg engezteloc, míert az
 v nağ ergalmaffaganac hatart vettetoc, hoğ ha otod napeg meg nē feğellend,
 tehat ellenfeğneç ağgatoc ez varaft Azert íntlec títoket, es kerlec, hoğ ma-
 gatocat megalazatoc, es ímatkozatoc, kőnöröguē az vr íftēneç, hoğ vege el
 rolonc az v haragiat, es ríuiden monduan vnon maga fel mene az v valasztot
 leañíual földö hazaba, es oltözec ciliciomba, es gāz ruhaba, es harmad napeg

zenuedefbe, boŷtölefbe, fírafba, es zent ímadfagba magat foglala, Es mind
 en nec vtanna meg moŷdeg, (*igy*) es magat ígon meg eköŷöŷte, az v̄ zep haíat
 meg bolata, es feíenec öltözetít igõn nağ zepfeggel fel zerze, es vrnac zent
 neuueuel, es v̄ zent feğodelmeuel magat meg feğuerkörtete, es meg eroŷöŷte,
 es az varafbol lac eğ leañnal haŷnalba ki mene Es ki menuen, || eleibe ke- 56. levél.
 lenec az or alloc, es meg tartac vtet, es el amelcodanac az v̄ nağ zepfegen,
 es ríuíden mōduan víuec vtet vroknac eleibe, Es latuan holoferneŷt az nağ
 araņas öltözetel fen leníe, le efec elötte az földre, es az vítezöc fel fogac
 vtet vroknac paranlölattara Es mōda neki holofernes Leğ bator zíuedbe, es
 fēmmít ne fel, mert en azoknac fohha fēmít nē artottā, kik nabucodonozor
 kernalnac engettec, es ha az te neped neki enged vala, en kezeímet v̄ elle-
 nöc fel nē emelom vala Azert ímma mōğad meg ennekō azt mí ocaert íüttel
 ki v̄ közzölöc, Mōda neki Judith Halgaffad, es fogagğad te zolgalo leañod-
 nac mōdafat, mert ha kōuetendöd az en bezedömet, vr íften tezon te veled
 tökeletös dolgot, mert el nabucodonozor földnec kerała, es el az v̄ nağ ereie
 kí vağon te benned mindön nemzetökneç feğelmere, mert meg vağon tuduā
 ez, mindön nemzetöc közoçt, mert lac te vağ ío, es eroç az v̄ orzagaba, es
 az te feğelmed el hírhüt mind közoçfegös tartomañogba Es míert tuğğac azt
 az ifrl fiaí, hoğ az vr íftent meg bantottac v̄ bínökneç míatta, nağ felelm
 eŷot reaoc, | annera, hoğ ímmar magocat zamlaltac halottac köziöbe, kit en
 te zolgalo leañod meg öfmeruen, ki futec v̄ közzölöc te hožad, arra, hoğ
 en te neköd ezöket meg mōğam íftēnec zent acarattabol, Es en te zolgalo le-
 ñod meg eth tenalades acarom az en íftenömet tíztölnöm, hoğ en neköm
 meg íelönle azt, mícorō az v̄ bínöket feiökkre fordeŷta, es en te neköd az
 napot meg íelöntō, es en tegöd vízlec Jerufalemneç piacŷara, es lezon ifrael
 nepe tíed, v̄ míkeppen appro lorda, kíneç nínlen paçtora, es nē v̄gat eğh

v̄ kōzzúlōc te ellenōd, mīkeppen meg vaḡon mōduā iftētül en nekōm Es mī-
 ert iften reaīoc haragut, engōmet bolatot te hožad arra, hoḡ en te nekōd
 mīnd ezōket meg mōḡam ¶ Es īḡon kedues len mīnd ebbezed olofernefne-
 elōtte, es lodalcodnac vala mīnd az v̄ naḡ bōllefegen, es az v̄ naḡ zepfegen,
 Es egḡic mafiknac ezt mōḡa vala Ninlen elen azzoníallat földön, latafra,
 zepfegre, es bezednec bōllefegēbe Es mōda nekī olofernes Jol tette iftē hoḡ
 tegōd en hožam bolatot, hoḡ az nepet te mīattad en kezembe aḡḡa Miert
 57. levél. kedeg ío az te fogada || fod, es az te acaratod, ha ezōket az te iftenōd en
 nekōm meg teīendī, lezōn v̄ en nekōmes iftenō, es te lezh nabucodonozor
 kernalnac hazaba īḡō naḡ, es az te neued mīnd kōzōnfegōs földön el hírhōzic
 Es paranlola holofernes hoḡ az v̄ kínlōs hazaba viteffec, es oth lacozec, es
 haḡa, hoḡ az v̄ aḡtalarol adaffec nekī etel ital Es mōda Judíth, maftan nē
 illic en nekōm awal elnō mit adnal az te aḡtalodrol, arra, hoḡ iftēnec hara-
 gíaba ne effem, de ammít en velem hoztam en awal maftan meg erōm, Es
 mōda olofernes, ha az el foḡand, megḡōnc az vtan nekōd? Es mōda Judít
 Vram, el az te lelkōd, hoḡ addeg el nē foḡ te zolgalo leañodnac elefēge, mīḡ
 nē be telefeűtī vr iften en kezemnec mīatta azt ammít en meg gondoltā, es
 be víuec v̄tet az kínl tarto fatorba, holoth paranlolta vala v̄tet lacoznía Es
 mīnec elōtte be ment volna az fatorba, azon kere holoferneft, hoḡ neki en-
 gedne zabadfagot fetet haűnalba kí mēnie imadfagra, hoḡ vr iftenec kōnō-
 rōgne azon, hoḡ az v̄ io acarattat be telefeűtene, Es paranlola az comorní-
 cokna°, hoḡ | harmad napeḡ mīndōn acarattara haḡḡac, Es kí meḡon vala mīn-
 dōn eűjel betulianac vōlḡere, es naḡ kōnhullataffal imadcozic vala az ísrael
 nepeiert, hoḡ vr iften zabadeűla meg v̄ ellenfegenec kezēbōl, Es^{el} íuta az
 neḡed nap, zerōztete holofernes naḡ valarat zolgáinac, es mōda vagonac
 az egḡic ofmestōrnc, (sḡy) meñ el ínled az sydo leant, hoḡ engeḡḡon acarattā ze-

rent en velem lacozní valoran Es be mene vagao Judíth a33onhoz, es mōda nekí Ne vtała 10 leañ vramhoz be menefet, hoĝ tíztoltessec v̄ z̄uuenec elotte, es eĝec, es iĝec v̄ vele Kí nec felele Judíth mōda Kí vaĝoc en, hoĝ en vr̄anac ellene mōĝac? Míndon valamí v̄ nekí kellemetős mínd azt te3om, Es legottā magat iĝon naĝon meg ekroŝȳte, es be mene, elotte meg allapec, Es mōda neki holofernes, eĝel ímmar, es ígal, es iĝon víg leĝ, mert leltel mala3tot en elottem Es mōda Judith I3om vram mert ez napon fel vaĝon magaztaluā en lelkom, mínd en eletomnec ideíenec fölotte, es euec, íuec v̄ elotte azogbalol kit zerzot vala nekí az v̄ 3olgalo leaña Es iĝon orole raŷta holofernes, es v̄ vigafagaba iĝon fok || bort íuec, kínel tōbbet foħha nē íth vala mínd v̄ 58. levél. eletenec ídeíebe Hoĝ kedeg eftue leth volna, sietenec mínd az legenoc 3alla focra tacarodnía, es be rekezte vagao az aŷtot, es el mene hoĝ ves el aloĝec, mert mínd el baĝgattac vala az naĝ bor ítalnac míatta, Es marada Judíth lac v̄nõn maga az haŷlogba, holofernes kedeg feczic vala az aĝon iĝon el baĝgadua az naĝ rezogfectul Es mōda Judíth az v̄ leañanac, al az aŷto elot, es víĝaz ket fele Es v̄mmaga Judíth meg alla az aĝ eloth, ímadcozuā kõn-íullataffal, aíacat íngatuā vezteggel, ekkeppen mōduā Ísraelnec vra ístene, eroŝȳl meg engomet, es tekínl ez horaba en kezemnec míuelkõdetíre, hoĝ míkeppē fogattad ierusalēnec te varafodnac, ígazeŷl fel vtet, es azt, ammit gondoltam híuen lehetõnec meg lenní, tõkelem meg, es íarula az agafhoz, es az v̄ lapoíat kí az * fũg vala, ki veue Es hoĝ kí vette volna,* agafon íftõkõn foga vtet, es mōda Eroŝohed meg ez horaba vram ísten en kezeímet Es ket3or vaga v̄ nácat, es v̄ † el 3acada Es kí mene ada holofernesnec feíet az 3olgalo leānac, es paranlola, hoĝ az kõntõs vŷyaba vesse Es kí menenec 3ocafoc 3erent, mínt ha az ímad | sagra mēnenec Es íutanac az varafnac capuíara, es caíalta Judith az kũ falon alloknac, monda, Níffatoc meg az ca-

put mert velonc vaĝō vr íftē, kí teth naĝ hatalmat ifrael koꝛoꝛt Es hoĝ hal-
 lac az emboroꝛc Judítnac zauat, legottan híuac az varafnac feiedelmít, es igon
 hamar mínd hoꝛaía ĝülenec, naĝtul fogua mínd kífdedig, mert immar nē
 vala benne remenfeg hoĝ meg terne, Es zouetnoꝛkoꝛket ĝoýtanac, es koꝛul
 * helre alla mínd az koꝛffeg V̄ kedeg fel alla magafbad * es paranlola vezteĝfeĝoꝛt,
 Es hoĝ vezteĝloꝛttec volna, mōda Judít, Dileríetoc az mí vronc íftent, kí
 el nē haĝĝa az v̄ benne bízocat, es en bennē v̄ zoꝛgalo leañaba be telefeýtoꝛ-
 te v̄ ergalmaffagat, kit meg íĝert ísrael hazanac, es meg oꝛle en kezēnec mí-
 atta ez eýjel v̄ nepenec ellenfeĝet Es kí veue holofernesec feíet, es nekic
 meg mutata mōduā Ime lassatoc affiría orzagnac feiedelmenec holofernes ví-
 teznec feíet, El kedeg vr íften, hoĝ engomet meg oꝛízot v̄ anĝala mínd en-
 net kí menefombe, mínd az naĝ had koꝛoꝛt lacoztomba, es mínd onnet meg
 59. levél. terefombe, es nē haĝot engomet vr v̄ zoꝛgalo leañat || meg foꝛtoꝛtetnie, de
 míndon bínnec zepløe nekul meg hoza engomet vr íften tí nectoc, naĝ oꝛo-
 mel, es ĝozedelmnec díadalmaual, Es mínd az koꝛoꝛnfegos nep, ímadac, es
 dílerec az vr íftent mōdanac nekí Tegod meg aldod az vr íften v̄ hatalmas
 ereíebe, kí te míattad meg toꝛte, es fēmíe toꝛte az mí ellenfeĝonket ¶ Es
 mínd el haĝuā naĝ foc voltaert, míkeppē len mínd az toꝛb dolognac naĝ díle-
 retos veĝezetí, es naĝ hatalmassagos ĝozedelme El íque íerufalembol Joualim
 neuú naĝ fe pap, mínd az koꝛoꝛnfegos papoccal betulíaba, hoĝ meg lassac Ju-
 díth a33on^t kí nec míatta adot vala vr íften elen naĝ díadalmat ísrael nepenec,
 Es hoĝ be mentec volna betulíaba, meg halla Judíth a33on, es eleigbe (így) kí
 mene, es hoĝ latic e3 zent a33ont, legottan mínd eĝh zoual kezdec vtet dí-
 lerní, fel magasztalní, es meg aldani, ekkeppē mōduā Te vaĝ íerufalēnec dí-
 loꝛfeĝe, te vaĝ ísraelnec vígafaga, te vaĝ mí neponk nec títoꝛffeĝe, kí míuel-
 koꝛttel eroꝛs ferfiufaggal, es az te zoꝛued meg volt eroꝛfúluen, azert hoĝ tízta-

fagot zerettel, es hoĝ te t̄orueñ vradnac vt̄ana eĝeb ferfiat n̄e ōsmertel, es
 azert vrnac keze tegod meg er̄ofeűt̄ot, | es annac ocaert aldot lezh mind ōr̄ok-
 ke, es m̄oda mind az k̄oz̄onfeḡos nep naĝ fel z̄oual, leḡon, leḡon, Es az naĝ
 neref̄oḡot, es az zamtalan foc predat, m̄odatic hoĝ ifrael fiaí harmicz egez
 napeg nehez̄e tacarac z̄edeg be Es holof̄er̄nefnec valamene k̄inle volt, es m̄in-
 d̄o iel̄os iozaga valamene volt, mind aranba, mind ezifbe, ĝonĝogbe, nom̄os
 k̄ouegbe, ōlt̄oz̄o ruhagba, haz, es aĝ ōlt̄oz̄ogbe, mind egezl̄e Judith a33̄onac
 adac Es mind annep ōr̄ul, es v̄igad vala, a33̄oní allatoccal, es z̄uzekkel, ifi-
 accal, es ven̄okkal, organa z̄oual, k̄intornauval, es mind eĝeb v̄igaztalo alla-
 toccal, d̄inerūe az vr iftent, ki ad er̄ot, es hatalmaffagot az vt̄et zeret̄oknec,
 es v̄ benne b̄izoknac, Azert ime m̄ikepp̄e er̄ofeűte meg a3 zent imad̄fag ellen-
 feḡnec ellene ez ĝengefeḡos zent a33̄ont ¶ N̄oczad haznalat̄ta a3 zent imad̄fag-
 nac ez, mert ifteni ed̄offeḡos v̄igafagot ad, es ift̄enec haragiatul meg zaba-
 doűt, K̄it a3 zent iras ekkeppen bizonoűt bol̄nec k̄onuebe m̄odūa K̄i az
 iftent imaĝga, ez eleten ed̄offeḡos ĝenerufegbe vetetic, K̄it meg er̄zot vala
 zent bernard doctor, es rola ekkepp̄e ira, mondūa Valon m̄i dragalatofb a3
 zent imad̄fag || nal, ki zent imad̄fag az ift̄enec zent aldozat, anĝaloknac ed̄of 60. lev̄el.
 hangos organa, a3 zent̄oknec io vendegfeg, az imatkozoknac zent feḡodelm,
 az t̄oredelmef̄ocnec laĝeűto kenete, az b̄in̄of̄ocnec otalmazo verthe, ellenfeg-
 nec ellene l̄ouoldoz̄o n̄il, es mindon kefert̄ocnec er̄offege ¶ Es hoĝ ez zent
 imad̄fag ift̄enec haragiatul oltalmazo leḡon Caffiodoros new doctor zep̄on 30l
 rola, ekkepp̄e m̄odūa A3 zent imad̄fag vaĝon zer̄ozuen arra, hoĝ ennec miat-
 ta ift̄enec haragia el veteffec, bolanat adaffec, k̄yn el tauoztaffec, es er̄d̄o-
 moknec beufege neretteffec, ez zent imad̄fag vr ift̄enel 30l, az b̄iroual bezelh,
 es ammit n̄e lat, azt meg mutat̄ta A3 zent imad̄fagnac miatta, az b̄in̄os az
 itelo b̄ironac eleibe bolattatic, es fenki ennet ki n̄e izettetic, han̄e lac az,

ki v benne lancatnac lelettetic, ¶ Kilenced haznalatfa az zent imadfagnak ez, mert iftent meg engezteli Mağarazo mestor vğ mōd az zent fara az zōnac imad- fagan Hoğ fara három napon, es három eűel, fem euec, fem íuec, de mind imadflagba marada Ez zent zūznec imadflaga az vr iftent meg lağeűta, es v kōnhullatafa kezereűte, az imadflag engeztele, es az firas fuldala, | es vala- mit iftentul kiuana, azt mind meg nere, mert raphael angalt, kis thobias- fal hoza bolata, es v neki hazaffagra zerze nağ felfegos dilerettel, O mel igon bodog, es iduoffegos viz az kōnhullatas, ki lezon az zent imadflagba Kirol vğ mōd zent Agoston doctor Hoğ az testi gondolatocat meg olta, binok- nec dogletofseget el tanoztatfa, es vetkozetnec merget ki ocağga, Azert ved iol ezodbe, mel igō nağ ereie vağon az zent kōnhullatafnac, ki lezon az imad- flagba Kit zent bernard doctor igon diler, mōduā Az kōnhullatas kōnrūletos iozag, elmet, ziuet meg velagofeűt, erotlent iozagba meg erofeűt, ordog- ket meg galaz, pocolnac torcat be rekezi, menorzagnac capuiat meg nitfa, es istennec elotte alh nağ bizodalma, Vğ mōd touabba ezon zent bernard do- ctor O alazatos kōnhullatas, tied az menorzag, tied az hatalmassag, te az ite- lo bironac eleibe nē zegonlod be mentodet, es micoron be menendez, vala- mit acarandaz, azt meg nerod Az vadolo ellenfegnec veztegfegot vecz, es az sentenciat az bironac kezebol ki ragadod, es ki mind ezoknel nağob, meg

61. levél. gōzod az meg gōzhetetlent, es meg kōtō || zod az mendonhatot Ime mel igon nağ az zent imadfagnac ereie, es haznalatfa ¶ Tized haznalatfa az zent imad- fagnac ez, mert az menneket által hatfa, kit meg bizonoűt az zent iras bol- nec kōnuebe mōduā, Magat meg alazot embornec imadflaga, kōdoket által hat Ezond (igy) bizonoűta zent bernard doctores mōduā, Az imadflag ha leíend híuon, alazatoffaggal, es buzgofaggal, mindon ketfegnekul az mennet által hatfa, es ennet heuon meg nē terhet, de valamit kiuana az imatkozó, ezt

neki mind igon híuon meg hoza Azert fenki az v̄ ímadfagat kifdednec ne
aleýla, mert módóm tí nectoc, hoğ az ísten, kít ímadonc, kifdedon̄ nē ve-
zi, mert mínec elotte mí zangbol (így) kí zarmazíc, meg annac elotte az v̄ kónuebe
fel íratfa, Es ez kettoból ketfegnekül egğet hígh, mert auaḡ azt agğa ammit
kerzh, auaḡ kedeg annal iobbat ad, kí nekod̄ nağob zúcfeg, es haznalatofb
¶ Tízönegğed haznalatfa az zent ímadfagnac ez, mert az menneí oduart ge-
nerkotteti, Kíról v̄ğ mód effren new̄ zent íambor Az tökeletös iamboroknac
ímadfagoc, nağ vígafaggal meñorzagba fel mennec, az anğaloc, | es archan-
ğaloc, nağ vígafaggal eleibe iarulnac, es vezíc, es nağ or̄ömel vizíc az vr̄
íftēnec zekínece eleibe Mert nağ dílekodes, es igon nağ vígafag az zent anğa-
loknac, mícorō s̄odröl az zentoknec tíztafagos ímadfagocat íftēnec eleibe ví-
zíc, kerdes ¶ Ha te azt kerdened, mí keppē kel az ímadfagnac lenni,
hoğ íftēnec elotte kedues legon, es en erdomet meg valam, Rea felelnec
zent doctoroc, es v̄ğ módnac, hoğ az ímadfagnac harō keppē kel lennie tud-
nia miert, aýoýtatoffagal, zent halaadaffal, es rea ualo igekozettel ¶ Mon-
datec elezteb, hoğ az ímadfagnac kel lenni aíoýtatoffaggal, mire? mert v̄ğ
mód zent gergor doctor, hoğ valaki aíoýtatoffag nekül ímatkozíc, ez eleten
maganac íteletot ker incab hoğ nem bolanatot Ifidoros doctores v̄ğ mód em-
melle, Mít haznal embornece az ímadfagba aiaacit egbe verni, holoth az zív
nema, mert míkeppē az enoclonec (így) zava hangoffag nekülön, olan mint az díz-
nocnac rohogese, ezonkeppē az ímadfag aíoýtatoffag nekül, olan mint az te-
lienec bõmbõlese ¶ Maskeppē kel az ímadfagnac lennie halaadafoccal, || mert
femmi embort ol igon meltoua nē tezon íftení malažtnac, es egbe zent aian-
doknac vetelere, mint míndõncorō valo halaadas Azert valaki íftēnec * ma- * nağ
lažtat kíuāna, es az oroc hazaba nağ erdõmel acar mēnie, tehat sohha v̄ zaiā-
bol kí ne zacağgon az zent halaadas, mert ha iḡ nē leíend, tehat halgaffad

62. levél.

* nağ

*) mit mond az halalatla fagrol zent gergor doctort *) Nem meltó (így) az iftēnec ígert aíandocara, ki nē ad halat az v veth aíandocarol ¶ Harmad keppen kel az ímadfagnac lenni rea ualo ígēkōzettel, De te kerdened azt, tartozike embor mīndōncorō az ímadfagra ígēkōzni auag nē? Rea felel zent thamas doctor, es vg mōd Hoğ az ímadfagba harom keppē valo ígēkōzet vağon, Elfō ez, kí ígēkōzettel embor az ímadfagot, auag az zolofmat el kezdí, arra, hoğ ammíuel tartozíc iftēnec, az^t meg fizeffe, ez eleten ímadfagra nē zūgfeg coronked az rea ualo ígēkōzet, mert az elfō ígēkōzetnec ereie, kíuel el kezdōtte az ímadfagot, mīndōnōstul erdōmōffe tezi az ímadfagot, Pelda melle, Embor el indul romaba iduoffegeiert, nē gondola zonetlen azt hoğ houa meğon, auag míert meğon, de az elfō ígēkōzet | mīnd erdōmōffe tezi v zarandocfag iarafat, ezōkeppē erled az ímadfagrol es ¶ Mas ígēkōzet az ímadfagba ez, hoğ az ímadfagot ígēkōzíc tenni, es el kezdení azert, hoğ valamít acar kerní íftentul, es ammit kíuan, azt acaría, hoğ íftentul azt meg nerie, Ez eleten ímadfagra es eleg az elfō ígēkōzet, kire nez az vr iften fōkeppen, es ielōffen ¶ Harmad ígēkōzet az zent imadfagba ez, ki mīndōnnel íob, es nağob zūkfegōfb, tudnía míert, az vr iftenfegre vñōmagara * kí az zent kíuanfagnac meg elegeýtōe, es az lelōknec nağ edōffegōs gēnerúfege, es v nağ kíuanfaga, ez eleten ígēkōzet igōn nağ zūkfeg az zent ímadfagba, mert az aíoýttatos lelōc, Lac az vr iftenbe lel maganac mīndōn ioth, kít kel kíuānı embōrnec mīnd földōn meññon Azert ímmar ved íol ezōdbe, hoğ ha az elfō, es az mas ígēkōzet az ímadfaghoz nē leíend, tudnía míert, az íftenı zolgalatnac meg fizetefenec ígēkōzetı, es az ímadfagba ualo kerefneç ígēkōzetı, tehat ez eleten ímadfag fem erdōmōs, fem kedeg nerefegōs, mert az ol ímadfagot íften meg nē halgatta, mel ímadfagra az ímatcozo femmıt nē ígēkōzíc Mert vg mōd zent basilius

63. levél. || Embor femmı nemü dolgat bōllen nē tezi, ammel dolgat nē erti ¶ Tizon-

kettőd haznaláta az zent imadfagnac ez, mert az erős íftent, kit senki meg
 né gőzhet, azt † v hatalmaba tartá Kíról v g mōd az moyfesnec kőnuebe Hag
 el engomet iften mōda moyfesnec, ho g hertelenkőggēc en haragom annep el-
 len, es el veztom vtet Istēnec ez ígeit zent gergor doctor ekkeppē ma g ara za,
 mōduā Míloda ez, ho g az na g hatalmas vr íften ezt mōga az zolganac, ha gh
 el emgomet ho g harago gg am an nepre, En nem e g eb, ha nē Lac az, ho g ad
 batorfagot az zolganac az kerefre, ol mel azt mōdana, meried meg moyfes,
 es ofmeried meg, mene haznaláta le g on az te imadfagodnac en elottem, mert
 valamít kerz az nepnec imadfagodba, azt mind meg nērod, Azert íme mel
 igon na g ereie va g on az aióytatos zent imadfagnac, mert mí vronc íh'ufnac
 mōdafa zerent, valamít kerone az aióytatos imadfagba ío igaz híttel, azt mind
 meg nērioc ketfeg nekūlon zent mathe írta kőnuenec huzoneggēc rezebe Azert
 mene zamtalan haznaláta le g on az zent imadfagnac, ved iol ezodbe, es tano-
 lad meg Mert mindon ioth valamít íftentūl kíuanz, azt az zent imadfa g mind,
 meg nēri, es valamínemū gonozt el acarz tauoztatní, azt mind el tauozta ta
 Kíról ekkeppē zolnac zent doctoroc, mōduā Ha azt acarod ho g bekefeggel
 zenue g haborufagot, tehat le g imadfagos Ha azt acarod ho g vigan te g ed az
 íftení zolgalatot, tehat le g imadfagos Ha azt acarod ho g heufagos gondolatok-
 nac, le g et el tauoztaffad, tehat le g imadfagos Ha azt acarod ho g te lelkodet
 zent, es ío gondolatokkal, lelki kíuanfaggal, es edofsegos aióytatoffaggal
 meg kőuere g led, tehat le g imadfagos Ha acarz íftení gondolatocra fel mēni,
 tehat le g imadfagos Ha acarz az te zereto íe g ofodnec o leletíuel g ēnerkōdni,
 es v vele edofcōdni, tehat le g imadfagos Ha azt acarod ho g ordognec alnoc-
 fagat meg ofmeried, es v Lalardfagat el tauoztaffad, tehat le g íma fagos, Ha
 kíuanod azt ho g elmed meg velagofulon íftení bōlefeggel, tehat le g imadfa-
 gos Ha kíuanod azt ho g íftēnel zol bezel, es v vele na g fasco gg al, tehat le g

imadfasos ¶ Azert mind ezögbelöl ezödbe vehed, mel igrön nađ ereie, es mel
 64. level. igrön nađ haznalata legön az zent imadfasnac De ved iobban || ezödbe, mel
 igrön fel magaztala, es mel igrön dileri zent Agofton doctor az zent imadfas-
 nac haznalatfat, es v nađ ereiet, ekkep̄ mōduā Az zent imadfas ordögöket
 el tauoztat, anđalocat hív, aioŷtatoffagra geriezt, binneç bolatafat ñeri,
 ziuñec ofmeretit meg velagoföŷta Az imadfas imatkozönac fegedelme, iftēñec
 aldozat, ordögñec oftor, aioŷtatos lelökñec otalmazoia, anđaloknac vigafa-
 ga, ordögökñec göttrelme iftēñec kedues zolgalat, zerzetofñec iduoffegös pe-
 nitenciaia, mindönofstul dileret, tokeletös dilöfeg, bizon remenfeg, egeffeg-
 nec meg tartoia, zenuedökñec vendegfege, kemēziñec lađeŷtoia, nehelfeg-
 ne° küñefege, es böŷtolefñec edöffege Ime mīkep̄ dilere e3 zent Agoftö
 doctor az zent imadfasot De ved iol ezödbe, mit möd zent gergör doctores
 az zent imadfasrol, Az imadfas vgmöd, iftenhoz ualo köuet, az imadfas
 iftent engezteli, az imadfas ellenfegñec ellene al, az imadfas kemenfegöt
 megläđeŷt, az imadfas an nem acarot kezereŷti, az imadfas bint embörböl
 ki tör, az imadfas embörñec erös feğuer, az imadfas ellenfegöt meg göz,
 az imadfas fok io | gömölöt terömt, az imadfas lelökñec egeffege, az imad-
 fas elmet meg velagoföŷt, az imadfas bñec halalabol fel tamazt, az imad-
 fas erdömöt erdömre göŷt, az imadfas vezedemtul meg oltalmaz, az imad-
 fas ifteni zolafra bezedöt el tereŷt, az imadfas binneç kötelet meg feŷti, az
 imadfas pocolnac torcat az imatkozó elöt be rekeztí, az imadfas mēñekñec
 * kíñlöt capuat meg nítta, az imadfas meñnei* focafeyt, az imadfas hamíffacat iga-
 zeŷt, az imadfas tudatlanocat taneŷt, es az heŷtögböl bölleket tezon, az
 * tarfa imadfas nađ esettul meg tart, az imadfas az io imatkozot bekefegbe* es az
 öröc iduoffegre meg batoreŷta Kí öröc iduoffegöt äggon mí nekönç, ata, fiu,
 es zent lelöc mind örökke vallanöc, aníē Vrnac neuebe kezdetic ta-

nolfag ez zent bekefegről kít zent Agoston doctor igon fel
magasztal es igon nağon diler iruan zerzetos emboroknec
es ekkeppen monduan O dragalatos atamfiái, ha tudnatoc azt, mene
iozaga legon az zent bekefegnec, es mel igon nağ zükfeg legon tí nectoc ca-
lastoromba laczoknac, bizonaua zeretnetoc, es hozá || toc olectetoc Mert ol 65. levél.
igon nağ, az zent bekefegnec iozaga, hoğ az v nağ felfegos meltofagaert, zent
pal apostol mindon epistolaíat ewel ekeseűti uala meg, mōduā Bekefeg tí
nectoc, es malağt mí vronc xp̄us iesustul, Ez zent bekefegot xp̄us testamē-
tomba hağa az zent apostoloknac, es mind ez zelos velagnac, vğ mīkeppē nağ
felfegos zent iozagot, kí nekūlon fenkíneç iduolleg nē adatic Es nē lac ez
velagnac hağa vr isten az zent bekefegot, de meg az mēneí oduarba es, vğ
zerze, es vğ acara, hoğ míneç vtāna az haborufagot zerzo anğaloc-onnet le
vetteteneç, annac vtāna, az zent anğalocat vğ zerze, hoğ femmínemū habo-
rufag orokke kozottoc ne leheffon Azert az vr istenfeg vğ acaría, hoğ mind
foldon mēñon, lac az zent bekefeg marañon meg, Vala mel embor bekefe-
got nem tart atafiaual, zíuebe, zaiaba, es tetemeñebe, ez embor magat ke-
rezteneç ne merie mondainía, ocat vetí ehambor doctor, es vğ mōd Mert
ha caűmnac bekefeg volt vona zíuebe, fēmíkeppen atafiat meg nē olte vol-
na Ha absolonnac dauid kerał fianac zaiaba bekefeg volt vona, fohha atfa-
nac ellene nē tamadot volna es v zorñu halallal meg nē | hal uala, Ha az go-
noz tudafnac, kí vroncat el arula bekefege volt vona míuelkōdetibe, tehat
vmmagat fel nē acağta vala O zent bekefeg, te vağ az tokeletos zent iozag,
kí az lelket bintul meg oltalmazod, es az consciencianac ferget meg olod,
O zent bekefeg, te vağ puğtaba laczoknac anña, te vağ mindon zerzetoffeg-
nec atfa, baratoknac huga, patriarchaknac kōtele, kíuel istent hozaioc ko-
toztec, apostoloknac otalmazoiá, martíromocnac eroffege, es vígafaga, con-

nağ őr- fessoroknac őrőrdőie es tiztoútoía, züzegnec vigafaga, őzuegőkneć tükőre, es
me
io hazafoknac zent zereteti O zent bekefeg, te vağ az vr iftēnec zentfegős te-
reme, kiben v̄ zonetlen zokta lakoztat, o zent bekefeg, tegöd nağ meñ ítef-
nec lattanafa el nē törhet, tegöd őrđogőkneć alnokfaga fēmibe meg nem fert-
het, O zentfegős bekefeg, te mindõn zegent cazdagga tezh, te mindõn cazda-
got nõmõffe tezh, te mindõnec eleg vağ, te mindõnel cazdab vağ, es kí mind
ezőknel nağob es íobh, mert te emböröket, kik te veled lacoznac, azokat
mind iftēnec fiaua teződ, O zentfegős bekefeg, te nalad nekülõn kerałoc ||
66. levél. nē orzagolhatnac es te nalad nekül mindõn orzag el puztul, O zentfegős be-
kefeg, te nalad nekülõn boútoles, ímadfag, alamífná, es egeb nemü foc
iozag tetel, minekõnc fēmít nē haznal, O azert kí íduozólní kíuanz, tarł
bekefegõt mindõn embörökkel, mert ha te atáfiahoz haragot tartandaz, es
vtet gülölendõd, tem magadra iftēnec haragiat kerõd, mícórõ az zent ímad-
* mōdod fagba azt * bolaffad meg mí bínõnket míkēppē mies meg bolatõnc mí nekõc
vetõtteknek O zerzetõs, minemü igaffaggal, es minemü boríu orcaual kerz
temmagadnac bolanatot, ha te haragot tartaz te atáfianac ellene? O zerzetõs,
ha te íõth, es vigafagot kíuanz, tehat kereffed az zent bekefegot, es ha meg
lelhetendõd, mindõn íõth, es mindõn vigafagot leltel magadnac, mert pp'h'a
vğ mōd, hoğ vr iftēnec az zent bekefegbe vağon lacoldalma, O zent bekefeg
mít mōgac te rola^d, ha nē lac azt, hoğ te vağ az elmenec velagoffaga, alle-
lőkneć nõgodalma, zíunec eğıgúfege, es mind az embõrfegnec nağ iambor-
faga, atáfíufagos zeretetnec kõtele, es ístení zent zeretetne^c erõs lancza, kí
mínket kõtõz iftenhõz, es embörõkhõz O zent be | kefeg, te vağ az felfegős
bodogfag, kí mindõn kepmutalast el törz, hadacat meg ehñeútez, haragoffa-
got meg nõmoreútaaz, keuelõket meg nõmocaz, alazatosocat zerecz, fondorlo-
cat meg vtalaz, ellenfegõfõket meg engeztelz, mindõnec kedues vağ, es mín-

dön ioknac zeretöie vađ, de lac az gonozoc, kic el vezendoc, tegod el tauoz-
 tatnac, es ġulolnec, O zent bekefeg, bodog az ki tegodet tart, atkozot az
 mind, ki tegodet ġulol, es ki tegod meg bant, Ja'' vezic mind azoknac, ki
 tegodet emboroc kozzul ki zaggat, es ki vezt, mert ez eleten nē zinte em-
 bor, de antixpus, es oroc vezedelnec fia, es leana, O zent bekefeg, kinel
 te vađ igon tarlon, kinel te nē vađ, tegod az kiuanion, es ki tegod el vez-
 tot meg kereffon, ha azt kiuanina hog istēnec fia, es menorzagba orokos le-
 heffon, O zentfegos bekefeg, te ol igon nađ felfegos iozag vađ, hog teromtot
 allatoc kozot, femmi tenaladnal lodalatofb, dilofegofb, es edoffegofb io nē
 hallattatic emboroc kozot mint te, es femmi generufegofb, es vigafagofb nē
 kiuantatic emboroktul mint te, es femmi haznalatofb iozag nē tartatic embor-
 oknel mint te, oca ez, mert mi || keppen alleloc az testot nē eleueneŷti, 67. levél.
 hanē ha az testbe leŷend, es hoza eggefult leŷend, ezonkeppē az zent lelce,
 fohha minket orok elettre meg nē eleueneŷt, hanemha, az zent bekefeg ve-
 lonc leyend, mert az vr isten arra gŷytot minket zertzetofoket egbe, hog az
 istēnec zent zolgalattaba, es az v zent acarattaba mind egh lelkonc, es egh
 acaratonc legon, mert az istēnec hazaba lacozoknac, mind egh ziuocnec, es
 egh lelkoknec kellenni istenbe Mert femmit nē haznal mi nekonc egh hazba
 lacoznonc, ha az beketelenfeg, es az kilonb kilonb vizza vono gonoz acarat
 minket egmastul el zaggat Azert igō nađ zukfeg az eguth lacozoc kozot az
 zent bekefeg, es az zent eggefeg, mert ha egh egget acar, az mas, mast acar,
 es a harmad, harmat acar, es ebbol lezon az meg ozlas, kibol oztan tamad
 perpatuar, vetekodes, harag, es ġulofeg, Valaki kedeg ezoket tezi, vg mod
 az zent apostal, hog istēnec v zent orzagat nē valhatta, Vg mod kedeg zent
 bernard doctor^{es} Atamfia, high en nekom, mert az istēnec nē kel az mi
 boŷytonc, imadfagonc, es mi alamifnac, ha az zent bekefeg, es az zent eggef-

feg közöttönc nē leíend Nemícor⁷ kerde zent bernardot az v̄ huga mōduā ne-
 kí zeret⁹ atamfia, mōgad meg en nek⁹ azt, hođ 9rdog mítul fel míntul ín-
 cab Ffelele neki, es mōda žeret⁹ hugom, tuđđad, hođ 9rdog semmít incab
 nē fel, mínt az bekefeg⁹, az egđeffeg⁹, es holoth vađon az zenth zeretet,
 mert ha míndon íozagoncat oztogatnoc iftenert zegen⁹oknec, 9rdog ezt nē fe-
 lí, mert v̄ neki semmí íozaga nínlen Ha bođytol⁹nc, 9rdog azt nē felí, mert
 v̄ fohha nē ezíc ha vígaz⁹oc, 9rdog azt nē felí, mert v̄ fohha nē alozíc Ha
 tíztafagot tartonc, 9rdog aztes nē felí, mert v̄ míndon coron zúz, De vala-
 hol íme zent három íozag leíend, tudnía míert, az zent bekefeg, az zent ze-
 retet, es az zent egđeffeg, 9rdog ez⁹ket ígon felí Mire? Mert mí, föld⁹on azo-
 cat tartoc, mefeket v̄k me⁹orzagba nem acaranc tartaní Azert valakí azt aca-
 ría, hođ 9rdog⁹ meg g⁹oz⁹on, es mínd föld⁹on mē⁹n⁹on zente leheff⁹on, tehat le-
 g⁹on bekefeg⁹os íftent zeret⁹, es atáfíatíual ígen⁹os Ha te azt acarod, hođ zí-
 uedbe bekefeg⁹ot tarthas, tehat fogagđđad, nē lac ez föl⁹ul mondot doctorok-
 nac íntef⁹ket, de edeala, halgassad gerfon íanos doctornakes mōdafat, es
 68. levél. taneđtatfat, || kí ekkepp⁹ zol mōduā az zent bekefeg⁹rol Hoza be xp⁹ufnac
 mōdafat, holoth az zent ewangeli⁹oba v̄g mōd, íftēnec orzaga, bel⁹ol, benne-
 to⁹c vađon Eth az íftenec orzaga emb⁹orbe, nē egeb, hanē lac az zent beke-
 feg, kibe íften zocot lacoznía, míkepp⁹ v̄ zent orzagaba Azert mícoron maga-
 dat ofmer⁹od, es latod bekefegbe, tuđđad, es hígged ketfeg nek⁹ul⁹on, hođ
 íften veled vađon, nađđal incab accoron, mícor⁷ haborufagba leíend bekefe-
 g⁹od, es hađđad el mínd ez velagí heufagos gondolatoc, es terđ be ten⁹on
 magadba, es gondolcođđal az íftení nađ felfeg⁹rol menere fel⁹led lehet, Ha ke-
 deg nē tucz gondolcodní ígon nađon, es ígon melen az íftēnec v̄ nađ felfege-
 rol, es az v̄ nađ mōthatatlan edoffeger⁹ol, kí lac az nađ malažt belí emb⁹oro-
 ke, tehat nugođđal etten alat ez föld⁹on, az xp⁹ufnac zent kínnaba, es laco-

zal az v̄ zent febeibe, mert ha, az edős ih̄fnac dragalatos zent febeibe aioŷtatoffaggal folamandol, híg en nekō, hoġ te haborusagodba, naġ meg batorēytaft, es bekefegot erzez, es ha, emborotul meg vtaltatol, ewel lac keufet gondol3, es igon kínnen, az ra | galmazoknac neluet el vífelod, mert micorō magadhoz terz, azt latod, hoġ az xpufes emborotul meg vtaltatec, es igon naġ zükfegenec ideien mind az v̄ ofmereitul, es mind az v̄ io baratitul az naġ bozzufagnac zenuedefebe el haġattatec, X̄pus acara zenuedni, es meg vtaltatni, te kedeg, mindon kíis bozzufagrol panazol3 X̄pufnac fok ellenfege, es ellene módo vot, te kedeg v̄g acarod, hoġ mindon tegod zerefson, es mindon io barátod legon Kerdlec tegod, honnet, es mibol coronaztatit meg az te bekefegod, ha femmi ellenod valot nem zenuecz? Ha femmi nauafat nē acar3 zenuedni mikeppē lehec3 xpufnac baratta, es az fonec tagia? Zenueg az xpuffal, es az xpufert, ha acar3 az xpuffal orzaglania Mondom nekod, hoġ ha, lac egzor, tokeletoffeggel be mentel uolna xpufnac belfoi-be, az * es az zeretō ih̄fnac buzgofagos zeretetibe, lac eg kilindedot erzot-^{* vtet} tel uolna, tehat az tenon tulaŷdon nauafadrol, es tisztoffegodrol femmit nē^{meg of-}meretibe gondolnal, de incab, az bozzufagnac zenuedefebe orulnel, mert az ih̄fnac buzgofagos zereteti azt tezi, hoġ emborrel v̄nmagat meg vtaltatta, az kinec.

EDDIG VAN MEG E' GUARY CODEX.

KÖTÉSÉBŐL, MÉG TÖBBJE KIFESLETT 'S KI TUDJA? HOVÁ KERÜLT.

S O R O L V Á N Y

AZ E' TÖREDÉKBEN LEVŐ, ELÉVÜLT, FELÖTLŐ, VAGY TÁJSZÓKBÓL.

KISZEDTE

DÖBRENTEI GÁBOR, következő figyeltetés mellett:

1. A' codexben folyt helyesírásmód helyett, ide a' mai van választva, a' régi hangejtésnek azonban megtartásával.
2. Hivatkozás nem a' codex levelei, hanem a' nyomtatott lapjai szerint foly.

A, Á.

a d a t i k, Azért ebből adatik ösmer-
nönk, 21 lap. Ne neked: adódik, mon-
dódik, 's pajtásidnak. *adattatik*, elé-
fordula' 23 lapon, valamint a' bécsi
codex 100d. lapján.

a d d e g, mind addeg míg ez velágban él,
6 l. E és I közötti betűcserével ma:
addig, valamint velág helyett: világ.
Legősibb időben volt *az-eg*, *az-ig*, 's
Vasban, Somogyban ma is hallani:
adszeg, adszik. 24 lapon áll: ez na-
peg, ma: napig. *Eg*, terjedést jelent,
ig, határban forgást, a' csere hát nem
rontott. A' 37d. lapon lévő „és hagy-
neki het esztendeig való penitenciat“
mondatban, „esztendeig“ van össze-
huzva. Addeg, szerént van egyébi-
ránt *eleg*, 's ez, *elig*-gé válás he-
lyett, a' mint kellett volna: *addig*
hasonságaént, igehatározó lett.

a d n á i a, tetszik (teccic) enneköm hogy
ezt igazság nem adnáia, 2 l. IA, v. JA,
a' személyrag harmadika, melly még
1600 hasonfelében is dívott; így:
adn-ám, adn-ád, adn-á-ja. Hasonlato-
san kerül elé a' 24 lapon: re-ám, re-
ád után: reaia. Én hajdan en, miből
fenn még, en-ém, eny-ém.

a g e l l e n s é g, 24 lapon így: „Es ime
azag ellenség ki mindön jósnak el-
lenkedőe.“ Molnár Albertnél a g e b,
canis vetulus, a g g, vetus. Helyesen
áll a g e' sziromirványban, mert a'
magyar szólam kezdők a' gyököt nem
ejték két mássalhangzóval, 's ez ös-
hangot e' sz ferenczes író is még
megtartotta. Leginkább csak egy év-
száz óta len irásunk átaljában a' sok
mássalhangzóval elhalmozva, miként
a' hajdani: fagy-u, és fátu-u-ból: fagy-
gyu, fatytyú. *Itt, ott*, gróf Bercesé-

nyi Miklós leveleiben még, *it, ot*. —
Ag, értelme pedig nem, *ó, régi* ve-
tus, hanem = kerülő, ide 's tova ter-
jedező, kinyuló, mint az ág. Képle-
tesen véve lett: olálkodó, s *ag ellen-
ség* tehát: az embert megkerülő, há-
lóba kerítő ördög. De a' legangyalo-
sabb ember is azért kapta millyenző-
ül *ag* nevét, mert már sokszor meg-
kerülé az élet Tolnáját Baranyáját,
kinyultak terjedtek napjai.

Á g o t a, „Szent ágota aszonrol ugy ol-
vastatik.“ 28 lap. *Agatha*. Szent Ágo-
ta, ma, népes puszta neve, Fejér vm.
á g y a s h á z, 40 lap. Ma: hálószo-
ba.

a j á n d o k, a' 43 lapon: *az te benned
bizókat örök ajándokkal megajándo-
kozod. Ok* ragával még hangrendében
maradt, miképen: tohát, tahát, van
egyeb régi iratban, noha itt ez min-
denütt már *tehát*. A' tévesztett aján-
dék szándék ma megint: ajándok,
szándok kezd lenni, 's helyesen, mert
ajánd-ék, hajl-ék, árny-ék oly nem
összeillő ragozat, miként a' temetési
beszéd 1172 táji másolatában meg,
halál-nek. Az 1437—1441 közötti
bécsi codexben *magasség* vala elvétel.

á i o j t a t o s, ájojtatos, a' 21 lapon: *és
ájojtatos emböröket szeret*; 33di-
kon; *ebből vették az ájojtatos szent
szerzetösök*; 48dikon; *és aiojtatos
imádsággal*, 65dikon; *lelködet édös-
ségös aiojtatossággal megkövereü-
csed*. Ma ez: ájtatos, áhitatos; *ajtás*
ajtat, 's *áhitás*, áhitat után. I, J. 's H
között, betűcserére mutat: fejér =
fehér, olájok = oláhok. Kebel mé-
lyéből imádkozó' ajkán *ah, aj*, hang
buzog ki fohászkodtában, 's az ak-
kor: ah-it, aj-t, 's ilyen ember, mil-
lyenzővel: ah-it-at-os, ajt-at-os. De
itt a j o j t a t o s áll, 's ez hát már töb-

bezés, fokítás volt, ez a' feletté is neki hevültségben *ah! oh!* felsohajtásokat jellemezte. Ha már akkori-e? e' szó, midőn a' magyar, keleten, Ormosdhoz imádkozott Armány ellen, 's itt e' hónapban is az 1092beli 22d. czik szerint, kut, vizlő, szikla, élőfa mellett áldozott, vagy keresztyén buzgalom szüleménye, ki tudja? de hogy természeti hang utánzásából eredt, kitetszik.

álnokságo s, 42d. lapon.

alázom vala en lelkömet, 38 lapon.

Ma el nem marad: *meg.*

állad, a' 14d. lapon így: *az kerekded alladba szegeletöt lel*, annyi mint állat, mivel *d* és *t* közötti betűcserével e' szíromirvány telidestele. „*Kerekded* milyenzőből észrevehető, állat szónak e' ferenczesirónál volt értelme. 'S mi? azaz valami tárgy, szer, dolog, lény, minőség eszméje, azé a' mi előtted áll, 's annak állása szerint hártáztott fogalommal: áll-at. A' 18 lapon *meg* e' mondatban: *és ez tömlőczbe tartatnak három álladbeli embörök fogván.*, (ma: fogva,) ezután *meg* „*azért vadnak (vagynak) három állatbeli embörök, kik mikoron kivettetnek ez velágnak tömlőcebeből*“ állatbeli magyarázata nem egyéb, hanem állásbeli, állapotbeli, állapotu, karban lévő, és így, minőségü. Ehhez képest értendők tehát a' 61d. lap e' sorai „*mint egészen Judith asszonnak adák. És mint annép örül, és vigad vala, „a330ni allatoccal,*“ és *szűzekkel, ifiakkal és venökkel, organa szóval, kintornával és mind egyeb „vigasztalo allatoccal,*“ *dicsérvén az ur istent. Asszonyi állat* ugymint itt, = asszony karban, rendben szerben állapotban lévő, „*vi-*

gasztalo állat“ pedig = vigságra ébresztő tárgy, hangszer. Az 1437—1441 közötti bécsi codex 44d. lapján is, ez értelemmel van: Mardocheus parancsolt vala neki hogy *ez állatrol*, (de hac re) mindenestől veszteglene, úgy a' 62 lapon: „Mardocheus *ez állatnak* emlékezetét irásokba adá, 's 68dikon: mely *állat* az ó (h)istoriák-ból is bizonyítatik. És hogy „állat“ név, *ál, áll* igétől mindenre úgy vétetett átaljában a' mint lényegében ember előtt állá, azt a' 84 lapról állathatni vagy maisan állíthatni e' mondatból: a' nevezetes óriások kik kezdettől fogván nagy *állatouak* voltak, maisan: állásuak. Azért ereszkedem ki bővebben e' szó körül, mert egész históriája kerekedett, 's élő mutató arra, miképen ered, virágzik és hal meg egyegy szóhang is, midőn régi értelmét megmásítja új eszmetársulat, mellyet ha megint magába tapaszt a' fogékony agyvelő, felette miatta boszús küzdelem támad. Komjátinál 1533ban a' deák *propter hoc*, még, „*ez állatnak* okáért, Erdősiné 1541b. a *Gratia vobis et pax ab eo qui est*, magyarul: kívánok tünektek kedvet és békeséget attul ki *állatja* szerint vagyon. Károlyi Gáspár 1590b. kijött fordításában Máté XV. 25. 27. 28. verse: És az *asszonyi állat* eljövén, az *asszonyi állat* pedig mondá, Oh *asszonyi állat* nagy a' te hited „miket a' tatrosi 1466beli másolat *meg* így tevé ki: „*egy nemberi jöve, O nemberi, nagy te hütöd.*“ Milotai Nyilas István 1653beli kiadásu Agendája 59d. lapján továbbá: transubstantiatur = által állatztatik, 114dikén: transubstantiatio = általállatozás, 84dikén *meg*: „Lá-

tod a' napot az ő éltető melegségében a' földön lévő füveknek fáknak legeltetésekre, nyersességekre, zöldellésekre olly igen jelen vagy on mintha az ő állattját közlené azokkal. Még is e' könyv 138d. lapján olvasható: „valaminemü állattya és valósága az emberi nemzetnek,“ 's így a' 169d. és több más lapon gyakran előforduló „asszonyi állat“ nevezés valami belerő' fogalma is volt, sőt némi oly szép eszmelété, minőt a' Német *Wesen*, gondolat, midőn nála, a' göttliches *Wesen* szerint weibliches *Wesen* is van. Midőn pedig állat eszmetársulata még 1653ban illyen volt, a' régibb kor annál kevesebbé jegyzett meg azzal alábbvalóságot, mert az 1437—1441 közötti két fordító Bálint és Tamás, Daniel proféta ezen sorát: subter eam habitabant *Animalia* et *Bestiae*, et in Ramis ejus conservabantur *Volucres*, a' Rmnyelvemlékek 1ső kötetének 110d. lapja szerint így tevé: „Ó alatta lakoznak vala *lelkesek* és barmok, és ő ágain nyájaskodnak vala a' menynek repesői.“ Mi több? a' catechismusok maig ekként verik fiu 's leány gyerek fejébe: Hány az Isten? Állatában egy, személyében három. Azonban, állat szó, substantia, valódiság, lényiség értelméről, oktanállat barom eszméjére lön forgatva azon időkben, mellyekben 1700 óta, deák és német nyelv, a' magyar-nak mind inkább véréte vevé, 's a' magyar asszony ember, haraggal kezdé mondani: hát én állat vagyok? inkább németül beszélek, azon, *gnädige Frau* a' nevem. Asszonyi állat, által — és visszaállatozásának bizony már vége szakadt, hanem „állatok országa, állatkinzó, állatsereglet“ helyett csak-

ugyan, *barom* szóval élni, nyelvseréntibb volna. „Minden teremtett állat“ kifejezés, lám általános, A' magyar szép nemet pedig engesztelheti vissza nemzeti nyelvéhez a' *hölgy* szó uj felvétele, 's mosollyal olvashatja Anyos munkái 245 lapján „asszonyi állat“ kifejezés elforgatását, különben is mellette ott ugyan csak eszes tagja vivott.

állapik, v. állapszik ige a' 25 lapon fordul elé illy mondatban „ez szent Józsefnek kévéje fel állapék, Károlyinál: felkele és felállta. Az 59 lapon: és bemenen előtte megállapék, (ugymint Judit, Holofernes előtt.) Az 1437—1441 közötti bécsi codex 32 lapján ugyan ez így áll: és bemenen állapék ő orczája előtt, deákul *stetit*. Ezen ige kihült, noha itt van még utána: állapás-bol állapot, 's a' mint másodfoku ige: állapodik. Hasonóság ehhez, első fokban: üllepészik, telepészik, gyarapszik, terjedtebben: üllepedik, telepedik, gyarap-od-ik. És midőn ezen atyafiak folyvást élnek, miért nem állapithatnák vissza, kiaszott rokonukat. Egyéb iránt alap, ál-ap után állap gyök állap-ik-hoz t és p közötti betűcserével állat után kerekedék elé, mit *ül-et* és *ül-ep* világosan mutat. S a' tel-ep, gyarap is hát tel-és, *tel-et*, gyar-ás, *gyar-at* (jár-at) átcsirázása. — Felső Alap, Alsó Alap, ma népespuszta Fejér vármegyében. A' bécsi codex pedig 101d. lapján állapik igének tétető alakja fenforogtát is mutatja e' mondékbán: alkota arany oszlopot és állaptatá ötöt Durannak mezején, 's úgy vala hát: *üleptet*, *teleptet*, 's *gyaraptat* is. Amand, keresztnev, a' 10 lapon, Sz. Amandus után.

Ambros, lön Ambrosius-ból. 4 lapon áll: Szent Ambros doctores = doctor is. 38 lapon: Okát veti szent Ambros doctor.

Anglis ország, a' 11 lapon: hogy anglis országba voth (volt) nemine-mü szerzetős. 36 lapon is így. Ma: Anglia, Angolország, Angolhon.

annera menere, a' 35 lapon. Ma: annyira mennyire, mikből az eredet kifejtése már tétováztat. De, a' még gyököknél maradt *annera*, *menere* tisztán mutatja, miként len *annera* összetéve *az* és *né*-ből, honnan *né*-ha, *né*-ki, *né*-mely; *menere* pedig csak *men* gyökből, honnan: *men*-d (ma: mind,) *men*-t, ige-gyök hajta elé. És hogy csak *men* a' gyök, látható az 1 lapról „mene kín, mene nagy,” a' 2dikről „mene mértékkel te méröd, anneval mérik neköd is, a' 3dikről „menevel töb, anneval több,” írásában. 's megmarada ez a' 61 lap szerint, ragul is úgy, hol ekképen áll: „Es holofernesnek valamene kincse volt, és mindön jelös jószága valamene volt.” Az idebb meglágyított *n*-nel irandó volna hát: annyira, menyire.

aranyas beszédü szent János doctor, 13 l. aranszáju szent János, 43 lapon.

áros, a' 23 lapon áll: „hogy az ország után (ma utján) jünének áros embü-rök terhes tevékkel.” Áros emberek helyett Károlyi Gáspár, Ismaelitákat mond. (Im a' magyar Ismaeliták.) Sándor István így szól erre nézve Sokfeléje VIII. darabja 159 lapján: „Áros és árus közt különbözés vagon. Áros igazán annyi mint *pretiosus*, Árus pedig mint *Mercator*. Valamint *Mercator*, Merxből eredett, úgy Árus is Áruból szint aképen, vala-

mint ezekből: ágyú, bosszú, gyanú, szomjú; ágyus, bosszus, gyanus, szomjus.” De, ez nem úgy van. A' tatrosi 1466beli másolat 57, 62, 123d. lapján „bozzofag, bozzofaggal, bozzofagomot” áll, Molnár Albertnél 1608ból, *gyanó*; Milotai 1653beli agendája 203 lapján *gyanós*. Szomju, hajdan szomiú, mint hosszu: hosziú, asszu, asziú, nem idevaló, mert milyenző, nem főnév. Ágyu-ról másutt majd. Bosszó, gyanó, részesülők, milyként áro is, még keleten divott: *árok*, *ársz*, *ár* ige után, a' hogy a' bécsi codex 231d. lapján e' mondatban: „ki árokat gyűjtött” látjuk. Áro, o és u közötti cserével lön áru, miként, dar-ó, gyür-ó, fal-ó, saró, sanyaró, szerő, vál-ó, ham-ó után: daru, gyürü, falu, saru, sanyarú, szerü, válu, hamu. 'S *áros* vagy *árus* úgy mindegy, a' hogy: homos, homus, (ma hamis) alázatos, alázatus. 'S hallható kolomp-áros, zsibáros, vasáros, könyváros, vasárus, könyvárus. A' bécsi codex 44 lapján áll: Mardocheus *nevő*. Milotainál 225d. lapon, *keserő*; 's ez ma: nevü, keserü. Sándor, említett VIII. darabja 89—197 lapjain konkolyos buzának árosa, és árusa.

ártandó, 9 lapon: ez elyetén rágalmazó ebnek, (u. m. rágalmazó embernek) szája, nem csak dohos, de meg igen ártandó es, ma: ártandó is. Dohos mellett hát, ártalmas helyett ártandó áll, 's nem csak azért hogy azzal jövődöbéli ártalom legyen éreztetve, hanem mivel a' részesülőnek jövő ideje főnévül 's millyenzőül is vétetik, miként: „halandó, esztendő, jövődö, illendő,” mutatja.

as szony, as szon embör, asz-

szoni állat, a szszonnép. Mindenik külön értelmű. *Asszon, asszony*, csak magára, felsőbb 's kitünőbb karbelit illetett, noha ezt a' sz. ferenczes irópater megvété. Így áll a' 31 és 32 lapon: „te vagy mindön jóságnak kernalne azzoña.“ A' bécsi codex 67d. lapján is „királné asszon“ áll, 's ugyan ott „szolgáló lány pedig követi vala ó asszonyát.“ „Itten továbbá a' 38d. lapon: Szent Cecilia azzon es (is, ki,) *aranyas bársonnak* alatta ciliciumot visel vala! 24d. lapon: azzoñanac szertelen való szeretetét reá (Jósefre) támasztá, u. m. Farahó kerály odvarbirája (országbirája) Fufifár asszonyának = feleségének. 40 lapon van: Hogy neminemü jámbor azzoñ, ki *nemmel* nömös vala mind test szerént, mind lélek szerént, ez jámbor azzoñ az kórokon legjonkáb az poklosokon igön könyörül vala. És történék hogy az jámbor azzoñ találá egy utálatos poklost, és akara neki alamisnát adnia.“ Tehát kijő, hogy ezen nagy nemü, nemzetségü nömös asszony, gazdag karbeli volt. Azonban itt utána van vetve: kinek felele ez azzoniállat. 43d. lapról 44dikre fordítva áll: Vala néminemü jelös vitéz, ki magának ven feleséget, és ű tüle szüle egy szép ferfiu gyermeköc (azaz gyermeköt) és ez azzoñ meghala, len ugy ennek utánna hogy más feleségöt hoza, és az iregység űtet meggyőzé, és az urának gyermekét megölé.“ E' tetteért már alább „azzoni állat“ nevet kapott, de még is, *asszony* czimnel még háromszor említetik, sőt azon kívül egyszer, mint: asszony feleség, másszor épen: „jámbor asszony,“ midón már vas retesszel, *cili-*

ciummal övedzé igön szép feje, igön szép tiszta testét, és magát „ostorozásnak miatta vérbe keverte vala.“ Undok erény. 38d. lapon fordul elé: „egy özvegy azzoñ, kinek csak két fillére vala, azt is istennébe (isten nevébe) adá“ de meg, Krisztus jellemzése így áll felőle: Bizon mondom, hogy ez azzoniállat mindönnél töb alamisnát ten. 55 és 56d. lapon van: Judith azzon, ki vala özvegy, gyenge. Ez nömös szép azzoñ. — Molnár Albertnél 1604ből: domina, urné asszony. *Asszon embör*, átaljános nevezetül van a' 11d. lapon: „voth (volt) neminemü szerzetös, azzoñ embör vote, férfiu vote (volte?) nem mondja.“ Asszony ember, Molnárnál *mulier foemina*, így: *Mulier*, asszony, *muliebris, mulierarius*, asszony emberes. *Foemina*, asszony, *foemineus*, asszony emberi. Bálint és Tamás 1437—1441 közötti fordítók ezt: *nemberi*-nek mondák, miként a' bécsi codex 44d. lapján Eszter II. könyvében következőleg szóltak: a' *nemberieknek házába, in domum foeminarum*; királi nembereknek fejedelme, *custos mulierum regiarum*, vegyenek nemberi ékes öltözeteket, *accipiant mundum muliebrem*; hogy nemberiek számába tartatnék, *ut servaretur in numero foeminarum*; mellek nemberi ékes öltözetre illnek vala, *quae ad cultum muliebrem pertinebant*. Asszoni állat közösítő értelme, ki volna, gondolnám: fejtve *állad* = állat szónál, 's ahhoz képest bizony a' régibb korbéli magyar asszony embör, megvettetését nem érzé úgy nevezetetésével. Hogy is? Midón a' mai: „állatot“ ő maga is *bestyének* mondá. Eléjő itt a' 32d. lapon: ha tekintesz

az nagy bűnös szent a33oni állatra magdalombeli Máriára „48d. lapon: ekképpen készerejtetek ez kárhozott asszoniállat igaz feleletre.“ stb. ASZ-SZONYNÉP is elékerül.

asztag, az 5d. lapon: „ondogságnak aztaga és gyógytevénye.“

asztalnok, 10d. lap.

B.

békélik, a' 42d. lapon így: „istennel meg békélik.“

békélködik, 31d. lapon: „hogy az atyafiaknak lábokhoz bekelköggec, = békélködgyék. Gyönyörű kifejezés.

Bernárd, Bernardus után 31d. l.

bestye, 1. 4. lap. bestia.

bevség, bevségös, 30d. l. ma: bévség, bőség. 24d. lapon van: igen nagy bevség, hét bevégös esztendő. 35d. nagy bevségös érdöm. Ezen nyelv- emlékb. mindenütt sok ó-zés van, 's az irónyelvbe kapott *bőség* helyett még is *bévség* áll. Mit jelent ez? Azt, hogy a' gyök nem *bő*, hanem *be*'s *bel* után *bé*v. A' legeslegelső hangokból származott szógyök nagy része mind e-vel fejlődött.

bin, ma bűn. 12d. lapon áll: halálos bin, 6dikon ördögi binök. 22d. l. binös. és ó binét, 33d. l. sok binei, 34d. l. új binének megbocsátását, 35d. minden bine. Így erede *in* szómagról: bingyó, bimbó.

bizon, főnévül, mai: bizonyosság, helyett, a' 27d. lapon: „hogy ez bizon legyön meg irta szent Lukács.“ 33d. lapon van: „bizon törödelmesség,“ 's itt *bizonyos* gyanánt.

bizonyával, 47, 67d. lap. Most: bizonyára, bizonynal.

bódog, l nekül. 30d. lap: bódog anya,

ebbelől engömet bódogok mondanak, 37d. bódogok kik háboruságot szenvednek igasságért.

bódogság, 6d. bódogságos, 43d. lap. bódogtalan 28. Ma: átaljánosabban: boldog, boldogságos, boldogtalan. Akár *bod*, akár *bol* gyökből erede, mindenik egy értelemre fejlőd. *Bod* után van: bod-or, a' mi körben hajlong: bód-or-og, a' ki többfelé járkal, köröz. *Bol* után pedig bol-ong, ki ide 's tova tévedez, mint a' bol-ond; ból-int, ki elszunnyadt ültében 's feje erre amarra hajladoz, boly-ong mint a' hangya, bolya körül. Ez ikrek közül azonban szebb eszmét ad *bódog* írása.

borju orcza, 68d. lapon: „O szerzetös, minemü borjú orcával kérsz temmagadnak bocsánatot.“ Az a' borju orcza!

búcsu, a' 34. lapon tizenegyszer jó így elé. Nem *bulcsu*. 'S a' vele egy ivadéku *bocs* gyök és *bocsát* ige származékai is itt: bocs-átkoznak.

buzgóságos, 29, 33, 37, 71d. lapon.

Cs.

Csimota, 15d. lapon: „o átkozott nyelv, (a' ragalmazóé) o iregységnek kegyötlen *Limotaia*. Csimota = csemete, betücserevel, miként rakottya = rekettye. Molnár Albertnél 1604-beli irással: *czimota*, *Ramus tenellus*, *novella*. A' Tájszótárban, balatonmelléki szóul hozza elé Horvát Zsigmond: „gyenge növény, hajtás, nevendék gyermek“ értelmével. Én 1843b. Kaposvárott pátrói embertől hallottam.

csodálkodik, 37d. l. „Lodalcodek ez új nagy buzgóságos törödelmességén.“ Tehát itt nem: *csudalkozék*.

csöppenet, 34d. l. „hogy csak egy csöppenet vére elég volt vóna.“

D.

dagaszkodik, 53d. lap. ma: nagyon megharagszik.

dihüt eb, 12. dihüt ebek 48. = dühött.

dÿs eb = dihös, dühös, 12.

dögletös, 61d. lap, Olyan mint szögletös, szeglet-es.

dögletösség, 62d. lap. Ma csak dögletes, dögletesség. Amaz első fok, ez második.

dreca, 34d. Talán tollvétés, dereca = dereka helyett, mi az értelemhez illenék, derék, corpus, membrumgyanánt vétetvén miként Molnár A. magyarázá.

E.

el, a' 24d. lapon e' szerkesztésben: és hogy el igen készerejtené őtet.

elő szüleink, 18d. lap. Ma: első szüleink.

elesztéb, 3d. lapon: elesztéb mondaték, 6d. lapon: „Elesztéb lássok azt meg, hogy hányképpen leszön az rágalmasság.“ Ezután jó: *Egyképpen* leszön, *Másképpen* leszön, ... *Harmadképpen* leszön, ... *Negyedképpen* leszön stb. 15d. lapon: Mert valaki teszi az rágalmasságot, ez elyetén *elesztéb* azt jelenti, ... és *ennekutána*. 23d. lapon: „és az *elesztébi* tisztossége megadattaték.“ Itt meg annyi mint: *elébbi*. 36d. lapon: oly embör, ki megyön szerzetbe, elesztéb istennek adja mindön ez velági jószágát.

Eléztéb, az 1437—1441 közötti bécsi codex 9. 16d. lapján a' deák prius értelmével áll. „Eléztébéli“ ott annyi mint: *de primis, prior*.

eleve, 5d. lapon így: és ha eleve tekint, ma: előre.

elől, 27. lap. hogy az kerek menével elől alá jár, annéval jár fel utol.

engesztel, 56d. lapon: „és engesztelje mind ű hatalmának alája,“ azon értelemmel áll, hogy a' városokat engedelmessekké tegye.

É.

édösségös illat, 9d. lap, édösségös vigaság 30. 61. Most csak: *édes* vagy *kedves*. Vesztve hát azon nagyított kiterjedtebb értelemcsin, melyet a' *ságos*, *séges* rag festérelig épen úgy éreztet, miként igéinknél az izekig aprósító: *dogál degél* rag.

édösködik, 5d. lapon: az isten szerető lélök, gyenyerködik, édösködik és vigadoz az isteni szent szeretetbe.

éfé1, 19d. lap. éfelen v. éfelen felkelés, ma éjfé1kor. Látszik itt, miként volt a' mai *éj*, csak *é*, valamint a' mai, *fej*, *kéj* is csak: *fe*, *ke*.

éktelenség, ékösség 2d. lap. A' gyök, látszik: *ék*, a' mi, csak eszme. Ék-ös már a' miben *ék* van: *ékösség* = *ékesség*, terjedtebbnek eszméje. *Ékességes*, megint a' nagyobb *ékesség* milyenzője. Így van „nagy *ékösségös* szépség“ a' 41d. lapon.

érdömlenéje, 36d. ma: érdemlené. Ilyen harmad személyrag itt: akar-nája.

értenönk, 17d. 's ugyan e' lapon: ösmernönk. 'S a' jelenidő többesének első személye mind így *onk*-oz, *önk*-öz, mi helyett ma *unk* *ünk* hangzik. *O* és *Ö* é szebb? vagy *u* és *ü*? 65d. lapon van: *uronk*, 66dikon *nekönk*, 's így a' többi lapokon, ma ez is: *urunk*, *nekünk*.

E.

egy képpen, 6d. lap, ugyan ott: he-
tedképpen-ig.

egygyesülni 28d. lapon, így: és en
hozám egésületel.

Egyiptom, 24d. lapon.

esztróba vetött szép hus 8d. lap.
Parancsolá hogy ütet felvongák az
esztróra. 28d. l. Esztró, vagy eszter-
ró, Molnár, Párizpapai, Sándor, Sza-
bó szószorzatában nem áll. A' Tájszó-
tárban kemenesali szóul van: eszteru,
mint folyóvíz árja gátjaul emelt erős
töltés. Oda kell vala tenni: magas
kecskelábokkal, fagerendákból. Uj-
faluban, Asszonyfán a' Rába mellett:
ösztrü, = össze eresztett faállvány,
gátul.

F.

Fe, 23d. lapon: ez megpéldáztaték az
kerálnak fepohárnokán, azaz maisan:
fópohárnokán. 34d. l. mert miképpen
az eleven felül elszakadott tag meg-
hót. Ma: fejtől, főtől. *Fe*, még ke-
leten eredett gyök, abból a': fejedelem,
melyet a' legsűrűbben ó-zó népszak-
asz sem monda 's nem mond fője-
delem-nek. Fő, len *e* és *ó* közötti
cserével. 'S így áll a' 35d. lapon: fő
ellenség.

fegyelem, 57. lapon: ki vagyon min-
den nemzeteknek fegyelmére... a'
te fegyelmed elhírhütt. *D* és *Gy* közötti
cserével len: feddelem.

fegyelméz, 14d. lapon: „hogy atyja-
fiát binéről fegyelmezi“ ma: feddi.
A' gyök, látszik, fegy, ez pedig meg-
fogant *j* és *gy* közötti csere miatt
vagy által *fej* után, mert a' fegyel-
mező, akaratos fejet, fejest tör meg,

és a' fegyelemmel biró, fej-el, fejeént
cselekszik, miként a' szem-elő, kar-
oló, térd-elő, láb-ol-ó, szemével szem-
el, karával kar-ol, térdével térdel,
lábával lábol 'stb. Fej-el után *l* és *j*
közötti cserével len:

fejejt, fej-it is, melly ige a' 16d.
lapon ezen akasztófás mondatban áll:
Te vagy az, ki még az istennek fiates
(fiát is) az magas akasztófára fel fe-
iegtéd, = fejejtéd fej-ítéd.

fejt, igénél megint *l* és *j* cseréje tü-
nik elé. 16d. lapon: te vagy az át-
kozott nyelv (rágalmasságé) ki jó ba-
rátságot megfejtesz.“

fe kö t, = feket. 40d. lapon: és ú ágyá-
ra feköte, (feketé). Ma: fekteté. *Feketés*
fektet között az a' különbség volt, a' mi
jár-at és *jár-tat*, *lök-et* és *lök-tet*, *vár-*
at és *vár-tat* között van. *Fek* gyök
után *feketé* tehát helyesebb az ottani
értelemhez, mintsem a' mostani:
fekteté.

fe kö t né je, ugyan a' 40d. lapon: így:
„hogy az önön tulajdon ágyára fekötné-
nie üt.“ Ollyan harmad személyrag,
minő felebb: érdömlenéje, mert rag
szeréntibb is: fekötné-m, feködné-d,
fekötné-je, mivel *fekötné* után az el-
ső személyrag *m*, a' másodszemélyé
d, a' harmadiké *e*; vagy, hang ren-
dében: *a*.

feljebben annál, 6d. lapon: „más-
képpen leszön az rágalmasság, miko-
ron az hallott gonoszszágot másnak
mondja feleben annál menere
hallotta.“ 43d. lapon áll: „tekints fel-
eben és vedd jól eszödbe.“

felség, névzó, ma csak királyt illet,
eszméjét melyből arra ment a' 18d.
lap mutatja, ebben: „három foglyak
közzül egygyik véteték ki tömlöz-
ből akasztófára, másik élesztébbi

tisztösségére, harmadik kedeg igön nagy felségre és nagy uraságra.“ Ugyan ott: vetetnek nagy felségös tisztösségre. Ellenkezője volt: alság, alságos.

felső, 61d. lapon: monda mind az nép nagy felszóval.

félelm (félelem) és *l* kipendülésével *félem*, 20 lapon: mindön félelm nekülön, 21d. lapon: félelm nekülön elteszön, 57d. lapon: nagy félelem esött reáok. *Nekülön* szónál azonban *l*, nincs kipendülve: *nelkülnél* van hibásan belépítve.

fényösségös nap, 29d. lapon-

fesöl, 42d. lapon „ű közöttte és az bñös embör között való barátság megfeszöl“ Feszöl, feslik, hát úgy volt: miként: oszol, oszlik; foszol, foszlik; omol, omlik; bomol, bomlik stb.

fil, mai írásnyelvben *fül*. 13d. lapon olvasható: a' halgatónak filébe... mene rágalmasságot te halgatsz, ane ördögöt filedbe vész... Neadjátok ti filetöket az rágalmazónak beszédének halgatására. 1842-ben parádi palócz mondá hallatomra egy siket asszonyról: rossz a' fili, azaz file. 'S azt hiszem, *fil*, a' magyar szólam megkezdésekor szó, mert az *il* szómag sorában levők mind valami élesre hegyezettre csillogóra messzére kihoszszulót elterülőt jelentenek, miképen: *il*, után: *il-an*, *il-ik* (ma: *illan*, *illik*): *bil* után: *bil-ing*, *csil* után: *csil-og* (ma *csillog*): *gyil* után: *gyil-ok*; *mily*, *nyil*, *sil*, után: *sil-ány*, *til* után: *til-os*, *vil* után: *vil-og*, = *vil-ág*, *vil-ám*, ma: *villog*, *villám*. *Filét hegyezi* miként mondjuk, *ló*, *nyul ember is*. *Ül* szómag sorában pedig, *gyül*, *hül*, *sül*, *szül*, *zül* értelme: összetömögülés. *Fil*, *i* és *ü* közötti cserével len *fül*-lé.

füstöl, 7d. lapon. Irónyelvben ez is ma: füstöl.

fog, 29d. l. illy szerkezetben: Rividen szól, de igön nagyot és igön sokat fog. *folyam*, aprózó igéül is látszik a' 71d. lapon álló e' mondatban: ha... ájojtatossággal folyamandol. Ollyan lett volna tehát; *foly-am-ok*, *foly-am-sz*, *foly-am sora*, minő: *ter-em-ek*, *ter-em-sz*, *ter-em*.

fondorló, 7, 68d. l. Ezt ma elfeledék, 's kezdve lön: cselszövő.

fordejtő, 4d. lapon: elmének elfordeytoia.

fuldal, 11d lapon: nyelvének alatta férgecskéek vadnak, kik az ü nyelvét fuldalják, és fuldolván, az agya velejét meggerjesztik. 12diken is áll: fuldalák.

futos, 12d. lapon: ede 's tova budosik és futos. Nem: futkoz. Molnárnál 1604ből van: futározó, *vagabundus*, *discurrens*; futkározás, *discursio*, *vagatio*, *catulitio*; futkosó *cursor*; futkos, *cursitat*. Fut igének így első aprósítója *fut-os*, második: *futkoz*. Ollyan: *rep-es*, *rep-k-ed*. A' Tájszótárban: *futos*, (székely ajakon) tehát, mikor bikát kívántat vele ösztöne.

G és Gy.

generüségös vendégség, a' 28d. lapon.

genyett, 3d. l. e' mondatban: az iregy (irigy) embör, más embörnek bódogságából bódogtalanná és genyetté leszzen.“ Mit tesz ez? Molnárnál: *genetség*, *genyetség*, *sanyes*, *pus*, Sándornál, *genet*, *genőcse*, *pus*, *sanyes*, *genetség*, és a' Tájszótárban: *genyete*, balatonmelléki szóul, erdei növény bötyktelen szárral; *genyőte*

pedig, mint kemenesali szó, = haszontalan hagymalevelű fű, és *hőle genyőte* is, annyi. Ide azonban egyike sem illik, hanem ezekről képletesen lehet kivenni „genyett embőr“ jelzését. Genyettnek érté cseribarát írónk azt, kit irigy belevődése, lelke marása, ernyedtté, gyengülővé teszen. Geny értelme ma is: puha, elterjedő, lágy, folyó, 's így *eny* szómag jelentékét viseli, mellynek sorában: feny, heny, keny, meny stb. is áll. Az ezekhez tett ragokkal lett; feny-ő, heny-e, keny-er, kény-es, kény-eső, mind puhaság, szétfolyás eszméjét támasztja. Igen a' legeslegesibb *gen*, *gyen* gyökeresztés nyomán marada hát

*gyeny*erűség, a' 2d. lapon így: az megszokott binnek *gyeny*erűségébe élhettek volna,.... binbe *gyeny*erködött; az 5d. lapon pedig: „*gyeny*erködni az jó vendégségbe.“ 69d. lapon: semmi *gyeny*erűségösh. *Gyönyör*űség, *e* és *ő* közötti cserével lett. *gyengeség*ős szent asszony, 61d. l. *Gergör*, 2d. lapon: Ötöd okát veti szent *gergör* doctor. 39d. l. „Mert úgy mond szent *gergör* doctor.“ *Gregorius* elsőbb átvétele. *Gergöly*, *gergely*, *r* és *l*, *ly* közötti cserével későbbben kelt ajakra.

Gyerson János doctor,, 70d. lapon: halgassad *gerson* iános doctornak mondását.

gyilöl és *gyülöl*, 41d. lapon: „kik titöket *gyilöl*tek.“ 51d. lap: olyan igen nem *gyülöl*. 69d. l. „tégödet *gyülöl*.“ *Gyil* gyök után van *gyilok*, ezzel *öl* a' *gyilkos*.

gyojtokány, 11d. l. „az agya velejét neminemü *göjtoca*nnal meggerjesztik.“ Ma ez: *gyufa* helyett lehet.

gyóntó pap, 23d. lapon, és a' 47-diken így: „ez csodálatos dolgot sem az *gyóntó* sem az *gyónó* nem látják vala.“ Ollyan mint *bánó*, *bántó*. *Gyóntó* ma hibásan: *gyóntató*. E' kettő között az a' különbség, mi: *bontó*, *bontató*; *rontó*, *rontató*; *döntő*, *döntető*; *öntő*, *öntető*; *gyártó*, *gyártató* stb. között. A' cselekvő hát ezután is újra *gyóntó* legyen, a' cselekedtető pedig marad *gyóntató*; miként *szerkesztő* is el lön különözve a' *szerkesztető*-től.

győjtevény, 5d. lapon: *ondokság*nak asztaga és *göj*teuene. 'S ez: *gyökszerintibb*, mert *jó-it* után lett *j* és *gy* közötti cserével: *gyóit*, *gyóító* és *győjtevény*. Azután *ő* és *ű* közötti cserével: *gyűjt*.

győződelm, 60d. lapon.

III.

haborojtója, 4d. l. ma *háborítója*. *hadar*, 25d. lap. miképen az *kévét* sokképen *nyomorgatják*, mert *élesztéb* az *sarróval* levágják és egybe szorejtják, és ennekutánna megcséplik és *meghadarják*. — *Had* szó értelmére vezet.

hagy, 37d. lapon: Ma *átaljánosabban*: *parancsol*, *rendel*.

hambor, 87d. lapon: eh *hambor* doctor, azaz: e' *jambor*. H és J cserél.

hamisojt, 15d. l. szüzeket *hamisojtasz*, = *reájok hamis hirt költesz*.

hangosság, 63d. l. „miképen az *ének-lőnek* szava *hangosság* nekülön.“ Úgy látszik = *összezenegés*, *harmonia*.

haragosság, 15—16d. l. „te vagy az *átkozott* nyelv, ki *haragosságokat* nem szünöl *feltámasztanod*.“

harmicz penzön 24d. lapon: *har-*

micz esztendeig 33d. lap. *harmicz* egész napig, ma: napig. 61d. lapon: Ehhez hasonlóan még nem régen *mindég* vala irva. Horvát Endre kezdé hatással: mind-ig.

hárum, a' 39d. lapon. Ma: három.

hasonl, *hasohl*, és *hasonlatik*, 8d. lap. „szent irás hasohlya kilömbki-lömb bestyékhez.“ . . . Hasonlatik szent irásba az rágalmazó embör, eleszteb az ebhöz, 11d. lapon: szöl mi atyánk szent bernardinus ez rágalmazásról kit hasonlott nem csak az ugató ebhöz, de még hasonlotta az megdihütt ebhöz is. *Hasonl* helyett ma: *hasonl-it* divik, *hasonlatik* helyett pedig: *hasonlítatik*. Ama régi *hasonl*, = *hasonol*, olyan volt egyéb-iránt, millyen itt a' 6d. lapon: e' latin mondat: *Qui servit Deo*, regnat *ut leo*, fordításában: Valaki istennek szolgál, *ország* úgy mint oroszán; és olyan a' ma is divó; *ajánl*. Volt pedig *hasonlok*, *hasonlasz*, *hasonl* = *hasonol*, és *hasonlom*, *kasonlod*, *hasonlja* = *hasonolja*. És *has-onl* úgy len: *has* után, miként *segél*, *seg* után.

hasohló, 22d. lapon kik ú hozzá *hasohlók*. Ma: hasonló.

hasonlatos, 8d. lapon: ez elyetén rágalmazók hasonlatosok az mézárós ebeihez. 38d. lapon: angyalokhoz is hasonlatossá lesznek, *Hasonl* ige után, *hasonlás*, *hasonlat*, *hasonlatos* úgy volt, miképen *utál* ige után, *utál-ás*, *utál-at*, *utálatos* van.

használat 43, 66d. lapon.

használatos 7, 43d. l.

hatalmasságos szent szeretet, 31d. és 60d. lap.

heába, 31d. lapon: „mind heába vagon.“ E' sz. ferenczes író szülőföldén *he* gyökkel, mi, másutt meg *hi*.

He után len: személyragozással: *he-om*, *he-od*, *he-a*, 's ebből a' beható ragu *heába*, itt.

hejt, ige gyök és név. A' 66d. lapon: „és az hejtogból (heytokból) bölcseket teszön.“ A' bécsi codexben van *heit*, így a' 154d. lapon: „tudjad magadat heitnak“ azaz: bolondnak, kinek esze hea, hja, ki észnek van heával, hiával. A' tatrosi másolat 29d. lapján is *heit*, áll ekképen: „hasonlatik *heit* ferfiuhoz,“ azaz: esztelenhez, ki *esz* heával van. *Heit* helyébe *hejt* úgy lön, miként *sejt* van *se-it* helyett.

heu dicsőség, 27d. lapon. *E* és *I* közötti cserével, ma: hi-u.

heusagos gondolat 65 és 70d. lapon: a' mi *he-ányos*, nem szilárd.

heuolkodó szó, 49d. lap, melly *heu*, azaz: benne semmi sincs.

hevon, 62d. lapon: „és ennet (innet) *heon* meg nem térhet“ azaz: üresen, semmivel. A' temetési beszéd 1171 köröli másolatában *v* kipendültével van *heon*.

hirhözik, 58d. lapon: „neved mind közönséges földön elhírhözik.“

hirhütt, 57d. lapon: az te fegyelmed (fenyítéked) el hírhüt...

I. J.

idegönül, 4d. lapon. „kinek elméje elidegönül, esze elvesz.“ Margit élet-irása 302d. lapján pedig van: „idegen vala teste minden fájdalomtól“ 's 348d. lapján áll: „Agnes asszonnak ő elméje okossága elidegenüle.“ *Idegen* értelme ennél fogva: forgás, járás, távolság, *ig* v. *id* gyök után, mellyből *ig-ő* = *id-ő* van.

iduölül, 23d. lapon, *idvözül* vagy *id*.

- vezül* helyett. (*Idvölül* nyomtatása, elvétel.) *Idvölül* és *idvözül* között hát olly különbség volt, millyen ma is van: ut-*al*, és ut-*az*; fej-*el*, és fej-*ez*; lov-*al*, és lov-*az*; tek-*él* (tök-*él*) és tek-*éz*; szer-*el*, és szer-*ez*; viz-*el*, és viz-*ez*; kereszt-*el* és kereszt-*ez* stb. között. 'S mutatja ezt,
- idvözülendő*, a' 16d. lapon. Kétféle értelmet kifejező igéül lehet így újból: *idv-el*, *idvelni*, és *idv-ez*, *idvezni*, aprózva pedig: *idvez-el*, *idvezelni*. És hátha azt mondanók: legyen ezután: *gratulálni*, magyarul: *idvelni*, *gratulatio*, *idvelés*, *gratulans idvelő*. Meg: hátha el is fogadnók. *Idv-ez*, *idvez-el*, *idvez-ül* ige maradna: boldogulás, *idvesség* eszméihez.
- iffü*, 23d. lapon: „zent Josephre, ki vala ártatlan *iffü*.“ 24d. lapon pedig: „*iffünac*, ez zent *iffü*.“ 50d. lapon áll: „*iffü* gyermek Daniel“ a' mi anyyi, mint gyermek korból ifjúba nevedő. Helyesen jegyzé meg Nagy János, Tiszta magyar gyökök czimü koszorúzott felelete 216d. lapján, hogy *ez*, *iv* és *fi* összetétele, *iv* t. i. *progenies*, *soboles*, *foetus*, értelmével vétetvén. *Iv* gyöknek fajzást szaporitást is jelentése fenn van lám a' „halak *iv-ása*“ mondásban. *Iffü* tehát = *iv-ásból* (szaporitás indalatából) eredett *iv* = *if*, és ennek *fi-ra* úgy lön fordítása miként rét = tér, sor = ros. A' tihanyi codexben csak *ifu* áll, vagy szokott összerántással, vagy *ivu* helyett.
- imád*, 39d. lapon: „és *imád* érötte.“ 41d. lapon pedig: „*imádatok* (*imágotoc*) az titöket háborgotókért.“ Ma: *imádkozik*, 's *imád* csak szenvedő raggal. Amaz is megint felébbreszthető.
- imádságos*, 65d. lapon: légy *imádságos*, és *imaságos*. Mindenik *imagyökről*.
- indultatik*, 22d. l. Ma: *indítatik*.
- ingyen* sem várnája, 45d. l. Ma: *sürübben*: korántsem, épen nem.
- inynya* ada belöle, 17d. l. „*inna* ada belöle. *Inna*, van, *innia* helyett.
- irásmagyarázó* mestör 2. 3. lap.
- irattatik*, olvastatik 10d. lapon. A' szent ferenczes atya sem vigyázott, kell vala: *iratik* olvastatik.
- iregy*, 19d. lap. „Kain vala *ireg*.“ *E* és *i* közötti cserével lön: *irigy*. *Iregy* pedig *ireg* ige után lett. *Iregy* *irigy* ember, *ir-eg* forog mérgében. 3d. lapon van: „sok *iregység*gel; *iregység*nek használattyja“ 44 l. az átkozot *iregység*.
- irván* vagyon, meg vagyon *irván*, vagyon meg *irván*, 3. 11. 23d. lap.
- istenség* 67d. lap.
- istenszerető*, 5d. lap.
- jajveszík*, 1. 69d. lap. *Jaj* és *veszék* összetétele.
- jelösb*en 11d. lap: Ma: *jelesebben*, *jelösebben*, *főképen*.
- jeso*, *ieso*, 13d. lapon: a' jóiesot mind hoz'á tartozóval öszven. 20. „a' jóiesot meggyülölé.“ *Jeso*, = *Jesu*, *Jesus*.
- jobbágy*, 24d. lapon: mind az országbeli *iobbagoc*, *urak* és *bölcsek*. Mintha már ekkor kezdették volna mai értelmét.
- jog*, 6d. lapon: „ha *kedeg* tekint *iog* felé“ azaz, ma: *jobbfelé*. 'S kellene csak: *job*.
- jonkáb*, 40d. lapon: „*legioncab* az *poklosokon* *könyörül* vala“ = *inkáb*. Eléjő „*inkáb*“ a' 49d. lapon kétszer. I és N közé O csusztatással úgy lön: *jonkáb*, miként *IG*, *IH*-ből *jog*, *juh*.

jóság, 19, 20. 33, 40d. lapon a' mai: *jóság*, értelmében áll. Így lön megfordítva, *Orság* után Ország, Orság jelentése meg vált *Urság*-gá Ursággá is. A' 36d. lapon azonban „velági jóság“ már maiképen véve áll.

K.

kaczország, 49d. lapon: „és ez eleyen (ilyen) caczorsagnac binébe.“ Ma: kaczország. Akkor, a' hangrendben.

kajált, 21d. lapon: „menybe caíáltó bin.“ 37dikén: monda ez binös embör nagy caíaltással. 56d. lapon: az köznép kezde caíaltani. 59d. l. és caíalta Judith, Változatai: keált, kiált. A' Virginia codex 39d. lapján is „kajált“ áll e' sorban: „és ű sirtába kezdé kajaltani magát býnesnek.¹⁾

kalada, 8d. lapon: addeg a' binnek caladaíabol ki nem megy. Kaloda, mellyben az embert jól elkallják.

kaszdagságos, 25d. lapon: cazdagfágos asztal. 28d. lapon: cazdagságos vendégség.

kellemetős, 38d. lap. Maradhata ez fenn már ekkor is csak magára, *kell*, *kell-emből*, *kellemet* után, mit meg *kellemés* ereszte, de már se *kellemés*, se *kellemet*, elé nem fordul. Pedig olyan helyesen volt, miképen még ma is él: *foly*, gyökből: *foly-am*, *folyam-ás*, *folyam-at*; *vill*, gyökből: *vill-ám*, *vill-ám-ás*, *vill-ám-at*.

kellőkenyer, 25 lapon, azaz: *tetsző*, a' millyen *kell*.

keménységős, 20d. lapon: *kemenységős* gyűlőség.... meg *kemenül*.

képmutaló, 14d. lapon: *képmutalóknak* döge. 68d. l. ki mindön kép-

mutalást eltörsz. Ma, csak *képmutató* forog fenn. L és T között van ugyan betűcsere, de *al* és *at* rag is különböztető.

keralné asszony, 32d. lapon.

kesleli, 40d. lapon: „*késleli* vala útet az bemenésről.“ Most inkább majd községesen: *késlelteti*. Pedig különbség van: *késeli*, *késel-el-i*, azaz *késleli*, *késlelteti* között. *Késsel* *késeli*, más hangu *e*.

kesalkodás 28d. lapon: „*az ű kinynyát és kesalkodását*“ Molnár 's Párizpapai nem tevé szósorába, de Sándor Istvánnál 's a' Tájosztárban sincs. Értelméhez vezethet: *kes*: (ma: *kés*,) *kes-er*, *kes-erő*, *kes-ely*, *kes-e*, *késafa*, mi a' *székelynél*: *kesefa*, *keser*, ma: *késér*, *kisér*.

késerteni, 23d. lapon „*akará útet háboruságnak tűzével megkeserteni*.“ Későbbben len majd: *próbára tenni*. De ki van már megint szépen vetve, a' *próba*, *próbálás*, *próbatétel*, 's okosan elfogadva: *megkésértés*, *késérlet*.

keserőségős, 1. és 36d. lap.

keszerejtetik belől szivébe, 22d. lapon: *keszerejtetöm* nektök igazat mondanom, 48d. l. Ma *kényszerít*. *Ke* gyökhez függede *j* is, miből leve: *kej*, *kéj*, *J* pedig cserél *Ny*-nyel. *Ke* meg *szer* összetétével len: *keszer-it*.

kezdetik, áll a' 6, 66d. lapon: *kezdetnek*, 16-diken: *kezdessék* a' 33d. lapon. Tehát nem olly tévesztéssel millyennel a' mai: *kezdődik*, *kezdődnek*, *kezdetessék* forog fenn.

kevestönne, = *kevestönnyi* a' 23d. lapon: *T* és *K* közötti betűcse-

¹⁾ Küldé e' codexet hozzám 1844b. gróf Dessewffy Virginia, gr. Dessewffy József igen tisztelt emlékezetü barátom' lelkes leánya, a' tiszaloki plebaniától.

rével pedig a' 37dikén: *keveskönye*, azaz: igen keves, legcsekélyebb.
 kevélységös, 49 lapon.
 ki, kit, 23d. l. Ma: melly, mellyet.
 kintorna, 61 l. Bertalan papnál is előző 1508b. Ollyan mint: lantorna.
 kinynyen, 21d. l. I és Ö közötti cserével lön: könnyen. A' 23d.lapon áll: küní, azaz: könnyi, könnyü. 66d. lapon: küneség.
 kiseded martirumság, 39d. lapon: kisededön nem veszi, 93d. l = csekély.
 kivált életü, 14d. l. = magát elhuzó, elkülönzött.
 kór, 39d. lap. „ha valaki corocat vi-gasztana,“ A' 40d.l, pedig: az coroc-on, az zegen cor, ez zegen chor =, a' kórokon, a' szegény kór. Értelmezi, kóró. *Kór* tehát elaszott beteg.
 kórság, 54d. lapon: testi corsag, lelki corsag.
 koronked, 39. 63d. lap. azaz: koronként.
 könyhullatás, 36. 54. 62d.l. Ellenben, a' 37d. lapon van: „igyetöm-könyreze“ = egyetemben, vele együtt: a' 38d. lapon: meg: az sol-tár könyvbe.
 könyörület, 41d. lap.
 költeni időt, 5. l. *T* és *K* cserével: *tölteni*.
 kúcs, kulcs helyett, 34. 35d. lap.
 kú, kristalkú, *változik kúé* 20d.l.

L.

langaz, 1ső lapon így: „kínküvel langazó szöm,“ a' 49d. lapon pedig: „ez tűz, *ki* én számból bidös dohos kenküvel ki langaz.“ Megint külön-ség *langal*, és *langaz* között, miként

az *idvölül* szó alatt állóknál. Magyarországon ma: *láng*, Erdélyben ma is: *lang*.
 lakoldalom, 68d. l. „ur istennek az szent bekességbe vagyon lacoldalma.“
 lakozik, 31d. l. „kilacozik szeretedben, istenbe lakozik.“
 látás, 1ső lap. „szent János látásának könyve.
 láttatik, 19. l. „kiknek láttatic neheznek urnak igája.“ 27d lapon: látatnak. Majd lön: látszik, látszatik, látszanak. Erdélyben küldvén ur 's asszony, legényét valakihez, ezt mondja neki: eredj, menj, N. N.hez *láttatom*, hogy van?
 legy, mint igegyök, *legy*-ek, *legy*-sz, (lész) *legy* után, a' 65d. lap. így: „ha azt akarod, hogy heuságos gondolatoknak legyét eltávoztassad.“ *Legy* hát annyi volt, mennyi a' mai: *lét*, a' mi, *g*, *gy* és *d*, azután meg *d* és *t* közötti cserével lett. Így jó elé *T* sorban, mai *tét* helyett: *tegy*. Lásd, ott, a' következtetést. Azonban előfordul *lét*, a' 22d. lapon így: jobbá kívánja *letet*, a' 23dikon „ha szönetlen kívánja jobbá *letet*. De, bizonytalan, ha *létét* érté-e cseribarát írónk, vagy *lettét*.
 limbos, 16d. l. „te merejted lymbosnak mélségébe“ Mérey József, Somogy vármegyei alispántól hallám 1843b. hogy Somogyban *limbus* = posványos ingovány. Tehát a' mi *lib*-eg, *leb*-eg, *len*-g, *limb*-ál, *limb*-og. Így volt a' mai *hint* ige helyett hajdan: *himt*. A' Tájszótárban nem áll.
 lovag, 56d. l. „válogata száz és husz ezör gyalogot és tizönkét ezör lovagocat és ívösöket.“ Kolosváratt engem egész csufolóba vettek 1814b. midőn e' *lovag* régi szót feléleszteni

kezdém. Pedig a' hogyan *gyal* után lön *og* raggal *gyal-og*, ki, *alatt* jár, miként *gyal-áz* és *al-áz* is egy, úgy került elé *lo* után *lova g*, ki lovon jár. *Lovagokat* itt elvéve áll, kellett volna csak: *lovagot*.

löttdolog, 10d. lapon: meg löth dolgok: *factum*, *facta*. Egy *t*-vel lévén irva, azért kétséges a' fenebi: *létét*, ha, nem *lett-ét-e*?

M.

magasbad, 60d. lapon: „ú kedeg fel-állta magasbad helre.“

magdalombeli maria 2, 32d. lapon: *Magdala* palaestinai várost *Magdalommá* tevé a' hajdani magyarabb száj, miként *Aegyptus*-ból lön abban: Egyiptom.

malaszt, 14d. lapon: „ha kinek vagon *malasztya* embörökkel való nyájaskodásra.“

malasztbéli embörök, 19. 70d. lap. *malasztos embörök*, 27diken.

meggyönk az után *neked*, 58d. lap: az az: mit tegyünk az után.

méltol, *méltoltat*, 48d. lap szerint mellyen áll: „méltoltatnék nekie megjelönteni.“

mendü, 44d. l. „más feleséget hozza és ez *mendü* len.“ Azaz maisan: *meddő*, a' mi a' tatrosi 1466béli másolat 55d. lapja 2d. hasábján ezen mondatban „mert vadnak *meddők*“ annyi mint: *eunuchus*. 'S ez *mető* lehetett, *met* gyök után, honnan *met-él* adja ki leghamarább az értelmet, de a' herélt *meddő* és nem szülő *mendü*, nem egy. Vagy az átvitel, képletés.¹

mendenható Isten, csak a' 14d. lapon; másutt, *minden*. *Men* gyök után úgy lön: *men-d*, miként *en*, *ben*, *cse*n, *ren*, *szen*, után: *e n-d*; innen

End-es név; *ben-d*; ebből *bend-ó*, *cse*n-d, *ren-d* a' mi *ren-g*, *Szen-d*, falu neve, honnan: *szend-er*. *Bendő* és *mendü* igen összeütni látszik, mert *B* és *M* több szóban cserél. Vagy úgy pendült volna-e *meddőbe n*, miként e' *codex* 67d. lapján: *maradjon* helyett: *marangyon*, áll.

menet, 56d. l. hol „*kimenet*, és *be*menet“ áll.

menyország, 61. l. nem: *menyor-szág*.

miatt, *miatta*, 5. 29. 36. 37d. lap. *Ma*: által, általa. 'S ez is helytelenül változott *által*, gondatlanság *miatt*.

mie, 5d. lapon: „avval a' *mie* vagon.“ *J* nélkül.

mikor on, 4. 6d. lap. *mindönkor-on*, 2. 70d. l. Most csak: *mikor?* *mindenkor*. A' különbség pedig, a' mi *örök* és *örökön* között. *Mikor?* jobban: *mikortt?* csak jelenkérdés: *kor-on*, már terjedelmet fest.

mindöntöknél nagyobb, 27d. l. *mi*velködet, 43, 67d. lapon: *Ű-ző* és *ű-ző* e' nyelvmaradvány, 's nem *mű*-velködet van benne.

mondatik, 21d. l. „*holoth* úgy *mondatik*.“ Ezt nem közéletből vevé a' *pater*, hanem *dicitur* után, mert a' *deákot* nem értett de magyarul annál helyesebben tudott ember szájában az helyett: „úgy mondják“ élt, 's él.

mondván, 16d. lapon: „*mint fölül megvagon mondván*. *Mai va*, *ve*, helyett egyebütt is mindig *ván vén* áll.

mondhatnája 12 l. „*ha ki nem mondhatnaia*.“ Így *t*-vel.

mögé, 32d. l. „*háta mögé kerüle*.“ A' gyök tehát *mög*, *somogyiasan*. *Tiszamenttében*: *meg*.

mövet, főnév vagy névző, *mörös* után,

a' 4d. l. szerint: angyaloknak utálatos és embereknek mövete. Ma: nevetéses. Megmöveté útet, 10d. lapon. Most *m* és *n* között cserével: neveté. *Mevet* pedig azért volt helyesebb, mivel *év* szómag sorban *mev*, fordulást forgatást jelent; ki tehát száját arcvonásit elforgatja hahotával, az *mev-et*, = mövet. *Né* szómag sor pedig valami eszmeit; lényegit, más-hoz járulót, lengőt, teszen, minőt a' *név*.

muhka, 2, 3. 10d. lapon: mert muhcat benne semmit nem szenved, 23d. l. felségös helyen muhkálodom, 28d. lapon. H úgy lehelteték *u* után, miként a' vele cserélő *v* meg, *mi*, *mü* gyökhez kapaszkodik, enyvesebb ragaszthatás kedvéért. Guzmics *müh*-ködött *müh*gondja, hibás.

N, Ny.

nagygyal nehezéb, *nagygyal kinynyeb* 5d. lapon: *nagygyal* *nagyobban* árt 8d. l. *nagygyal* inkább akkoron 21, 70d. Ma: *sokkal*...

napeg 61. lap. napig helyett, olyan, minő: addeg, meddeg.

napnyugat, 56 l. nem: nyugot, mert nyug-ás után van. 'S ha nyugrás-nak lenne sikerzője, kellene: nyugvat.

negyedképpen 6. 27d. lap. Ma: negyedszer. L. Egyképen.

negyedoka, 2d. lap. Ma: *negyed-ik* oka. 'S e' másad lapon van: Másod, harmad oka stb.

nekülön, 19. 70d. l. kétség *nekülön*, 2d. l. kín *nekülön*, igasságnak ékös-sége *nekülön*, 38d. l. test *nekülön*, 68. l. nálad *nekülön*, 20d. l. félelem *nekülön*, a' 37d. lapon van: mindön kétség *nekül*. Összetéve itt: *ne* és

kül, valamint ezen ne gyökéhez van kapcsolva: *ki*, *ha*, *mi*, *mely*, 's úgy len; néki (valaki) néha, némi, némely. *Nőtelen* is = *uételen*. *Nekül* szónál kikapható ne értelme, mert *ha kül* = *kil* elvétetik mellőle, 's azon *kül* marad, *ne* nem egyéb, hanem csak valami *lény*, (hajdan *állat*) csak eszmében lengő, más-hoz függő járuló. *Kül*, meghosszítva: *kivül*. *nem inemü*, *nemikor on*, 40d. lap. Annyi mint, bizonyos *nemü*, azaz, *bizonyos*, itt csak gondolomra lévén véve, = egykoron, nem tudni mely időben.

new, = *neü*, 4d. lapon: Seneca *new* mestör. 28d. l. dacianos *new* (*neü*) fejedelm, 61d. lap. Cassiodoros *new*. Annyi mint: *nevü*. Úgy vala *név* helyett tehát csak *né*, miként *lé*, *ló*, *só*, *tó*, 's ezek közül most is csak *lé* egyszersmind *lév*. A' 38d. lapon áll: „egy özvegy aszszony kinek csak két fillére vala, azt is istennébe adá; azaz: isten nevébe.

nömöskő, 61d. lapon: Ma: drágakő. *nyel*, igyegyök 's név, mai: *nyelv* helyett a' 13d. lapon „harmad nyelvnek gonoszsága, ki harmad nyelv, . . ör-dögi nyelvnek, nyeluökhöz, nyeluök = nyelzökhöz. 'S így a' 7d. lapon: „más nyelu vagy on emberi nyelu.“ *U* van *v* helyett. *Nyelv* lett *nyelö* után, mivel *o*, *ö* általmegy *v* betübe. Így len: eny-*ó*, ham-*ó*, öl-*ó*, köny-*ó*, dar-*ó*, szár-*ó* után: enyv, hamv, ölv, könyv, darv, szarv.

nyereségös, 64d. lap.

nyilvábban, a' 22d. l. „ezt nyilvában olvasod.“ *Nyiló* után is úgy leve: nyilv, nyilva, nyilván, nyilváb.

nyomod ige volta kikerül a' 10d. lapról, mellyen van, „az gyöngyöt ne

himsétök' el az disznók között ne taltal megnyomoggák (nyomodják) ütöt" 15d. lap. „te vagy az ki jókat megnyomocz“ = nyomodsz. Nyomok, nyom-sz, nyom, vala hát első fok; nyom-od-ok, nyom-od-sz, nyom-od, második; nyomkodok, nyomkodsz, nyomkod, harmadik. A' közép-fok feledésbe ment.

O, Ö.

odvar, 53d. lapon: az mennyei odvar. O és U cseréjével ma: udvar. Így van *odu udu*. Odvar lett *od-ó* utáni *odv*, és *ar* gyök 's rag összetételével. Mindenik jelentése, körzés, forgás.

oduarbiró, 24d. lapon: „faraho kerál oduarbiraianak.“ = *judex curiae regiae*.

ohajtás, 14d. lapon: „mind ezekről ohajtást teszön. Megohajtja magát.“

oldozat, absolutio, 47d. lap.

olvastatik, 28d. l.

omol, 20d. l. „béle ki omla.“ Tehát itt *omol* és nem *omlik* szerént.

ondok, 1ső lapon: „az ondoc sátának.“ 48dikon is.

onnat, 8d. lap. hol ennet = innet is.

ország, országol, 5. 68d. lap. *regnat*. Ország, hajdan = király.

orv, 7d. lapon: „gonoszbak az rágalmazók az oruoknál és toluajoknál, kik emböröknek jószágokat elurozzák.“ 42d. lapon: miképpen az tolvajnak és az orv embörnek ű gonoszságok.“ *Orv* és *tolvaj* között különböztetés látszik.

osztogatnók, 70d. l. „mert ha minden jószágokat osztogatnók szegényeknek.“ Nem a' hibásan becsuszott: *osztogatnánk*. Az ik-es ige ugyan csak *magyarságosan* dívott ezen *buzgóságos* szent ferenczes író születése táján.

ölelet, 65d. l. „ha akarsz az te jegyösödnek öleletivel gyenyerkedni.“

öregejtő, 15d. l. „binnece öregejtőe, dicsőségnek kissebejtőe.“

örökkül örökké, 1. 6d. l. Az 1ső lap alján elvéte van szedve: örökkü.

ösmeret, megösmeret, 16, 42d. l.

öszven, 13d. lapon: „mint hoz'á tartozóval öszven.“ Margit életírása 277d. lapján áll: Béla királ kedeg királné asszonnal *öszve*. Bécsi codex 179d. lapján: eladom a' várost ő lakozóival *öszve*. Ma: *együtt*.

P.

pél da mellé, 64d. lap. Ma: például legyen. Gyergyóban, példa = te csuf!

peldáz három napot, 17. 23. 25. 48d. l.

pohárnok, pahárnok, 17. lap. Poh, gyökből, mert pohos, a' pohár.

poklos, 40d. l. „poclosokon könyörül.“ Ide játszik: pukk-an.

R.

rágalmasság, 3. 6. 12d. l.

rea, 10d. lapon: rea hertelenködék.

readás, 37d. l. = riadás.

rividen szól, 29d. l. Most: rövid.

S, Sz.

sár, 48d. lapon: „szörnyü sár gyi-
kők“ *sár* gyök után lett *og* rag-
gal: sár-og, mit Csikban hallottam
1841b. *Sárogból*, *og* megfordításá-
val van: sárgo, sárga.

szabadojtja, 43d. l. „Így, ott; tisz-
tojtta, velagosojtta.“

szárándokság járás, 63d. l. Meg-
késértém kifejtését a' Rmnyelveml.
III. kötete 344 — 345d. lapj.

sebösségüstüz, 10. l. = igen se-
besen égető.

següdelm, 61d. lap. „imátkozóknak
szent fegüdelm.“
sem mié teszöd, 16d. l. Kipendülve
V. Ezt itten csak figyeltetésül. Több
áll hátrább.
sileszt, 21d. l. „és el nem silesztötte
volna úket.“ Gyökszerintebb „sü-
lyeszt“ nél, mert *sil* után van: *sil*-
ány.
sirnia kezdé, 44d. l. „nagy keserüség-
gel sirnia kezdé.“ Ezen *sirnia*, mint
innia, *mennie* után len: *sirnya*,
innya, *mennyi* stb. s *Kazinczy*, egy-
kor határozatlan módban lévőül hívé.
Ezen szókötés e' ferenczesirónál volt:
sirnom kezdék, *sirnod* kezdél, *sirnia*
kezdé. Hibásan ír á' 10d. lap.: „igön
szeretöd jókat és gonoszokat meg
rágalmaznia.“ Kell vala: rágalmaznod.
sit, 25d. l. „és az tüzes kemincebe igön
meg *sítik*.“ Kiviláglik innen: *Siter*,
Sítke, *Sító* falmevek értelme. *Siter*
van Bihar: *Sítke* Vas; *Sító* Nyitra
vmegyében.
sohha, 1, 2, 20, 67d. l.: *sonha*, 19,
47d. l. Másutt *maisán*: *soha*. *Sohha*,
sonha, *soha*, lett: *semha*, *seha*, után.
sokasejt, 66d. l. „menynyei kincsöt
socasejt.“ Ugyan e' l. van: „*lágyejt*,
keszerejt, *velagosojt*, *gyójt*, *elte-
rejt*, *igazejt*, *tanejt*, *bátorejt* = *lág-
gyit*, *keszerit*, *világosit*, *gyújt*, *elté-
rit*, *igazít*, *tanít*.
szégyenültetik, 42d. lap. Ma: *szé-
gyenítetik*. L. *szengyön*,
szemérmiség, 46d. l. *Ség* rag, név
után.
szengyön, 47d. l. „az örök *szengyön*-
től megszabadojcsa.“ Ma: *szégyen*,
szégyön. De ugyan ezen lapon talál-
lod: „az örök *szegyöntül*, *szegyönle-
tébe*, *szegyönlé* meg *mondania*.“ 16d.
lap. van: „nem *szegyönlesz*“ 50d. l.

GUARY CODEX.

„*szegyönli*, *szegyönség*, *szegyön*.“
Szegyen. *szégyen*, lett volna *szeg*,
szegy után 's lenne *szeg-ett* érzelem
értelme; vagy *szegy-et*, *szügy-et* il-
lető. Hanem: *szegye*, *szügye*, ma leg-
alább, csak a' *vágómarhának* lónak
van, az 1437 — 1441 közötti bécsi
codex 157d. lapja szerént pedig: *tü-
gye* = *maxilla* (iga az ő *tügyökön*.) Hi-
hetőbb hogy *szengyön-t* mint még
hajdanibb szót ejte a' *ferenczes atya*
írásába, mert következetesebben ke-
rült az elé *szeny* után, *ny* és *gy* kö-
zötti szokott cserével. *Szenygy*, *szengy*
úgy vala, miként *arany* helyett *a-
rangy* van még Gyergyószékben, a'
hogy ezt 1841b. hallottam. Olyan ez,
mint *gyen* után: *gyen-gy*, *gyön-gy*.
sze nt sé gős, 14d. l. „ha kibe láttyák
az nagy *sze nt sé gős* *ioth*.“
sze nt ö k nek sze nt i, 16d. l. „és mind
az *sze nt ö k nek sze nt i*“, 30d. lap. „még
az *sze nt ö k nek sze nt i* is.“ Ugyan e'
lapon „az *felségős sze nt ö k nek köz*-
ibe.“ Nem Révai' hibás követelése sze-
rint: *Szente k nek sze nt jök*, *sze nt e k*-
*nek köz*ikbe.
szere vel megmagyarázá útet 17d. l.
= *sorban*, *rendben*. 14d. l. „*szertelen*
teszön magával“ azaz: *rendet* nem
tart. 24d. l. „*szertelen* való *szeret*et“
= *rendkivüli*.
szeretté be úket mind el *nyeli*, oly
igön szereti, 12d. l.
szerető *fiam*, 36d. lap. Ma: *kedves*,
szeretett.
szerzetőség, *religio*, 14d. l.
szí, 19d. l. „*kik teljes szí*vel nem *sz*-
retik. Hív, óv, is így *hi*, *ó*.
szidalmasság, 50d. l. „*meg mutat*om
nemzetöknek te *szidalmasság*odat.“
*szitty*a, 14d. l. „*ki az szép igen*ős
egyenes) *fcítán* *csomót* lel.“ Úgy)

van itt *sz* írva *sc*-vel, miként az 1171 körüli temetési beszéd másolatában: *scerelmes*. Molnár Albertnél: szittyó, *juncus*, *donax*, *cyperus*, *Binz-Ried-gras*.

sz orgalmazatos gondot visel, 14d. l. *szoréjt*, 48d. l. „szoreytlak és kérdlek az örök Istenre.“ 49d. l. „kérdlek és szoreytlak.“

szöm, 48d. l. „zömein, zömeimbe.“

szöméröm, 24d. l. „hogy ű rajta akart erővel szömérmöt tennie.“

szömérömség, 46d. l. „Ádámot szömérömség meggyőzé.“ 47d. l. „szömérmösségnek miatta.“

szönöl, 15d. l. „éjjel nappal nem szönöl feltámasztanod.“ Ik-es igéül van véve.

szörnyüségös, 1. lap. „ördögöknek szörnyüségös látások.“ Illyen már hajdani deákos tévedések vitték Révait szörnyüségös sok *ok*, *kok*-ozásaira.

T.

talántal, 10d. l. „ne talántal megnyomogygák űtet.“ Nyomva é' lapra: „nomoggac“ mert az eredetiben *is* így van, holott kellett volna oda is *nomoggac*. 47d. l. „ne talántal ur Isten megagygya“ Annyi mint, talántán, *n* és *l* közötti cserével.

támogatna halottakat, 39d. l. Sajtóvétség ott: hallottacat, mert az eredetiben: halottacat, áll.

tanács, 25d. l. „mind az egész tanácsal,“ 27d. l. „az egybe gyült tanácsnak előle“ A' 24d. lapon van azonban akkor is már *l* kipendítésével tanács. *Tanács* értelme három volt: 1. consilium, tanács, 2. consiliarius, tanácsos, 3. consistorium, sedes, tanács, tanácsterem. *Tanál* ige után tan-

ál-cs annyi mint: kis észbe észbe juttatás, apró tan, tan-ít-ás.

tanulság, 6d. l. arról való tanulság, 66d. lapról 67re, tanolság. Ebből is kipendüle maig *l*'s foly, tanuság. De vissza kellene megint pendíteni, mert tanolság, a' tanul-ás sikere, tanuság pedig tanó, = tanu bizonyítása; 's több tanu együtt.

ted, 16d. l. „az angyalokat es (is) ted ördöggé. = tevéd. 'S nem: ördögökké.

tegy, mint igeigyök: *tegy*-ek, *tegy*-sz (téssz) *tegy* után, a' 16d. lapon így: „kezdetnek neminemü *tegy*ök, kiből (kikből) embör vélheti.“ (Az idézett lapon álló *Legöc*, sajtóvétség. E' *tegy* mint névző vagy főnév, annyi volt, látszik, mint a' mai: *tét*, *tett*. Hasonszó az *L* sorban álló *legy*. *Tegy* után lett *Tegye* helynév 's a' *Tegyei* nemes *cziráké* vagy családé, Vasban. 'Se' *tegy* még olyan is, mint a' bécsi codex 131d. lapján álló *vagy*, igeigyök, melly 1437—1441 között azon értelemben dívott, minővel most a' „vayon, vayom.“ *Legy*, *tegy* után len a' mai *legyen*, *tegyen* is, de nincs meg már ezekben *legy* *tegy* régi jelentése. Észbe jut itten a' még fennmaradt: *megy*-ek, *mégy*-sz, *megy*, *megyen*, és illyen volt látszik, a' mai: *veszek*, *véssz*, *vesz* helyett, *vegyek*, *végysz*, *vegy*.

terem, 68d. lap. „o szent hékeség, te vagy az ur istennek tereme, kiben ű szönetlen szokta lakoztat.“ *Ter*, *tér* után *ter-em*, olyan mint *ver*, *kör* után *ver-em*, *kör-öm*.

terömt, 17d. lap. „látá álmába, hogy ű előtte három vesszővel egy szóló tű nevekődött és ez szólót terömt.“ *Ma*: *termett*.

tes, 17d. l. „tömlöczből tes kivétetöl“
= te is. Erdélyben: tés is.

tettik, vagy teccik? 28d. l. Kétféle-
képen olvasható. A 2d. lapon inkább:
teccik. Ekkor volna: tetsz-em, tetsz-
el, tetsz-ik. *Tett-ik* után, jött volna:
tett-etem, tettet-ed, tettet-i, a' mi he-
lyesebben ugyan, tétet-i.

tikör, 50d. l. „jól nezőn ez harmadik
tikörbe.“ 68d. l. özvegyöknek tiköre.
Tükör helyett úgy, miként a' 14d. l.
: „bűz“ és a' 15dikén „bíz“ áll; nem
büz; ámbár az 1sön és 7diken *büz*; a'
48dikon meg, csig, fig, mai: csügg,
függ, helyett. Veszprém és Vas vár-
megyében, *tik*, a' *tyuk*.

tisztaságos, 63d. l. „tisztaságos imád-
ság.“

tisztójtja, 43d. l. „szívnek (itt nem
színek) ösmeretét meg tisztójtja.“ U-
gyan e' lapon áll: „förtelmességnek
tiztójtja,“ = tisztítója.

titk, 43d. l. az ű álnokságos titkja =
titkja. A 24d. lapon, azonban: titok,
De, *t* és *k* közé úgy ereszteték o, gör-
dülékeny kimondhatásért, miként,
szerel-m, hol-m, félel-m régi függe-
désű szókban *l* és *m* közé, *e*. Mert
tít gyökhez *k* akként ragada, miként
át, szit, (szid) recs, köcs gyökhez,
és volt átk, szitk, miből lett: á-tok, szit-
tok, 's van: Recsk, Köcsk falu. Így
hát *tithár*, nem *tít* és *kár* összetéte-
le lenne, hanem *titk* volna *ár* raggal.

tizönegyed kinynya, tizönket-
töd kinynya, 1ső l. Nem, maisan:
tizenegyed-ik, tizenketted-ik. Illy
hajdani példák találtára tevém e'
gyűjtemény czím lapjaira: Másod kö-
tet, Harmad kötet, Negyed kötet.

tökél, 59d. lap. „és azt, a mit gondol-
tam lehetőnek meg lenni, tökéljem

meg.“ Mai író tette volna: vigyem
is véghez, véghez is vigyem.

tökéletőségös, 31- l. „igön nagy
tökéletőségös jó.“

törlejtő, 6. l. „Kiról úgy mond, vers-
törlejtő mestör.“ Tehát e' szentsé-
gös buzgóságos iratok kelése korá-
ban a' mai: költő, költér, „vers-törli-
tő mester uram“ volt. 11d. l. áll: „ez
írasokat törlejtötte és szerzötte Vil-
helmos neü (nevü) doctor.“ Töröl ige
után: töröl-it, törlít, olyan minő: haj-
ol ige után hajol-it, hajl-it. E' *töröl*
(és *törlít*) mai értelméhez képest hát,
azért ragasztatott volna versíróra 's
imádságíróra e' névvel, mivel *akkor*
ó Kegyelme, sokat törölt, valamint
most meg Ó Urasága, Ó Kegye vagy
Ó önsége = *egoistasága* is bizony
csak törölget, mert az egyszerre min-
dent helyesen alkotó 's leiró Fene-
lon, száz meg százév' magzata. Vagy
a' sok „fejtöréstől „szakadt volna-e?
a' „törlítő“ nevezet. Maig is dívik
úgy mint e' mondás: „nagyban tö-
ri a' fejét, azon töröm a' fejemet, sok
fejtöréssel járó munka.“ Ekkor átal-
jában: törlejtő = törlítő annyi volt
volna mint: gondolkodó ember, alkotó
ész. A bécsi 1437 — 1441 közötti co-
dex 251d. lapján *törlejtő* annyi mint
statuarius; a' visoli bibliában Károlyi
Gáspártól 1590b. Zakariás XIa.
része 13d. versében: *fazekas*, miből
az jőne ki, hogy törlítő, simítás, for-
gatás értelmében volt véve. Káldi
György fordításában: képformáló;
ma (szobrász,) és még olyan hely hol
faragványok, szobrok állnak, vagy a'
szobrász műtereme. 'S e' hozzávetés
mind illik a' fejetörő, sikárló törliő
művészre is.

tu دنیا miert, 33d. l. „hét szent jo-

zag (jóság) vagyon, tudnia miért ártatlanság, elég penitencia, teljes bucsu vallás 'stb. 38d. l. „hárum martirumság vagyon, tudnia miért, 'stb. 46d. l. Ne szegyenled az igaz mondást, tudnia miért, az sz. gyónásba. 64d. l. „hogy ha az első és az más igyeküzet nem lejend, tudnia miért, 'stb. Azonban miként *innia* lön *inynya*, úgy áll a' 23d. lapon kétszer: *tudnyamiért*, 's a' 30d. lap. egyszer. Iratik e' helyett ma: tudniillik. Tudnia, volt: tudnom, tudnod, *tudnia*, után, 's *miert* eleibe, mintha *illik*, *kell* lett volna értve.

U, Ű.

u g y a n, 3d. l. „az részögös torkosokat, ördög ugyan bírja, mint embőrű barmát, úgy hogy... Ma írják: *az* ember, *az* ő barmát! Ugyan, hasonlítóul, *úgy*, igehatározóul áll.

u r, 40d. l. „ez jámbor asszonyinak az ű ura“ „felele ez asszonyi állat, ez kórokat az én uram igön nem szereti.“ 45d. lapon „és monda ez asszon, urának, Uram,“ A' férnek = férjnek, ezen keletiesen hívása ma is divatos, tehát csak azért vevém ide, hogy *or* és *úr* gyök 's rag rendes összecserélését figyelembe hozhassam. Mert,

u r o z, a' 7d. lapon, e' mondatban: „gonoszbak az rágalmazók az *oruok*nál és az tolvajoknál, kik embőröknek ez velági jószágokat *elurozzák*“ *ur* és *or* össze van tévesztve. És megzavart értelemmel áll a' bécsi 1437 — 1441 közötti codexben is, hol *ur* = *fur* és *dominus*; *or* pedig *latro*. Ott, *urozván* = *furtim*; *uroztanak* volna = *furati essent*; *urság* = *furtum*; *uralkodat* = *imperium*; *urvos* = *medicus*. Mind szójátékra 's pedig éles-

re csiphető. Hogy *Ur* az, a' ki egyszersmind, lop, Urság = uraság, anynyi mint ragadókezűség, zsákmánylat, 's urvos uram, egészséglopó Keleten még, a' mai *Ur* szó, vala *Or*, melly gyök: kiállót tetőt jelent, onnan marada fennlám: *or nasus* mint arcból kiálló; *or-om* mint tető, 's a' *dominus* = *or* hasonlóképen kiválóságaért kapta e' nevet. Árpád czimzete is nyilván még *or or-am* volt, sőt nem különben Sz. István nagyon is jámbor atyakirályé, mert a' hősök elfoglalta kerekföld, mellyen *or-alkodott*, melly őtet *or-alá*, lön: *or-ság* majd *or-szág*. Egy érzelem majd, külömböztetni vágyott az arc' or-ától a' parancsoló és birtokos *or-t*, ez nem akara taknyos *or* nevű lenni. Az illemi czélt' el is éré, hanem erkölcsileg ugyan gonosz pajtás nevével cserélt. Mert a' kézre lábra 's nyakba *urkot* *hurkoló* gaznépet valóban még keleten is *ur* nevezettel bélyegzék. Így áll itt az idézett 7d. l. jól: *ur-oz*, ige után: „urozzák“ 's a' bécsi codexben lévő: *urozván*, *uroztanak*, *urság*; a' nagyszombati 1513beli codexben pedig a' tízparancsolat között: „Ne urozz.“ *Ur* gyök után ok raggal *ur-ok*, vagy *hur-ok* melly kötésszerrel e' zsványnemű *Ur* mesteriségét üzi, olyan a' kimondásban, mint *Ilona*, *Helena*, *omlit*, *homlit*. *Urvos*, volt hajdan gyök szerint: *irvos*, ki úgymint *ir-ral* *iró-val* gyógyított. Ezt talán lehetne felujítani. — A hangzók ily elcserélését mutatja *ünön* maga, 8d. lapon, „ez elégtételre (ott, tételre, megint betücsérelvel) *uronk ünön* maga kötelez.“ 22d. l. „Kit *uronk ünön* maga megbizonyojt.“ Hiszen az egész codexben *ó*, *ót*,

ötet névmás helyett *ű*, *ütet* áll. Valamint hát *or*-bol *ur* lett, úgy len *ő*, meg *ű*-vé.

V.

valamene kincse volt, 61d. l. Ma: valamennyi. A' gyök látszik men, mellyből men-d, ma: mind is len. val, kit ha valaki val, ez ünmagát nem val'a, t. i. a' részegséget, 4d. l. „kit mindön embör meg valhat, t. i. a' lelki és testi martirumságot,“ 38d. lap. „angyaloknál nagyob erdömöt valhatnak“ 38d. lap. „az elyetén martirumságot meg valhattya mindön embör“ 39d. l. „és én érdömét meg val'iam“ 63d. lap. A' bécsi codex 24d. l. valál = possessio, ugyan ott: „és valván ciliciumat = et habens cilicium, az 5d. l. a' szántó föld urat val vala Booz nevüt, = dominum habens Booz. A' tatrosi másolatban is gyakran eléjő e' val ige, mellyel ott hasonlóan a' Vulgátában álló *habet* volna kitéve. Jászay, ott ennek magyarázata körül Révai túlcsapásától még nem mere eltérni. Révaival pedig itt fel kell hagyni. Val ige a' magyarban olly különös keleti sajátságot val (maisán: vall) mellyet a' latin *habet*, est, egészen ki nem merít. Val gyök, (cserékkal: vel, vol,) 's onnan val-ani, mivel a' gyöknél is csak egy *l* áll, (de maisán: vallani) annyit tesz, mint valamit magába bévenni, elfogadni, teljesen azon lényüvé lenni, egész valóságot éreztetni, tömörödni, összülésben terjedni. Ezen szó gyökeres kifejtésre érdemes. Alkalmazása úgy vala többféle, miként *fog* segéd igének e' mondatokban látszik: hívesse jól *fog* a' meleg ruha; jól *fog* e' kés; átfogni, befog-

ni, elfogni, kifogni vizből fizetésből; lefogni, megfogni; nem *fog* rajta; átok *fogta* meg a' magyart, 'stb.

vas retez = cilicium 45d. lap. Retez, ma: retesz, név, lön rét-ez ige után, A' beteg buzgalmu, körül rétezé testét retesszel.

vellámás, 10d. l. Ma is úgy jár dunántúl. Másutt: villámás, villámlás. Villámás van villám-név után, villámlás pedig villám-ol, (villám-ol-ik) ige után. *Vil* gyök után, vil-ág is.

venerék, 45d. l. „és nagy gyenyerségös étket és veneröket, = italokat. *Vcn* gyökből lett, vend-ég, ven-eg-e, = venyi-ge, ven-er, vener-ék.

verstörlejtő mestör, 6d. lap. = versíró, költő, költér.

vért, 61d. lap. „szent imádság az binösöknek ótalmazó vérthe,“ = paizsa.

veszedelm, 19d. lap. veszedelmnek igön nagy jegye“ 69d. „veszedelmnek fia;“ 66d. lapon *l* kipendültével így „veszedemtül meg oltalmaz.“ Így jó elé, nem: félelm, hanem: félem.

vesztegség tartás, silentium, abstinencia, 19d. lap. „ajakát ingatván vesztegséggel“ 59d. lap. „az vádoló ellenségnek vesztegséget vetsy.“ 62d. l. vesztenéje, 8d. l. „nagy kazdagságát elvesztenéje.“ Ma: elvesztené.

vetetlen asztal, 45d. lap. „az vetetlen asztalhoz leüle.“ Tehát olly asztalhoz, mellyre abroszt még nem vetettek. Ma: csak *ágyvetés* forog fenn. Vesd meg az ágyat, reggeli parancs: bontsd-fel az ágyat, esteli.

vétközöt, 4d. lap. „az részögség, vétközöteknek anyja.“

vétközötte, 5d. l. „és ha vétközötte, róla penitenciát tartott,“ A bécsi és tatrosi codex illyennel tele van, ebben csak ezt vevém (vém) észre.

vigaság, 6d. l. „mindenkoron vadnak (vagynak) vigaságba.“ 30d. l. „Édes-ségös vigaság.“

vigaságos, 25d. l. vendégségnek vigaságos és nagy gazdagságos asztalára“ 20d. l. „szebh vigaságosb.“

vigaszik, = meggyógyul, 11d. lap. „és mikoron az férgeket nyelvének alóla kivejendik, legottan az eb megvigaszik. 'S a' 12d. lapon is.

vigaszt, 54d. lap. „az imádság lelki kórságból megvigaszt.“

vigasztás, 43d. l. „lelkünknek sebeinek megvigasztására.“

vissza, névző v. főnév gyanánt, 31d. lapon „az szeretet senkivel vízát nem *vonson*.“

volt volna, 67d. l.: „ha Kaűmnak (Kainnak) békeség *volt vóna* szivébe ... meg nem ölte *volna*, — ha Absolonnak szájába békeség *volt vóna*, ... nem támadott *volna*; meg nem hal *vala*; ha az gonosz tudásnak kiuronkat elárulá békesége *volt vóna* mívelküdetébe. . fel nem akasztja *vala*. *Volt, volna, vala* mind az elszunyadt *vol, volni* ige ragasztásai. Megjegyzendő, hogy ezen ige magánálló és segédigéül is vétetett, mert *volt volna* úgy áll itt 's azt úgy ejtik Tisza körül ma is, *volok, vol* után, miként a' Rmnyelveml. IIa. kötete 169d lapján 1560beli iratban: *menek vol*, (mennek) és, *megyen vol*, található. Ugyan e' lapon van, a' mai: „*vala*“ helyett még: *vola*, ezen mon-

datban: karaszi földön *vola* az dolog; valamint a' Temetési beszéd 1171 körüli másolatáhan *voló*, a' mi ma: *való*.

vonson, 31d. lapon, miként fennebb vissza alatt látható. *Von* igéből, *szon* rag, már terjedtebb értelmet éreztet. Így volt: *al-ok, al-sz = al-asz, al* ige után, (mire: *al-ó*, 's innen *alv, alv-ás* mutat,) *al-szok, al-szasz, al-szon*, így: *fek-ek, fek-esz, fek* után; *fek-szek, fek-szesz, fek-szen*. *Fek* ige voltára mutat *fek-ő*, honnan *fekv, fekvés* eredett. *Alszon, fekszen*, a' bécsi codexben áll. Világítja pedig *ek* voltát, a' még divó: *lesz-ek, lesz-esz, lesz-en; tesz-ek, tesz-esz, tesz-en*“ *vesz-ek, vesz-esz, vesz-en*. Látszik továbbá: *v-nek sz-el* cseréje, valamint: *lesz-ő, tesz-ő, vesz-ő*, helyett még fenmarada: *lev-ő, tev-ő, vev-ő*, úgy lön: *von-ó* után *von-v, von-sz*.

Z.

zomak, 5d. lap. „mar miképpen az zomak.“ Előző e' kigyófaj neve a' bécsi 1437 — 1441 közötti codex 178d. lapján is *coluber* magyar nevéül, Ámos Vd. része 19d. versében. A' visoli biblia 1590beli kiadásában Károlyi oda csak „kigyót“ teve. Molnár Albert szókönyvében: *zomok = densus, crassus, solidus*; *zomokkigyó, coluber*; *zomokság crassamen, crassitudo*. Vas vmegyében ismeretes a': zömök legény.“

Különszók „BALOL, v. BELÖL“ kiható helyraggal.

A, O, U hangrendben: *balol*.
bizonság *abalol*, 30d. l. „szent írá-soknak bizonság *abalol*.“ Ma: bizony-ságából.

ország *balol*, 56d. l. „és ez Holofernes mind az nagy hatalmas ország-*balol* számlála.“ Ma: országból.
példabalol, 32d. l. „megtanolhad

nyilván való példaból. Ma: példából.

E, Ö, Ü hangrendben: *belöl*.

ebbelöl, 30d. l. „ime ebből engömet bódognak mondak.“ Ma ebből. 41d. l. „hogy ebből nagy érdömöt valjunk.“

érdömebelöl, 35d. lap. „Krisztusnak kinyának szent érdömebelöl.“

ezökből, 2d. l. „Azért mind ezögből nyilván megteccic.“ 5d. lapon.

„Azért ezögből (ismét így g-vel) nyilván megteccic.“ 25d. lap. „mind ezögből az ur isten ezt jelönté.“

66d. lap. „Azért mind ezögből (megint g-vel) eszödbe vehed.“

jegybelöl, 19d. l. „ezöket embör megösmerheti három jelös jegybelöl.“ 21d. l. minemü jegybelöl ösmerheti meg embör.“

jegyökből, 18d. l. „ki jegyökből embör vélheti“ és megint „ott mely jegyökből vélheti embör. 23d. l. „tanuljok azt meg, minemü jegyögből ösmerhettyök meg.“ (Tanuljok helyett van nyomva tanuljok, mert az eredetiben is hasonvétség áll.)

tömlöczbelöl, 18d. l. „mikorön kivétetnek ez tömlöczbelöl.“ Továbbá;

„ki vetetnek ez velágnak tömlöcebelöl.“ Még is e' lapon; meg szahadula az tömlöczbelöl.“ 19d. l. „ez velágnak tömlöcebelöl.“

„ki vetetnek ez velágnak tömlöcebelöl.“ Még is e' lapon; meg szahadula az tömlöczbelöl.“ 19d. l. „ez velágnak tömlöcebelöl.“

„ki vetetnek ez velágnak tömlöcebelöl.“ Még is e' lapon; meg szahadula az tömlöczbelöl.“ 19d. l. „ez velágnak tömlöcebelöl.“

„ki vetetnek ez velágnak tömlöcebelöl.“ Még is e' lapon; meg szahadula az tömlöczbelöl.“ 19d. l. „ez velágnak tömlöcebelöl.“

KÉT ÉSZREVÉTEL.

1. E' *balol*, *belöl* rag leginkáb azon szóban áll, mellyet az iró nyomatékossabbnak akart, mert a' 10d. lapon, csak a' mai *bol* *ből* ragozattal élt, így: meg ösmeröd e' kettőből, *Egyből* megösmeröd *ebből*, mert származik az *iregységből*, az *gyüölösből*. *Másból* . . . jesusnak ünön mondásából 's így van a' 6d. lapon is csak: *ezökből*. Épen a' 18d. l. meg, melyen: *tömlöczbelöl*, kétszer, „*tömlöczbelöl*“, egyszer áll, és ugyan itt, *jegyökből* kétszer. Előfordul „*tömlöczből*, *gyökeréből*, *látásokból*“ is.

2. A' „*Temetési könyörgés*“ 1171 körüli másolatában találtatik, tudjuk: „*tinnöczebelöl*.“ L. *Rmnyelveml. I. kötet* 6d. l. A' tatrosi másolatban pedig: *falubalöl. L. II. kötet*. Kinizsiné imádságos könyve 65d. lap.: *judának nemzetübelöl. L. II. kötet*.

E' ragu szókat azért nyomattam külön sorba, hogy felőlek egyetemben adhassam elé e' két észrevételemet.

LATINBÓL vagy AZ ÁLTAL GÖRÖGBŐL 'S MÁS NYELVBŐL CSÍPETT SZÓK, E CODEXBEN.

Némellyike magyarrá olvasztással, vagy magyar véghanggal.

	<i>lap.</i>		<i>lap.</i>		<i>lap.</i>
Alamisna . . .	38.	Apostol . . .	67.	Buffo . . .	35. 47.
Archangyal . .	54. 63.	Bestye, bestia	1.	Bulla . . .	35.

	<i>lap.</i>		<i>lap.</i>		<i>lap.</i>
Calastorom . . .	67.	Hora, ma: óra	59.	Piacz, (olaszból)	57.
Camara . . .	51.	Jesus cristos . . .	48.	Preda . . .	61.
Conciliom . . .	8.	Komornik, comornik	59.	Procator . . .	7.
Confessor 47. 67. 68.		Martirumság 39. 41. 67.		Purgatorium . . .	34.
Corona . . .	38.	Megpredikalni	37.	Regula . . .	19.
Conscientia . . .	67.	Mestör (németből.)	17.	Sold (olasz)? . . .	4.
Ciliciom . . .	33.	Ofmester, Hofmes-		Solosma (celeusma)	28.
Doctor . . .	13. 38.	ter (németből.)	58	Soltár . . .	30.
Disciplina . . .	19.	Oskola . . .	31.	Testamentum . . .	67.
Epistola . . .	67.	Orgona . . .	61.	Visitacio . . .	30.
Evangelium 10. 39. 41.		Pásztor? . . .	57.	Visitálja meg	30.
Frater, fraterok	48.	Patriarcha . . .	17. 19.	Vipera . . .	12.

Néhány mondat, latinul idézve áll.

EGYKÉT FIGYELTETÉS, NYELVREJLEM VIZSGÁLÓJÁHOZ.

1. Ik-es igék itt még nem összezavarvák.
2. Betűcsere sok található, 's abból a' valóbbi gyök fejkik elé.
3. Helyesírása nem olly rendezett, minót a' bécsi codexben és tatrosi másolatban találunk. Ez inkább csak a' közbeszédbebeli kimondást 's hangoztatást betűzte le. Igy áll a' 9d. lapon, akkerbe, 31-diken, ammi attesté; 34d. abbinert; en nem egyeb, annep ellen, = a' kertbe, a' mi testté; a' binért (bünért); ez nem egyéb, a' nép ellen. — *Cz*, gyakran csak *c*-vel fordul elé, mint a' 45d. lapon: vas láncal. — *L* betüt az iró több helyen kipendité, miként a' 11d. lapon: asszon embör vót-e, férfiu vót-e?; 13d. l. ame példa; 48d. l. meghoth, azaz: volt-e, a' mely, megholt.

4. **AND, END** igerag leginkább csak feltételesen jó elé jövendőül, **HA, MIKOR, MIDÓN** után: 9d. lapon áll: Mikoron *bemenend*; 12d. l. ha *kiveszendnek*; 33d. lap. valaminemü szent jóság, kiket ha valaki *megtejenđ*, avagy ha valakibe *lelettetendik*; 35d. l. mikoron teljes bucsut *adand*; 56d. l. mert ha te atyádfiához haragot *tartandasz*, és ütet *gyülölendőd*; 'stb.

8. Mai *va, ve*, itt: *ván*. Meg nagyon mondván. Mostani: *se nem, se nem* helyett csak: *sem, sem*: 40d. l. sem eszem, sem iszom, 62d. l. sem evék, sem ivék 'stb.

Több efféle összeállítás a' magyar szólam titkainak vizsgálni kívánója maga nem sajnál teni, mivel az I-só 's III-d. kötet ahhoz *talán* már elég ingert gerjeszthete. 'S ajálá ez itteni bővebb ki nem ereszkedést a' m. t. társaságnak 1845-beli nagygyűlése is azért, hogy a' kötetek ezekkel ne vas-tagodjanak és árúk ne neveltessek.

D. G.

SZAVAK SORA,

mellyek a' Górycodex elején álló „Kiegészítést“ nyelvtudalomra nézve érdekítik.

Néhány má' Górysiromiratból szedettek között is előfordul.

ajándok, II. VI. lap. Ma: ajándék.	egygyet ezt teszi . . . mást ezt.
állat, XVII. l. = lény.	egyígyűség, XI. l.
Anglis, XVII. l. Majd: Anglus, angol, most: angol.	ehnyeit, V. l. Mint Margit életregéjében: kohnya. Ma: enyhít, 's konyha.
ártandó, XXII. l. Névező, vagy „ártalmas“ millyenző, helyett.	előhalál, XIX. l. = első.
átkoztak, XX. l. Össze van huzva: „átkozottak.“	emleköztetik, II. l. Ma: említetik.
béköségös, VI. l.	emleközendik, IX. l.
bévön, XI. l. = bőven. Amaz, Vas, Somogy vmegyei.	engedet, V. l. Mint, utána mindjárt: akarát.
bizony velágosság, XVI. l.	enyém, II. l. Majd lön: enyim.
bocsánandó bin. III. l. Tehát vala: bocsánok, bocsán-sz, <i>bocsán</i> ige is. Mert, <i>bocsán</i> után jövő bocsánás-ból van fenn: bocsánat.	érdömös, XI. l.
bódogság, IX. l. bódogtalan, XXII. l.	erre, XIV. l. azaz: egyre.
csenál, XVII. l. Ma: csinál. Küküllő vármegyében ma is: cseál.	esendik, XIII. l. <i>Hogy</i> után.
csodálok azon, XXII. l. Ma: csudálokozom.	esmé, XVII. l. Ma: <i>g</i> és <i>t</i> közötti cserével, <i>esmét</i> , <i>ismét</i> .
csöppenet viz, XVIII. l.	esmerhüd, VIII. l. Összehuzva: esmerheted.
derek irás, derek szent irás, V. l. Biblia.	ezögbelöl, II. l. = ezekből.
dicőségös, XV. l.	fájdalm, XIV. l.
dögökből, XIX. l. Ma: dögükből.	fegyelmez, fegyelmezik, XVII. XVIII. l. <i>Fegy</i> után. <i>Figyelmez</i> , a' ki <i>vigy-áz</i> .
edőségös, II. l.	felfutatnak, XVIII. l. Ma inkább, felfuvatnak, <i>v</i> és <i>t</i> közötti betűcsere.
egygyesülni istenhöz, V. l.	feketü, XIV. = fekete. Tehát régen, fekető.
egygyűnnen másuá, XVII. l. = egyhűnnen máshuvá. Egészen Somogy és Vas vármegyeies. <i>Másuá</i> -ban úgy elnyelve <i>v</i> , miként a' Temetési beszéd 1171 körüli másolatában <i>hevon</i> helyett <i>heon</i> áll, <i>Hűnnen</i> , hangrend miatt, honnan-ból.	fényességös embör XVII, XVIII. l.
	gyimölcs, VIII. l.
	gyötrelm, XIV. l.
	gyűleség, XV. l. Ma: gyűlés, gyűlekezet. Mint: szűleség.
	halárra, III. l. áll a' kéziratban is, Somogy 's Vas vármegyeiesen.
	haláltalan féreg, XIV. l. haláltalan <i>haláltra</i> helyett <i>fa</i> , XVI. l.

használat, II. III. IV. V. I.
 használatosságos, VIII. I.
 hatalmasb, IV. I.
 heuság, XI. I. Ma: hiúság, hivság.
 hiedelem nekil való halál, XIV. I.
 = hihetetlen.
 hidegül, istentől elhidegült, IV. I.
 hidegségről heuségre menés,
 XVII. I. Majd lön: hévségre *való* me-
 nés. *Való* megént elmaradhat, 's még
 sem kell: hévségrei.
 hidegségös havas fagy, XVII. I.
 hűdedelm, XIV.
 hönnem, XV. I. azaz: hogy nem. So-
 mogy 's Vas vármegyeies.
 hörpenti, behörpentednek, XVIII.
 I. horpadás' értelmével.
 idején, XVII. I. Ma: idejében. 'S u-
 gyan e lapon: téli időn. Ma: időben.
 idvösségös, XI. I.
 ilyen sem esmerte, VII. I.
 illethető, XVI. I. = kézzel megfog-
 ható, hozzá férhető.
 imád, X. I. mai: „imádkozik“ helyett.
 Istem, IV. I. = Isten. „Istem biony,
 bizony!“ ejtik Somogyban, Vasban.
 Iszia, II. I. Tehát, közebb volt még
 akkor, isz-om, isz-od, isz-i, miként
 ma is fenvan: esz-em, eszed, eszi.
 Somogy több helységében folyvást
 divik: adi, csufol, mondí.
 jajveszék, XIV. I.
 jámborságos, IX. I.
 jegyéjé, X. I. = jegyévé, jegyeül.
 jelentők, XII. I. Ige.
 jelönnen leszen, XIII. I. = jelen le-
 szen.
 jelönthetül, XIV. I. Össze huzva:
 „jelöntethetül.“
 kaláh szál, XX. I. kal-*av* után *v* és *h*
 cserével; *sz* és *v* cserével pedig: ka-
 lász.
 kaszdagb, IV. I. Ma: gazdagabb.

kéremés, IV. I. Olyan, mint: hal-
 lam-ás.
 kellemetösb, XI. XIII. I.
 kemenségös, XVIII. I.
 kereszttyén, nem: keresztény, I. II.
 III. I.
 kernikez, XX. I. = környékez. E'
 sok *ő-zés* között is *ker* gyök után,
 honnan: ker-t. Vd lapon azonban:
 „környeköz“ áll.
 keserőségös kén, XX. I.
 kicsinded szalmaszál, XX. I.
 kilömb kilömb, II. I.
 kornika, XVII. I. = krónika.
 koronked, XIX. XXII. I. ma: koron-
 ként.
 kóru, megkóru, III. I.
 köny, soltárköny, IX. XVIII. XX. I.
 könyő után könyv. Itt meg *v* elnyel-
 tével.
 künyü, VI. I. = könnyü. A' VIII. IX.
 XII. lapon pedig áll: kinynyen =
 könnyen.
 lepel, XXII. I. Ma: lepedő, takaró.
 malasztnek, VI. I. miként a' temeté-
 si beszéd nem jászói palócz, hanem
 dunántuli nyelvében: halálnek. Ma-
 laszt, sokszor előjő.
 mast, XIX. XX. I. = most. Amaz, mu-
 tatja, *ma* után lettét.
 megemléközet, XI. I.
 megeméret, VI. I.
 megfűti a' kemencét, XVII. I. nem:
 befűti.
 mélységös, IX. XIII. XVII. I.
 menybelől leszállottam, IV. I.
 miattá, III. V. VI. IX. X. I. Ma: általa.
 minemde, X. I. napjainkban: vajjon.
 mivelködet, III. VII. I.
 mire, áll, mai miért gyanánt, XXII. I.
 minön testönk, V. I.
 mulatni heába időt, XI. I.
 nagygyal nagyob, XV. I.

nám, XVII. l. = lám, *n* és *l* cserével.

Somogy's Vas vármegyeies.

nyavalyásságos, XVI. l.

nehezen vétközet, V. l. Ma: nehéz vétek.

nyugodalm, VI. l.

okosságos, XXII. l. embőr mindön teremtött állatnál okosságosb.

olyatán, IV. l. Mint: illetén.

ondogságos dohosság, XIV. l. ondogságos veröm, XIII. l. undogságos, XIX. l.

ötteték, III. l. Most: önteték. Amaból jöve ki, látszik, öt-ó, ött-ó, öt-r után: ötvös.

öregület, IV. VI. l. = nagyobbulás.

örömesben, X. l. Most: örömejobb.

örökköl örökké, XIII. XV. l.

részögil, XVIII. l. = részegül, ige.

rivid, VII. XII. XIV. l. = rövid.

róla tiltani, XVII. l.

rutságos ondogság, XIII. l.

rög por, IV. l. = göröngy por.

sza, VIII. l. „gyónásra való szának megnyílása.“ Megvété a' szedő ezt alólról a' 2d sorban, „szauak“ raktaival. A' III. lapon áll: zaiaiv, miként az 1508beli másolatban. De, az tollvétség lesz.

szádbalol, II. l.

szárándok, VI. l. Nem: zarándok.

sebösségös tűz, XV. XVII. l.

sem esmerte, sem szerette, VII. l. Ma: sem nem, sem nem.

semmi ennél kellemetösb, XIII. l. Most: ennél semmi sem kellemetesebb.

senvedék, XIX. l. senyvedék. Senyvedék.

sérelm, XIV. l.

sérzik, XX. l. Ma: sért, fáj. Ugy volt, sér-ek, sér-sz, sér, sérzik ige, mi-

ként van: érek, érsz, ér, érszik; ver-ek, versz, vér, vérzik.

setétségös hel, XVIII. l.

szégyenség, XV. l.

szelédbe, VI. l. Ma: szelidebbé.

szentség, IV. l. Csak azért sorzom ide, hogy *szent* és *ség* ragnak már ekkor miként összetételét, tehát *sz* és *t-s* megkülönböztetését éreztessen.

szeretetésb mindönökhöz, IV. l.

szerzi gyónásra, VIII. l.

szi, VIII. l. A' VI. lapon meg: szü, r elnyeltével. = szív, szüv.

sziz, XI. l. Szi után helyesen, *sziz*, a' XI. lapon; *szü* után: *szüz*.

szidalmasságos szegyön.

szomehság, XVIII. l.

szorgalmazatosság, XVII. l.

szömne, XX. l. saját értelemmel. Egyébaránt, ma: szömnyi, szemnyi. Ugy van: anne, enne, X. XX. l. mene, X. XX. l. most: *annyi*, *ennyi*, *mennyi*.

sírű sokoru kökörü, mint a' kenkőnek langa. XVI. l. *Sírű*, mint: *hirű*. Ez megmaradt, amaz lön: *sürű*. 'S áll a' XVIII. lapon, is: *sürű*. A' bécsi 1437—1441 közötti codexben: *sirő*, *sürő*, *hirő*. *Sokoru*, mint: *domboru*, *homoru*, *öztörü*, *mogyoru*. *Sokoru* = sok *or*-omzat, forgás. — *Sukoró*, Fejér vármegye csákvári járásában, falu, melly hegytetőn fekszik, 's körüle sok ormu halmok, hegyek. *Sokoró* hegye, Győr vármegye sokoró ali járásában. Hegységes hely tehát, sok orommal, átaljában *Sokoró* nevé lehet. *Köörü* = kékes *körzet*, forgás, mert *ör* = ke-rengés. Mai *kék* szót, Gümör vármegyei iratban Jászón, *kök*-nek találtam, 's mutatja ezen *e* és *ö* közötti

cserét: kők-ény. — Emlékezetbe vil-
lan: Kikiritó, a' Palota és Öskü kö-
zött járó veszprémi utban. Ha *kö-
körü* után van-e *i* és *ö* cserével el-
fogatva, vagy *kikeri* annyi volna,
mint *kéjkörü*, *kőkörü*?
tahát, VII. VIII. IX. l. Ma: tehát. A-
maz, gyökszerűbb, mert, tehát =
táv-alabb, tov-ább.
talantan, XVII. l.
tano, VII. l. Ma: tanú.
tennön töröd, XXII. l.
tennön binöd, VIII. l.
tisz, tiz, XXI. l. = tűz.
tisztultatonk bintöl, III. l. külön-
böztetve az ugyan e' lapon alló: „tisz-
tít“ igétől.
tisztölendő vér, III. l. Ma: tisztelt.
tü, XVII. l. = ti. Erdélyben ma is: tü.
tüzet terömteni, XVI. l. Most:
rakni. Teremtés hát = *terj-esztés*.
utálatosb, XX. l.
ünönmaga, és ün maga, VII. l.
vallani dicsőséget, VI. l. érdömöt
valhat, XI. l.
válaszia, V. l. mutat: válasz-ok, vá-
lasz-asz, vál-asz igének is voltára.
Igy vala: támaz-támasz. És csak, vá-
lasz-t, tám-asz-t forog fenn.
velásít, V. l. megvelásította a' lélok-
nek szömét. Érezteti *vela* névszó vol-
tát, melly, *vil-ok*, *vil-sz*, *vil* ige' *vil-ó*
részesülője után lön *vil-a*, 's *i* és *e*
közötti cserével *vel-a*, úgy miként

vis-ol-ó után *visl-a*. Az erdélyi 's ti-
szamelléki *villa*, Somogyban Vasban
vella, már *vil-ol* aprózó igének *vil-
ol-ó* részesülőjéből lön összehuzással:
vill-ó 's ebből *vill-a*, *vell-a*. Igy vill-
am, vell-am, vagy későbbi ékezet-
tel: villám, vellám. A' mai *ill-ik* ige
is; Virginia codexben még csak: *il-ik*.
veritőzni, X. l. *Verit* ige után ve-
ritő, mai: veríték helyett. Fenn a-
zonban: *teritő* és *teríték*. 'S lehet te-
hát: deritő, meritő, deríték, meri-
ték.
veszedelmesség, XXII. l.
vettél, V. l. összehuzva: „vetettél.“
vettének XVIII. l. összehuzva, ve-
ttenek. Lám így van: evettenek,
ivottanak helyett: ettenek, ittanak,
és, ettek, ittak.
végvetés, XV. l. Elévült, pedig aj-
kon van még: véget vetni.
vet, vét, V. l. Most: vét-el. Vétével =
vettével, vételével. Lét-el, tét-el a-
zonban felelevenedék *lét* és *tét*-re, 's
utána támadhat: *vét*.
vigaságos, XVI. l.
vigaszik, III. vigaszt, VI. l.
világ közzül, XVII. l. Ma: világ-
bol. Csiki székelytől hallám 1841b.
„Vásárhely *közzé* nem mentönk“ mit
más magyar most így ejt: Vásárhely-
re nem mentünk *bé*.
vin engömet XVII. l. = vitt.

E' félív itt, láthatóan, toldékul van a' „Kiegészítésből.“ Mert csak akkor szedém
össze ezen sorolványt, midőn annak a' már elkészült Górycodex eleibe nyomtatását is
épen ide illőül kelle találnom.

Balol, *belöl* raghoz tartozóan áll itt is: *dögökből*, *ezögből*, *menybelöl*, *szádbalol*.
— Megjegyzem még, hogy a' XIIa XIIIa lapon: *másod*, *harmad*, *negyed* használata —
tizenkettőd használata, olvasható, 's nem *második* stb használata. Ma is fenforog még,
másod *negyed* éve. Ez okon tevém én is a' címlapra: *Negyed* kötet.

